

7-8 2008

ročník XIV

Bulletin slovenskej advokácie

**Čo priniesla
anonymná anketa?**
(príspevky na s. 1 a 2)

**Pozvánka na
Okrúhly stôl SAK**
(čítajte na s. 3)

**Dobré mravy
v záväzkoch
na poskytnutie
peňažného plnenia**

Právo na život
ako základné
ľudské právo

**Prevenia
domáceho násilia**
inštitútom vykázania

**Cezhraničné
zlúčenie** alebo
splynutie **kapitálo-
vých spoločností**

**Nezákonný
odposlech advokáta**

AKTUÁLNE

- 2 Výzva advokátom
- 2 Čo priniesla anonymná anketa?
- 3 Pozvánka na Okrúhly stôl SAK
- 3 Publikáčna súťaž *Bulletinu slovenskej advokácie*
- 4 Aplikáčne problémy zrýchleného skráteneho vyšetrovania
JUDr. Marek Rajnič
- 5 Výsluch maloletých detí v občianskom súdnom konaní
JUDr. Jolana Fuchsová
- 6 Ad Správny poriadok a konanie o proteste prokurátora
JUDr. Štefan Beneš
- 11 Poznámky pod čiarou v legislatívnej a aplikačnej praxi
JUDr. Juraj Ďurovčík

ODBORNÉ PRÍSPEVKY

- 12 Dobré mravy v záväzkoch na poskytnutie peňažného plnenia a pri ich zabezpečení
Mgr. Stanislav Irsák
- 19 Právo na život ako základné ľudské právo
Mgr. Tomáš Lalík
- 27 Prevencia domáceho násillia inštitútom vykázania
JUDr. Miloš Deset
- 33 Cezhraničné zlúčenie alebo splnutie kapitálových spoločností podľa Obchodného zákonníka so zameraním na spoločnosti s ručením obmedzeným
JUDr. Dr. Michaela Stessl
- 40 Nezákonny odposlech advokáta
doc. JUDr. Pavel Vantuch, CSc.
- 49 Do vašej knižnice: Etické desatoro začínajúceho advokáta
JUDr. Rudolf Manik, PhD., advokát
- 50 Do vašej knižnice: A Grammar of Legal English
Elena Vallová

SAK & SPRÁVY

- 52 Zo zasadnutí predsedníctva SAK
- 52 Termíny advokátskych skúšok
- 53 Kompetencie členov predsedníctva SAK
- 54 Pýta(j)te sa predsedníctva
- 54 Poradné orgány SAK
- 54 Konferencie *IBA Bar Leaders* v Amsterdame
- 55 Z kalendára konferencií IBA
- 57 Osobitná ochrana obhajcov v trestných veciach vo svetle jarnej konferencie ECBA v Amsterdame
- 58 List predsedu ECBA slovenským advokátom
- 59 Plenárne zasadnutie CCBE v Budapešti
- 60 Macedónska advokácia smeruje do spoločenstva európskych advokátov
- 61 Zmeny v zozname advokátov
za obdobie od 16. mája do 1. júla 2008
- 65 Zmeny v zozname advokátskych koncipientov
za obdobie od 16. mája do 1. júla 2008
- 67 Za profesorom Husárom (1930 – 2008)

ZAÚJÍMAVOSTI

- 69 Historická mozaika
JUDr. PhDr. Stanislav Balík

Milí čitatelia – kolegovia advokáti,

na seminároch advokátskych koncipientov sa dozvedáme rôzne informácie súvisiace s výkonom koncipientkej praxe. Zistilo sa, že niektorí koncipienti musia advokátovi zaplatiť, aby ich zamestnal v advokátskej kancelárii za účelom získania praxe, absolvovanie ktorej sa vyžaduje na vykonanie advokátskej skúšky. Niektorí mladí kolegovia vykonávajú koncipientku prax bez vyplácania mzdy, musia si sami platiť povinné odvody, resp. si uhrádzať náklady spojené s účasťou na povinných seminároch advokátskych koncipientov organizovaných komorou. Sú to alarmujúce poznatky, ktoré sa však šíria vždy iba ústne a anonymne...

Predsedníctvo SAK sa rozhodlo preveriť situáciu „z prvej ruky“ priamo na seminároch advokátskych koncipientov formou anonymnej ankety. Spracovaním výsledkov poverilo svojho člena JUDr. Gerega. Podľa neho anketa upriamila pozornosť na veľmi vážne negatívne fenomény pri výkone koncipientkej praxe. Zistené poznatky naznačujú, že niektorým advokátom sú pojmy etika, zákon a interné predpisy cudzie.

Čo s tým? Je šanca zmeniť negatívnu prax? Ako? Zamyslenie spracovateľa ankety a jej výsledky nájdete na strane 3.

Predsedníctvo Slovenskej advokátskej komory

K fotografii na obálke:

V apríli sa v Amsterdame konala jarná konferencia ECBA (čítajte na s. 57). Jesenná konferencia sa uskutoční v októbri v Bratislave, viac sa dozviete z listu predsedu ECBA Holgera Matta slovenským advokátom, ktorý prinášame na s. 58. Nosnou témou konferencie v Amsterdame bolo odpočúvanie komunikácie medzi advokátom a klientom orgánmi činnými v trestnom konaní. K tejto problematike si prečítajte aj odborný príspevok JUDr. Pavla Vantucha na s. 40.

Výzva advokátom

Slovenská advokátska komora na základe poisťnej zmluvy č. 154 8007200 na poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú výkonom advokácie uzatvorenej Slovenskou advokátskou komorou v prospech osôb zapísaných v zoznamoch vedených Slovenskou advokátskou komorou zaplatila poisťné za všetkých advokátov zapísaných v zozname advokátov, ktorí Slovenskej advokátskej komore neoznámili, že nie sú poistení samostatne.

Pri kontrole platieb poisťného kancelária SAK zistila, že do dnešného dátumu neobdržala od viac ako 500 kolegov platbu poisťného za rok 2008.

S poukazom na uvedené Vás prosím, aby ste si skontrolovali zaplatenie poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone advokácie.

Ak ste uzatvorili poisťnú zmluvu pre prípad spôsobenia škody výkonom povolania **inak ako prostredníctvom Slovenskej advokátskej komory**, žiadam Vás, aby ste oznámili túto skutočnosť v súlade s § 27 zákona o advokácii s priložením kópie poisťnej zmluvy.

JUDr. Andrej Popovec
tajomník SAK

NÁMET NA DISKUSIU

Čo priniesla anonymná anketa?

V Bulletine slovenskej advokácie č. 4/2008 v úvodníku *Chvála mladým* člen redakčnej rady JUDr. Roman Hošovský píše: „S určitou dávkou závidím obdivujem súčasnú úroveň a spôsobilosť absolventov práva, napr. výborné študijné výsledky, znalosť najmenej jedného cudzieho jazyka často kombinovanú s dlhodobším pobytom v zahraničí alebo štúdiom v cudzine, otvorenosť Európe...“

So slovami kolegu a ocenením schopností mladej generácie možno jedine súhlasiť. Napriek tomu, že šesť právnických fakúlt na malom Slovensku rok čo rok vychrlí do pretekajúceho kotla množstvo ďalších absolventov, po uliciach sa ešte stále nepotulujú otrhaní a hladní právnici.¹

1 prof. JUDr. Alexandra Krsková, CSc.: **Etické desatoro začínajúceho advokáta**. IURA EDITION, spol. s r. o., 2008.

2 Rozhodnutie Kárneho komisie Českej advokátskej komory vo veci K7/97. Sbírnka kárných rozhodnutí ČAK 1998 – 99. Praha, ČAK 1999.

Podľa platnej právnej úpravy je advokátskym koncipientom každý, koho komora zapíše do ňou vedeného zoznamu. V súčasnosti Slovenská advokátska komora eviduje cca 1 600 koncipientov, ktorí musia spĺňať všetky podmienky vymedzené zákonom č. 586/2003 Z. z. o advokácii v znení neskorších predpisov.

Nie je mojím zámerom analyzovať podmienky, ktoré zákon stanovuje na zápis. Pri uvedenom počte koncipientov sa však zákonite vynárajú problémy vyvolané situáciou na trhu práce u absolventov vysokoškolského vzdelania druhého stupňa v študijnom odbore právo na právnických fakultách v Slovenskej republike alebo s uznaným dokladom o právnickom vzdelaní druhého stupňa vydaným zahraničnou vysokou školou a spĺňajúcim ďalšie zákonom vymedzené podmienky. Medzi spomínanými zákonnými podmienkami nachádzame aj veľmi dôležité ustanovenie, ktoré sa týka advokátskych koncipientov aj advokátov. Mám na mysli ustanovenie, že advokátsky koncipient vykonáva pod vedením a dohľadom advokáta, spoločníka verejnej obchodnej spoločnosti, komplementára komanditnej spoločnosti alebo konateľa spoločnosti s ručením obmedzeným právnou prax, ktorej účelom je nadobudnúť vedomosti a osvojiť si skúsenosti potrebné na výkon advokácie. Počas praxe je advokát oprávnený poveriť advokátskeho koncipienta, aby samostatne vykonával jednotlivé úkony právnych služieb. Len pre úplnosť dodávam, že advokátsky koncipient vykonáva prax v pracovnom pomere a na jeho pôsobenie sa vzťahujú pracovnoprávne predpisy. V kontexte rôznych informácií a úvah som si však položil otázku: je to naozaj tak? Je príprava advokátskych koncipientov zo strany školiteľov skutočne dobrá a bezproblémová?

Podľa § 31 ods. 1 Advokátskeho poriadku advokát zabezpečuje koncipientovi, ktorého zamestnáva, počas výkonu koncipientovej praxe prípravu na povolanie advokáta, pričom mu na to vytvára vhodné podmienky.

V zmysle § 5 ods. 2 Uznesenia Konferencie advokátov z 19. júna 2004 je školiteľ povinný poskytnúť advokátskemu koncipientovi za podmienok ustanovených osobitným predpisom náhradu cestovných výdavkov, výdavkov za ubytovanie, stravné a náhradu vedľajších výdavkov, ktoré mu vzniknú s účasťou na seminároch organizovaných komorou.

Anketa na seminároch koncipientov II. a III. ročníka však priniesla priam šokujúce poznatky. Z viac ako sto prítomných respondentov na otázku, či majú vedomosť o prípade, že by potenciálny školiteľ – advokát zamestnával koncipienta bez vyplácania mzdy, 48 účastníkov seminára II. ročníka odpovedalo, že takú vedomosť má. Traja uviedli, že sa sami ocitli v takejto situácii. Anketa na seminári koncipientov III. ročníka dopadla ešte horšie. Až 99 respondenti z celkového počtu 146 prítomných majú vedomosť o prípade alebo sa dopočuli, že školiteľ nechce uhradiť koncipientovi náklady spojené s účasťou na povinnom seminári.

Túto situáciu považujem za alarmujúcu. Dokonca si myslím, že by bolo potrebné na stránkach nášho Bulletinu rozprúdiť širšiu diskusiu. Ak by skutočnosti uvádzané koncipientmi zodpovedali pravde (a nemáme dôvod neveriť im), treba do tejto situácie radikálne zasiahnuť.

Podľa rozhodnutia Českej advokátskej komory je advokát disciplinárne zodpovedný za to, že riadne nedohliada na prácu koncipienta.² Nevyplácanie mzdy je podľa § 214 zákona č. 300/2005 Z. z. v platnom znení trestným činom! Konanie advokáta avizované v ankete hodnotím ako vysoko neetické,

pretože obchádza uznesenie orgánu advokácie záväzné pre všetkých advokátov.

Na záver mi dovoľte uviesť, že výkon advokácie je síce podnikaním, ale podnikaním *sui generis*. Na rozdiel od mnohých iných foriem podnikania ho zákon stavia do zvláštnej pozície (právne služby môže poskytovať iba advokát, je viazaný mlčanlivosťou, atď.) a vyžaduje od jednotlivých advokátov aj podporu výchovy generácie nástupcov. Každý advokát, ktorý zamestná advokátskeho koncipienta, by mal byť uzrozumený s poznatkom, že v jeho kancelárii vyrastá konkurencia, dokonca sa zaväzuje dodržiavať predpis ustanovujúci inak nepodnikateľské správanie sa advokáta – školiteľa.

Advokátsky koncipient nie je iba pracovná sila. Je to budúca generácia advokácie, ktorú v dnešnom trhovo orientovanom prostredí treba viesť práve k dodržiavaniu etických princípov výkonu povolania. Ide o ďalšiu zložku etického imperatívu nášho povolania. Pracovný pomer advokátskeho koncipienta sa v žiadnom prípade neriadi iba pracovnoprávnymi predpismi, ale najmä etikou kolegiálnych vzťahov v súlade so zákonom a internými predpismi advokácie. Žiaľ, poznatky z ankety, ktoré som citoval, naznačujú, že niektorým kolegom sú etika, zákon a interné predpisy cudzie. Za výkonom svojho povolania nevidia nič iné, iba biznis. Takíto „kolegovia“ podľa mňa v advokácii nemajú miesto.

JUDr. Ján Gereg
člen predsedníctva SAK

Advokátsky poriadok schválený konferenciou advokátov stanovuje,

že advokát alebo spoločnosť zabezpečuje koncipientovi, ktorého zamestnáva, počas výkonu koncipientskej praxe prípravu na povolanie advokáta. Vytvára mu na to vhodné podmienky a umožňuje mu primeraný výkon praxe. Advokát alebo spoločnosť je povinný zabezpečiť prípravu advokátskeho koncipienta, ktorého zamestnáva na výkon advokátskeho povolania. Advokát a spoločnosť sú povinní dbať najmä na to, aby **advokátsky koncipient mal zabezpečenú vyhovujúcu materiálno technickú a priestorovú vybavenosť advokátskej kancelárie** zodpovedajúcu príslušným predpisom a normám, ktoré upravujú pracovné podmienky.

Výchova a prax advokátskeho koncipienta na výkon advokátskeho povolania je možná len v advokátskej kancelárii advokáta zamestnávajúceho advokátskeho koncipienta, pričom advokátsky koncipient môže vykonávať **prax mimo sídla advokáta maximálne tri mesiace v roku**. Advokát je povinný riadiť prácu advokátskeho koncipienta tak, aby bol pripravený vykonať úkony, ktorými ho advokát poverí. Advokát je povinný zabezpečiť advokátskemu koncipientovi **prax vo všetkých právnych odvetviach pozitívneho práva**, najmä občianskeho práva, obchodného práva, trestného práva a správneho práva, o čom je advokátsky koncipient povinný viesť primerané záznamy.

Advokát je oprávnený po predchádzajúcej príprave poveriť advokátskeho koncipienta vykonaním iba takého úkonu, ktorý je primeraný odborným schopnostiam a dĺžke praxe koncipienta. **Koncipient nesmie bez predchádzajúceho súhlasu advokáta alebo advokáta – spoločníka prevziať zastúpenie alebo obhajobu.**

Pozvánka na Okrúhly stôl SAK

Vážené kolegyně, vážení kolegovia,

dovoľte, aby som Vás v mene Predsedníctva SAK pozvala na už tradične organizované podujatie

Okrúhly stôl Slovenskej advokátskej komory,
ktoré sa po prvý raz uskutoční
v hoteli Balnea Esplanade Palace v **Piešťanoch**
4. a 5. septembra 2008

V tomto roku program podujatia tvoria dve témy:

■ **Aktuálne otázky rozhodovacej činnosti Ústavného súdu** (prijímanie sťažností, formálne náležitosti, nedostatky podaní, konanie o jednotlivých druhoch sťažností)
JUDr. Milan Ľalík, podpredseda Ústavného súdu SR

■ **Trovy konania v súdnom konaní aj so zreteľom na trovy exekučného konania**
JUDr. Jana Baricová, sudkyňa Najvyššieho súdu SR

Moderátorom podujatia bude

JUDr. Alexander Škrinár, CSc., člen Revíznej komisie SAK. Bližšie informácie týkajúce sa podujatia uverejníme na internetovej stránke komory www.sak.sk. V prípade potreby môžete kontaktovať Dr. Barboru Kinzelovú telefonicky na č. 02/529 62 933, príp. e-mailom na kinzelova@sak.sk.

Dúfam, že prijmete naše pozvanie.
S kolegiálnym pozdravom

JUDr. Darina Michalková

Publikačná súťaž Bulletinu slovenskej advokácie

Slovenská advokátska komora a Slovenská sporiteľňa, a. s. vyhlasujú Publikačnú súťaž Bulletinu slovenskej advokácie na rok 2008 v kategóriách

- Verejné právo
- Súkromné právo

Súťaž je určená pre právnikov do 35 rokov.

Celková dotácia na ceny v oboch kategóriách je 130 000 Sk. Poradie (1., 2., 3. miesto, prípadne mimoriadne ceny) a výšku cien určí Redakčná rada BSA.

Ceny odovzdajú predseda SAK JUDr. Štefan Detvai a generálna riaditeľka Slovenskej sporiteľne, a. s. Regina Ovesny-Straka na tradičnom Novoročnom stretnutí právnikov v januári 2009.

Vaše príspevky do bulletinu označte heslom *Publikačná súťaž*.

Aplikačné problémy zrychleného skráteneho vyšetrovania

Článok poukazuje na aplikačné problémy, ktoré vznikli zavedením inštitútu zrychleného skráteneho vyšetrovania (právna úprava účinná od 1. januára 2006, zavedená rekodifikovaným Trestným poriadkom – zákon č. 301/2005 Z. z.). Autor dospieva k záveru, že treba novelizovať súvisiace ustanovenie Trestného poriadku.

Desaťkrát súdne trestaný Ladislav T. dňa 23. 4. 2008 o 01:40 h v meste K. v úmysle odcudzíť tovar rozbil kameňom posuvné dvere predajne DM drogerie Markt a dvere predajne M + M, ďalej vytlačil dvere predajne potravín, pričom ho vyrušili a následne zadržali príslušníci PZ. Svojím konaním spôsobil spoločnosti DM drogerie Markt s. r. o. Bratislava škodu 20 349 Sk a spoločnosti M + M Potraviny s. r. o. Košice 10 000 Sk. Po jeho zadržaní prokurátor nariadil vykonať zrychlené skrátene vyšetrovanie, po skončení ktorého v lehote 48 hodín od zadržania dal sudcovi pre prípravné konanie na obvineného návrh na vzatie do väzby a taktiež naňho podal obžalobu za prečin krádeže podľa § 212 ods. 2 písm. a, v štádiu pokusu podľa § 14 ods. 1 Trestného zákona a prečin poškodzovania cudzej veci podľa § 245 ods. 1 Trestného zákona. Sudca pre prípravné konanie obvineného vzal do väzby a následne rozhodol trestným rozkazom, ktorým uznal obvineného vinným za uvedené prečiny a odsúdil ho na 1 rok so zaradením do ústavu na výkon trestu odňatia slobody so stredným stupňom stráženia. Trestný rozkaz nadobudol právoplatnosť uplynutím lehoty na podanie odporu.

Od zavedenia super skráteneho vyšetrovania do slovenského právneho poriadku sa orgány činné v trestnom konaní s obdobnými prípadmi stretávajú v praxi často. Tento špecifický inštitút slovenského trestného procesu nazývaný „super rýchle vyšetrovanie, super rýchle konanie alebo aj zrychlené skrátene vyšetrovanie“ zaviedol do slovenského právneho poriadku rekodifikovaný Trestný poriadok č. 301/2005 Z. z. s účinnosťou od 1. 1. 2006 a je upravený v ustanovení § 204 Trestného poriadku a § 348 Trestného poriadku.

Účelom zrychleného skráteneho vyšetrovania je dosiahnuť urýchlené potrestanie známeho páchatela prečinu v čo najkratšom čase od spáchania prečinu. Aplikácia tohto inštitútu prispieva k dosiahnutiu účelu trestu, jednak z hľadiska individuálnej prevencie zamedzením páchatelovi v pokračovaní alebo opakovaní prečinu, jednak z hľadiska generálnej prevencie odradením ďalších potenciálnych páchatelov od trestnej činnosti a taktiež posilňuje dôveru verejnosti k orgánom činným v trestnom konaní. Veľmi významne tomu prispieva maximálne skrátene doby medzi spáchaním prečinu a výkonom trestu.

Toto zjednodušené trestné konanie sa vykonáva len pri prečine, za ktorý Trestný zákon v osobitnej časti ustanovuje trest odňatia slobody, ktorého horná hranica trestnej sadzby neprevyšuje tri roky. V praxi sa týka najčastejšie prečinu marenia výkonu úradného rozhodnutia podľa § 348 Trestného zákona v prípadoch cudzích štátnych príslušníkov, ktorí sa bez povolenia a bez vážneho dôvodu neoprávnene zdržiavajú na území Slovenskej republiky, hoci im bol uložený trest vyhodenia ale-

bo im bol pobyt na území Slovenskej republiky zakázaný, ďalej prečinov krádeže podľa § 212 Trestného zákona, výtržníctva podľa § 364 Trestného zákona, ublíženia na zdraví podľa § 155 Trestného zákona a prečinu nebezpečného vyhrážania podľa § 360 Trestného zákona.

V prípade zadržania páchatela takéhoto prečinu na mieste činu alebo na úteku je možnosť vykonať zjednodušené trestné konanie. Policajt oprávnený o takomto prečine konať skrátene vyšetrovanie po zadržaní páchatela začne trestné stíhanie a zároveň vznesie obvinenie. Následne vypočuje osobu obvineného, vykoná, vyhľadá a zabezpečí dôkazy, ktoré sú potrebné pre prokurátora. Najčastejšie ide o výsluchy poškodeného, svedkov, ktorí boli prítomní na mieste spáchania činu, zabezpečenie listinných dôkazov ako napríklad lekárske správy, prípadne znalecký posudok alebo odborné vyjadrenie, vyčíslenie škody, odpis z registra trestov a správu o povesti obvineného. V rámci zrychleného skráteneho vyšetrovania netreba vykonávať celé skrátene vyšetrovanie, ale len úkony, ktoré slúžia na objasnenie skutku, vyhľadanie a zabezpečenie dôkazov, ktoré bude možné vykonať pred súdom.

Ak policajt považuje vyšetrovanie za skončené a jeho výsledky postačujúce na podanie návrhu na obžalobu alebo na iné rozhodnutie, vykoná oboznámenie s výsledkami vyšetrovania.¹ Pri zrychlenom skrátene vyšetrovaní podľa § 204 Trestného poriadku policajt pri preštudovaní spisu obvineným a obhajcom neupozorňuje obvineného a obhajcu na možnosť preštudovať spisy tri dni vopred, pretože postup podľa ustanovenia § 208 ods. 1 sa nevzťahuje na zrychlené skrátene vyšetrovanie. Po vykonaní týchto všetkých úkonov policajt odovzdá vyšetrovací spis prokurátorovi bezodkladne tak, aby tento mohol odovzdať obvineného sudcovi pre prípravné konanie spolu s obžalobou a s vyšetrovacím spisom v lehote do 48 hodín od jej zadržania.

Prokurátor po tom, čo mu policajt odovzdal vyšetrovací spis spolu s návrhom na podanie obžaloby preskúma príslušný spisový materiál a v prípade, ak dospeje k záveru, že skutkový dej je dostatočne objasnený, podá na obvineného obžalobu sudcovi pre prípravné konanie. Ak prokurátor zistí niektorý z dôvodov väzby, súčasne s obžalobou podá sudcovi pre prípravné konanie, ktorý bude vo veci konať, návrh na vzatie obvineného do väzby.

Vzhľadom na to, že ide o úplne nový inštitút, s ktorým neboli v minulosti praktické skúsenosti, vyskytli sa pri jeho uplatňovaní procesné nedostatky. Zákonodarca pri tvorbe tohto inštitútu rátať s dvoma aleternatívami. V rámci prvej prokurátor podáva sudcovi pre prípravné konanie spolu s obvineným a vyšetrovacím spisom na obvineného obžalobu aj s návrhom na vzatie obvineného do väzby. Pri druhej alternatíve prokurátor podáva sudcovi pre prípravné konanie spolu s obvineným a vyšetrovacím spisom na obvineného obžalobu bez návrhu na vzatie obvineného do väzby. Táto alternatíva je však v praxi neuskutočiteľná, pretože v trestnom poriadku v ustanovení § 348 Trestného poriadku, ako aj v celom Trestnom poriadku absentuje ustanovenie, na základe ktorého by sudca pre prípravné konanie prepustil tohto obvineného zo zadržania. Vzniká situácia, že prokurátor po tom, čo odovzdá obvineného spolu s obžalobou a vyšetrovacím spisom sudcovi pre prípravné konanie už nemôže ďalej o obvinenom rozhodovať a sudca pre prípravné konanie taktiež nemôže rozhodnúť.

1 § 208 Trestného poriadku č. 301/2005 Z. z.

V zmysle § 348 ods. 1 Trestného poriadku, ak ide o vec podľa § 204 ods. 1 TP, sudca pre prípravné konanie

- a) vypočuje obvineného, najmä okolnosti zadržania, skutočnosti odôvodňujúce návrh na vzatie do väzby a podanie obžaloby, či a v akom rozsahu sa priznáva ku spáchaniu skutku a či súhlasí s tým, že tieto skutočnosti nebudú na hlavnom pojednávaní dokazované,
- b) rozhodne o väzbe, ak prokurátor podal takýto návrh,
- c) prednostne určí termín vykonania hlavného pojednávania spravidla najneskôr do pätnástich pracovných dní od podania obžaloby, ak vec nevybaví trestným rozkazom alebo neurobí niektoré z rozhodnutí podľa § 241 ods. 1 písm. a až g; termín ihneď oznámi prokurátorovi a obžalovanému, ktorému zároveň doručí obžalobu, a ak je na základe § 85 ods. 6 prítomný obhajca, oznámi termín hlavného pojednávania a doručí obžalobu aj obhajcovi,
- d) umožní obžalovanému, ktorý bol vzatý do väzby a nemá obhajcu, aby si v primeranej lehote obhajcu zvolil; ak tak neurobí, ustanoví mu sudca pre prípravné konanie obhajcu,
- e) so súhlasom obžalovaného vykoná hlavné pojednávanie ihneď po jeho výsluchu, ak to okolnosti prípadu umožňujú.

Uvedené ustanovenie Trestného poriadku by bolo potrebné novelizovať v tom zmysle, že by sa v § 348 ods. 1 Trestného poriadku za písmeno c vsunulo písmeno d, ktoré by znelo: „rozhodne o prepustení obžalovaného zo zadržania.“ Doterajšie písmená c až e by sa označovali ako písmená d až f.

Treba podotknúť, že novelizácia uvedeného ustanovenia, ktorá by napravila tento nežiadúci stav, v dôsledku ktorého je možné využívať inštitút super rýchleho vyšetrovania len vo väzobných veciach, sa javí ako nevyhnutná. Od zavedenia uvedeného inštitútu do trestného konania už uplynulo dva a pol roka, pričom zákonodarca vôbec nereagoval na aktuálne problémy pri uplatňovaní tohto inštitútu, ktoré sa objavili hneď od nadobudnutia účinnosti nových trestných kódexov. Zo svojej vlastnej praxe viem, že v prípade, ak by bolo možné zrýchlené skrátene vyšetrovanie využívať aj v neväzobných veciach, došlo by k jeho omnoho väčšiemu využívaniu v praxi. Prakticky by takto bolo možné riešiť denne trestné veci, ktoré v súčasnosti sú vyšetrované v rámci skráteneho vyšetrovania celé mesiace. Došlo by zároveň k odbremeneniu policajtov a prokurátorov, ktorým by ostalo viac času na podrobnejšie sa venovanie ostatným prípadom v prípravnom konaní, čo by sa zároveň odrazilo na kvalite a efektívnosti prípravného konania. Na rozdiel od predchádzajúcej právnej úpravy, kedy sa vyšetrovanie vlieklo mesiace, v niektorých prípadoch aj roky, takýto postup umožňuje páchatelja potrestať už počas 48 hodín. Má to výhody jednak pre obvineného, ktorý nemusí dlho čakať na proces pred súdom a taktiež pre poškodených, ktorí sa skôr domôžu nápravy. Taktiež je výhoda pre prokurátora, ktorý vec zastupuje v súdnom procese, že svedkovia a poškodení si dobre pamätajú na konkrétne okolnosti prípadu, tieto vedia popísať a nedochádza s odstupom času k skresľovaniu ich výpovedí pred súdom.

Pri uplatňovaní inštitútu zrýchleného skráteneho vyšetrovania prokurátor musí dôsledne preskúmať vyšetrovací spis,

2 Obžalobu odmietne a vráti vec prokurátorovi, ak zistí závažné procesné chyby, najmä porušenie práva na obhajobu.

pretože v praxi môže nastať situácia, kedy nebude možné postupovať podľa § 204 ods. 1 Trestného poriadku. Ide o prípad, keď po vznesení obvinenia podľa § 206 ods. 1 Trestného poriadku sa obvinený buď vôbec nevyjadrí k možnosti podať sťažnosť voči predmetnému uzneseniu alebo do zápisnice o výsluchu obvineného uvedie, že si ponecháva lehotu 3 dní, v rámci ktorej sa prípadne vyjadrí. Ak by si prokurátor túto skutočnosť nevšimol a aj napriek tomu by podal obžalobu na obvineného podľa § 204 ods. 1 Trestného poriadku, došlo by k závažnej procesnej chybe porušenia práva obvineného na obhajobu, čo by zakladalo postup súdu v zmysle ustanovení § 241 ods. 1 písm. f Trestného poriadku.²

Ako vyplýva z vyššie uvedených skutočností, inštitút zrýchleného skráteneho vyšetrovania má veľa pozitív a jeho zavedenie do Trestného poriadku možno hodnotiť jednoznačne kladne, pretože sa stal plnohodnotným prínosom pre trestné konanie. Bolo by však účelné konanie o zrýchlenom skrátene vyšetrovaní upraviť, aby došlo k jeho maximálnemu využívaniu tak, ako to mal na mysli zákonodarca pri jeho tvorbe a nie len k jeho oklieštenému využívaniu, čo by prispelo k náležitému zisteniu páchatelov prečinov, k rýchlemu a spravodlivému potrestaniu ich páchatelov podľa zákona pri dôslednom zachovávaní práv obvinených.

Použitá literatúra:

- 1 Trestný poriadok č. 301/2005 Z. z.
- 2 <http://www.law.muni.cz/edicni/Days-of-public-law/files/pdf/trest/Klatik.pdf>
- 3 <http://www.justice.gov.sk>
- 4 <http://genpro.gov.sk>

JUDr. Marek Rajnič
prokurátor Okresnej prokuratúry Košice I

Výsluch maloletých detí v občianskom súdnom konaní

V praxi súdov sa stáva, že pri výsluchu maloletých detí v občianskom súdnom konaní nie je advokátom umožnené, aby boli prítomní v pojednávacej miestnosti. Príspevok sa zaoberá hľadáním riešenia, ktoré by zachovalo právo na spravodlivý proces, a zároveň zabezpečilo, aby maloleté deti mohli pri výsluchu pred súdom slobodne a bez nátlaku vyjadriť svoj názor bez prítomnosti rodičov.

V konaniach vo veciach starostlivosti súdu o maloletých, resp. v rozvodových konaniach dochádza často k situácii, kedy súd v rámci dokazovania vypočúva maloleté dieťa. (Samozrejme, k výsluchu maloletého dieťaťa môže súd pristúpiť nielen v nesporevej agende, ale aj v sporoch, v ktorých je dieťa účastníkom konania bez zreteľa na procesné postavenie.)

Počas posledného roka sa mi opakovane stalo, že konajúci sudca (išlo o tri rôzne konania pred tromi rôznymi sudcami) pred začatím výsluchu maloletého dieťaťa nariadil opustiť pojednávaciu miestnosť tak účastníkom konania – rodičom maloletého dieťaťa, ako aj právnym zástupcom oboch rodičov. V pojednávacej miestnosti v jednom prípade zostal len sudca a v dvoch ďalších prípadoch sudca a kolízny opatrovník. Mojej

námietke o procesnom postupe súdu, pokiaľ ide o vykázanie právnych zástupcov, súd ani v jednom prípade nevyhovel. Požiadala som súd o protokoláciu mojej námietky s jeho postupom, čomu vyhovel. Kolízneho opatrovníka súd v pojednávacej miestnosti počas výsluchu maloletého dieťaťa ponechal, aj keď je v podstate rovnakým zástupcom detí, akým som ja zástupcom otca, ktorý je tiež účastníkom konania. Následne po ukončení výsluchu a po návrate do pojednávacej miestnosti súd oboznámil o obsahu výsluchu maloletého dieťaťa.

Pokiaľ ide o vykonanie výsluchu maloletého dieťaťa bez prítomnosti právneho zástupcu účastníka konania, myslím si, že takýto postup súdu je v rozpore so zákonom. Z § 100 ods. 3 OSP vyplýva, že ak je účastníkom konania maloleté dieťa, ktoré je schopné s ohľadom na vek a rozumovú vyspelosť vyjadriť samostatne svoj názor, súd na jeho názor prihliadne. Názor maloletého dieťaťa súd zisťuje prostredníctvom jeho zástupcu alebo príslušného orgánu sociálnoprávnej ochrany detí, **alebo výsluchom maloletého dieťaťa aj bez prítomnosti rodičov alebo iných osôb zodpovedných za výchovu maloletého dieťaťa.** (Do 31. 8. 2003 vyvodzoval súd svoje oprávnenie vykonať výsluch maloletého dieťaťa bez prítomnosti rodičov z „ohybného“ ustanovenia § 117 ods. 1 OSP, ktorý názor podporovalo aj rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, Zborník I s. 221.) Právni zástupcovia rodičov (a ani kolízny opatrovník) nie sú v nijakom prípade osobami zodpovednými za výchovu maloletého dieťaťa. Opierať možnosť vykonať výsluch maloletého dieťaťa bez prítomnosti právnych zástupcov účastníkov konania – rodičov, o znenie § 117 ods. 1 OSP je neprijateľné. V zmysle tohto ustanovenia pojednávanie vedie predseda senátu alebo samosudca tak, aby prispelo k spravodlivému rozhodnutiu, aby splnilo výchovný účel a aby sa konalo dôstojne a nerušene. **Robí vhodné opatrenia**, aby zabezpečil splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov; dbá pritom aj na to, aby svedkovia, ktorí dosiaľ neboli vypočutí, neboli prítomní na pojednávaní. Takto získaný dôkaz (výsluch maloletého dieťaťa, pri ktorom nebolo súdom umožnené zástupcom účastníkov byť prítomnými) by odvolací súd mal vyhodnotiť ako nezákonný dôkaz, na ktorý by nebolo možné prihliadnúť. Buď by ho sám opätovne vykonal – tentoraz spôsobom zodpovedajúcim zákonu alebo by rozhodnutie súdu prvého stupňa z dôvodu tohto procesného pochybenia zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie, v ktorom by prvostupňový súd musel výsluch maloletého dieťaťa vykonať znova, spôsobom zodpovedajúcim zákonu. Ani jedna z týchto variánt by neprospevala maloletému dieťaťu, ktoré by bolo opakovane vystavené stresu spojenému s výsluchom pred súdom.

Prvým problémom je otázka, či je procesne správny postup súdu, ak neumožní zástupcovi účastníka konania (ktorým je väčšinou advokát), aby bol prítomný pri výsluchu maloletého dieťaťa a mohol mu klásť otázky. Ako vyplýva z vyššie uvedeneho, mám za to, že ide o procesne závadný postup, ktorý je v rozpore s ustanovením § 100 ods. 3 OSP, a nie je možné ho vyvodiť ani z ust. § 117 ods. 1 OSP. Citovaný § 100 nemal do 31. 8. 2003 odsek 3, ktorý doplnila až novela č. 353/2003 Z.z. účinná od 1. septembra 2003. Navyše, ak by sme takýto procesný postup ako zákonný pripustili, pri jeho dôslednej aplikácii by súd nemal umožniť vykonanie výsluchu maloletého dieťaťa ani v prítomnosti kolízneho opatrovníka, ktorý v konaniach vo veciach starostlivosti súdu o maloletých, resp. v rozvodových konaniach je zástupcom maloletého dieťaťa. Ak teda súd nepripustí prítomnosť zástupcov účastníkov konania

(povedzme advokáta matky a advokáta otca), nemal by pripustiť ani prítomnosť kolízneho opatrovníka – zástupcu detí. V pojednávacej miestnosti by bol pri výsluchu maloletého dieťaťa prítomný len sudca.

Vyššie opísaný – podľa môjho názoru nezákonný – postup súdu, s ktorým som sa v poslednom čase stretla, ma však priviedol k ďalším úvahám a zároveň k inému, omnoho komplikovanejšiemu a ťažko riešiteľnému problému. Je pochopiteľné, že prítomnosť rodičov, resp. osôb zodpovedných za výchovu maloletého dieťaťa je pri výsluchu maloletého dieťaťa nevhodná, pretože dieťa môže mať strach vysloviť svoj názor, svoju skutočnú vôľu (napr. ktorému z rodičov chce byť zverená do výchovy). Je preto namieste, vykonať výsluch maloletého dieťaťa bez prítomnosti týchto osôb. Rovnako je však nepochybné, že účastníci konania, ktorými rodičia maloletého dieťaťa sú, či už ide o konanie vo veciach starostlivosti súdu o maloletých alebo o rozvodové konanie, majú právo byť prítomní pri vykonávaní všetkých dôkazov a rovnako majú právo klásť vypočutým osobám otázky a vyjadriť sa k vykonaným dôkazom. Podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prieťahov **a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom.** Verejnosť možno vylúčiť len v prípadoch ustanovených zákonom. Podľa § 122 ods. 1 OSP súd vykonáva dokazovanie na pojednávaní, ak neboli splnené podmienky na vydanie rozhodnutia bez ústneho pojednávania. Napokon, podľa § 123 OSP účastníci majú právo vyjadriť sa k návrhom na dôkazy a k všetkým dôkazom, ktoré sa vykonali.

Základnými prvkami práva na spravodlivý proces v zmysle čl. 48 ods. 2 Ústavy SR ako aj v zmysle čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd je možnosť konať pred súdom a rovnosť účastníkov konania (čl. 47 ods. 3 ústavy). Povedané terminológiou Európskeho súdu pre ľudské práva ide o princíp kontradiktórnosti konania a o princíp rovnosti zbraní, teda rovnosť účastníkov konania. Pod rovnakým postavením účastníkov pritom treba rozumieť také procesné práva účastníkov, ktoré zabezpečia spravodlivý súdny proces. Pod spravodlivým súdnym procesom v ponímaní rovnakých procesných práv rozumieme povinnosť súdu zabezpečiť možnosť rovnakého uplatnenia práv, teda rovnakú možnosť navrhovať dôkazy, vyjadrovať sa k vykonaným dôkazom, zúčastniť sa na procesných úkonoch, možnosť oboznamovať sa s obsahom spisu, právo vystupovať v konaní vo svojom materinskom jazyku, atď.¹ Kontradiktórnosť (z lat. *contra dicere* – hovoriť proti, oponovať) konania je v podstate prezentovaním sporných skutočností cestou polemiky, sporu. Zásada kontradiktórnosti nie je v Ústave SR ani v ďalších právnych predpisoch explicitne formulovaná, napriek tomu sa už tradične v odbornej literatúre radí k všeobecným procesným zásadám. Niekedy býva zamieňaná so zásadou prejednávajúcej, má však širší rozmer. Podstatu kontradiktórnosti tvorí súperenie strán, ktorého základným predpokladom je rovnosť účastníkov konania spomínaná vyššie. Na základe zásady kontradiktórnosti by súdne rozhodnutie malo vychádzať predovšetkým z výsledkov konfrontácie strán v spore, z ktorých každá musí mať možnosť vyjadriť sa k požiadavkám a tvrdeniam druhej strany a právo na to, aby sa vypočuli jej argumenty. Požiadavky vyplývajúce z uvedenej zásady

1 Krajčo, J. a kolektív: **Občiansky súdny poriadok. Komentár a súvisiace predpisy, III. aktualizované vydanie.** EUROUNION : Bratislava, 2004, s. 62.

vymedzil Európsky súd pre ľudské práva v mnohých rozhodnutiach, kategoricky ich formuloval vo veci Mantovanelli proti Francúzsku, keď deklaroval, že „(...) jedným z prvkov spravodlivého procesu v zmysle článku 6 ods. 1 je jeho kontradiktórny charakter: Každá strana musí mať zásadne možnosť nielen predložiť dôkazy a argumenty, ktoré považuje za nutné pre úspech jej požiadaviek, ale zoznámiť sa s každým dokladom a pripomienkou predloženými súdu za účelom ovplyvniť jeho rozhodnutie a vyjadriť sa k nim.“² Zásada kontradiktórnosti v judikatúre Európskeho súdu pre ľudské práva pritom nie je obmedzená len na sporové konania, naopak, ako kontradiktórne sa chápe aj nesorové konanie v tom zmysle, že účastníci konania majú právo vyjadriť sa ku všetkým okolnostiam. „Kontradiktórnosť teda znamená, že nič, čo môže mať význam pre rozhodnutie súdu, nesmie byť vylúčené z možnosti kontradiktórneho prerokovania stranami. Sudca nemôže oprieť svoje rozhodnutie o zistenia, ktoré učinil mimo procesu.“³ Mám za to, že oba uvedené princípy – princíp kontradiktórnosti a princíp rovnosti zbraní ako súčasti práva na spravodlivý proces platia tak v sporovom ako aj v nesorovom konaní, ktorým konanie vo veciach starostlivosti o maloletých je.

V podstate procesným postupom, ktorý umožňuje vyššie citovaný § 100 ods. 3 OSP dochádza k porušeniu práva účastníkov konania – rodičov, resp. osôb zodpovedných za výchovu maloletého dieťaťa, na spravodlivý proces podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, pretože postupom súdu sa im odoberá možnosť konať pred súdom. Ak sú obaja účastníci – rodičia zastúpení a súd pri výsluchu maloletých detí postupuje procesne „čisto“, teda nie tak, ako bolo opísané v úvode tohto článku, nedôjde k porušeniu práva účastníkov na spravodlivý proces. V pojednávacej miestnosti totiž budú prítomní aspoň ich zástupcovia, ktorí budú mať možnosť klásť maloletému dieťaťu otázky a budú sa môcť vyjadriť k vykonanému dokazovaniu, pretože boli pri výsluchu prítomní.

Ak ani jeden z účastníkov konania – rodičov nie je zastúpený, budú ich práva, ak pripustíme vyššie uvedenú úvahu, v zmysle ktorej postupom súdu podľa § 100 ods. 3 OSP dochádza k porušeniu práva účastníkov konania – rodičov na spravodlivý proces, porušené rovnako. Ani jeden z účastníkov – rodičov nebude pri výsluchu maloletého dieťaťa prítomný, ani jeden z nich nebude môcť maloletému dieťaťu klásť otázky a budú na svojich právach ukrátení rovnako.

Najmarkantnejšie však vystupuje nezákonnosť postupu súdu v zmysle § 100 ods. 3 OSP v situácii, kedy jeden z účastníkov konania – jeden z rodičov je v konaní zastúpený a druhý nie. To znamená, že pri výsluchu maloletého dieťaťa by bol oprávnený byť prítomný právny zástupca jedného z účastníkov a druhý, nezastúpený účastník by prítomný nebol. Účastník, ktorý je v konaní zastúpený by mal možnosť klásť prostredníctvom svojho zástupcu maloletému dieťaťu otázky, kým druhý účastník, ktorý zastúpený nie je, by túto možnosť nemal. Nepochybne by okrem porušenia práva nezastúpeného účastníka na spravodlivý proces podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy SR došlo aj k porušeniu práva na rovnosť účastníkov konania podľa čl. 47 ods. 3 Ústavy SR. Zrejme by bolo nevyhnutné, aby v situácii, kedy jeden z účastníkov konania – rodičov je v konaní zastúpený, bol

zastúpený aj druhý účastník. Tu však vyvstávajú ďalšie problémy. Nikoho nie je možné nútiť, aby bol v občianskom súdnom konaní zastúpený. Rovnako nie je možné splnomocniť advokáta len na zastupovanie na jednom pojednávaní, pretože plnomocenstvo udelené advokátovi nemožno obmedziť (§ 25 ods. 1 OSP). Situáciu by bolo možné riešiť tak, že účastník konania môže splnomocniť advokáta a následne po pojednávaní, na ktorom sa uskutoční výsluch maloletých detí, pri ktorom advokát bude prítomný a bude môcť maloletým deťom klásť otázky, účastník advokátovi vypovie plnomocenstvo.

Ako vyriešiť túto situáciu k všeobecnému prospechu, teda tak, aby maloleté deti mohli slobodne a bez nátlaku v rámci ich výsluchu vyjadriť svoj názor v konaní pred súdom bez prítomnosti svojich rodičov, resp. osôb zodpovedných za výchovu maloletých detí a zároveň tak, aby nedošlo k porušeniu práva účastníkov konania na spravodlivý proces tým, že im bude odňatá možnosť konať pred súdom?

Podľa mňa jediné riešenie je, aby v situácii, kedy ani jeden z účastníkov konania – rodičov nie je v konaní zastúpený, súd najprv vypočul maloleté dieťa bez prítomnosti rodičov, pričom z výsluchu maloletého dieťaťa by sa vykonal zvukový záznam pomocou technických prostriedkov (čím by sa zabránilo pochybnostiam o tom, či sudca pravdivo a úplne protokoloval výpoveď maloletého dieťaťa, pretože s ním bol v pojednávacej miestnosti sám), následne po ukončení výsluchu maloletého dieťaťa by sa do pojednávacej miestnosti vrátili rodičia a maloleté dieťa by na pokyn súdu pojednávaciu miestnosť opustilo s tým, že by počkalo pred pojednávacou miestnosťou. Takýmto postupom by bol zabezpečený účel, ktorý sleduje ustanovenie § 100 ods. 3 OSP, teda aby dieťa nebolo pod tlakom a prejavilo svoj skutočný názor. Následne by súd účastníkov konania – rodičov oboznámil prehratím zvukového záznamu s obsahom výsluchu maloletého dieťaťa a opýtal sa ich, či chcú maloletému dieťaťu položiť nejaké otázky. Ak by účastníci konania mali záujem položiť maloletému dieťaťu otázky, sformulovali by otázky, ktoré majú byť sudcom dieťaťu položené. Následne by súd účastníkov konania – rodičov opäť poslal z pojednávacej miestnosti von a dnu by prizval dieťa, ktorému by položil požadované otázky, pričom výsluch by sa opäť zaznamenával prostredníctvom technického zariadenia na záznam zvuku a potom v neprítomnosti dieťaťa by súd opäť oboznámil účastníkov konania s obsahom výsluchu maloletého dieťaťa.

Pre úplnosť treba uviesť, že jediná situácia, kedy by bolo namieste neprípustiť účasť advokáta ako právneho zástupcu jedného z účastníkov konania – rodičov, by bol stav, keď je zastúpený advokátom len jeden z účastníkov konania a druhý zástupcu nemá. V zmysle vyššie načrtnutého riešenia by síce obaja účastníci boli oboznámení s obsahom výsluchu dieťaťa a následne by mu mohli prostredníctvom súdu klásť otázky, avšak ten z rodičov, ktorý je zastúpený advokátom, bol by zvýhodnený, pretože advokát prítomný v pojednávacej miestnosti by na základe priameho pozorovania maloletého dieťaťa a jeho reakcií mohol klásť dieťaťu kvalifikovanejšie a účinnejšie otázky, čím by došlo k porušeniu rovnosti zbraní medzi účastníkmi.

Takéto riešenia by plne rešpektovali účel § 100 ods. 3 OSP ako aj procesné práva účastníkov konania – rodičov garantované v čl. 48 ods. 2 a 47 ods. 3 Ústavy SR.

JUDr. Jolana Fuchsová
advokátka, Košice

2 Bližšie pozri rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Mantovanelli proti Francúzsku z 18. marca 1997.

3 Repík, B.: **Ľudské práva v súdnom konaní**. MANZ: Bratislava, 1999, s. 161.

OHLAS

Ad Správny poriadok a konanie o proteste prokurátora (BSA 5/2008)

Autorka v príspevku naznačuje rad problémov v súvislosti s protestom prokurátora a zaujíma stanoviská.

Hneď na úvod treba povedať, že problematika terminológie v správnom práve je v porovnaní s inými právnymi odvetvami podstatne zložitejšia a obtiažnejšia. Správne právo disponuje najbohatšou zásobou pojmov vzhľadom na rozsiahlosť predmetu a jeho rôznorodosť. Pojmy správneho práva sa rýchlo menia, rovnako aj jednotlivé úseky verejnej správy. Navyše – správne právo má veľa normotvorcov, ktorými sú nielen zákonodarné orgány, ale aj orgány výkonnej moci a napríklad aj samosprávne orgány.

Administratívne právo používa rôzne termíny na slovné označenie jednotlivých rovnakých pojmov.

Keď sa pozrieme na normatívne akty ústredných orgánov štátnej správy, nájdeme opatrenia, smernice, metodické pokyny, zásady, nariadenia a mnoho ďalších. Aj individuálne právne akty sú pojmovo označované ako opatrenie, inokedy ako rozhodnutie, často ako záväzný pokyn atď.

Pojem opatrenie

Vráťme sa však k nastolenému problému, **ktorý sa týka termínu opatrenie**, tak často používanému v našom právnom poriadku. Vyskytujú sa názory, že pojem opatrenie je len akýsi faktický úkon na rozdiel od rozhodnutia, ktoré je považované za právny akt.

Pozrime sa, ako vykladá právna prax pojem opatrenie.

Hromada a spol. v Právnickom slovníku vydanom v r. 1972 uvádza, že „Opatrenie je názvom pre rôzne vecné i procesné kroky orgánov a ich právna sila a intenzita je rôzna. Spravidla sa im nepriznáva povaha rozhodnutia a v takom prípade sa proti nim nepripúšťajú opravné prostriedky. Niekedy znamenajú vyvolanie resp. vykonanie zmeny vo faktickom stave. Inokedy sa výrazu opatrenie používa ako názvu pre označenie sankcie ukladanej za priestupok“.^{1,2}

Iní autori definujú opatrenie vo verejnej správe ako špecifickú, bližšie nevymedzenú formu činnosti verejnej správy a hovoria, že „zo súvislostí, v ktorých je toto označenie platnou právnou úpravou používané, možno dovodiť, že ide spravidla o taký akt, resp. akty orgánov verejnej správy, ktoré nemajú povahu ani správnych rozhodnutí, ani všeobecne záväzných nariadení“.³

JUDr. Jiří Hřebejk⁴ vymedzuje opatrenie ako „špecifickú, pozitívne právne bližšie nevymedzenú formu činnosti verejnej

správy. Zo súvislostí, v ktorých je toto označenie platnou právnou úpravou používané, možno dovodiť, že ide spravidla o taký právny akt, resp. akty orgánov verejnej správy, ktoré nemajú povahu ani správnych rozhodnutí, ani všeobecne záväzných nariadení. Výslovne pojem opatrení ako formy činnosti verejnej správy používa napr... správny poriadok, keď hovorí o aktoch správnych orgánov odlišných od správnych rozhodnutí vydaných podľa správneho poriadku...“⁵

Je zrejmé, že opatrenie môže predstavovať buď **faktický úkon alebo správny akt. Niektoré úkony alebo akty sú nazývané priamo ako opatrenie.**

Napr. podľa § 2 ods. 1 písm. i zákona č. 171/1993 Z. z. o policajnom zbore v znení neskorších predpisov policajný orgán spolupôsobí pri zabezpečovaní verejného poriadku, ak bol porušený, robí opatrenia na jeho obnovenie. Na druhej strane podľa § 6 zákona č. 128/2002 Z. z. o štátnej kontrole vnútorného trhu vo veciach ochrany spotrebiteľa a o zmene a doplnení niektorých zákonov inšpektor Slovenskej obchodnej inšpekcie ako opatrenie na mieste môže zakázať:

- a) do vykonania nápravy
 1. dodávku, predaj alebo použitie výrobkov alebo poskytovanie služieb, ktoré nezodpovedajú osobitným predpisom,
 2. výkon prevádzkovej alebo obchodnej činnosti až na dva prevádzkové alebo predajné dni,
 3. používanie neoverených určených meradiel, ak overeniu podliehajú, alebo meradiel nezodpovedajúcich osobitným predpisom, technickým normám alebo schválenému typu,
- b) nariadiť znehodnotenie výrobkov, ak je zjavné, že nie sú bezpečné; ak ide o potravinárske výrobky, ich výskyt oznámi bezodkladne orgánu Štátnej veterinárnej a potravinovej správy a príslušnému orgánu na ochranu zdravia,
- c) uloží kontrolovanej osobe zaistiť pred predajom výrobky, ktoré porušujú práva vyplývajúce z duševného vlastníctva. Ak je dôvodná obava, že kontrolovaná osoba výrobky nezaistí, inšpektor môže uskladniť zaistené výrobky mimo dosahu kontrolovanej osoby na jej náklady; kontrolovaná osoba je povinná zaistené výrobky inšpektorovi vydať.

Opatrenia oznámi inšpektor **ústne** kontrolovanej osobe a **vyhotoví** o nich **písomný záznam**. Ak kontrolovaná osoba s opatreniami podľa odseku 1 nesúhlasí, môže proti nim podať do troch dní odo dňa ich doručenia písomné námietky. Námietky nemajú odkladný účinok. O námietkach rozhodne riaditeľ inšpektorátu do piatich dní od ich doručenia. Rozhodnutie sa doručí kontrolovanej osobe a je konečné a neplatí tu správny poriadok.

Ten istý zákon v ustanovení § 8 už hovorí o ochranných opatreniach, ktoré ukladá rozhodnutie a tu sa už použije správny poriadok (§ 12 citovaného zákona).

V § 71 ods. 5 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny sa hovorí o tom, že orgán ochrany prírody je oprávnený **písomne nariadiť vykonanie potrebných opatrení** na odstránenie zistených nedostatkov ihneď alebo v lehote ním

1 Hromada, J. a spol.: **Právnický slovník, I. diel**, Orbis : Praha, 1972, s. 502.

2 Vid' tiež Madar, Z. a spol.: **Právnický slovník, I. diel**, Panorama : Praha, 1988, s. 635.

3 Madar, Z. a spol.: **Slovník českého práva, 2. rozšírené a podstatné doplnené vydání ke stavu k 1. 1. 1999**, Linde : Praha, s. 892.

4 Madar, Z. a spol.: **Slovník českého práva, 3. rozšírené a podstatné přepracované vydání**, Linde : Praha, 2002.

5 Vid' tiež Průcha, P. a spol.: **Lexikon – správní právo**, Sagit, 2002, s. 289.

určenej, pričom vzhľadom na ust. § 81 ods. 2 sa všeobecné predpisy o správnom konaní s výnimkou miestnej príslušnosti na toto konanie nevzťahujú.

V oboch prípadoch zjavne nejde o rozhodnutie v zmysle ustanovení správneho poriadku a postup je neformálny.

Terminológia správneho práva pozná aj pojem **záväzný pokyn**. Takýto pokyn môže vydať napr. podľa § 8 zákona č. 137/2005 Z. z. o školskej inšpekcii v platnom znení školský inšpektor na okamžité odstránenie zistených nedostatkov a vedúci zamestnanec je povinný v určenej lehote podať správu o jeho splnení, alebo podľa zákona 250/2007 Z. z. o ochrane spotrebiteľa a o zmene zákona č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov orgán dozoru (§ 20 zákona) je oprávnený vydať záväzný pokyn a nesplnenie záväzného pokynu je sankcionovateľné (§ 24 zákona).

Nemožno obísť ani termín **záväzné stanovisko**. Podľa § 6 zákona č. 326/2005 o lesoch v znení neskorších predpisov je na vydanie územného rozhodnutia, ktoré sa má dotknúť lesných pozemkov potrebné záväzné stanovisko príslušného orgánu lesného hospodárstva, pričom na udelenie tohto stanoviska sa nevzťahuje všeobecný predpis o správnom konaní. Obdobne hovorí o záväznom stanovisku zák. č. 44/1988 Z. z. o ochrane a využití nerastného bohatstva (banský zákon) v znení neskorších predpisov, zákon č. 223/2001 Z. z. o odškodňovaní v platnom znení a iné právne normy.

V odporúčaní Rady Európy Rec(89)8 upravujúcim dočasnú súdnu ochranu poskytovanú v správnych záležitostiach sa uvádza, že „**termín správny akt znamená** v súlade s Rezolúciou (77)31 o ochrane jednotlivca vo vzťahu k správnyim aktom správnych orgánov **každé jednotlivé opatrenie alebo rozhodnutie prijaté pri výkone správy verejným orgánom, ktoré priamo zasahuje do práv, slobôd alebo záujmov osôb.**“

Vo všetkých spomínaných prípadoch ide o individuálne právne akty vo vzťahu k subjektom práva, ktorým sa ukládajú práva, povinnosti, prípadne sa zasahuje do slobôd.

Niektorí autori považujú za opatrenie dokonca i všeobecne záväzné nariadenia vydané obcou. Podľa výkladu Petra Průchu⁶ „náprava nesprávnych opatrení obcí je inštitútom realizovaným ako prejav dozoru štátu nad výkonom pôsobnosti obcí. Pri výkone pôsobnosti obcí štát, ... dozerá na to, ako obce a ich orgány pri svojej činnosti dodržiavajú príslušné právne predpisy, a v prípade zistenia rozporov zjednáva nápravu...“

Podľa znenia § 3 ods. 6 zákona č. 71/1967 Zb. ustanovenia o základných pravidlách konania uvedených v ods. 1 až 5 sa primerane použijú aj pri vydávaní osvedčení, posudkov, vyjadrení, odporúčaní **a iných podobných opatrení**. Z takejto formulácie nepochybne vyplýva, že aj príkladmo vymenované formy správnej činnosti sú považované za opatrenia.

Túto časť je možné uzavrieť ďalším citátom: „... na vymedzenie obsahu pojmov „opatrenie“ a „iný zásah“ neexistujú ani v právnej teórii jednoznačné názory. Vymedzenie obsahu pojmu „opatrenie“ treba hľadať v súvislosti s konkrétnou právnou úpravou, ktorá umožňuje rozhodovať (vydávať právne akty, robiť procesné úkony) formou opatrení (napr. § 116 ods. 2, § 117 Občianskeho súdneho poriadku) v rámci určitého právom ustanoveného konania. Pojem „iný zásah“ je značne široký a vo všeobecnosti (aj v súlade s doterajšou judikatúrou

ústavného súdu) ho možno charakterizovať ako každé konanie (postup), ale aj jednorázový akt (úkon, útok) alebo opomenutie (nečinnosť) orgánu verejnej moci, ku ktorému dôjde nielen v rámci právom ustanoveného konania, ale aj (a najmä) mimo neho (napr. poriadkový zásah príslušníkov policajného zboru), ktorý je spôsobilý zasiahnuť do právnej sféry sťažovateľa chránenej ústavou.“ (K týmto otázkam pozri bližšie napr. Orosz, L. – Mazák, J.: **Obce a samosprávne kraje v konaní pred Ústavným súdom Slovenskej republiky**. Košice 2004, s. 186 – 190).

Konanie o proteste prokurátora

Je teda zrejme, že zákonodarca nemohol v ust. § 21 ods. 1 písm. a bod 2 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov (ďalej zákon o prokuratúre) taxatívne vypočítavať názvoslovie individuálnych, či normatívnych právnych aktov a použil legislatívnu skratku, keď uviedol, že prokurátor vykonáva dozor nad orgánmi verejnej správy okrem iného preskúmaním smerníc, uznesení, úprav, opatrení a iných právnych aktov vydaných na zabezpečenie plnenia úloh v oblasti verejnej správy (**ďalej len „opatrenie“**). Legislatívnu skratku „opatrenie“ používa zákon o prokuratúre aj v ďalších ustanoveniach, pričom **konanie o proteste prokurátora proti opatreniu v § 26 výslovne upravuje (rovnako ako v iných ustanoveniach je upravené konanie o proteste proti rozhodnutiu, resp. všeobecne záväznému právnemu predpisu)**.

Nuž a keď sme pri procesnej úprave konania o proteste prokurátora, treba zdôrazniť, že podľa § 24 zákona o prokuratúre konanie o proteste prokurátora je **osobitným konaním** podľa špeciálnej úpravy zákona o prokuratúre, v ktorom sa rozhoduje, či všeobecne záväzným právnym predpisom vydaným orgánom verejnej správy, opatrením alebo rozhodnutím bol porušený zákon alebo iný všeobecne záväzný právny predpis.

Všeobecné predpisy o správnom konaní sa pri konaní o proteste použijú vtedy, ak to zákon o prokuratúre neustanovuje inak.

Je zrejme, že medzi zákonom o prokuratúre a medzi zákonom č. 71/1967 Zb. o správnom konaní v znení neskorších predpisov, prípadne inými procesnými normami platnými v konaní pred orgánmi verejnej správy, je vzťah subsidiarity, čo v praxi znamená, že pri rozhodovaní orgánu verejnej správy o proteste prokurátora sa správny poriadok (či iný procesný predpis) môže použiť len podporne.

Z uvedeného vyplýva, že správny orgán nepostupuje v konaní o proteste prokurátora prioritne podľa § 69 správneho poriadku tak, ako sa to navodzuje v nadpise príspevku, resp. v príspevku samom.

Oznámenie stavebného úradu a protest

Po tomto širokom výklade pojmu opatrenie, ktorý zaiste môže vyvolať rôzne diskusie a nie je vyčerpávajúci a úplný, vráťme sa k príspevku, ktorý je glosovaný a ktorý sa týka toho, **či prokurátor môže podať protest proti oznámeniu obce, že nemá námietok proti uskutočneniu drobnej stavby**.

Podľa § 117 zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov stavebným úradom je obec. Pôsobnosť stavebného úradu je preneseným výkonom štátnej správy.

6 Vid' pozn. 5, s. 239.

7 Orosz, L.: **Sťažnosť podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky**, www.radaeuropy.sk.

Podľa § 57 citovaného zákona s účinnosťou od 1. 11. 2005:

„(1) Stavebník je povinný uskutočnenie stavieb, stavebných úprav a udržiavacích prác uvedených v § 55 ods. 2 vopred písomne ohlásiť stavebnému úradu. K ohláseniu drobnej stavby pripojí jednoduchý situačný výkres; ak ide o jednoduchú stavbu podľa § 55 ods. 2 písm. a), pripojí podklady s náležitosťami žiadosti o stavebné povolenie a projektovú dokumentáciu. Stavebný úrad môže určiť, že ohlásenú drobnú stavbu, stavebnú úpravu alebo udržiavacie práce možno uskutočniť len na základe stavebného povolenia.

(2) **Stavebník môže uskutočniť stavby, stavebné úpravy a udržiavacie práce ohlásené podľa odseku 1 len na základe písomného oznámenia stavebného úradu, že proti ich uskutočneniu nemá námietky.** K písomnému oznámeniu stavebný úrad pripojí overený jednoduchý situačný výkres a ak ide o jednoduchú stavbu podľa § 55 ods. 2 písm. a), k písomnému oznámeniu pripojí overenú projektovú dokumentáciu. Stavebník môže začať uskutočňovať ohlásenú stavbu, stavebnú úpravu alebo udržiavacie práce do dvoch rokov odo dňa jeho doručenia stavebníkovi, pokiaľ stavebný úrad neurčí inak.

(3) Za deň ohlásenia sa považuje deň, keď bolo ohlásenie podané stavebnému úradu alebo odovzdané na poštovú prepravu.

(4) Ak sa majú stavebné úpravy alebo udržiavacie práce uskutočniť na stavbe, ktorá je kultúrnou pamiatkou, priloží stavebník k ich ohláseniu stavebnému úradu stanovisko orgánov pamiatkovej starostlivosti.

(5) Oznámenie stavebného úradu nenahrádza rozhodnutia, stanoviská, vyjadrenia, súhlasy alebo iné opatrenia dotknutých orgánov požadované podľa osobitných predpisov. Stavebný úrad na to v oznámení upozorní stavebníka vrátane povinnosti dodržať pri uskutočňovaní a užívaní stavby príslušné slovenské technické normy.“

Podľa § 63 stavebného zákona dokumentáciu jednoduchých a drobných stavieb preskúma stavebný úrad aj z hľadiska záujmov, ktoré hája orgány štátnej správy podľa osobitných predpisov, a to najmä vtedy, ak na posúdenie postačia všeobecné technické požiadavky na výstavbu, vydané podľa tohto zákona, alebo iné predpisy. Stavebný úrad oznámi dotknutým orgánom začatie stavebného konania; tieto orgány si môžu posúdenie vyhradiť, sú však povinné oznámiť svoje stanovisko najneskoršie pri ústnom pojednávaní alebo v lehote určenej podľa § 61 ods. 3 a 5.

Vyhľadávka Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky publikovaná pod č. 453/2000 Z. z. ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia stavebného zákona podrobne upravuje v § 5 náležitosti ohlásenia drobnej stavby vrátane príloh, ktoré je stavebník povinný pripojiť (tu treba zdôrazniť, že ide o také prílohy, ktoré zásadne ovplyvňujú vydanie oznámenia stavebnému úradu – doklad, ktorým sa preukazuje vlastnícke alebo iné právo k pozemku, jednoduchý situačný výkres v dvoch vyhotoveniach, ktorý obsahuje vyznačenie umiestnenia stavby na pozemku vrátane odstupov od hraníc so susednými pozemkami a od susedných stavieb a stavebné riešenie stavby, jednoduchý technický opis stavby, rozhodnutia, stanoviská, vyjadrenia, súhlasy, posúdenia alebo iné opatrenia dotknutých orgánov štátnej správy.

Je len logické, že ak prokurátor v rámci plnenia svojej dozornej funkcie zistí, že spisový materiál neobsahuje zákonom a vykonávacou vyhláškou predpísané náležitosti, prípadne, že sú dané dôvody na vykonanie stavebného konania a neposta-

čuje vyjadrenie, a napriek tomu bolo vydané oznámenie o tom, že stavebný úrad nemá námietky proti uskutočneniu drobnej stavby, je povinný, podľa § 3 ods. 2 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov vykonať opatrenia na odstránenie porušenia zákonnosti.

Musí pritom prihliadať na procesné normy, ktoré upravujú činnosť príslušného orgánu verejnej správy.

Oznámenie stavebného úradu, že nemá námietky proti uskutočneniu zamýšľanej stavby je treba podľa môjho názoru, považovať za opatrenie, za individuálny právny akt, ktorý má povahu rozhodnutia. Stavebník totiž, vzhľadom na ust. § 57 ods. 2 môže vykonávať práce len na základe tohto súhlasu a v súlade s dokumentáciou, ktorú predložil. To platí o to viac, že v súlade s ustanovením § 18 vyhlášky Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 453/2000 Z. z. ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia stavebného zákona sa aj pri drobných stavbách môže vykonať kolaudačné konanie.

Podľa § 140 stavebného zákona ak nie je výslovne ustanovené inak, vzťahujú sa na konanie podľa tohto zákona všeobecné predpisy o správnom konaní.

Najvyšší správny súd Českej republiky uviedol v rozhodnutí 7 As 6/2005-254: „I keď ohlásenie (rozumej drobnej stavby) nie je návrhom v zmysle ust. § 18 správneho poriadku, sa na postup po prijatí ohlásenia vzťahuje primerane ustanovenie § 3 správneho poriadku, ktoré okrem iného ukladá správnomu orgánu, aby sa zaoberal každou vecou svedomite a zodpovedne. Aby mohol stavebný úrad zaujať stanovisko, buď že ohlásenie postačuje (či už výslovne alebo konkludentne), alebo že je nutné stavebné povolenie, musí mať ohlásenie všetky náležitosti stanovené v § 10 vykonávacej vyhlášky. Len v takom prípade môže stavebný úrad ohlásenie posúdiť. Len s ohlásením obsahujúcim všetky náležitosti môžu byť spojené právne účinky behu 30-dennej lehoty na posúdenie, či navrhované riešenie nevyžaduje stavebné povolenie.“⁸

Aj keď súčasná právna úprava obsiahnutá v stavebnom zákone platnom v Slovenskej republike nekorešponduje plne s ustanoveniami českého stavebného zákona a vykonávacej vyhlášky, ustanovenia zákona o správnom konaní boli v čase rozhodovania Najvyššieho správneho súdu ČR totožné s právnou úpravou slovenského správneho konania a treba len poukázať na to, že aj v konaní o drobnej stavbe treba primerane použiť ustanovenia správneho poriadku. Ide menovite o základné pravidlá konania, ktoré okrem iného obsahujú zásadu zákonnosti, materiálnej (objektívnej) pravdy.

Ak teda v konaní o oznámení drobnej stavby (ale aj jednoduchšej stavby) vysloví stavebný úrad súhlas s takouto stavbou bez toho, aby bolo postupované v súlade s vyššie citovanými právnymi normami, bez náležitého, úplného a presne zisteného skutočného stavu, nepochybne je dôvod na podanie protestu prokurátora.

Možno uvažovať o tom, či má ísť o protest proti rozhodnutiu, či opatreniu. Tu treba súhlasiť s tým, že v prípade takéhoto protestu kvalifikovaného ako protest proti opatreniu ako individuálnemu právnemu aktu, by mala byť stanovená lehota na jeho podanie.

Po tomto exkurze sa núka už len záver.

Konanie o proteste prokurátora je osobitným konaním podľa špeciálnej úpravy zákona o prokuratúre a ustanovenia

⁸ Rozsudok Najvyššieho správneho súdu Českej republiky zo 14. 4. 2006 č. konania 7 As 6/2005, www.nssoud.cz.

procesných noriem jednotlivých odvetví štátnej správy sú k tomuto konaniu vo vzťahu subsidiarity. Nie je preto možné tvrdiť, že o proteste prokurátora proti rozhodnutiu správneho orgánu ako individuálnemu správnomu aktu môže tento orgán rozhodovať len podľa zákona o správnom konaní. Nedá mi, len na ilustráciu pripomenúť, že ak by platila táto zásada, nebolo by možné podať protest napríklad proti rozhodnutiam v daňových veciach a konať o ňom, lebo zákon č. 511/1992 Zb. v znení neskorších predpisov ustanovuje, že na daňové konanie sa nevzťahujú všeobecné predpisy o správnom konaní.

Ak individuálny právny akt je označený ako opatrenie, vzťahuje sa na konkrétnu osobu a konkrétne vymedzený predmet, pričom ukladá tejto konkrétnej osobe práva a povinnosti (niekedy aj pod hrozbou sankcie) na základe zákona a toto opatrenie je v rozpore so zákonom alebo iným všeobecne záväzným právnym predpisom a k obnove zákonnosti je treba zrušiť nezákonný akt (prípadne ho zrušiť alebo zmeniť len v napadnutej časti), je daný dôvod na podanie protestu prokurátora.

JUDr. Štefan Beneč
Krajská prokuratúra Košice

Poznámky pod čiarou v legislatívnej a aplikačnej praxi

Poznámky pod čiarou v právnych predpisoch sú súčasťou legislatívno-technického systému a patria k štandardnej výbave normatívnych aktov. Ich úlohou je zabezpečiť prepojenie jednotlivých noriem a vytvárať podmienky na komplexné a súladné pôsobenie právneho poriadku.

Situovanie, formu a obsah poznámok upravuje rokovací poriadok parlamentu a legislatívne pravidlá vlády. V právnom predpise sa umiestňujú pod čiarou a označujú arabskými číslicami s uvedením čísla a názvu normy, na ktorú sa odkazuje. Podľa ustanovení legislatívnych pravidiel nie sú súčasťou právneho predpisu a majú len informatívnu hodnotu; nesmú obsahovať veci normatívnej povahy, regulovať spoločenské vzťahy, ukladať práva a povinnosti, zakladať nároky, záväzky a pod.

Charakter a funkcia poznámok pod čiarou však neznamená, že pre adresátov a účastníkov právnych vzťahov by neboli

záväzné a smerodajné. Ich obligatornosť spočíva v tom, že dotknuté subjekty sa musia spravovať predpismi, na ktoré sa v poznámkach odkazuje a v praxi postupovať v súlade s ich dispozíciami. Tým sa odlišujú od rôznych marginálnych poznámok, napríklad v odbornej literatúre a pod., ktoré v princípe plnia len informatívnu a orientačnú úlohu.

Ak zákon o advokácii (zák. č. 586/2003 Z. z. v aktuálnom znení) v § 3 ods. 5 ustanovuje, že bezúhonnosť advokáta sa preukazuje odpisom z registra trestov a v poznámke pod čiarou sa cituje zákon č. 311/1999 Z. z. o registri trestov (v znení neskorších predpisov), je tento odkaz záväzujúci; príslušné subjekty ho musia rešpektovať a plniť. Nie je preto možné, aby sa od obsahu poznámky odchyľili alebo ju negovali.

Relevanciu súvisiacej problematiky potvrdzuje napríklad diskontinuita poznámok pod čiarou č. 24b a 24d pri § 18a a § 18b zákona č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov s cenovými predpismi. V poznámkach sa odkazuje na vyhlášku MF SR č. 465/1991 Zb. o cenách nehnuteľností, s ktorou je funkčnosť oboch ustanovení spojená. Vyhláška č. 465/1991 Zb. bola však zrušená už s účinnosťou od 1. januára 2004. Nedopatrením v legislatívnom procese sa táto skutočnosť do zákona o vlastníctve bytov a nebytových priestorov nepremietla. Ani následné novely zákona o vlastníctve bytov a cenového zákona č. 18/1996 Z. z. sa poznámok pod čiarou k § 18a a § 18b bytového zákona nedotkli. Vznikla tak anomálna situácia, že obe zákonné ustanovenia existujú a formálne platia v znení úprav podľa cenovej vyhlášky, ktorá je už vyše štyri roky nulitná.

Uvedený prípad svedčí o tom, že aj keď sa poznámke pod čiarou v zákone, resp. v inom právnom predpise nepripisuje normatívna funkcia (*Rubrica non est lex*), pre komplexné fungovanie právnej úpravy a jej regulačnú spôsobilosť má nezapomeniteľný význam.

Východiskom zo súčasnej situácie by mala byť urýchlená novelizácia zákona o vlastníctve bytov a nebytových priestorov a zosúladenie jeho ustanovení (§ 18a, § 18b) s cenovými predpismi. Inak bude naďalej pokračovať vznik právnych úkonov, prípadne aj rozhodnutí súdov, na základe vadných zákonných úprav. Dôsledky na pomery strán pri predaji bytov a súvisiacich pozemkov budú tak s postupujúcim časom narastať a ich náprava sa stane náročnejšou a zložitejšou.

JUDr. Juraj Ďurovčík
kancelária SAK

INZERCIA
sa v elektronickej verzii nezobrazuje

Dobré mravy v záväzkoch na poskytnutie peňažného plnenia a pri ich zabezpečení

(vo svetle českej, rakúskej a nemeckej judikatúry)

Mgr. Stanislav Irsák

Hranice aplikácie právneho princípu „zmluvnej voľnosti“ v oblasti záväzkových vzťahov sú dané kogentnými ustanoveniami zákona a dobrými mravmi. Hranice stanovené kogentnými zákonnými ustanoveniami sú viac menej jasné a zreteľné. Naopak, pre chýbajúce vymedzenie pojmu dobrých mravov v slovenskej právnej praxi a tým ich zdanlivej právnej nepostihnuteľnosti dochádza často k zneužívaniu tohto právneho princípu, čo je zreteľné predovšetkým v oblasti záväzkov na poskytnutie peňažných plnení (najmä pri pôžičkách, úveroch, ale aj inomi-

nálnych či zmiešaných zmluvách) a pri ich zabezpečení. Výklad „zmluvnej voľnosti“, podľa ktorého je dovolené čokoľvek, čo si zmluvné strany v právnom úkone dohodnú, je však v iných, nám blízkych právnych poriadkoch právne veľmi účinne postihnuteľný rozpracovanou a do značnej miery ujasnenou problematikou dobrých mravov predovšetkým vďaka účinnej a právne fundovanej súdnej rozhodovacej praxi a ustálenej judikatúre. K uvedenému extenzívnemu využívaniu princípu zmluvnej voľnosti dochádza

preto, lebo naša právna prax zatiaľ presne nepomenovala citeľne protiprávne či nespravodlivé dojednania tak, aby boli právne postihnuteľné. V našej spoločnosti nie je ani vytvorený všeobecne platný hodnotový poriadok, ktorý by jasne pomenúval minimálne typy správania, ktoré patria medzi správania odporujúce dobrým mravom.

Aby v našom právnom poriadku zákonný imperatív „dobrých mravov“ prestal byť iba obsoletným ustanovením a začal plniť funkciu „poslednej záruky“ pri realizácii princípu spravodlivosti v práve tak, ako je to v iných, vyspelých právnych poriadkoch, je na mieste v prípade nedostatku vlastnej právnej praxe obrátiť sa na právno-kultúrne a historicky blízke jurisdikcie, napríklad rakúsku a českú, ktoré pojem *dobré mravy* rozpracovali. Na túto tradíciu by bolo vhodné nadviazať, najmä ak ide o výklad právnej úpravy, ktorá bola v minulosti aj súčasťou nášho právneho poriadku. Zákaz pre dlžníka nevýhodných dohôd, najmä zákaz tzv. prepadnej klauzuly, úžera a ďalšia právna re-

gulácia v oblasti ochrany dlžníka pri záväzkoch na poskytnutie peňazí v znení, upravenom doteraz v Rakúsku platnom Všeobecnom občianskom zákonníku (ďalej len „ABGB“) bol súčasťou nášho právneho poriadku až do 1. 4. 1964, teda do dňa, keď vstúpil do platnosti súčasný Občiansky zákonník (ďalej len „OZ“). Predchádzajúci Občiansky zákonník č. 141/1950 Zb. právnu úpravu v tejto oblasti, obsiahnutú v ABGB viac menej doslovne prevzal, takže platila na celom území bývalého Československa aj po zrušení platnosti ABGB. Obdobný postoj k nadviazaniu na právnu tradíciu pri výklade platných právnych predpisov má aj Český Najvyšší súd, ktorý v rozhodnutí č. 22 Cdo 1993/2001, odvolávajúc sa pri rozhodovaní o otázke dobrých mravov na právnu úpravu Rakúskeho ABGB, resp. občianskeho zákonníka č. 141/1950 Zb. uvádza „Právni úpravu, obsaženou v OZO, nelze bez dalšího aplikovat; při aplikaci platného ObčZ je však třeba přihlížet k tradičním principům občanského práva, obsaženým též v OZO...“¹

Dobrym dôvodom na takýto prístup je skutočnosť, že aj slovenské súdy sú povinné vykladať zákony „eurokonformne“. Samozrejme, popri „iba“ nadviazaní na cudzie rozpracované teórie, je potrebná aj vlastná, čo najpresnejšia logická právna analýza uvedených právnych vzťahov, ich pôvodu, funkcií a pokus o stanovenie, či pomenovanie noriem dobrých mravov, ktoré platia aj u nás a jasne určiť „hranice“, ktoré môžu zabrániť zneužívaniu princípu „zmluvnej voľnosti“.

I. Funkcia dobrých mravov v civilnom práve

Dobré mravy, s ohľadom na ich zapracovanie v civilnom kódexe medzi základnými princípmi (§ 3 OZ), ako aj v časti týkajúcej sa platnosti právnych úkonov (§ 39 OZ), predstavujú, popri kogentných zákonných ustanoveniach jeden z limitov, teda ohraničení autonómie právnych subjektov v súkromnom práve. „Generálna klauzula týkajúca sa dobrých mravov funguje ako posledná „inštancia“, ktorá môže zabrániť platnosti právnych úkonov, ktoré prešli sitom prieskumu z hľadiska toho, či sa jedná o rozpor so zákonom. Táto klauzula chráni právny poriadok pred tým, aby poskytoval právnu legitímáciu úkonom, ktoré z hľadiska mimoprávných spoločenských štandardov nemožno akceptovať.“² Ako sa uvádza v rozhodnutí Najvyššieho súdu ČR č. 21 Cdo 1484/2004, dobré mravy sú významným činiteľom a prvkom pri regulácii právnych vzťahov v oblasti záväzkov na poskytnutie peňažného plnenia: „Občianský zákonník a ani jiné právní předpisy výslovně nestanoví, do jaké výše lze při peněžité půjčce sjednat úroky. Z této skutečnosti však

1 www.nsoud.cz

2 Salač, J.: **Rozpor s dobrými mravmi a jeho následky v civilním právu**. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2000.

nelze úspěšně dovozovat, že by výše úroků závisela jen na dohodě účastníků smlouvy o půjčce a že by tedy nepodléhala žádnému omezení. Rovněž u dohody o úrocích při peněžité půjčce totiž platí ustanovení § 3 odst. 1 obč. zák., podle něhož výkon práv a povinností vyplývajících z občanskoprávních vztahů nesmí být v rozporu s dobrými mravy.³

Vzhľadom na to, že rozpornosť s dobrými mravmi má za následok takú závažnú ujmu, akou je absolútna neplatnosť právneho úkonu, skúmanie a ujasnenie problematiky dobrých mravov má rovnaký význam, ako skúmanie pozitívneho práva. Rovnako významným dôvodom na ujasnenie tejto problematiky je skutočnosť, že dobré mravy, pokiaľ sú sformulované v rozhodnutiach súdov, najmä vyšších súdov, predstavujú tzv. sudcovské právo, ktoré dopĺňa, resp. vo fungujúcom justičnom systéme by malo dopĺňať písané pozitívne právo. Na jednej strane je pozitívna skutočnosť, že v súčasnosti u nás dochádza k regulácii vzťahov obvykle upravovaných sudcovským právom priamo prostredníctvom zákonov, na druhej strane však svedčí o tom, že sudcovské právo u nás neplní funkciu, ktorú by malo a svedčí v tomto smere o nefunkčnom civilnom justičnom systéme. Svoj podiel na tomto nedostatku má aj posledná časť odbornej právnickej obce, teda právna veda a všeobecná právna prax, pretože „bez žalobcu niet sudcu“.

II.

Pôvod pojmu dobré mravy a jeho definície

Pojem *dobré mravy* má pôvod v rímskoprávnej tradícii, kde sa názvom *boni mores* označujú mimoprávne štandardy správania. V judikatúre možno nájsť viacero definícií tak pojmu *dobré mravy*, ako aj „rozporu s dobrými mravmi“.

Podľa uznesenia Najvyššieho súdu ČR 21 Cdo 2898/2005 „*dobrymi mravy v občanskoprávních vztazích se v soudní praxi rozumí soubor společenských, kulturních a mravních pravidel chování, který je vlastní obecně uznávaným vzájemným vztahům mezi lidmi a mravním principům společenského řádu a který v historickém vývoji osvědčil jistou neměnnost, vystihující podstatné historické tendence jsou sdíleny rozhodující částí společnosti a mají povahu norem základních*“.⁴

V nemeckom práve je známa a všeobecne prijímaná definícia Ríšskeho súdneho dvora (z medzivojnového najvyššieho nemeckého súdu), podľa ktorého **je daný rozpor s dobrými mravmi**, ak je „*obsah zmluvy v rozpore s citom pre slušnosť a s pravidlami slušnosti, ako ich uznávajú všetci slušní a spravodlivo zmysľajúci ľudia*“.⁵

III.

Podstata porušenia dobrých mravov v zmluvnom práve

Neprimeranosť – Hrubý nepomer

Podstatou väčšiny prípadov rozporu s dobrými mravmi v záväzkových vzťahoch je **neprimeranosť** konkrétneho dojednaní, **spočívajúca najmä v hrubom nepomere**, či už vzájomných plnení zmluvných strán navzájom, alebo práv a po-

vinností jednej zmluvnej strany. Podľa rakúskeho Najvyššieho súdneho dvora (ďalej len „OGH“): „*Rozpor s dobrými mravmi predstavuje také konanie, ktoré je zjavne právne neprijateľné, pretože je z hľadiska oprávnených záujmov strán a spoločnosti hrubo nevyvážené*“.⁶

Podmienka **neprimeranosti** sa považuje často za splnenú vtedy, **ak sú podstatným spôsobom prekročené obvyklé podmienky** v danej oblasti vzťahov. Napr. v oblasti pôžičiek a úverov sa za obvyklé podmienky berú podmienky požadované bankami. „*Nepřiměřenou a tedy odporující dobrým mravům je zpravidla taková výše úroků sjednaná ve smyslu ustanovení § 658 odst. 1 obč. zák., která podstatně přesahuje úrokovou míru v době jejich sjednání obvyklou, stanovenou zejména s přihlédnutím k nejvyšším úrokovým sazbám uplatňovaným bankami při poskytování úvěrů nebo půjček*“ (Rozhodnutie NS ČR č. 21 Cdo 1484/2004).⁷

Na zistenie hrubého nepomeru **treba vychádzať z objektívnej**, t. j. relevantnej **trhovej hodnoty vzájomných plnení**, nie zo subjektívneho ohodnotenia plnení zmluvnými stranami. Celkový hrubý nepomer vzájomných plnení nemusia spôsobiť iba kvantitatívne faktory, ako je hodnota plnení alebo úroky, ale aj **stanovené neprimerané podmienky** v prospech veriteľa a v neprospech dlžníka. Už samotná existencia hrubého nepomeru, bez ohľadu na pohnútky účastníkov zmluvného vzťahu, teda **objektívne**, sama o sebe spôsobuje rozpor s dobrými mravmi.

S ohľadom na existujúcu kauzistiku je možné v oblasti záväzkov na poskytnutie peňažného plnenia a ich zabezpečenia vyvodíť charakteristické prípady porušenia dobrých mravov:

i) rozpor s dobrými mravmi z dôvodu neprimerane vysokých úrokov (alebo inak vyjadrenej odmeny za poskytnutie peňazí)

Hranicu zisku, ktorý je obvykle, nie však vždy, vyjadrený formou úrokov, bežne nestanovuje priamo právny predpis. Regulácia hranice odmeny, či zisku (obvykle aj hranica úrokov) je vo vyspelých právnych poriadkoch ponechaná na „dobré mravy“ a ich ochranu prostredníctvom klauzuly o neplatnosti právnych úkonov, ktoré sú v rozpore s dobrými mravmi.

Otázku určenia rozporu dohodnutej výšky úrokov či inej odplaty za poskytnutie peňazí s dobrými mravmi riešili aj Najvyšší súd Českej republiky (ďalej len „NS ČR“) a nemecký Bundesgerichtshof (ďalej len „BGH“).

Rozhodnutie NS ČR č. 21 Cdo 1484/2004,⁸ ktoré obsahuje viaceré významné právne vety a definície, posúvajúce pojem „dobré mravy“ do konkrétnej právnej roviny,

- **jednoznačne stanovuje, že neprimerane vysoké úroky sú v rozpore s dobrými mravmi**, teda všeobecne definuje civilnoprávny pojem **úžery**: „*Nemohou být žádné pochybnosti o tom, že nepřiměřeně vysoké úroky sjednané při peněžité půjčce jsou obecně považovány za odporující obecně uznávaným pravidlům chování a vzájemným vztahům mezi lidmi a mravním principům společenského řádu a že tedy jsou v rozporu s dobrými mravy*“
- stanovuje (obdobne ako § 53 ods. 6 nášho OZ) pravidlá na určenie neprimeranosti výšky úrokov, teda **stanovuje pravidlá na určenie, či je dohoda o úrokoch v rozpore**

3, 4 www.nsoud.cz

5, 6 Salač, J. Rozpor s dobrými mravy a jeho následky v civilním právu. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000

7, 8 www.nsoud.cz

s dobrými mravmi alebo nie: „nepřiměřenou a tedy odporující dobrým mravům je zpravidla taková výše úroků sjednaná ve smyslu ustanovení § 658 odst. 1 obč. zák., která podstatně přesahuje úrokovou míru v době jejich sjednání obvyklou, stanovenou zejména s přihlédnutím k nejvyšším úrokovým sazbám uplatňovaným bankami při poskytování úvěrů nebo půjček.“

- obsahuje konkrétnu výšku úrokovvej sadzby, ktorú súd považuje za odporujúcu dobrým mravom: „V projednávané věci soudy zjistily, že úroková míra u úvěrů poskytovaných bankami činila v době uzavření smluv o půjčce 9 až 15,5 % ročně. Vzhledem k tomu, že dohodnutá výše úroků (ve výši 60 % ročně) podstatně (téměř čtyřnásobně) přesahovala horní hranici této obvyklé úrokové míry, je za tohoto stavu věci odůvodněn právní závěr, že šlo o ujednání, které je v rozporu s dobrými mravy, a tedy ve smyslu ustanovení § 39 obč. zák. neplatné.“
- stanovuje objektívnu povahu rozporu s dobrými mravmi v prípade neprimerane vysokých úrokov a vylučuje potrebu preukázania subjektívnej stránky na strane veriteľa (nekalej pohnútky, vedomosti o stave núdze dlžníka a pod.), čím súčasne stanovuje rozdiel medzi civilno-právnou úžerou a trestným činom úžery: „Hlediska uvažovaná soudy nasvědčují – jak správně upozorňuje dovolatel – tomu, že žalobce při uzavírání smluv o půjčce (včetně dohody o výši úroků) pravděpodobně jednal v tíživé situaci (byť nemusela dosáhnout intenzity vyžadované pro naplnění skutkové podstaty lichvy podle ustanovení § 253 trestního zákona), která ho vedla k tomu, aby souhlasil se sjednáním úroků z půjčené částky ve výši 5 % měsíčně (tj. 60 % ročně) při splatnosti půjčky za tři roky od uzavření smluv. Pro závěr, zda dohodnuté úroky jsou nepřiměřené a tedy odporující dobrým mravům, však tato hlediska nemohou být významná.“
- obsahuje právne vety, z ktorých je zrejmé, že z hľadiska rozporu s dobrými mravmi sa má posudzovať celková výška úplaty (odmeny), ktorú veriteľ získa z pôžičky, ktorá síce obvykle býva stanovená percentuálne a je nazvaná ako „úrok“, avšak v praxi je možné sa stretnúť aj s tzv. „navýšením istiny“ bez toho, aby táto čiastka bola skutočne poskytnutá, pričom pri splatnosti je požadované splatenie aj tohto navýšenia: „V souladu s dobrými mravy při sjednávání úroků při peněžité půjčce je takové jednání věřitele, který se při peněžité půjčce „spokojí“ – bez ohledu na to, v jaké situaci se nachází dlužník – s přiměřenou výší úplaty (odměny) za užívání půjčené jistiny a který tedy své volné peněžité prostředky hodlá „zhodnotit“ běžným (obvyklým) způsobem rovněž v případě, že dlužník uzavírá smlouvu o půjčce v situaci pro něj obtížné.“ ... „Úroky dohodnuté při poskytnutí peněžité půjčky představují úplatu (odměnu) za užívání půjčené jistiny.“

Podľa iného rozhodnutia je v rozpore s dobrými mravmi dojednanie 100 % úroku ročne pri pôžičke peňazí a dohoda je v tejto časti neplatným právnym úkonom pre rozpor s dobrými mravmi (Bulletin advokácie 5/1993, str. 58).⁹

Iné, rovnako zaujímavé meradlo neprimeranej výšky úrokov stanovuje nemecká judikatúra, ktorá za základ stanovenia

neprimeranosti výšky dohodnutých úrokov neberie najvyššie obvykle požadované úroky, najmä bankové úroky, ale rozpor s dobrými mravmi z dôvodu neprimeranosti odvíja od prekročenia diskontnej sadzby národnej banky.

V zmysle nemeckej judikatúry: „prekročení diskontnej sadzby ústrednej banky o 91 % predstavuje hrubý nepomer (BGH in MDR 1972, s. 773), a teda rozpor s dobrými mravmi.“¹⁰

Hoci judikatúra väčšinou pojednáva o maximálnych úrokoch, treba ju aplikovať na celkovú sumu zisku na strane veriteľa bez ohľadu na jeho formálne pomenovanie (zisk, navýšenie, poplatok za to, či ono), pretože úrok je iba obvyklým, percentuálnym vyjadrením zisku veriteľa. V súčasnosti sa však často, zrejme z dôvodu snahy vyhnúť sa aplikácii judikatúry v oblasti úžery vyjadrenej v úrokoch, v úverových zmluvách nachádzajú rôzne druhy osobitných poplatkov, či navýšení istiny a podobne, ktoré v konečnom dôsledku nemožno pomenovať inak ako odmenu, či zisk.

Je paradoxné, že napriek tomu, že v našej právnej praxi je nedostatok dostupných súdnych rozhodnutí, ktoré by umožňovali definovať výšku úrokov, ktorá je v rozpore s dobrými mravmi, formulácia základného meradla prípustnej hranice výšky akejkol'vek odplaty za poskytnutie peňažného plnenia, teda nielen tej, ktorá je vyjadrená formou percentuálnych úrokov, je obsiahnutá priamo v pozitívno-právnej úprave v oblasti spotrebiteľských zmlúv, a to v § 53 ods. 6 Občianskeho zákonníka, podľa ktorého „ak je v spotrebiteľskej zmluve predmetom záväzku poskytnutie peňažných prostriedkov za neprimeranú odplatu (teda ak ide o výšku odplaty, napr. úrokov v rozpore s dobrými mravmi), súd môže odplatu znížiť; **prihliadne pritom najmä na odplatu poskytované bankami pri spotrebných úveroch.**“

Toto zákonné ustanovenie obsahuje definíciu interpretačného pravidla „rozporu s dobrými mravmi“ v prípade neprimerane vysokej odplaty (napr. úrokov) v spotrebiteľských zmluvách ako „odplatu, ktorá neprimerane prevyšuje odplatu poskytované bankami pri spotrebných úveroch“.

Nielen na základe analógie iuris, ale v zmysle dikcie § 853 ods. 1 OZ, aj na základe analógie legis z uvedeného možno vyvodíť všeobecné interpretačné pravidlo „rozporu s dobrými mravmi“ v oblasti záväzkov na peňažné plnenie a ich zabezpečení, ohľadne primeranosti dojednaných úrokov alebo inak vyjadrenej odplaty: „**neprimerane vysokou odplatom v rámci záväzku na poskytnutie peňažných prostriedkov je najmä odplata, ktorá neprimerane prevyšuje odplatu poskytované bankami pri obdobných záväzkoch.**“

ii) rozpor s dobrými mravmi z dôvodu neprimeranej výšky dohodnutých úrokov z omeškania alebo inej sankcie, resp. neprimeranej výšky zmluvnej pokuty

Podľa rozhodnutia rakúskeho OGH z 26. 1. 2005, č. 3Ob221/04b; 7Ob78/06f: „Aj na zmluvnom základe spočívajúce úroky z omeškania podliehajú rovnako ako úroky z pôžičiek a z úverov hraniciam rozporu s dobrými mravmi.“¹¹

Podľa rozhodnutia rakúskeho OGH z 5. 10. 1971, č. 4Ob56/71; 5Ob796/81; 5Ob677/82; 9ObA187/93: „Dojednanie o okolnostiam neprimeranej zmluvnej pokuty je potrebné považovať za odporujúce dobrým mravom. O tomto poskytuje zákon sudcovi právo úsudku.“¹²

9, 10 Salač, J.: **Rozpor s dobrými mravmi a jeho následky v civilním právu. 1. vydání.** Praha : C. H. Beck, 2000

11, 12 www.ris2.bka.gv.at

Úroky z omeškania alebo zmluvnú pokutu treba odlišovať od úrokov z istiny. Zatiaľ čo úrok z istiny predstavuje odplatu za poskytnutie istiny, úrok z omeškania predstavuje sankciu za nedodržanie záväzku a zmluvná pokuta predstavuje spôsob zabezpečenia záväzku.

Podľa rozhodnutia NS ČR č. 21 Cdo 1484/2004 „Dohodnuté úroky je treba odlišovať od úrokov z prodlení, na než má veriteľ ze zákona právo, jestliže se dlužník dostal se splněním půjčky do prodlení (srov. § 517 odst. 2 obč. zák.), a které tedy představují sankci za porušení povinnosti dlužníka vrátit dluh (půjčku) řádně a včas.“¹³

V tomto prípade preto nie je relevantné ani hľadisko obvyklých bankových úrokov, ani výška diskontnej sadzby, avšak aj tu môže nastať rozpor s dobrými mravmi z dôvodu hrubého nepomeru medzi vzájomnými plneniami zmluvných strán, ktoré spočívajú v dojednaní neprimeranej výšky úrokov z omeškania či zmluvnej pokuty.

V tejto oblasti česká judikatúra stanovila, že v rozpore s dobrými mravmi je:

- a) zmluvná pokuta stanovená formou 2 % úroku z omeškania z dlžnej čiastky za každý deň omeškania (Právní rozhledy 5/1997, s. 268),
- b) zmluvná pokuta vo výške 10 000 Sk za každý aj začatý mesiac omeškania pri pôžičke 30 000 Sk (Krajský soud Hradec Králové, 15 Co 126/94).¹⁴

Pri určení rozporu s dobrými mravmi je aj tu zrejme na mieste analogické uplatnenie interpretačného pravidla uvedeného v § 53 ods. 6 OZ, a to v znení: „neprimerane vysokým úrokom z omeškania v rámci záväzku na poskytnutie peňažných prostriedkov je najmä úrok z omeškania, ktorý neprimerane prevyšuje úroky z omeškania požadované bankami pri obdobných záväzkoch“, resp. „neprimerane vysokou zmluvnou pokutou v rámci záväzku na poskytnutie peňažných prostriedkov je najmä zmluvná pokuta, ktorá neprimerane prevyšuje zmluvné pokuty požadované bankami pri obdobných záväzkoch“.

iii) rozpor s dobrými mravmi z dôvodu prekročenia prípustnej hranice krytia zabezpečovanej pohľadávky – hranica vzniku nároku na vydanie zábezpeky

Ďalšou kategóriou a pojmom sudcovského práva najmä v Nemecku je „maximálna hranica krytia“. Zábezpeka, či už formou zálohu alebo predmetu zabezpečovacieho prevodu práva musí rozsahom a obsahom zodpovedať povahe zabezpečovaného záväzku. V prípade prekročenia prípustnej hranice je veriteľ povinný zábezpeku prevyšujúcu prípustnú hranicu krytia vydať dlžníkovi. Veľmi presnú maximálnu hranicu krytia stanovuje nemecká judikatúra, ktorá postavenie veriteľa ako držiteľa, či vlastníka predmetu, slúžiaceho na zabezpečenie veriteľovho záväzku charakterizuje ako postavenie fiduciárneho správcu, či fiduciárneho vlastníka takejto veci, a z takejto pozície veriteľa odvíja jeho povinnosti voči dlžníkovi.

Podľa judikatúry nemeckého BGH sa akceptovaná hranica krytia, napr. pri zabezpečovacom prevode vlastníckeho práva, pohybuje na úrovni 110 – 120 % celkovej zabezpečovanej pohľadávky (teda istiny a príslušenstva). Veľký senát BGH for-

muloval pre tzv. formulárové úverové vzťahy (t. j. pre úvery, ktorých znaky spĺňa väčšina u nás tak bankami, ako aj inými veriteľmi poskytovaných úverov) nasledovne: „pokiaľ formulárová objednávka opakujúceho sa globálneho zabezpečenia neobsahuje výslovnú, alebo neprimeranú hranicu krytia, tak táto hranica predstavuje (pri zohľadnení nákladov na správu a speňaženie zábezpeky), vzhľadom na realizovateľnú hodnotu predmetov tvoriacich zábezpeku, 110 % zabezpečovaných pohľadávok.“

Hranica pre vznik nároku na vydanie zábezpeky dlžníkovi je obvykle pri 150 % hodnoty zábezpeky stanovenej znaleckým posudkom (BGB 237, ods. 1).¹⁵

V inej veci BGH rozhodol, že: „hranica krytia 120 % a stanovenie spôsobu ocenenia zodpovedali požiadavkám stanoveným BGH, rovnako tak aj nárok na vydanie.“¹⁶

Pri posudzovaní hranice krytia prípustnej na základe dobrých mravov je možné, rovnako ako pri úrokoch, vziať za meradlo primeranosti, teda súladu či nesúladu s dobrými mravmi posúdenie, či ide o hrubý nepomer medzi zabezpečovanou pohľadávkou a hodnotou zábezpeky alebo či hodnota zabezpečenia podstatným spôsobom prevyšuje obvykle požadované zabezpečenie najmä bánk. Pri úveroch zabezpečených nehnuteľnosťami banky napr. bežne poskytnú úver do výšky 70 % z hodnoty zábezpeky, t. j. maximálne a obvyklé krytie úverov zabezpečených nehnuteľnosťou nepresahuje 143 %. Maximálne obvykle požadovaným krytím je v tomto prípade krytie v rozsahu 143 % poskytnutej istiny. Výška krytia zabezpečovanej pohľadávky hodnotou zálohu, predmetu zabezpečovacieho prevodu práva, či iného druhu zabezpečenia, môže byť teda tiež predmetom posudzovania z hľadiska dobrých mravov.

Na základe aplikácie všeobecných spôsobov posudzovania súladu, resp. rozporu s dobrými mravmi (hrubý nepomer, podstatný odklon od obvyklej výšky) je teda v rozpore s dobrými mravmi dohoda, ktorou dlžník veriteľovi pri obdobnom úvere či pôžičke poskytne krytie v hrubom nepomere so zabezpečovanou pohľadávkou alebo podstatným spôsobom presahuje krytie, ktoré obvykle požadujú pri obdobných záväzkoch na poskytnutie peňazí najmä banky.

Vyššie uvedené maximálne krytie sa týka najmä záložného práva. Pokiaľ by išlo napríklad o zabezpečovací prevod práva, kde je postavenie veriteľa ešte silnejšie ako v záložnom práve, pretože vylučuje akýchkoľvek iných veriteľov a prenáša na veriteľa dokonca aj samotné vlastnícke právo, hranica akceptovateľného krytia by mala byť ešte nižšia ako hranica krytia v prípade postavenia veriteľa právne slabšieho záložného práva. Je teda úplne na mieste, ak aj v prípade zabezpečovacieho prevodu práva sa dlžník pri obrane proti porušeniu dobrých mravov prekročením „prípustnej hranice krytia“ bude odvolávať na obvyklú hranicu krytia požadovanú bankami formou záložného práva.

iv) rozpor s dobrými mravmi z dôvodu zjavnej protiprávnosti bez porušenia konkrétneho ustanovenia zákona

O porušenie dobrých mravov môže ísť aj v prípade, že nie je porušený žiaden konkrétny právny predpis, avšak s ohľadom

13 www.nsound.cz

14 Salač, J. Rozpor s dobrými mravmi a jeho následky v civilním právu. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000

15 BGH (GS) 27. 11. 97 NJW 1998, 671-677

16 BGH 27. 6. 1995 – XI ZR 8/4 – NJW 95, 2221 = JuS 95, 1034

na všetky okolnosti je zjavné, že právny úkon je protiprávny, teda v rozpore so základnými princípmi, na ktorých pozitívne právo spočíva a z ktorých vychádza.

V tomto zmysle hovorí rozhodnutie rakúskeho OGH z 21. 6. 1966, č. 8Ob150/66; 4Ob47/66: „O porušení dobrých mravov v zmysle § 879 ods. 1 ABGB sa jedná vtedy, keď je niečo zjavne jednoducho protiprávne, bez toho, aby bol porušený výslovný zákonný zákaz, teda ak niečo síce nie je protizákonné, ale hrubo protiprávne.“¹⁷

Podľa iného rozhodnutia z 10. 11. 1977, č. 7Ob689/77; 7Ob95/98s: „Právny úkon je vtedy odporujúci dobrým mravom, keď je jeho obsah nezlučiteľný so základnými hodnotami právneho poriadku alebo s mravným poriadkom.“¹⁸

v) rozpor s dobrými mravmi s ohľadom na celkový charakter a účel právneho úkonu, resp. viacerých, vzájomne na seba nadväzujúcich právnych úkonov

Rozpor s dobrými mravmi môže spočívať v celkovom účele právneho úkonu alebo viacerých, na seba nadväzujúcich právnych úkonov bez toho, aby bolo potrebné pomenovať konkrétne ustanovenie právneho úkonu, ktoré je v rozpore s dobrými mravmi.

Rozhodnutie OGH z 22. 04. 1975, č. 4Ob10/75; 8Ob236/75: „Rozpor právneho úkonu s dobrými mravmi nemusí vyplývať iba z jeho obsahu, ale tiež z celkového charakteru dojednávania – v zmysle zhrňujúceho zohľadnenia obsahu, pohnútky a účelu, pričom sú dôležité predovšetkým všetky okolnosti, za ktorých bol právny úkon uzatvorený.“¹⁹

Rozhodnutie OGH z 13. 4. 2000, č. 6Ob187/99i; 3Ob13/99d; 9ObA100/06f: „Odporujúci dobrým mravom v zmysle § 879 ods. 1 ABGB je úkon, keď je bez toho, aby došlo k porušeniu pozitívneho vnútroštátneho zákona zjavne protiprávny, pričom je potrebné klásť dôraz na celkový dojem dojednávania. V zmysle pohyblivého systému je potrebné zohľadniť všetky okolnosti a ich zvažovaním preukázať, či sa jedná o hrubé porušenie právom chránených záujmov alebo pri kolízii záujmov či sa jedná o hrubý nepomer medzi záujmami, ktoré takýmto konaním boli porušené alebo vynútené. Veľký hospodársky nátlak alebo existenčné ohrozenie jednej zo strán môže predstavovať relevantnú okolnosť, avšak nie je tým ešte odôvodnený rozpor s dobrými mravmi. Celková znalosť žalobkyne o prekérnej finančnej situácii žalovanej preto nezakladá rozpor zmluvy s dobrými mravmi.“²⁰

vi) rozpor s dobrými mravmi z dôvodu dojednávania tzv. prepadneho zálohu, resp. prepadnej klauzuly

Zákaz prepadne klauzuly do nášho Občianskeho zákonníka výslovne zaviedla len nedávno novela OZ č. 526/2002 Z. z, účinná od 1. 1. 2003. Avšak dojednanie uzatvorené pred dňom splatnosti zabezpečovanej pohľadávky o tom, že veriteľ si môže záloh, resp. predmet zabezpečovacieho prevodu ponechať, teda takzvaná prepadná klauzula bola a je postihnuteľná aj z dôvodu rozporu s dobrými mravmi.

Okrem toho, že rozpor takéhoto dojednávania môže spočívať v hrubom nepomere vzájomných plnení (hodnotu vecí, ktorú si veriteľ ponechá, treba prirátavať k celkovej výške zisku na strane veriteľa), spočíva rozpor prepadneho zálohu s dobrými mravmi, resp. prepadnej klauzuly pri inom druhu zabezpečenia záväzku aj v tom, že takéto dojednanie popiera oprávnený záujem dlžníka na čo najlepšie speňaženie vecí a na vyplatenie rozdielu výťažku (premietnutý v zákonnej úprave štandardného zabezpečovacieho nástroja – záložného práva, a od 1. 1. 2008 aj v zákonnej úprave zabezpečovacieho prevodu práva).

Takéto dojednanie je v zmysle českej judikatúry neplatné podľa § 39 OZ, pretože odporuje účelu zákona. Podľa českej judikatúry je takéto dojednanie neplatné, pretože sa prieči zákonu.

Podľa rozhodnutia NS ČR č. 21 Cdo 2535/99: „Smlouva (dohoda, ujednání), jejímž skutečným smyslem je sjednání tzv. propadné zástavy (uspokojení pohledávky zástavního věřitele tím, že mu připadne zástava do vlastnictví), je v rozporu s účelem zástavního práva tak, jak jej stanoví zákon, a tedy pro rozpor s účelem zákona neplatná podle ustanovení § 39 obč. zák.“²¹

Citované rozhodnutie sa síce výslovne týka záložného práva, avšak tá časť právnej vety, podľa ktorej **dojednanie bolo urobené v rozpore s účelom, ako ho stanovuje zákon a tento rozpor spôsobuje absolútnu neplatnosť takejto dohody podľa § 39 OZ**, sa vzťahuje na všetky druhy zabezpečenia záväzkov, ktoré vymenúva zákon, teda nielen na záložné právo. Či už ide o záložné právo, o zabezpečovací prevod práva alebo iný druh zabezpečenia, nie je a nebolo možné platne dojednať medzi veriteľom a dlžníkom spôsob uspokojenia pohľadávky tým, že si veriteľ ponechá vo vlastníctve predmet poskytnutý na zabezpečenie záväzku. Takéto dojednanie totiž odporuje účelu zákonných ustanovení, ktorým je výlučne zabezpečenie záväzkov.

Rovnaký postoj má aj rakúsky OGH v rozhodnutí z 24. októbra 1995, č. 4Ob584/95; 6Ob183/05p, vydanom k § 1371 ABGB (ktorý obsahuje zákaz prepadne klauzuly): „Úlohou zákazovej normy je záložcu chrániť pred tým, aby sa v dobrej viere, že bude môcť vyrovnať svoj dlh, alebo splniť svoj záväzok, zaviazal k odovzdaniu majetkovej hodnoty, ktorá presiahne pohľadávku veriteľa. Zmluva o prepadnutí vecí je totiž svojou povahou podmienený právny úkon, je predsa uzatvorená s podmienkou, že veriteľ neuspokojí, alebo nie včas uspokojí veriteľa. Práve v tejto podmienke spočíva vlastnícke nebezpečenstvo takejto zmluvy a z nej samotnej je treba vyvodzovať zákaz takejto zmluvy.“²²

Zákaz prepadných dohôd pri zabezpečovacom prevode vlastníckeho práva stanovuje rozhodnutie OGH z 27. 1. 1954, č. 3Ob807/53; 3Ob574/51; 1Ob13/73; 4Ob584/95; 3Ob109/98w; 8Ob125/98k; 6Ob183/05p: „Dohoda o prepadnutí vecí v zmysle § 1371 ABGB je pri zabezpečovacom prevode vlastníckeho práva neprípustná.“²³

Analogickú aplikáciu zákazu prepadných dohôd na zabezpečovací prevod vlastníckeho práva stanovuje rozhodnutie

17 www.ris2.bka.gv.at

18 tamtiež

19 tamtiež

20 tamtiež

21 www.nsoud.cz

22 www.ris2.bka.gv.at

23 tamtiež

OGH z 24. 10. 1995, č. 4Ob584/95; 6Ob183/05p: „Zákaz stanovený v § 1371 ABGB platí aj vtedy, ak v jednotlivom prípade hodnota zálohu nie je vyššia ako dlh. Dohody uzatvorené v zmysle § 1371 ABGB po vzniku splatnosti sú platné. Zákaz prepadne klauzuly sa má na príslušné dojednanie s veriteľom, ktorý nie je vecne zabezpečený, aplikovať analogicky, pretože situácia zúčastnených osôb je z hľadiska ich záujmov rovnaká.“²⁴

Rovnaký dôvod na analogickú aplikáciu (na základe § 853 ods. 1 OZ) zákazu prepadne klauzuly platného pred 1. 1. 2008 pre záložné právo v slovenskom OZ (§ 151j ods. 3 OZ) je daný v prípade dojednania prepadne klauzuly pri zabezpečovanom prevode práva alebo pri inom druhu zabezpečenia pred 1. 1. 2008. S účinnosťou od 1. 1. 2008 OZ totiž obsahuje výslovný zákaz prepadne klauzuly aj pri zabezpečovanom prevode práva. Takáto analogická aplikácia zákazu prepadne klauzuly v zmysle § 151j ods. 3 OZ v nadväznosti na § 853 ods. 1 OZ je však možná iba na dojednania uzatvorené po 1. 1. 2003, pretože § 151j do OZ zaviedla až novela OZ č. 526/2002 Z. z., účinná od 1. 1. 2003. Pred týmto dátumom súčasný Občiansky zákonník č. 40/1964 Zb. zákaz prepadne klauzuly (na rozdiel od občianskeho zákonníka č. 141/1950 Zb.) nepoznal. Prepadne klauzuly v zabezpečovacích prevodoch práva, uzatvorených podľa slovenského práva pred 1. 1. 2003, je teda zrejme možné napadnúť len z dôvodu rozporu s dobrými mravmi alebo z dôvodu, že odporujú účelu zákona.

vii) rozpor s dobrými mravmi z dôvodu úžery

Neprimerane vysoké úroky, resp. neprimerane vysoké úroky z omeškania a civilná úžera sú rozdielne prípady rozporu s dobrými mravmi, hoci jednou z podmienok úžery sú práve neprimerane vysoké úroky alebo iný druh plnenia v prospech veriteľa, ktorého hodnota je v hrubom nepomere s plnením v prospech dlžníka.

Rozhodnutie NS ČR č. 21 Cdo 1484/2004-94: „Požadavek na nepřiměřené smluvní úroky současně naplňuje skutkovou podstatu trestného činu lichvy, a to za předpokladu, že jde (má jít) o plnění, jehož hodnota je k hodnotě vzájemného plnění v hrubém nepoměru, a že věřitel přitom zneužije tísně, nezkušenosti, rozumové slabosti nebo rozrušení dlužníka (srov. § 253 trestního zákona).“²⁵

Zatiaľ čo u neprimerane vysokých úrokov rozpor s dobrými mravmi spôsobuje objektívny stav hrubého nepomeru, resp. neprimeranosti, naplnenie skutkovej podstaty úžery predpokladá splnenie viacerých podmienok.

V nemeckom a rakúskom práve je úžera výslovne upravená, a to priamo v občianskom zákonníku (v Nemecku v § 138 ods. 2 BGB a v Rakúsku v § 879 ods. 2, pododsek 4. ABGB).

Podľa § 138 ods. 1. BGB „Právny úkon, ktorý odporuje dobrým mravom, je neplatný“. Podľa § 138 ods. 2 BGB „Neplatný je predovšetkým právny úkon, ktorým niekto pri využití stavu núdze, neskúsenosti, nedostatočnej schopnosti úsudku, alebo podstatnej hospodárskej slabosti iného, nechá pre seba, alebo pre tretiu osobu za poskytnutie plnenia prisľúbiť alebo poskytnúť majetkové výhody, ktoré sú v nápadnom nepomere k takémuto plneniu.“²⁶

Podľa § 879 ods. 1 ABGB: „Zmluva, ktorá odporuje zákonnému zakazu alebo dobrým mravom, je neplatná“. **Podľa § 879 ods. 2, pododsek 4. ABGB:** „Predovšetkým sú neplatné nasledovné zmluvy, ak niekto využije ľahkomyselnosť, stav núdze, slabomyselnosť, neskúsenosť, alebo rozrušenie mysle niekoho iného takým spôsobom, že seba, alebo tretej osobe za poskytnutie plnenia nechá sľúbiť, alebo poskytnúť protiplnenie, ktorého majetková hodnota je vo vzťahu k plneniu v nápadnom nepomere.“²⁷

Na doplnenie tohto zákonného ustanovenia uvádzame nasledovné Rozhodnutia rakúskeho OGH:

- rozhodnutie z 20. 3. 1985, č. 1Ob532/85: „Úžera predpokladá ako objektívny znak hrubé, ľahko rozpoznateľné porušenie ekvivalentnosti, pritom je potrebné postaviť do vzájomného pomeru všetky vzájomné hodnoty plnení.“²⁸
- rozhodnutie z 4. 2. 1964, č. 4Ob505/64; 7Ob111/65; 1Ob122/73; 8Ob253/99k: „Úžera robí neplatnou celú zmluvu, nie iba jej zakázanú časť.“²⁹

V slovenskom právnom poriadku nie je v civilnom práve pojem úžery výslovne upravený, hoci v praxi sa používa. Definícia úžery sa nachádza iba v Trestnom zákonníku (ďalej len „TZ“). Skutkovú podstatu trestného činu vymedzuje § 235 TZ nasledovne: „Kto zneužívajúc niečiu tieseň, neskúsenosť alebo rozumovú slabosť alebo niečie rozrušenie, dá seba alebo inému poskytnúť alebo sľúbiť plnenie, ktorého hodnota je k hodnote vzájomného plnenia v hrubom nepomere, alebo kto takú pohľadávku uplatní alebo v úmysle uplatniť ju, na seba prevedie...“

Civilnoprávny pojem úžery ako konania v rozpore s dobrými mravmi, ktoré naplňa znaky úžery, v slovenskom práve patrí teda zrejme do oblasti dobrých mravov, rovnako ako v iných právnych poriadkoch, až na to, že slovenský OZ výslovnú definíciu úžery neobsahuje.

S ohľadom na viac menej zhodné definície úžery v ABGB, BGB a v našom TZ, by v rámci sudcovského práva bolo možné definovať civilnoprávny pojem úžery a konštatovať, že aj v zmysle slovenského právneho poriadku „**právny úkon je neplatný z dôvodu rozporu s dobrými mravmi, ak niekto zneužívajúc niečiu tieseň, neskúsenosť alebo rozumovú slabosť alebo niečie rozrušenie, dá seba alebo inému poskytnúť alebo sľúbiť plnenie, ktorého hodnota je k hodnote vzájomného plnenia v hrubom nepomere**“.

Aby boli s civilnou úžerou spojené dôsledky stanovené v § 39 OZ, t. j. absolútna neplatnosť právneho úkonu, nie je potrebné, aby bolo trestným súdom právoplatne vyslovené, že bol spáchaný trestný čin úžery.

Rozhodnutie NS ČR č. 22 Cdo 1993/2001 v dovolacom konaní o vypratanie nehnuteľnosti: „O lichevní smlouvu podle občanského práva jde v případě, kdy jednající z okolností věci věděl anebo musel vědět, že druhá strana je postižena okolnostmi uvedenými shora, a tuto okolnost využil; nevyžaduje se, aby jeho jednání bylo současně v trestním řízení označeno za trestný čin.“³⁰

Pri naplnení skutkovej podstaty trestného činu úžery pristupuje k dôvodu neplatnosti právneho úkonu pre rozpor s dobrými mravmi aj dôvod neplatnosti pre rozpor so zákonom.

24 tamtiež

25 www.nsoud.cz

26 <http://bundesrecht.juris.de/bgb>

27 [http://www.jusline.at/Allgemeines_Buergerliches_Gesetzbuch_\(ABGB\).html](http://www.jusline.at/Allgemeines_Buergerliches_Gesetzbuch_(ABGB).html)

28, 29 www.ris2.bka.gv.at

30 www.nsoud.cz

Rozhodnutie NS ČR č. 21 Cdo 1484/2004-94: „Dohoda, ktorou byly při peněžité půjčce sjednány nepřiměřeně vysoké úroky, je neplatná (§ 39 obč. zák.), a to buď pro rozpor se zákonem (představuje-li naplnění skutkové podstaty trestného činu lichvy podle ustanovení § 253 trestního zákona, popřípadě jiného trestného činu) nebo pro rozpor s dobrými mravy (v ostatních případech).“³¹

IV. Prehľad niektorých ďalších zaujímavých judikátov v oblasti dobrých mravov

Rozhodnutie OGH z 12. 8. 2004, č. 1Ob144/04i; 6Ob173/04s; 10Ob125/05p; 10Ob145/05d; 3Ob122/05w: „Okolnost, že zmluvné strany sú obchodníci, nestojí v žiadnom prípade v protiklade posudzovaniu zmluvne dohodnutého ujednanja ako odporujúceho dobrým mravom.“³²

Rozhodnutie NS ČR č. 21 Cdo 1484/2004 k povahe zákoných ustanovení o dobrých mravov ako noriem sudcovského práva: „ustanovení § 3 odst. 1 občanského zákoníku (o tom, že výkon práv a povinností vyplývajících z občanskoprávních vztahů nesmí být v rozporu s dobrými mravy) patří k právním normám s relativně neurčitou (abstraktní) hypotézou, tedy k takovým právním normám, jejichž hypotéza není stanovena přímo právním předpisem a které přenechávají soudy, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy ze širokého, předem neomezeného okruhu okolností.“³³

Rozhodnutie NS ČR č. 21 Cdo 2535/99 – k neplatnosti zabezpečovacích právnych úkonov z dôvodu neplatnosti hlavného právneho úkonu: „Protože sama zastavárenská smlouva je podle jejich názoru neplatná jak pro rozpor s rozsahem a povahou živnostenského oprávnění žalované, tak pro rozpor s dobrými mravy, neboť sjednaný „zastavárenský poplatek“ výrazně překračuje úrokovou míru používanou při poskytování úvěru bankami, **nemůže být platná ani kupní smlouva, která měla neplatnou zastavárenskou smlouvu jistit.**“³⁴

Rozhodnutie NS ČR č. 21 Cdo 1484/2004 – k otázke čiastočnej, resp. celkovej neplatnosti právnych úkonov: „Je-li neplatné ujednání o výši úroků obsažené ve smlouvě o půjčce, z povahy právního úkonu a ani z jeho obsahu nevyplývá, že by tuto část nebylo možné oddělit od ostatního obsahu smlouvy. Smlouva o půjčce je však neplatná pouze v ujednání o výši úroků **jen tehdy, jestliže oddělení této části od ostatního obsahu smlouvy nebrání ani okolnosti, za nichž ke smlouvě došlo.**“³⁵

Rozhodnutie NS ČR č. 22 Cdo 2646/2005 v dovolaní vo veci o vypratanie nehnuteľnosti: „Skutečnosti uvedené ža-

lovanou ve vyjádření bylo třeba posoudit jako obranu žalované, že ve věci šlo o sjednání tzv. propadné zástavy, což by činilo smlouvu neplatnou (viz R 23/2005 a judikaturu tam uvedenou), a že šlo o lichevní smlouvu, která je též neplatná. Skutečnosti týkající se manžela žalované i její dcery byly obsahově námitkami rozporu výkonu práva požadovat vyklizení bez zajištění bytové náhrady s dobrými mravy (§ 3 odst. 1 ObčZ, lze dodat, že věc bylo třeba posoudit přiměřeně i podle R 22/1999 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Podmínky vydání rozsudku pro uznání tak v této věci nebyly splněny.“³⁶

Rozhodnutie NS ČR č. 22 Cdo 1993/2001 v dovolaní v konaní o vypratanie nehnuteľnosti: „V projednávané věci soud prvního stupně uložil žalovanému povinnost vyklidit dům („objekt bydlení“) do 15 dnů od právní moci rozsudku podle § 160 odst. 1 věty před středníkem OSŘ, podle kterého uložil-li soud v rozsudku povinnost, je třeba ji splnit do tří dnů od právní moci rozsudku nebo, jde-li o vyklizení bytu, do patnácti dnů od právní moci rozsudku. Toto ustanovení se však týká jen případů, kdy není potřeba vyklizovanému poskytnout bytovou náhradu. Tam, kde je podle hmotného práva poskytnutí bytové náhrady na místě se uplatní § 160 odst. 3 věty první OSŘ, podle kterého uložil-li soud pravomocným rozsudkem povinnost vyklidit byt až po zajištění přiměřeného náhradního bytu, náhradního bytu, náhradního ubytování nebo přístřeší, běží lhůta k vyklizení bytu až ode dne zajištění stanovené bytové náhrady nebo přístřeší.“³⁷

Záver

Pri štúdiu problematiky dobrých mravov som sa obrátil aj na dostupnú slovenskú literatúru, resp. judikatúru. Všeobecne môžem konštatovať, že prístup tak odbornej právnickej literatúry, ako aj právnej praxe k pojmu dobrých mravov u nás odráža stav existujúcej judikatúry, ktorá v tomto smere prakticky neexistuje. Ako vidno z judikatúry iných štátov, je potrebné sa o aplikáciu dobrých mravov prostredníctvom ustanovení § 3 ods. 1 a § 39 OZ v právnej praxi, najmä však v súdnej praxi, ktorá môže priniesť potrebnú judikatúru, pokúšať, pretože sa jedná o pojem, ktorý je priamou súčasťou nášho právneho poriadku a nihilistický postoj k možnosti jeho definície v konečnom dôsledku spôsobuje aj nihilistický prístup alebo pocit bezmocnosti právnej praxe tento právny inštitút využiť v rozsahu, ktorý si tento od dávna používaný pojem zaslúži.

V podstate najdôležitejším dôvodom na rozhodovaciu činnosť súdov v tejto oblasti je skutočnosť, že regulácia tejto časti spoločenských vzťahov je viac menej výsadou súdov, pretože ide o oblasť sudcovského práva. Bez dostatku súdnych rozhodnutí v tejto oblasti je preto možnosť ochrany práv a záujmov niektorých subjektov práva, najmä dlžníkov obmedzená až ochromená, ako sme tomu v súčasnosti svedkami najmä v oblasti záväzkov na poskytnutie peňazí. ■

31 tamtiež

32 www.ris2.bka.gv.at

33 – 37 www.n soud.cz

RESUMÉ

Dobré mravy v záväzkoch na poskytnutie peňažného plnenia a pri ich zabezpečení

(vo svetle českej, rakúskej a nemeckej judikatúry)

V dôsledku nedostatku vlastnej slovenskej judikatúry v oblasti aplikácie ustanovení o dobrých mravoch, zámerom článku je

vysvetlenei funkcie a aplikovateľnosti zákonnej klauzuly o dobrých mravoch v slovenskom civilnom práve na podklade dostupných rozhodnutí najvyšších súdov tých krajín, ktoré sú z hľadiska právne tradície najbližšie, teda Českej republiky, Rakúska a Nemecka ako aj najsť koreláciu takejto judikatúry s platnými slovenskými právnymi predpismi, so zameraním na oblasť záväzkov na poskytnutie peňažného plnenia, ako napr. úvery, pôžičky a podobne a na právne nástroje zabezpečenia takých-

to záväzkov. Článok analyzuje podstatu porušenia dobrých mravov v uvedenej oblasti právnych vzťahov a stanovuje najčastejšie prípady, alebo skutkové podstaty porušenia dobrých mravov, ako napr. *hrubý nepomer, neprimerané úroky, neprimerané úroky z omeškania alebo zmluvná pokuta, prípustná hranica krytia zabezpečovanej pohľadávky hodnotou zábezpeky, hranica vzniku nároku dlžníka na vydanie zábezpeky, zákaz prepadnej klauzuly, úžera, porušenie dobrých mravov z dôvodu celkovej protiprávnosti, porušenie dobrých mravov s ohľadom na celkový charakter a účel právneho úkonu.*

SUMMARY

Boni Mores (Good Manners) in contracts on provision of money and within its securing
(in the light of Czech, Austrian and German court practice)

Due to missing national case law in the area of boni mores clause application, the article's ambition is to explain the function and applicability of boni mores clause in Slovak civil law based on accessible rulings of supreme courts of most legal-tradition-relied countries, such as Czech Republic, Austria and Germany and to find correlation of such jurisprudence with valid Slovak laws in this area, with focus on the area of contracts on provision of monetary funds, such as loans, credits, etc. and on legal instruments of securing of such contracts. The article analysis basis of breach of boni mores clause in the said area of legal affairs and determines most frequent cases, or subject-matters of boni mores clause breaches, such as *gross inequality, inappropriate interests, inappropriate delay interest or contractual penalty, borders of acceptable coverage of receivable by collateral, borders of creditor's extradition obligation with respect to*

collateral value, ban on forfeiture clause, usury, breach of boni mores clause due to general illegality, breach of boni mores clause resting in wrongful general character or purpose of the contract, etc.

ZUSAMMENFASSUNG

Sittenwidrigkeit in Geldgewährungsverbindlichkeiten und bei ihren Sicherung (im Licht der tschechischen, österreichischen und deutschen Rechtsprechung)

Aufgrund Mangel an Nationalrechtsprechung bezüglich Applikation der Sittenwidrigkeitklausel im slowakischem Recht, der Artikel strebt nach Erklärung der Funktion und der Anwendbarkeit der Sittenwidrigkeitklausel im slowakischem Recht mittels erreichbare Rechtsprechung der obersten Gerichtshöfe der am meisten, vom Gesichtspunkt der rechtlichen Tradition, verwandten Länder, also von Tschechien, Österreich und Deutschland, als auch nach Bestimmung der Korelation solcher Rechtsprechung mit gültiger slowakischem Positivrechtregulierung in diesem Gebiet, besonders mit Orientierung auf den Gebiet der Geldgewährungsverbindlichkeiten, wie z.B. Kredite, Darlehen, etc., und auf die Sicherung solcher Verbindlichkeiten. Der Artikel analysiert die Substanz der Sittenwidrigkeit auf dem erwähnten Gebiet der rechtlichen Beziehungen und bestimmt die häufigsten Fälle, oder Tatbestände der Sittenwidrigkeit, wie *grobe Unäquivalenz, unangemessene Zinsen, unangemessene Verzugszinsen oder Vertragsstrafe, Deckungsgrenze und Freigabepflicht, Verbot der Verfalls Klausel, Wucher, Sittenwidrigkeit wegen allgemeine Rechtswidrigkeit, Sittenwidrigkeit aufgrund Rechtswidrigkeit des Charakters oder des Zwecks des Rechtsgeschäftes, etc.*

Právo na život ako základné ľudské právo

Mgr. Tomáš Ľalík

Na svetovej scéne triumfuje nový ideál: ľudské práva. Pojem, ktorý zjednocuje všetkých bez rozdielu – ľavicu aj pravicu, vládu i opozíciu, krajiny tretieho sveta aj bohatú západnú civilizáciu. Po páde komunizmu sa ľudské práva stali centrom medzinárodnej politiky, cestou, ktorou sa majú uberať politiky jednotlivých krajín. 20. storočie by sa dalo bez prehánania nazvať storočím ľudských práv. Ideologické kontroverzie sa stali minulosťou a západné hodnoty získali miesto na výslni medzinárodného práva. Geopolitickým základom nového milénia sa stal liberálny internacionalizmus, ktorého znaky sú všade vôkol nás.

Ešte stále však pretrvávajú mnoho pochybností. Od svojho „vzkriesenia“ na konci 18. storočia, po druhej svetovej vojne, resp. od roku 1989, zoznam porušenia ľudských práv je desi-

vý. Pokojne môžeme 20. storočie charakterizovať ako storočie renesancie ľudských práv, ale toto tvrdenie je zároveň aj paradoxné. Naša éra zažila viac porušení v tejto sfére ako iné, menej „osvietené“ obdobie. Stačí spomenúť masakry, genocídy, etnické čistky a holokaust. Azda nikdy v histórii nebol väčší rozdiel medzi juhom a severom, chudobnými a bohatými a medzi podvedenými obyvateľmi a tými, ktorí nemajú vplyv na svetovej politickej scéne. Žiadny stupeň progresu nám nedovoľuje ignorovať, že ešte nikdy toľko mužov, žien a detí netrpelo hladom, bolo podrobených alebo exterminovaných ako dnes. Práve to je paradox medzi svetovým triumfom humanitarizmu, ktorý sa potápa v ľudskej katastrofe.

Na začiatku si musíme uvedomiť, že ľudia sa nerodia rovní.¹ Ich status determinujú rôzne faktory, či už sociálne, economic-

ké alebo spoločenské, v závislosti od špecifického miesta narodenia. Rovnými sa postupne stávame až tým, že sa začleňujeme do spoločnosti (organizácie), ktorá dáva našim rozhodnutiam silu garancie vzájomných rovnocenných práv, t. j., že až spoločnosť, resp. štát vytvára podmienky a modely, ktoré nás (ne)robia rovnocennými s ostatnými členmi. Zároveň túto rovnosť môžeme docieľiť len prostredníctvom štátu (organizácie), pretože človek koná, mení a buduje svet spolu s ľuďmi, ktorí sú si vzájomne rovní, a len s týmito rovnocennými subjektami. Preto by bolo možno vhodnejšie ľudské práva charakterizovať ako občianske práva,² lebo tie viac odzrkadľujú garanciu, ktorá je imanentnou súčasťou práva, lebo opačne ide len o obyčajnú proklamáciu.³ Človek je tu v pozícii štátoregulačnej voči štátu, kde ľudia vstupujú do rôznych, často zložitých vzťahov jednak vzájomne medzi sebou a jednak voči štátu. Úlohou štátu je usporiadať tieto vzťahy, pričom podstatou regulácie sú ľudské práva.⁴

Mgr. Tomáš Lalík

je advokátskym koncipientom a interným doktorandom na Právnickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave.

Ľudské práva by sme mohli charakterizovať ako jednotlivé nároky na kvalitu života a predovšetkým na sám život všetkých živých tvorov. Nároky vyplývajú z podstaty života aj teraz a tvoria základnú hodnotu: zachová-

vať a chrániť tento život, pokiaľ je to možné, vždy, kedykoľvek a kdekoľvek je tento život ohrozený. Proces vyčleňovania človeka z prírody nám priniesol odlišné nároky, ako tie, ktoré sa vzťahujú na ostatné žijúce tvory.⁵

Moderný model ľudských práv neguje súčasný koncept ľudskej dôstojnosti, lebo tvrdí, že podstata človeka netkvie v slobode, ale naopak, v povinnostiach, ktoré nútia človeka podvoliť sa novým požiadavkám ľudstva. Podľa týchto požiadaviek je prirodzené podriadenie osobného, jedinečného Ja pod všeobecnosť generalizovaného Druhého, pod transcendentnú nadzmyselnosť ľudstva, ktorá v nás prebýva od narodenia, nezávisle na našom privolení.⁶

Právna úprava v podmienkach SR

V súčasnosti je veľmi aktuálnou aj v podmienkach a právnom poriadku Slovenskej republiky otázka ochrany života, i keď jej aktuálnosť žijú často aj politické reality a, žiaľ, nie na odbornej

úrovni. Právnu úpravu práva na život obsahuje čl. 15. ods. 1 Ústavy SR (ďalej len „ústava“), ktorý je duplicitný s čl. 6 ústavného zákona č. 23/1991 Zb., ktorým sa uvádza Listina základných práv a slobôd, keď oba predpisy ustanovujú, že: „Každý má právo na život. Ľudský život je hodný ochrany už pred narodením.“ Autorom tejto formulácie je I. Fišera a už v tom čase výrok vyjadroval prinajmenšom formálny konsenzus, ktorý reprezentoval oba protipóly názorov na daný problém. Rovnako vtedajšie snemovne boli svedkami vášnivých debát a diskusií o explicitnom vyjadrení ochrany práva na život ako základného ľudského (občianskeho) práva.⁷ Z ustanovenia je celkom jasné, že ústavodarca vychádzal z jednotnej koncepcie života⁸ pred a po narodení a poskytuje ochranu života aj pred momentom narodenia, t. j., že život musí byť chránený pred týmto okamihom. Otázka, aký stupeň ochrany si však tento život vyžaduje, resp. od ktorého momentu je život alebo kedy život vlastne vzniká, aby si zasluhoval ochranu, ktorú mu poskytuje štát, ústavodarca necháva otvorenú. Rovnako diskutabilnou otázkou zostáva prvá veta čl. 15 ods. 1 ústavy, ktorý pojednáva o termíne *každý*. Patrí pod tento termín naozaj každý, to znamená aj plod ešte nenarodeného dieťaťa? Je právo na život absolútnym právom? V nasledujúcej časti článku sa budem snažiť hľadať odpovede na dané otázky.

Pohľad Európskeho súdu pre ľudské práva

SR je členom Rady Európy, ktorej súdny orgán sa tejto problematike venoval už vo viacerých prípadoch, čím poskytuje jednotlivým súdom členských krajín istý návod, ako postupovať v konaní a rozhodovaní prípadov ochrany života. Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a slobôd (ďalej len „Dohovor“) v čl. 2 § 1 upravuje právo na život.⁹ V paragrafe 2 uvádza tri výnimky, podľa ktorých je možné osobu zbaviť života, ak to bude vyplývať z použitia sily, ktorá nie je viac než úplne nevyhnutná. Toto zbavenie sa však nebude považovať za rozpor s Dohovorom, pričom čl. 2 smeruje k úprave okolností, za ktorých je prípustné použitie sily, ktoré môže nechcene spôsobiť smrť,¹⁰ *in concreto*:

- obrana každej osoby proti nezákonnému násiliu,
- vykonávanie zákonného zatknutia alebo zabránenie úteku osoby zákonne zadržanej,

1 Vid' Deklaráciu práv človeka a občana, in *concreto* úvodné ustanovenia. Samotná Deklarácia považovala samotného človeka za zdroj ľudských práv a ľud je ich nositeľom a preto musia byť identifikované s národom, resp. štátom. Deklarácia považovala ľudské práva za také samozrejme, odvodené od prirodzenoprávných koncepcií do tej miery, že nevyžadovala ich dôslednú vymáhateľnosť. Pozri bližšie Arend, H.: **The origins of totalitarianism**, 1971, Meridian Books, New York, s. 301.

2 S istou mierou nadsázky.

3 Pozri bližšie, *Ibid* s. 279.

4 Svák, J.: **Ochrana ľudských práv**, Poradca podnikateľa, 2003, s. 13.

5 Ide o smerovanie ľudských práv, pozri bližšie Blahož, J.: **Úvaha o podstate ľudských a občianskych práv**. In *Právnik* 1998, roč. CXXXVIII, č. 10 – 11, s. 874 an.

6 Pozri napr. Doležal, T.: **Náhrada škody za nechténé dieťa?** In: *Právni rozhledy*, 2006, č. 21, s. 783 a nasl., a tam citované poznámky.

7 Ustanovenie prijaté na 11. spoločnej schôdzi Snemovne ľudu a Snemovne národov v dňoch 8. a 9. januára 1991. Stenoprotokol se schůze č. 11, Spoločná česko-slovenská digitálna parlamentná knižnica, www.nrsr.sk.

8 O čo sa opieral aj Ústavný súd SR pri svojom náleze, citácia vid' ďalej, bod 1.2.

9 „Právo každého na život je chránené zákonom. Nikoho nemožno úmyselne zbaviť života okrem výkonu súdom uloženého trestu nasledujúceho po uzaní viny za spáchanie trestného činu, pre ktorý zákon ukladá tento trest.“ Dohovor, Séria európskych zmlúv č. 5

10 Vid' napr. Ogur c. Turecko, sťažnosť č. 21594/93.

c) zákonne uskutočnená akcia za účelom potlačenia nepokojov alebo vzbury.

Európsky súd pre ľudské práva (ďalej aj „Európsky súd“) prijal doktrínu pozitívneho záväzku zo strany štátov na ochranu ľudských práv, najmä práva na život. Štát sa nezbavuje svojho záväzku tým, že osobu nepozbaví života, ale uskutočňuje pozitívne (aktívne) kroky na ochranu tohto základného ľudského práva. Ide pritom o efektívne a praktické kroky (vytvorenie súdneho systému) v súlade s interpretačnou doktrínou Európskeho súdu¹¹ tak, ako ju vystihol sudca Evrigenis¹² už v sedemdesiatych rokoch keď povedal, že rastúca zložitost sociálnych vzťahov núti štáty zaujať pozitívny/aktívny čin na ochranu ľudských práv a slobôd a ak v minulosti stačilo len nezasahovanie zo strany orgánov verejnej moci, pri modernej doktríne ľudských práv je štát povinný udeľovať výhody a pôsobiť aktívne. Pozícia štátu je medzi zákazom zasahovania a povinnou interferenciou, čo je preň niekedy ťažká úloha, pretože pole pôsobnosti štátu sa zúžilo a jeho priestor na „manévrovanie“ sa obmedzil.

Ani Európsky súd, ani bývalá Komisia pre ľudské práva sa vo svojej rozhodovacej činnosti nezaoberali priamo sťažnosťou, ktorá sa týkala potratov a bola založená na eventuálnom porušení čl. 2 Dohovoru v klasickej forme, ale ich viaceré rozhodnutia sa uvedeného článku úzko dotýkajú. Jedným z prvých prípadov bol *Open Door and Dublin Well Woman c. Írsko*.¹³ Organizácia poskytovala služby (najmä informácie) ženám, ktoré chceli podstúpiť interrupciu mimo hraníc Írskej republiky, pretože legislatíva umožňuje potraty len za prísnych podmienok. Írsky Najvyšší súd jej činnosť zakázal. Organizácia svoju sťažnosť podala na vtedajšiu Európsku komisiu pre ľudské práva (ďalej aj ako „Komisia“) s argumentáciou, že Írsko porušuje slobodu prejavu podľa článku 10 Dohovoru. Sloboda prejavu nie je absolútna a môže byť obmedzená, ak je tento cieľ legitímny a obmedzenia nevyhnutné v demokratickej spoločnosti. Argumenty írsky vlády sa sústredili na fakt, že cieľom relevantných ustanovení zákona, podľa ktorých írsky Najvyšší súd rozhodol, je ochrana práv iných (nenarodených) a ochrana morálky, keďže v írsky spoločnosti je hlboko zakorenené povedomie, že potraty sú amorálne. V rozhodnutí Komisie sa uvádza, že predmetné ustanovenia zákona sú v súlade s Dohovorom, a preto ani rozhodnutie írskyho Najvyššieho súdu nie je s ním v rozpore, pretože cieľom týchto zákonov je ochrana morálky spoločnosti (Súd sa zámernie vyhol druhému argumentu írsky vlády, t. j. legitimita ochrany práv iných osôb – nenarodených).

V ďalších veciach sa podobnými prípadmi (aj keď vždy len nepriamo) zaoberala už dnes neexistujúca Komisia alebo sa dostali na Európsky súd ako otázky prípustnosti. Tak napr. prípad *Bruggemann & Scheuten c. SRN*,¹⁴ kde sa sťažovateľka domáhala potratu, ktorý, ako tvrdila, patrí do jej súkromnej sféry a tým, že Bundestag stanovil obmedzenia na vykonanie potra-

tu, upiera práva, ktoré ako sťažovateľka tvrdí, jej patria podľa článku 8 Dohovoru – právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života. Komisia prejednála spomínaný prípad a obom sťažovateľkám udelila status obetí. Vo svojom náleze Komisia akceptovala, že právo na súkromie zahŕňa aj právo ženy na potrat, ale v tomto prípade nebolo porušené, lebo, ako uvádza Komisia, „... tehotenstvo sa nevzťahuje výlučne do sféry súkromného života. Kedykoľvek je žena tehotná, jej súkromný život je blízko prepojený s vyvíjajúcim sa plodom“.¹⁵ Komisia ďalej poznamenala, že v čase prijatia Dohovoru, väčšina zmluvných strán mala zákony o potratoch, ktoré určovali rôzne obmedzenia: „... nie každá regulácia ukončenia nechceneho tehotenstva zakladá porušenie práva na súkromie matky. Článok 8 (1) nemôže byť interpretovaný v tom zmysle, že tehotenstvo a jeho ukončenie sú, ako princíp, výlučne vecou súkromného života matky. V tomto ohľade Komisia poznamenáva, že nie je ani jeden členský štát Dohovoru, ktorý by určitým spôsobom neupravoval právnymi pravidlami túto otázku.“¹⁶ Zaujímavým sa javí nesúhlasné vótum člena Komisie (Fawcetta), ktorý poznamenáva, že väčšinový názor Komisie je nedostatočný z dôvodu, že nález zmiešava otázku, či právo na potrat je súčasťou práva rešpektovať súkromný život s otázkou, či porušenie, ktoré namietali sťažovateľky, bolo legitímne a ospravedlnené. Štát mal preukázať, že nová legislatíva, ktorú prijal a tým obmedzil možnosť vykonania potratu bola nevyhnutná v demokratickej spoločnosti na ochranu morálky, verejného zdravia alebo ochrany práv iných.¹⁷ V zhrnutí môžeme konštatovať, že právo tehotnej ženy porodiť dieťa patrí do jej súkromnej sféry a rodinného života podľa čl. 8, ale toto právo nie je absolútne.

Ďalší prípad, ktorým sa Komisia zaoberala, bol *Paton c. UK*.¹⁸ Ako uvidíme ďalej, interpretácia článku 2 Komisiou mala dôležitý význam pri riešení nasledujúcich sťažností. Manželka pána Patona bola 10 týždňov tehotná a chcela podstúpiť potrat, s čím však pán Paton nesúhlasil a inicioval konanie pred anglickými súdmi. Anglický Najvyšší súd jeho vec zamietol s odôvodnením, že on nemá právo zasahovať do rozhodnutia svojej manželky podľa zákona o potratoch z roku 1967. Pán Paton sa odvolal na Európsku Komisiu s tým, že Britský potratový zákon z roku 1967 je v rozpore s článkom 2 (1) Dohovoru, ktorý, ako tvrdil, poskytuje ochranu aj nenarodenému plodu. Jeho žiadosť však Komisia posúdila ako neprípustnú. Pri posudzovaní sťažnosti sa však Komisia musela vysporiadať s otázkou aplikácie čl. 2 (1) Dohovoru na nenarodený plod, v rámci ktorej poznamenala: „Článok 2 § 1 Dohovoru hovorí: Právo každého na život je chránené zákonom. Komisia v interpretácii tohto ustanovenia, konkrétne termín „každý“ a „život“ preskúmala zvyčajný zmysel ustanovenia jednak v kontexte § 2 a tiež v rámci Dohovoru ako celku, berúc do úvahy predmet a zmysel Dohovoru. Komisia po prvé poznamenáva, že termín „každý“ nie je definovaný v Dohovore. Objavuje sa v článku 1 a v sekcii 1

11 Pozri napr. *Marckx c. Belgicko, Platform Aertze fur Leben c. Rakúsko, Artico c. Taliansko* apod.

12 Evrigenis, D: **Recent Case-Law of the European Court of Human Rights under Article 8 and 10 of the ECHR**, *Human Rights Law Journal* 121,1982, s. 136. Jeho názor sa bez preháňania dá nazvať prorockým.

13 Sťažnosť č. 14 234/88, resp. 14235/88.

14 10 DR 100 (1978), (1981) EHRR 244.

15 *Supra* n. 11, par. 59.

16 *Ibid*, par. 61.

17 Dissenting opinion of Mr. J.E.S. Fawcett, *ibid* par. 7.

18 19 DR 244 (1980), (1981) 3 EHRR 408

zvlášť od článku 2, § 1, v článkoch 5, 6, 8 do 11 a 13. Skoro vo všetkých prípadoch sa používanie termínu viaže postnatálne. Nič neindikuje jasne, že sa tiež aplikuje už pred narodením, hoci taká aplikácia vo výnimočných prípadoch napr. článok 6 (1) nemôže byť úplne vylúčená.¹⁹

Komisia ďalej poznamenáva, že všetky obmedzenia práva na život, ktoré sú v článku 2 (2) „svojou povahou, sa týkajú osôb, ktoré sa už narodili a nemôžu byť aplikované na plod“.²⁰ Preto Komisia urobila záver, že: „všeobecné používanie termínu „každý“ v Dohovore... a kontext, v ktorom je termín použitý v článku 2 ... potvrdzuje stanovisko, že sa nevzťahuje na nenarodeného“.²¹

Z uvedeného vyplýva, že ak plod nie je zahrnutý v termíne *každý*, ktorý je určený len osobám v právnom zmysle slova, potom sa naňho nemajú vzťahovať atribúty ochrany podľa článku 2 Dohovoru. Otázka použitia atribútu života logicky predpokladá osobu, ktorá bude uznaná za osobu s právnou subjektivitou, na ktorú sa môže tento atribút vzťahovať. Teda ak neexistuje subjekt, otázka pôsobnosti článku 2 je bezpredmetná. Štát teda nemôže plniť záväzok chrániť život bez špecifikácie osoby, na ktorú sa ochrana vzťahuje. *Mutatis mutandis* nasciturus nie je subjektom práva na život podľa čl. 2 (1) Dohovoru, a tiež ním nie je podľa Ústavy SR.

Ako logické sa mi javí aplikovanie tohto výsledku do právneho poriadku SR, kde pod termín „každý“ rovnako nepatrí plod ešte nenarodeného dieťaťa. Tomu zodpovedá aj § 7 ods. 1 Občianskeho zákonníka, ktorý síce udeľuje práva už nasciturovi, ale len za predpokladu, že sa narodí živý.

Komisia ďalej skúmala výklad termínu „život“, či sa vzťahuje na život už narodeného človeka alebo sa pod pojem zahŕňa aj prenatálne obdobie. Interpretácia sa rovnako nenachádza v Dohovore. Komisia si položila kľúčovú otázku, kedy sa vlastne samotný život začína. Niektorí vedci považujú za moment vzniku života moment oplodnenia,²² iní vznik chápu štádiom nidácie (14 dní po oplodnení), inde sa za čas vzniku chápe, keď je plod už schopný života, niekde sa narodenie považuje za vznik samotného života. Rovnako aj ústavné súdy jednotlivých krajín sa pozerajú na túto problematiku rozlične. Napr. Federálny ústavný súd SRN považuje za moment vzniku života podľa čl. 2 moment nidácie, kým Rakúsky ústavný súd²³ pochybuje, že sa právo na život vzťahuje na fetus. Najvyšší súd USA zasa považuje za nevyhnutné, aby štát poskytol ochranu životu, keď je plod životaschopný.²⁴

Komisia sa následne pokúšala interpretovať čl. 2 vo vzťahu k plodu a prišla na tri okruhy problémov:

- či sa článok 2 vôbec nevzťahuje na plod,
- či sa priznáva plodu určité právo na život, ktoré je však obmedzené istými limitmi,
- či plod požíva absolútne právo na život.

Komisia hneď vylúčila poslednú možnosť, ktorá by znamenala vo svojich dôsledkoch vylúčenie akejkoľvek interrupcie,

tak zo zdravotných dôvodov, resp. ohrozenia života ženy, ako aj ochranou práv iných osôb, ktoré zaručuje Dohovor a ústavy štátov.²⁵ Tento výklad by bol jednoznačne v rozpore s Dohovorom a jeho duchom, lebo povyšuje právo na život ešte nenarodeného plodu nad právo na život už žijúcej osoby, t. j. matky. Právo na život matky je v tomto prípade chránené primárne. Právo na život by bolo ďalej subjektom ďalších obmedzení a bolo by nekonzistentné s už existujúcou legislatívou v členských krajinách Rady Európy. Z uvedeného vyplýva dôležitý záver, že **„právo fetusu na život“ nie je a ani nemôže byť absolútne, lebo jeho život in utero je tak úzko spojený a podmienený so životom matky, že je nemožné predpokladať samostatnú existenciu bez tejto osoby.**

Pri druhej otázke Komisia poznamenáva, že obmedzenie týkajúce sa potratu 10-týždňového plodu v prípade Paton ovplyvnil fakt, že matke, ak by sa rozhodla pokračovať v tehotenstve, by hrozili zdravotné komplikácie. To bol aj jeden z dôvodov, ktoré predpokladal britský zákon o potratoch. Komisia ďalej uvádza, že daný prípad jej dal možnosť rozhodnúť o práve na život plodu iba v počiatočných štádiách tehotenstva. Argumentácia Komisie je logická, pretože život nenarodeného dieťaťa nemá prednosť pred životom, ktorý už má všetky atribúty života. Ide tu o proporcionalitu medzi životom matky a dieťaťa. Komisia poznamenala, že týmto rozhodnutím nie je vyriešená otázka práva plodu podľa čl. 2 Dohovoru.

Efekt tohto rozhodnutia bol, že Komisia ponechala otvorenú otázku práva na život plodu. Aj keď Komisia, resp. Súd poskytuje ochranu plodu prostredníctvom čl. 2 *ad hoc*, zároveň uvedené rozhodnutie v sebe nesie určitý rozpor, pretože právo na život, ako stanovuje Dohovor, môže byť obmedzené len za troch situácií, ktoré sú výslovne uvedené v čl. 2 § 2. Týmto rozhodnutím Komisia stanovuje implicitne štvrtý dôvod, ktorý v Dohovore nenachádzame, a tým je ochrana života a zdravia matky počas „existencie“ „práva“ plodu „na život“.²⁶

Voľné uváženie štátu pri poskytovaní ochrany plodu v prvých fázach tehotenstva odzrkadľuje prípad *H c. Nórsko*.²⁷ Išlo o 14-týždňový plod, keď doktorská rada udelila matke súhlas na interrupciu na základe toho, že starostlivosť o dieťa, resp. narodenie by priviedlo matku do ťažkej životnej situácie. Komisia odmietla podanie otca ako neprípustné pri namietaní, že potrat je v rozpore s čl. 2 Dohovoru. Podľa nórskeho práva potrat vykonaný do 12 týždňov bol plne na slobodnej vôli matky, od 12 do 18 týždňa tehotenstva jeden z dvoch lekárov mohol udeliť súhlas na potrat pri ohrození života, mentálneho, resp. fyzického zdravia matky (ako v prípade H), alebo sociálnych dôvodov. Po 18 týždňoch tehotenstvo nemohlo byť prerušené inak ako za výnimočne závažných okolností a potrat vôbec neprichádzal do úvahy, ak dieťa bolo živé. Komisia zdôraznila, že názor vyjadrený v prípade Paton ohľadom interpretácie čl. 2 Dohovoru, resp. termínu *každý*, nezahŕňa plod. Komisia išla ďalej v uvažovaní, či by čl. 2 mohol zahŕňať aj širšie

19 Supra č. 18, par. 6 – 7.

20 Ibid, par. 8

21 Ibid, par. 9

22 Napr. Doc. RNDr. Viera Pospíšilová, CSc., vid' článok „Život by nemal byť náhoda“ v denníku Pravda, zo 7. 12. 2007, s. 1, resp. 10.

23 Rozhodnutie z 11.10. 1974 Erk. Slg. (Collection of Decisions) No. 7400, [1975] Europäische Grundrechtezeitschrift 74).

24 Roe vs. Wade, 410 US 113 (1973)

25 Por. napr. § 26 ods. 2 Trestného zákona (zákon č. 300/2005 Z.z. v znení neskorších predpisov).

26 Pozri X c. Spojené kráľovstvo, č. 8416/79, s. 253.

27 Sťažnosť č. 17004/90

záväzky štátu chrániť ľudský život. Záver znel, že aj za predpokladu, že sa čl. 2 vzťahuje na nenarodený plod, vo svetle širokej škály názorov a národných právnych poriadkov, čo sa zahŕňa pod ochranu práva na život, zmluvné strany musia mať určitý stupeň voľného uváženia. V prípade H. Komisia určila, že Nórsko neprekročilo hranicu voľného uváženia, ktorú Dohovor pripúšťa v tejto otázke.

Interpretačná stratégia Komisie a Súdu pri konštrukcii článku 2 a jeho možnej aplikácie na nenarodeného zachováva doterajšiu judikatúru. Oba orgány kategoricky odmietajú vylúčiť možnú aplikáciu čl. 2 na plod a rovnako odmietajú rozhodnúť, či vnútroštátne predpisy týkajúce sa interrupcií sú porušením článku 2. Ak by aj hypoteticky čl. 2 predpokladal aplikáciu na nenarodeného, nemohol by byť vykladaný tak, že dáva absolútne právo na život plodu, ale musel by byť primárne ustanovený chrániť život a zdravie tehotnej ženy.

Podobnú argumentáciu obsahuje aj prípad *Vo v. Francúzsko*.²⁸ Pani Vo, žena vietnamského pôvodu, ktorej priezvisko nemocnica zamenila s inou ženou, podstúpila operačný zákrok, počas ktorého potratila živý a zdravý plod. Pred Súdom namietala porušenie čl. 2 na základe toho, že lekár, ktorý zapríčinil svojou nebanlivosťou stav nechceného potratu, by mal byť potrestaný trestnoprávnou sankciou, keďže francúzsky právny poriadok ju oprávňoval podať len civilnú žalobu. Prípad sa dostal až pred Veľkú komoru Európskeho súdu (ďalej aj „Komora“), ktorá sa ním zaoberala. V rámci prejednávania sporu pred Komorou vyvstali otázky typu, napr. kedy sa začína život, alebo kto je osoba v právnom zmysle slova. Komora sa uzniesla, že čl. 2 Dohovoru odhaľuje „čistý úmysel nastaviť rovnováhu, ktorá by reflektovala právne, lekárske, etické a náboženské názory prijaté členskými štátmi v otázke, kedy život vzniká.“²⁹ Výsledkom bolo, že otázka, kedy život vzniká, spadá do úvahy štátov, ktorú súd aj všeobecne prisudzuje štátom, aby ju v tejto sfére aj požívali. Súd poznamenáva, že túto otázku nevyriešila väčšina členských štátov a neexistuje konsenzus vedeckej a legálnej definície vzniku života. Súd ďalej konštatuje, že report pracovnej skupiny Rady Európy obsahuje záver, ktorý stanovuje široký konsenzus ochrany embrya už *in vitro*. Členské štáty uznávajú, že plod patrí do ľudskej rasy a je tiež potencionálna osoba v právnom zmysle slova. To znamená, že už existuje určitá ochrana v jednotlivých národných právnych poriadkoch.³⁰

Pani Vo sa domáhala, aby Súd uznal francúzsky právny poriadok za neefektívny, pretože nechráni právo na život plodu dostatočne, lebo neustanovuje žiadne trestné sankcie za nebanlivosť lekára, ktorou spôsobil smrť zdravého a živého plodu dieťaťa. Podľa Súdu francúzsky štát neporušil svoje povinnosti, lebo uskutočnil všetky pozitívne a aktívne kroky pre prípad pozbavenia života nenarodeného dieťaťa. Štát nemusí vždy ustanoviť aj trestné sankcie za porušenie jednotlivých článkov Dohovoru. V tomto prípade si Francúzsko splnilo svoju povinnosť tým, že jednak zaviedlo účinný súdny systém a tiež aj tým, že umožňuje podať civilnú žalobu na súd. Súd ďalej poukazuje na fakt, že v prípade Vo mohli vzniknúť dve porušenia čl. 2 Dohovoru – porušenie hmotného alebo porušenie procesného práva.

V prvom prípade ide o prípady dobrovoľných interrupcií, kde Komisia nechala otvorenú otázku porušenia čl. 2, ak obmedzenia hypotetického práva na život plodu nezodpovedajú podmienkam legitimacy a proporcionality. V tomto prípade ide o hmotnoprávne porušenie daného ustanovenia. V prípadoch dobrovoľných potratov štrasburské orgány rozhodli, že aj keby sa právo na život vzťahovalo na plod, toto putatívne právo nie je absolútne, ale je predmetom rady obmedzení týkajúcich sa práva na život a zdravie matky. Pri procesnom porušení čl. 2 ide o situáciu, keď štát môže porušiť článok, ak zlyhá pri zaručení života tým, že nezabezpečí primeraný právny prostriedok alebo sankcie za pozbavenie života. Súd sa v prípade Vo zaoberal len otázkou procesného porušenia článku 2. Podľa autorky Aurory Plaumer³¹ ide o chybné uvažovanie, lebo právne prostriedky dané štátom a ich hodnotenie z hľadiska adekvátnosti s Dohovorom prichádzajú do úvahy vtedy, ak obeť mala hmotnoprávny nárok, ktorý si vyžadoval ochranu podľa čl. 2, pri ktorej štát zlyhal garantovať túto ochranu prostredníctvom príslušných právnych prostriedkov alebo trestov.

V prípade Vo sa Súd vyhol otázke, či nenarodený plod má hmotné právo na život, ktoré podľa sťažovateľky francúzsky štát nechráni tým, že by kriminalizoval nedobrovoľné prerušenie tehotenstva. Ak by sa tejto otázke Súd venoval, musel by argumentovať výrazne odlišne od argumentácie, ktorú obsahovali rozhodnutia v prípadoch dobrovoľných interrupcií. Vo všetkých prípadoch Súd hypoteticky predpokladal, že plod má „hmotnoprávny nárok na život“, a potom sa zameril na preskúmanie akejkoľvek hranice medzi potencionálne konfliktnými záujmami plodu a právnymi nárokmi matky. V prípade Vo by sa Súd musel vysporiadať s otázkou, či nebanlivostné a neúmyselné prerušenie tehotenstva možno podradiť pod čl. 2 v prípade, kedy by plod mal hmotnoprávny nárok na život podľa čl. 2. Súd by musel konštatovať neexistenciu žiadneho zákona, ktorým by sa mohol lekár brániť a ktorý by mohol ospravedlniť porušenie hypotetického práva na život nenarodeného zdravého a potencionálne životaschopného plodu. Súd sa však zaoberal len procesným porušením práva na život, t. j., či právne prostriedky, ktoré poskytuje francúzsky právny systém sú dostačujúce, resp. či absencia trestných sankcií v tomto prípade (ne)znamená porušenie čl. 2 Dohovoru.

Veľmi zaujímavým sa javí aj pohľad na prípad Vo z hľadiska čl. 13 Dohovoru, ktorý stanovuje, že štát je povinný umožniť osobám, ktorých práva boli porušené, účinný prostriedok nápravy v domácom právnom poriadku. Samotná sťažovateľka sa porušenia tohto článku nedomáhala a keby aj áno, väčšina sudcov by považovala občianskoprávny prostriedok nápravy za plne dostačujúci vo francúzskom právnom poriadku. Na druhej strane Súd by mal povinnosť sa zaoberať vzťahom medzi čl. 2 a čl. 13 Dohovoru a opäť otvoriť otázku hypotetickej konštrukcie čl. 2. Bolo by tomu tak preto, lebo aplikácia čl. 13 je určená pre porušenie akéhokoľvek práva zaručeného Dohovorom, ale argumentácia Súdu v prípade Vo nezakladá žiadne hmotné právo plodu podľa čl. 2, len konštatuje, že civilné právne prostriedky sú dostačujúce pri putatívnom porušení v prípade, ak právo na život je hypoteticky aplikovateľné. Hypotetické

28 Sťažnosť č. 53924/00

29 Ibid. par. 82

30 Vid' § 7 ods. 1 Občianskeho zákonníka.

31 Aurora Plomer: **A foetal right to life? The case of Vo vs. France**, Human Rights Law Review, Oxford University press, 2005, s. 326

prísúdenie práva na život nespôsobuje problémy, ak Súd rozhodne, že neprišlo k porušeniu čl. 2. Záver Súdu, ktorý by uznal porušenie čl. 2 Francúzskom by bol neprijateľný. Francúzsko by iste argumentovalo, že porušenie akéhokoľvek článku Dohovoru sa môže týkať len osoby, ktorej práva nemôžu byť hypotetické, ale reálne existujúce. Aj tento spôsob môže dávať odpovede, prečo si Súd radšej vybral cestu procesnej argumentácie prostredníctvom čl. 2 a nie čl. 13. Súd (v tomto prípade Veľká Komora) si ponechal opäť otvorenú otázku interpretácie čl. 2, resp. vzťah čl. 2 k čl. 13 Dohovoru do budúcnosti tak, aby mohol rozhodovať aktuálne a prispôbiť sa jednotlivým vývojovým trendom.

Ako ukazujú jednotlivé prípady, obe inštitúcie, Súd aj Komisia sa podľa môjho názoru pridriavajú umelého a neprirodzeného ustáleného výkladu čl. 2 Dohovoru. Plodu pripisujú len hypotetické právo na život (tzv. „right“ to „life“), ktoré je podľa mňa v rozpore s prirodzenoprávnym ponímaním čl. 2, ktoré predpokladá, že plod je osoba s právnou subjektivitou. Pre Súd by bolo možno vhodné konštatovať, že úmysel členských štátov a rovnako aj duch Dohovoru na základe právnej tradície, sociologických a ekonomických faktorov nebol nikdy chrániť právo na život nenarodeného dieťaťa, a tým sa právo na život podľa čl. 2 prisudzuje len osobám, ktoré sa už narodili.³²

Článok 2 zostáva aj naďalej výzvou pre Európsky súd najmä vytvoriť koherentnú konštrukčnú stratégiu čl. 2 ohľadne dvoch kľúčových tém:

- proporcionalita medzi právami a chránenými záujmami tehotnej ženy a plodu v prípade dobrovoľnej interrupcie,
- či prípady, keď nastane nechcené prerušenie tehotenstva, ktoré je úmyselné a proti vôli ženy.

Celkovo možno konštatovať, že chýba deliaca čiara, kedy by Súd chránil plod voči jeho matke explicitne prostredníctvom čl. 2 Dohovoru. Robí tak len za určitých výnimočných okolností, ktoré definuje *ad hoc*. Ponecháva si akési „zadné dvere“, resp. správne ponecháva voľnú úvahu jednotlivým členským štátom a zároveň skúma, či voľná úvaha je v súlade s čl. 2 podľa konkrétnych okolností prípadu. Možno konštatovať, že zatiaľ sa vyhýba otázke, či by sa životaschopnosť plodu, resp. iné kritérium mohli stať deliacou líniou vo sfére aplikácie čl. 2 na nenarodený plod. V prípade *Vo c. Francúzsko* bol plod z biologického hľadiska veľmi blízko k tomuto statusu, ale plne ho ešte nedosiahol.

Pracovná skupina Rady Európy vo svojej správe konštatovala, že v členských krajinách je rôzna právna úprava ochrany života plodu do 8 až 10 týždňov svojho vývoja. V rozhodnutiach súdnych orgánov Rady Európy je len malá zmienka o európskom konsenze v tejto otázke. Jediný relevantný a nezávislý výskum v oblasti zákonov o interrupcii urobila Organizácia spojených národov.³³ Posledný výskum varuje, že porovnávanie rôznych zákonov a politík v rôznych krajinách môže byť zložitou úlohou, lebo zákony o interrupcii sú veľmi komplikované. Aj napriek tomuto záveru štúdia OSN ukazuje, že každé zákonodarstvo nasleduje jeden z troch svetových právnych systémov: systém *common law*, kontinentálny právny systém a islamský systém. V správe sa uvádza, že aj v rámci týchto systémov sú

isté rozdiely, napr. v systéme anglo-amerického právneho poriadku existujú až tri skupiny právnych noriem, ktoré jednotlivé krajiny nasledujú: 1) *Offences Against the Person Act 1861*, ktorý zakazuje akékoľvek potraty, okrem tých, ktoré sú nevyhnutné (záchrana života matky), aplikovaný v Írsku a na Malte, 2) rozhodnutie Snemovne Lordov *Rex vs. Bourne*, podľa ktorého potraty vykonané na základe závažných mentálnych alebo zdravotných dôvodov, nemôžu byť považované za protizákonné podľa zákona z r. 1861, prax je uplatňovaná na Cypre, 3) *Abortion Act 1967* prijatý a aplikovaný vo Veľkej Británii (okrem Severného Írska), ktorý povoľuje potraty na základe zdravotných, sociálno-ekonomických dôvodov, resp. defekt plodu, do 24 týždňov, prax nasledovaná v Nórsku.

Štáty, v ktorých existuje kontinentálna právna kultúra sa riadia, čo sa týka zákonov o interrupcii, nasledovnými doktrínami: 1) *Code Civil* z roku 1803 a jeho novela z roku 1939, ktorá povoľuje potraty v prípadoch záchrany života matky; prax v krajinách San Marino, Andorra, Lichtenštajnsko a Monako, 2) francúzsky zákon o potratoch z roku 1979, ktorý dovoľuje tehotnej žene v tiesni podstúpiť potrat na vlastnú žiadosť v prvých 10 až 12 týždňoch tehotenstva, predtým však absolvuje konzultácie s lekárom; prax nasleduje väčšina európskych krajín vrátane Slovenskej republiky. Vo väčšine týchto krajín existuje autorizácia na výkon interrupcie až do 20, resp. 24 týždňov na základe lekárskeho dôvodu (napr. záchrana života matky).

Z tejto stručnej analýzy môžeme vidieť, že v Európe existuje určitý konsenzus, približne v dobe od 22 do 28 týždňov, kedy plod prichádza do štádia, keď jeho právo na život sa stáva presvedčivým, hoci nie tak jasným, že by mohlo znamenať viac ako právo na život matky. Tento časový úsek sa zároveň zhoduje s vedeckými názormi na životaschopnosť plodu. Kritici týchto názorov poukazujú na fakt, že je len veľmi ťažko určiť bod, keď sa plod stáva životaschopným – jednak ide o vedecký a technologický pokrok, ktorý umožňuje prežiť aj plodom, ktoré v minulosti v rovnakej fáze zomierali, ak sa narodili predčasne, a jednak, že stále existuje vysoké riziko, že plod, ktorý sa narodí medzi 22 a 28 týždňom tehotenstva, bude mať vrodený zdravotný defekt.³⁴

Celkovo je možné pozorovať, že aj keď protichodné názory na potraty v prvých štádiách tehotenstva sú zjavné, zároveň existuje v jednotlivých právnych poriadkoch určovanie istých obmedzení na vykonanie potratu vo vyšších štádiách tehotenstva bez ohľadu na legislatívu a právny poriadok v tej-ktorej krajine.

Žiaden z týchto polarizovaných názorov nereprezentuje právo ženy na reprodukciu a právo na ochranu jej života a zároveň vznikajúce právo na život životaschopného embrya. Prijatie životaschopnosti Európskym súdom ako deliacu čiaru čl. 2, kde ochrana plodu prostredníctvom trestných sankcií je povinná zo strany členských štátov v prípadoch úmyselného násillia alebo poranenia ženy, ktoré má za príčinu smrť plodu, by zabezpečilo férovú rovnováhu medzi právom chránenými záujmami ženy a právom na život plodu. Musíme mať na pamäti, že ani legálny status plodu nemení fakt, že právo na život bude podliehať obmedzeniam vo vzťahu k tehotnej žene, lebo

32 Niečo podobné už Súd vyjadril v rozhodnutí *Bruggemann Schueten c. SRN*, citácia vyššie, par. 64.

33 United Nations: *World Abortion Policies 2007*, dostupné na: http://www.un.org/esa/population/publications/2007_Abortion_Policies_Chart/2007_WallChart.pdf (stránka naposledy navštívená dňa 27. 2. 2008).

34 <http://www.prochoiceforum.org.uk>, WHO a UNICEF,

„Indicators for Monitoring Health Goals of World Summit Children“ (1993) atď.

nie je racionálne uvažovať smerom, že život budúcej matky by mal byť obetovaný v prospech ešte nenarodeného dieťaťa. Ak nastane konflikt týchto dvoch práv, právo ženy na ochranu života a zdravia preváži.

Prípád *Tysiąc c. Poľsko*³⁵ je jeden z posledných prípadov, týkajúcich sa aspoň okrajovo ochrany života nenarodeného dieťaťa. Išlo o ženu, tehotnú s tretím dieťaťom, ktorá trpela silnou myopiou – poškodením zraku a bol jej priznaný status stredne ťažko postihnutej osoby. Pani Tysiąc sa obávala, že ďalšie tehotenstvo a následný pôrod jej spôsobia väčšie komplikácie zdravotného stavu, a preto chcela podstúpiť tzv. terapeutickú interrupciu.³⁶ Vyšetřili ju traja oční lekáři, ktorí skonštatovali, že tehotenstvo a pôrod môžu predstavovať riziko pre jej zrak, rovnako aj všeobecná lekářka jej odporučila potrat, na rozdiel od primára gynekologickej kliniky, ktorý jej interrupciu neodporučil. Následne porodila dieťa, ale jej zdravotný stav sa natoľko zhoršil, že bola uznaná za osobu zdravotne ťažko postihnutú preto, že predmety vidí iba do vzdialenosti 1,5 m. Sťažovateľka po neúspešnom vyčerpaní vnútroštátnych prostriedkov ochrany svojich práv namietala viacero porušení Dohovoru, no Súd sa zamerl najmä na preskúmanie čl. 8 – rešpektovanie súkromného a rodinného života. Súd zopakoval, že: „... legislatíva upravujúca umelé prerušenie tehotenstva sa týka sféry súkromného života, lebo kedykoľvek žena otehotnie, jej život sa stáva úzko prepojený zo životom vyvíjajúceho sa plodu...“,³⁷ resp., že: „... súkromný život zahŕňa fyzickú a psychickú integritu osoby a štát má taktiež pozitívny záväzok, aby zabezpečoval svojim občanom ich právo na účinné rešpektovanie svojej integrity.“³⁸ Súd ďalej poukazoval na legislatívu v Poľsku v súvislosti s interrupciami a dodal, že ak legislatíva povolila potrat, nemôže štruktúrovať jej právny rámec spôsobom, ktorý obmedzuje reálne možnosti výkonu tohto aktu.“ Súd považuje poľskú legislatívu za nedostatočnú, najmä kvôli absencii časových lehôt pre vydanie lekářských posudkov,³⁹ aby sa zabránilo škodám na zdraví ženy, ktoré by boli následkom neskorej interrupcie. Európsky súd nakoniec dospel k záveru, že poľské právo neobsahovalo účinné mechanizmy najmä tie, ktoré by mohli určiť zodpovednosť lekářského tímu a určiť, či podmienky pre získanie legálneho prerušenia tehotenstva boli v sťažovateľkinom prípade splnené. V tomto prípade bol zodpovedný štát za porušenie práv zaručených Dohovorom a to aj v rozsahu za lekářov, ako tretích osôb. Ako následok si Poľsko nespĺnilo pozitívne záväzky za tretie osoby, aby splnilo sťažovateľkino právo na rešpektovanie súkromného života. Z rozhodnutia vyplýva, že Súd sa otázkou ochrany života podľa čl. 2 Dohovoru nezaoberal, skôr roz-analyzoval

súvislosť s čl. 8 a pozitívne záväzky zo strany štátu, ktoré ako interpretuje Súd v rozhodnutí, vyplývajú z každého článku Dohovoru. Súd tým stanovil novú povinnosť pre zmluvné strany Dohovoru a posilňuje postavenie jednotlivcov.⁴⁰

Na záver hodnotenia judikatúry Súdu chceme zhrnúť najdôležitejšie body:

- a) Súd poskytuje ochranu „práva“ na „život“ nenarodeného dieťaťa *ad hoc*,
- b) tehotenstvo je spojené s právom ženy na rešpektovanie súkromného života, ale zároveň nepatrí výlučne do tejto sféry,
- c) Súd aplikuje systém proporcionality medzi ochranou práva na život plodu s ochranou práv ženy, ktoré jej vyplývajú z Dohovoru,
- d) ponechanie určitej voľnej úvahy členským štátom na vyriešenie morálnych, etických a filozofických otázok súvisiacich s touto kautelou,
- e) Súd si oprávnené ponecháva priestor pre vývoj judikatúry v tejto oblasti v závislosti od vývoja v jednotlivých členských štátoch.

Nález Ústavného súdu SR⁴¹

Ústavný súd SR sa neodklonil od európskej doktríny ochrany práva na život, ktorá považuje umelé prerušenie tehotenstva za niečo výnimočné, čo je v rozpore so žetateľným stavom. Na rozdiel od judikatúry severoamerickej, kde Najvyšší súd USA považuje interrupciu za ústavné právo matky súvisiace s jej právom na súkromie a materiálnu interpretáciu pravidla riadneho súdneho konania (*due process of law*),⁴² ústavný súd uznal právo na život ako ústavnú hodnotu, ktorú sú povinné chrániť a rešpektovať tak štátne orgány, ako aj jednotlivci. Ústavný súd vidí ochranu nenarodeného dieťaťa aj v iných odvetviach právneho poriadku, nielen v Ústave SR, ktorá sa aplikuje aj prostredníctvom matky, ako neoddeliteľnej a podmieňujúcej súčasť existencii plodu (dvaja v jednom).⁴³ V odôvodnení sa ústavný súd vysporiadal s interpretáciou prvej a druhej vety čl. 15 ods. 1 tak, že konštatuje rozdielne chápanie osoby už narodenej a osoby v prenatalnom vývoji. Jedným z argumentačných dôvodov je aj čl. 14 ústavy, ktorý hovorí o vzniku subjektívnych práv pre každého, ale toto právo vznikne osobe až za podmienky narodenia. Ústavný súd odmieta absolútne právo plodu na život, lebo v prípade pripustenia takej situácie by bolo nutné aplikovať čl. 14 ods. 4 ústavy, a *fortiori* by nemohlo ísť o klasické vyvažovanie práv a proporcionality absolútneho práva plodu na život by prevládla nad právom ženy na seba-

35 Sťažnosť č. 5410/03

36 Jedna z troch výnimiek podľa stavu *de lege lata* v Poľsku, vid' zákon z r. 1993 o Plánovaní rodičovstva.

37 *Ibid* par. 106, resp. rozhodnutie *Bruggemann a Scheuten c. SRN*, citácia vyššie.

38 *Ibid* par. 107, resp. rozhodnutie *Glass c. Spojené kráľovstvo*, sťažnosť č. 61827/00, § 74-83.

39 Podľa platnej legislatívy v Poľsku, ak sa jedna o terapeutický potrat, okolnosti musí potvrdiť iný lekář, ako ten, ktorý by mal vykonať zákrok prerušenia tehotenstva, ak neexistuje priama hrozba pre život ženy (§4 ods. 5 zákona z roku 1993 o Plánovaní rodičovstva); Výnos Ministerstva zdravotníctva Poľskej republiky z r. 1997 ods. 2 stanovuje, že v prípade, ak tehotenstvo predstavuje hrozbu pre zdravie, alebo život ženy sa preskúmajú konzultantom, ktorý sa špecializuje na príslušnú oblasť medicíny, ktorá sa zaoberá zdravím ženy.

40 Ide o preventívnu povinnosť pre štáty (na rozdiel s čl. 13 Dohovoru, ktorý sa aplikuje ak zásah do práv prebehol alebo trvá), aby sa jednotlivci mohli zúčastniť rozhodovania o zásahoch do ich práv podľa Dohovoru.

41 PL ÚS 12/01-297

42 Potrat je zásadou, zatiaľ čo obmedzenie interrupcie je výnimkou, pozri rozhodnutie *Roe vs. Wade*, citácia vyššie.

43 Spolkový ústavný súd, rozsudok z 28. mája 1993 – 2 BvF 2/90, 2 BvF 4/92, BvF 5/92.

určenie, resp. jej slobodou, ako taktiež inštitútmi, ktorým ústava poskytuje ochranu. Druhú vetu predmetného článku považuje ústavný súd za ústavnú hodnotu, ktorej síce tiež poskytuje ochranu, ale jej intenzita je nižšia, rovnako aj miera konkrétnosti. Povinnosť štátu zaistiť ochranu základným právam (pozitívny aspekt základných práv zo strany štátu)⁴⁴ s povinnosťou štátu zaistiť ochranu ústavne garantovanej hodnote, nie je identické,⁴⁵ pričom ochrana ústavnej hodnote sa poskytuje len do tej miery, aby táto nespôsobovala zásahy do podstaty práv a slobôd ženy a tiež, aby ochrana neznamenalala uloženie povinnosti, ktoré presahuje ústavný rámec. Práve v týchto intenciách hľadá ústavný súd danú proporcionalitu (vyváženie) ústavných práv a hodnôt, no odpoveď necháva na pleciach zákonodarcu. Rovnako aj disentný názor sudcu Mészarosa hovorí, že: „Rozdiel v rozsahu ochrany nenarodeného ľudského života kratšieho a mladšieho ako 12 týždňov teda nemusí nevyhnutne znamenať porušenie predmetného ústavného imperatívu.“⁴⁶

Zákonodarca však na druhej strane nemôže ustanoviť exces, ktorý by bol v rozpore s ústavným imperatívom (ústavnou hodnotou nenarodeného života) a nechránil by plod voči matke.⁴⁷ Akceptovateľný je však záver, že tehotná žena má právo bez nadbytočnej reštrikcie zo strany štátu požiadať o umelé prerušenie tehotenstva počas určitej fázy, pričom v ďalších týždňoch, až na pár výnimiek, bude integrita plodu prísne chránená tiež voči tehotnej žene.⁴⁸ Ústavnému súdu sa javí dostatočné chrániť plod pred dovŕšením 12. týždňa v tele matky štyrmi krokmi, ktoré je tehotná žena povinná vykonať pred samotným podstúpením zákroku – písomné požiadanie, vyšetrenie a konzultácia s lekárom, trvanie na vykonaní zákroku a zaplatenie určitej peňažnej sumy. Či je to naozaj dostatočné, ukáže až následný vývoj ústavného práva a taktiež judikatúry samotného ústavného súdu.

Ústavný súd sa však vyhol špecifikácii miery a intenzity ochrany ústavných hodnôt. Ich bližšie vyjadrenie môžeme nájsť v inštitúte vyvažovania ústavných práv a hodnôt, čo však aj z hľadiska právnej istoty nie je dostačujúce a zasluhovalo by si zo strany ústavného súdu presnejšiu formuláciu, akýsi test, ktorý by bol všeobecne aplikovateľný. Takto nás súd necháva v pozícii čakateľov na jeho ďalšiu rozhodovaciu činnosť. Výsledkom argumentácie je konštatovanie, že nasciturus nie je subjektom práva, ktorému by patrilo právo na život.⁴⁹

Koncept ochrany práva na život nenarodeného plodu z hľadiska slovenského právneho poriadku:

- a) život nascitura je hodnotou, ktorej sa poskytuje ochrana;
- b) ústava, resp. ústavný súd (aj keď implicitne) ostávajú na jednote termínu život, ktorý je tým istým od počatia až do smrti;

- c) iná intenzita, forma a predmet ochrany pred momentom narodenia, resp. pred dovŕšením dvanástich týždňov (tzv. dualita ochrany – ústavná hodnota c. subjektívne právo);
- d) spojitosť ústavnej hodnoty života s inými práva a slobodami matky;
- e) vyvažovanie ústavnej hodnoty života s inými právami a slobodami matky v prospech ženy počas prvých 12 týždňov.

Záver

Úlohou práva nie je vyriešiť otázku vzniku života ako takého, pretože si ju nemôže uzurpovať. Právo na život je typickým príkladom práva, ktoré má verejnoprávny charakter.⁵⁰ Najdôležitejšou otázkou ochrany práva na život tak zostáva moment, kedy štát začína chrániť samotný život. Treba zdôrazniť, že ochrana je poskytovaná od momentu počatia, no je však predmetom vyvažovania s ostatnými právami a slobodami tehotnej ženy v počiatočných fázach tehotenstva. Z právneho hľadiska by ochrana mala byť diferencovaná v závislosti od veku plodu, ktorý prechádza vývojovými fázami tak, ako ich charakterizuje medicínska veda. To však neznamena, že ochrana pri počatí, resp. v počiatočných štádiách neexistuje. Ochrana postupne vzrastá a je prísnejšia, čím je plod starší (paralela s povinnosťami otca a matky) a od tretieho trimestra (t. j. životaschopnosť plodu) by mala byť „úplná“, no tiež nie absolútna.⁵¹ Život v každej fáze vývoja je ústavnou hodnotou podliehajúcou ochrane, čo však neznamena, že intenzita ochrany musí byť rovnaká.⁵² Ústavný súd SR rozhodol primerane, keď sa nesnažil sklzuť do úlohy pozitívneho zákonodarcu, a taktiež sa vyhol filozofickým, etickým a morálnym otázkam, ktoré do jeho kompetencie nespádajú.

Všeobecne ľudské práva (a tým aj právo na život) nemôžu byť stavom, ktorý sa už dosiahol, skôr pokračujúcim a nedokonalým súbojom. Isaac⁵³ to nazýva nevyvráteným paradoxom týchto práv: ľudské pomery sú charakteristické svojou pluralitou – rovnocennosťou a rozdielnosťou – čo vyžaduje, aby ľudské práva boli chránené; ale táto samotná okolnosť činí z ľudských práv buď stabilnú podmienku, alebo koniec, ktorý zostáva raz a navždy nedosiahnuteľným. Je to samotný vývoj (politický, ekonomický) v spoločnosti, ktorý určuje miesto ľudským právam. Ktorým smerom sa pohne aj ochrana práva na život ešte nenarodeného dieťaťa je otázkou pre zákonodarcu (ústavodarcu) a právnu kultúru jednotlivých krajín. S istotou však možno povedať, že táto téma bude aj naďalej spôsobiť tak morálne a filozofické, ako aj právne dilemy. ■

44 Štát chráni ľudské práva v dvoch rovinách – horizontálnej (FO a PO navzájom) a vertikálnej (FO a PO voči štátnej moci/štátnym orgánom).

45 Nález Ústavného súdu, citácia vyššie, s. 35

46 Ibid, Odlišné stanovisko sudcu Lajosa Mészarosa k rozhodnutiu pléna, s. 14.

47 Ústavná hodnota nenarodeného života je chránená prostredníctvom matky vo viacerých právnych predpisoch, vrátane samotnej Ústavy por. napr. čl. 41 ods. 2 Ústavy 48 Nález Ústavného súdu, citácia vyššie, s. 50/51.

49 Ibid, bod 1.4., s. 33.

50 V našom právnom poriadku avšak aj súkromnoprávny charakter v rámci ochrany osobnosti podľa § 11 OZ.

51 Na zreteli treba mať ochranu práva na život matky.

52 Pozri bližšie aj dissent sudcu Sochackeho, bod 4, v konaní spis. značka 26/1996 pred Ústavným tribunálom Poľskej republiky, nálež zo dňa 28. 5. 1997.

53 Jeffrey Isaac: **Hannah Arendt on human rights and limits of exposure, or why Noam Chomsky is wrong about the meaning of Kosovo.** New School of Social Research Journal 69 (2), 2002, s. 505 – 538.

RESUMÉ

Právo na život ako základné ľudské právo

Autor v článku rozoberá inštitút najdôležitejšieho spomedzi ľudských práv – právo na život a jeho ochranu od počiatkových štádií a to jednak z hľadiska judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva a jej vývoja a rovnako tiež nedávne rozhodnutie Ústavného súdu SR. Možno konštatovať, že oba sudy poskytujú ochranu plodu do relatívnej miery a intenzity v závislosti jednak od veku plodu a taktiež vo vzťahu k právam tehotnej ženy, ktorých sa nezrieka ani počas gravidity. Do popredia tak vystupuje proporcionálnosť práv a hodnôt, na ktoré sa vzťahuje súdna ochrana.

SUMMARY

Right to Life as a Fundamental Human Right

The author deals with the concept of the most important human right – right to life and its protection from very early stages both in the light of the case law of the European Court of Human Rights and its development, as well as in the light of the recent Judgment of the Slovak Constitutional Court. It may be concluded that the extent and intensity of protection provided

by both Courts for unborn child is relative and depends on the age of unborn child. Moreover, it must be viewed in its complexity also in the context of the rights of pregnant mothers-to-be which they do not waive even during their pregnancy. Therefore, the proportionality of rights and values, which are subject to the judicial protection, comes into focus.

ZUSAMMENFASSUNG

Recht aufs Leben als grundlegendes Menschenrecht

Der Autor analysiert im Artikel das Instrument des wichtigsten unter den Menschenrechten - das Recht aufs Leben und auf seinen Schutz von Anfangsstadium an, nämlich einerseits vom Sichtpunkt der Rechtssprechung des Europäischen Gerichtes für Menschenrechte und deren Entwicklung und zugleich vom Sichtpunkt der letztmaligen Entscheidung des Verfassungsgerichtes der SR. Man kann feststellen, dass durch beide Gerichte dem Fetus in einem relativen Maß und Intensität in Abhängigkeit einerseits von seinem Alter und auch in Bezug auf die Rechte der schwangeren Frau, auf die sie auch während der Gravidität nicht verzichtet, Schutz gewährt wird. In den Vordergrund tritt somit die Proportionalität der Rechte und Werte, die dem gerichtlichen Schutz unterliegen.

Prevenencia domáceho násillia inštitútom vykázania

JUDr. Miloš Deset

Úvod

Viacerí autori sa zhodujú, že problematiku domáceho násillia¹ možno riešiť dvoma spôsobmi: buď na základe (i) represívneho prístupu, v podobe kriminalizácie určitého konania zavedením novej skutkovej podstaty alebo novelizácie už existujúcich právnych noriem alebo na základe (ii) prístupu preventívneho, ktorý vedie k zastaveniu prejavov domáceho násillia opatreniami netrestnej povahy.²

Potrebu preventívneho prístupu k riešeniu domáceho násillia zdôvodňuje napríklad aj docent Jelínek, ktorý pripomína, že trestné právo má v právnom systéme iba subsidiárnu úlohu. Normy trestného práva sa aplikujú až v prípadoch, ak zlyhávajú ostatné prostriedky (ochrany spoločnosti i jednotlivcov), a to jednak právne a jednak neprávne. Nemožno si namýšľať, že týranie, ponižovanie, zlé zaobchádzanie a ďalšie škodlivé a nebezpečné atribúty domáceho násillia vymiznú iba preto,

lebo takéto konanie vyhlásime za trestné a postihneme trestnoprávnou sankciou. Trestné právo reaguje na udalosť, ktorá sa stala, teda už na uskutočnené násillie.³ Jelínek vidí preventívny účinok trestnoprávnej úpravy domáceho násillia iba v hrozbe uloženia trestnoprávnej sankcie páchatelovi, preto trvá na vytvorení uceleného systému právnych nástrojov na potlačenie domáceho násillia, v ktorom by okrem trestnoprávnych noriem hrali z hľadiska prevencie významnú rolu aj normy správneho práva a občianskeho práva,⁴ čím nadväzuje na Vantucha, ktorý na daný problém zastáva v podstate rovnaký názor.⁵

Jedným z „právnych nástrojov na potlačenie domáceho násillia“, ktorý sa v súčasnosti v slovenskom práve uplatňuje, je predbežné opatrenie na dočasný zákaz vstupu do domu alebo bytu, v ktorom býva osoba blízka alebo osoba, ktorá je v jej starostlivosti alebo vo výchove, vo vzťahu ku ktorej je dôvod-

1 Domácim násillím sa na účely tohto článku rozumie trestný čin týrania blízkej osoby a zverenej osoby podľa § 208 zákona č. 300/2005 Z. z. trestného zákona (ďalej len „trestný zákon“).

2 Porovnaj Durdík, T.: **Nové prístupy k riešeniu problematiky domáceho násillia v ČR.** In: Právo a rodina 2004, č. 12, s. 1.

3 Porovnaj Jelínek, J.: **K trestnoprávnemu postihu domáceho násillia.** In: Kriminalistika 2005, č. 4, s. 258.

4 Porovnaj Jelínek, J.: **K trestnoprávnemu postihu domáceho násillia.** In: Kriminalistika 2005, č. 4, s. 258.

5 Bližšie pozri Vantuch, P.: **Domácí násillia.** In: Právní rádce 2003, č. 12, s. 58.

ne podozrivá z násilia (ďalej len „predbežné opatrenie na dočasný zákaz vstupu do domu alebo bytu“), podľa § 76 ods. 1 písm. g zákona č. 99/1963 Zb. Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „Občiansky súdny poriadok“). Ďalším nástrojom, prostriedkom preventívneho riešenia domáceho násilia je inštitút vykázania, ktorého zavedenie do slovenského právneho poriadku navrhuje ministerstvo, ktoré vypracovalo návrh novely zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore SR v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o policajnom zbore“),⁶ ktorým sa má v našom práve kreovať inštitút vykázania. Vzorom je obdobná právna úprava Českej republiky, ktorá tento inštitút uplatňuje od januára roku 2007 a implementovala ho do svojho právneho poriadku po vzore Rakúska, spájaného s jeho genézou, a niektorých ďalších štátov, napr. Nemecka či Talianska.

JUDr. Miloš Deset

je absolventom Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave, kde v súčasnosti pôsobí na Katedre trestného práva a kriminológie. Je právnym poradcom v Poradni Pomoc obetiam násilia v Nitre. V zborníku z medzinárodného vedeckého seminára „Dokazovanie v trestnom konaní“ publikoval príspevok s názvom „Výsluch utajeného svedka a právo na obhajobu obvineného a obžalovaného“.

I. Inštitút vykázania

1. Podstata inštitútu vykázania

Podstatou inštitútu vykázania je participácia štátu na nerepresívnom riešení problematiky domáceho násilia prostredníctvom polície, ktorej ochrana poskytovaná ohrozenej osobe spočíva v primeranom zásahu do „sféry súkromného vzťahu dotknutého domácim násilím a následnom vykázaní násilnej osoby zo spoločného obydlija na nevyhnutnú dobu, a to bez ohľadu na vôľu ohrozenej osoby“.⁷ Podľa § 21a českého zákona č. 283/1991 Sb. o Policii ČR (ďalej len „zákon o Policii ČR“) je možné násilnú osobu vykázať na základe zistených skutočností, najmä s ohľadom na predchádzajúce útoky, vtedy, keď z vyhodnotenia rizika možno dôvodne predpokladať, že dôjde k nebezpečnému útoku proti životu, zdraviu, slobode alebo obzvlášť závažnému útoku proti ľudskej dôstojnosti (porovnaj § 21a). Zákon teda umožňuje policajtovi prijať rozhodnutie o vykázaní na základe jeho voľného uváženia, založeného na preskúmaní zistených stop a informáciách o predchádzajúcom násilnom konaní osoby, ktorá má byť vykázaná. Inštitút vykázania pritom zahŕňa dva prípady, ktoré môžu nastať v praxi, a to samotné vykázanie násilnej osoby alebo zákaz jej vstupu do domu alebo bytu, v ktorých sa v čase rozhodnutia o vykázaní nezdržuje. To znamená, že inštitút vykázania nemá povahu sankcie, nie je prostriedkom represívneho riešenia domáceho násilia, naopak, má slúžiť ako preventívne opatrenie zaistenia ochrany ohrozenej osoby, ktoré sa podľa doktora Durdíka uplatní v prípade, ak tento účel nie je možné dosiahnuť inak, najmä uplatnením inštitútov trestného práva procesného, teda zaistením, zatknutím alebo vzatím násilnej osoby do väzby.⁸

2. Navrhovaná úprava inštitútu vykázania na Slovensku

Do slovenského práva má inštitút vykázania zaviesť novela zákona o policajnom zbore, ktorou sa má za § 27 vložiť § 27a s rubrikou „Oprávnenie vykázať zo spoločného obydlija a zakázať vstup do spoločného obydlija“. Podľa § 27a ods. 1 návrhu novely zákona o policajnom zbore (ďalej len „návrh“) má byť policajt „oprávnený vykázať z bytu alebo z domu spoločne obývaného s ohrozenou osobou a aj z jeho bezprostredného okolia (ďalej len „spoločné obydlie“) osobu, ktorá je na základe zistených skutočností podozrivá z útoku na život, zdravie, slobodu alebo zvlášť závažného útoku na ľudskú dôstojnosť ohrozenej osoby, najmä ak vzhľadom na predchádzajúce takéto útoky možno dôvodne predpokladať, že v útoku bude pokračovať alebo takýto útok zopakuje; súčasťou vykázania zo spoločného obydlija je aj zákaz vstupu vykazanej osobe do spoločného obydlija počas desiatich dní.“ Policajt má byť aj oprávnený zakázať vstup do obydlija osobe, ktorá pre svoju neprítomnosť nemôže byť vykázaná (porovnaj § 27a ods. 2 návrhu). Vykázanie sa má vzťahovať nielen na samotné obydlie vykazanej osoby, ale aj na jej bezprostredné okolie, ktoré má v súlade s § 27a ods. 3 návrhu policajt bližšie špecifikovať a určiť podľa potreby preventívnej ochrany ohrozenej osoby.

Pri vykázaní sa ráta s povinnosťou policajta zabezpečiť prítomnosť nezúčastnenej osoby; túto povinnosť policajt nemá mať iba v prípade, ak by mohlo dôjsť k ohrozeniu života alebo zdravia alebo ak hrozí nebezpečenstvo z omeškania (porovnaj § 27a ods. 7 návrhu). Prítomnosťou nezúčastnenej osoby sa má prispieť k ochrane práv vykazanej osoby, obdobne, ako je to pri ochrane práv osôb, ktoré sú nútené strpieť domovú prehliadku v rámci trestného konania, kedy sa prítomnosť nezúčastnenej osoby taktiež vyžaduje.

Vykázaná osoba má byť povinná odovzdať kľúče od spoločného obydlija, z ktorého je vykázaná. Bude si však môcť zobrať svoje osobné veci, cennosti a dokumenty, ako aj veci slúžiace na jej podnikanie alebo výkon povolania. Vykázaná osoba má mať právo byť informovaná o možnostiach jej ďalšieho ubytovania a poučená o ďalšom postupe; policajtovi bude môcť dať adresu na doručovanie písomností (porovnaj § 27a ods. 5 návrhu).

Po vykázaní je nevyhnutné, aby bola ohrozená osoba informovaná o svojich možnostiach a krokoch, ktoré by mala ďalej podniknúť. Na tento účel má slúžiť ustanovenie informačnej povinnosti policajta, ktorý má ohrozenú osobu informovať o možnosti podať návrh na nariadenie predbežného opatrenia na dočasný zákaz vstupu do domu alebo bytu a písomnou formou jej poskytnúť informácie o organizáciách na pomoc poškodeným, vrátane informácií o službách nimi poskytovaných a poskytnúť kontakt na organizácie poskytujúce pomoc obetiam domáceho násilia (porovnaj § 27a ods. 6 návrhu). To znamená, že v predmetnom návrhu sa ráta s tým, že ohrozená osoba podá návrh na predbežné opatrenie na dočasný zákaz vstupu do domu alebo bytu, hoci tak, samozrejme, nie je povinná urobiť. V § 27a ods. 10 návrhu sa stanovuje doba vykázania najdlhšie na 10 dní, ktorá sa však má zo zákona pre-

6 V čase písania tohto článku bol návrh novely cit. zákona v pripomienkovom konaní.

7 Durdík, T.: **Nové prístupy k riešeniu problematiky domáceho násilí v ČR.** In: Právo a rodina 2004, č. 12, s. 2.

8 Porovnaj Durdík, T.: **Nové prístupy k riešeniu problematiky domáceho násilí v ČR.** In: Právo a rodina 2004, č. 12, s. 2.

dĺžiť až do dňa nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia súdu o návrhu na takéto predbežné opatrenie, ak by bol tento návrh podaný pred uplynutím desiateho dňa doby vykázaní.

Zo vzájomnej komparácie českej úpravy inštitútu vykázaní a navrhovanej slovenskej úpravy tohto inštitútu je zrejme, že autorovi návrhu slovenskej úpravy slúžila česká úprava ako vzor. Obe majú veľa spoločných črt a ich podobnosť sa týka napr. ustanovených podmienok, za ktorých je možné pristúpiť k vykázaní násilnej osoby (v českom práve je vykázanie možné uplatniť „na základe zistených skutočností, najmä s ohľadom na predchádzajúce útoky, vtedy, keď z vyhodnotenia rizika možno dôvodne predpokladať, že dôjde k nebezpečnému útoku proti životu, zdraviu, slobode alebo obzvlášť závažnému útoku proti ľudskej dôstojnosti“. Zatiaľ čo v slovenskom práve má byť vykázanie prípustné v prípade, ak by bola násilná osoba „na základe zistených skutočností podozrivá z útoku na život, zdravie, slobodu alebo zvlášť závažného útoku na ľudskú dôstojnosť ohrozenej osoby, najmä, ak vzhľadom na predchádzajúce takéto útoky možno dôvodne predpokladať, že v útoku bude pokračovať alebo takýto útok zopakuje“). Aj stanovená doba trvania vykázaní násilnej osoby, ktorá má na Slovensku, rovnako ako v Českej republike trvať 10 dní, a postupe nasledujúcom po vykázaní (v návrhu sa ráta s podaním návrhu na predbežné opatrenie na dočasný zákaz vstupu do domu alebo bytu, rovnako ako v Českej republike). Na Slovensku má byť vykázanie uplatňované taktiež v dvoch podobách: (i) v samotnom vykázaní násilnej osoby alebo (ii) v zákaze jej vstupu do spoločného obydli.

3. Dôvody zavedenia inštitútu vykázaní

V oboch krajinách sa inštitútom vykázaní sledujú rovnaké ciele. Vykázaním sa má zabrániť opätovným útokom násilnej osoby voči ohrozenej osobe, ktorej ochrana je efektívne zabezpečená bez toho, aby bola nútená opustiť svoje obydlie. Podľa docentky Čírtkovej „takéto opatrenie nie je odvodené z morálneho úsudku (je nemorálne, aby obeť trpela za niečo, čo nespôsobilá a nezavinila), ale z vedeckých poznatkov o špecifikách viktimizácie domáceho násillia... Domáce násillie psychicky traumatizuje obeť a vedie k strate schopnosti riešiť ťaživú situáciu. Inštitútu vykázaní má nielen zaistiť ochranu obeť pred ďalším násillím, ale predovšetkým prispieť k jej psychickej stabilizácii tak, aby ohrozená osoba opäť získala kompetencie na hľadanie vhodných spôsobov riešenia svojej situácie“.⁹

Samotné vykázanie násilnej osoby bez podniknutia ďalších nevyhnutných krokov by situáciu obeť nijako neriešilo, resp. riešilo iba na veľmi krátky čas, pretože bez nich by sa násilná osoba mohla po uplynutí doby, na ktorú je vykázaná, bez akýchkoľvek obmedzení vrátiť do spoločného domu alebo bytu. Takýmito krokmi by preto malo byť napríklad podanie návrhu na predbežné opatrenie na dočasný zákaz vstupu do domu alebo bytu alebo uplatnenie príslušných inštitútov trestného

práva procesného, ak tak nebolo možné urobiť už pri rozhodovaní o vykázaní, napr. pre neprítomnosť násilnej osoby, ktorej by bol v dôsledku toho uložený zákaz vstupovať do spoločného obydli podľa § 27a ods. 2 návrhu. Vykázanie má poskytnúť najmä dostatok času ohrozenej osobe, aby vyhľadala pomoc v niektorom z poradenských centier, ktoré sa venujú poskytovaniu pomoci takýmto osobám¹⁰ (a o ktorých ju policajť pri vykázaní násilnej osoby informuje), napríklad za účelom spísania návrhu na predbežné opatrenie na dočasný zákaz vstupu do domu alebo bytu, ktorým sa fakticky predlžuje zákaz pre násilnú osobu vstupovať do spoločného obydli ustanovený vykázaním. Inštitútu vykázaní predstavuje, obzvlášť z pohľadu obeť, prínos pre preventívne riešenie problematiky domáceho násillia najmä tým, že výrazne uľahčuje pozíciu obeť v situácii, ktorú nemusí byť vždy schopná vyriešiť sama vlastnými schopnosťami. Dokumentácia vykázaní, ktorú po vykázaní policajť vyhotoví a následne odovzdá ohrozenej osobe, môže zároveň slúžiť ako dôkaz v konaní o návrhu na predbežné opatrenie na dočasný zákaz vstupu do domu alebo bytu.

Dôvody, ktoré viedli ministerstvo k vypracovaniu návrhu, ktorým by sa do nášho právneho poriadku zaviedol inštitútu vykázaní, zrejme spočívajú aj v nedostatkoch preventívneho riešenia problematiky domáceho násillia prostredníctvom predbežného opatrenia na dočasný zákaz vstupu do domu alebo bytu, ktoré sa ohrozenej osobe dotýkajú značne negatívne. Jednou z takýchto nevýhod je, že bremenom riešenia situácie domáceho násillia je zaťažená ohrozená osoba, ktorú štát dostatočne nechráni napríklad prostriedkami krízovej intervencie, akú predstavuje inštitútu vykázaní. Vykázaním sa tento nedostatok čiastočne odstraňuje, pretože štát ním uľahčuje riešenie situácie ohrozenej osobe.

Ďalšou nevýhodou je sedemdnňová lehota na rozhodnutie o podanom návrhu na predbežné opatrenie, počas ktorej ohrozená osoba zostáva v spoločnom obydli spolu s násilnou osobou (ak by sa ohrozená osoba chcela takejto situácii vyhnúť, nezostávalo by jej nič iné, iba opustiť spoločný dom alebo byt),¹¹ teda predbežným opatrením sa situácia ohrozenej osobe nerieši okamžite – predbežné opatrenie nie je opatrením krízovej intervencie, na rozdiel od inštitútu vykázaní, ktorý spočíva v krízovej intervencii polície a ktorým sa ohrozenej osobe poskytuje okamžitá ochrana.

Napokon treťou nevýhodou preventívneho riešenia domáceho násillia predbežným opatrením je, že pri podaní návrhu na jeho vydanie je ohrozená osoba zaťažená dôkazným bremenom, ktoré je nútená uniesť najmä listinnými dôkazmi, pretože „súd môže vydať rozhodnutie o predbežnom opatrení aj bez výsluchu účastníkov“ (§ 75 ods. 8 Občianskeho súdneho poriadku). Z tohto dôvodu môže na strane ohrozenej osobe veľmi ľahko vzniknúť dôkazná núdza, ak nedisponuje takými listinnými dôkazmi, ktoré by dostatočne preukázali jej tvrdenia. Do takejto situácie by sa ohrozená osoba zrejme nedostala, ak by k návrhu na predbežné opatrenie na dočasný zákaz vstupu do domu alebo bytu mohla pripojiť aj policajtnú dokumentáciu o vykázaní.

9 Čírtková, L.: **Změny v řešení domácího násillia od 1. 1. 2007**. In: Právo a rodina 2007, č. 1, s. 8.

10 Na Slovensku je takýmto poradenským centrom napríklad občianske združenie Pomoc obeť násillia (Victim Support Slovakia), v Českej republike Bílý kruh bezpečí.

11 Tento nedostatok by sa dal čiastočne odstrániť aj skrátením uvedenej sedemdnňovej lehoty napríklad na dva až štyri dni (v prípade rozhodovania o predbežnom opatrení podľa § 75a občianskeho súdneho poriadku je súd dokonca povinný rozhodnúť najneskôr do 24 hodín od doručenia návrhu).

4. Riziká spojené s inštitútom vykázania

Inštitút vykázania však okrem uvedených pozitív so sebou prináša aj nemalé riziká, ktorým treba venovať patričnú pozornosť. Po prvé, ak by mal byť inštitút vykázania zavedený aj do slovenského právneho poriadku, bude nevyhnutné preskúmať jeho súlad s Ústavou Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. (ďalej len „ústava“) a ústavným zákonom č. 23/1991 Zb., ktorým sa uvádza Listina základných práv a slobôd (ďalej len „listina“). Vykázaním sa totiž zasahuje do základných ľudských práv a slobôd (násilnej osoby), ktoré sú v slovenskom právnom systéme týmito dokumentmi zaručené, najmä do práva na nedotknuteľnosť obydlia podľa čl. 21 ústavy (čl. 12 listiny) a do slobody pohybu a pobytu podľa čl. 23 (čl. 14 listiny). Obhajcovia tohto inštitútu nepopierajú, že by jeho uplatnením neboli dotknuté tieto práva násilnej osoby, ale poukazujú na potrebu zabezpečenia práv ohrozenej osoby, ktoré sú dotknuté konaním násilnej osoby, a preto k jeho uplatneniu má dochádzať za účelom zabezpečenia týchto práv, konkrétne „za účelom zaistenia práva na nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia, ako aj osobnej slobody osoby ohrozenej domácim násilím (čl. 7 a čl. 8 listiny)“.¹² To znamená, ako vyvodzuje Durdík, že v prípade takejto kolízie práv ohrozenej osoby a násilnej osoby, ku ktorej pri vykázaní nevyhnutne dochádza, treba uprednostniť práva jednej osoby pred právami druhej a prednosť majú dostať práva ohrozenej osoby, na ochranu ktorých je tento inštitút zameraný. Ako píše ďalej, takýto zásah pripúšťa aj samotná listina, konkrétne zásah do práva na nedotknuteľnosť obydlia je prípustný podľa čl. 12 ods. 3 listiny, podľa ktorého „zásahy do nedotknuteľnosti obydlia môže zákon dovoliť, len ak je to v demokratickej spoločnosti nevyhnutné na ochranu života a zdravia osôb, na ochranu práv a slobôd iných“ (porovnaj čl. 12 ods. 3 listiny), zásah do slobody pohybu a pobytu je podľa čl. 14 ods. 3 prípustný „ak je to nevyhnutné pre (...) ochranu zdravia alebo ochranu práv a slobôd iných“ (porovnaj čl. 14 ods. 3 listiny).¹³

Po druhé, pri uplatnení vykázania by mal byť braný ohľad aj na aspekt vôle ohrozenej osoby. Na rozdiel od českej úpravy inštitútu vykázania sa v slovenskom návrhu vôbec neberie do úvahy prejav vôle ohrozenej osoby, či s vykázáním súhlasí alebo nie, čo sa dá jednoznačne vnímať ako značný nedostatok navrhovanej novely. Súhlas ohrozenej osoby sa pritom v návrhu spomína v § 27a ods. 10 v súvislosti s tým, že desaťdňovú dobu vykázania nie je možné skrátiť ani so súhlasom ohrozenej osoby. To znamená, že autor slovenského návrhu sa aspektom vôle ohrozenej osoby dostatočne nezaoberal, pretože z návrhu nie je celkom zrejmé, či by k vykázaniu mohlo dôjsť aj bez súhlasu ohrozenej osoby alebo nie. Viac svetla by do tohto problému vnieslo ustanovenie súhlasu ohrozenej osoby s vykázáním ako jednej z podmienok prípustnosti vykázania. Podľa českej úpravy sa k vykázaniu môže prikrčiť aj napriek tomu, že s tým ohrozená osoba nesúhlasí (porovnaj § 21a zákona o Policii ČR). Takouto úpravou sa zrejme zohľadňuje prípadné zastrašovanie ohrozenej osoby násilnou osobou, ktorá by v dôsledku neho nemusela s vykázáním súhlasiť. Je však rozdiel začať trestné stíhanie obvineného, pri ktorom je v prípade domáceho násillia (spáchania trestného činu týrania

blízkej osoby a zverenej osoby podľa § 208 trestného zákona) vôľa poškodeného správne irelevantná, a uplatniť vykázanie násilnej osoby, pretože v takomto prípade sa ráta s následným podaním návrhu na predbežné opatrenie na dočasný zákaz vstupu do domu alebo bytu, pri ktorom je už vôľa ohrozenej osoby rozhodujúca, pretože je aktívne legitimovaná na podanie takehoto návrhu. Nemalo by preto zmysel vykazať násilnú osobu proti vôli ohrozenej osoby, ktorá by následne po vykázaní návrh na takéto predbežné opatrenie nepodala. Súhlas ohrozenej osoby s vykázáním by sa nemusel vyžadovať iba v prípade, ak by policajt po vykázaní začal aj trestné stíhanie násilnej osoby (alebo, ak by rátať s niektorými ďalšími trestno-procesnými úkonmi, napr. návrhom na vydanie zatýkacieho rozkazu), čo by prichádzalo do úvahy zrejme vtedy, ak by nepostupoval podľa § 27a ods. 1 návrhu, ale podľa § 27a ods. 2 návrhu, teda ak by násilnej osobe pre jej neprítomnosť zakázal vstup do spoločného obydlia (porovnaj § 27a ods. 2 návrhu).

Po tretie, treba preskúmať aj praktické hľadisko tohto inštitútu a riziko jeho možného zneužívania. Pri vykázaní je nevyhnutné, aby policajt posudzovanú situáciu správne vyhodnotil a následne prijal správne rozhodnutie, čo nemusí byť vždy jednoduché, najmä v prípadoch inscenovaného domáceho násillia. Čírtková v tejto súvislosti poukazuje na skúsenosti zo zahraničia (kde sa tento inštitút používa), ktoré svedčia o tom, že „rafinované pokusy o falošnú inscenáciu domáceho násillia sú čo do výskytu minimálne a kvalitné preškolenie polície predstavuje spoľahlivú poistku pre správne využívanie vykázania k ochrane ohrozených osôb“.¹⁴

Aj napriek týmto pozitívnym indiciám zo zahraničia, ktoré majú rozptýliť obavy o správne uplatňovanie vykázania, si treba položiť otázku, či bude tento inštitút prínosom pre slovenský právny poriadok ako celok, nielen pre postavenie ohrozenej osoby. Na úkor jednotlivca sa majú totiž podstatným spôsobom posilniť právomoci štátu, konkrétne polície, ktorá bude oprávnená jednostranným a samostatným konaním zasahovať do ústavných práv a slobôd občanov, najmä práva na nedotknuteľnosť obydlia a slobody pohybu. Pritom polícia nemôže konať samostatne ani vtedy, ak (v trestnom konaní) rozhoduje o oveľa menej významných právach, ako je právo na nedotknuteľnosť obydlia či sloboda pohybu, ale jej konanie je závislé od udelenia súhlasu prokurátora. Tak je tomu napríklad v prípade zadržania zásielky podľa § 108 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestného poriadku (ďalej len „trestný poriadok“), ktorým sa zasahuje do ústavného práva na listové tajomstvo podľa čl. 22 ústavy. Prečo by teda policajt mal disponovať oprávnením zasahovať do takých významných práv, akými sú právo na nedotknuteľnosť obydlia a sloboda pohybu bez akejkoľvek kontroly jeho konania nejakým nadriadeným orgánom, ak tak v súčasnosti nemôže konať ani pri rozhodovaní o menej významných ústavných právach? Ak odpoveď na túto otázku inštitút vykázania kategoricky odmietne, nemá zmysel o ňom ďalej diskutovať. Ak sa však myšlienka na jeho zavedenie do nášho právneho poriadku úplne nezavrhuje, napríklad vzhľadom na pozitíva, ktoré predstavuje pre osoby ohrozené domácim násilím, treba si tiež položiť otázku, či pri uplatnení vykázania má polícia konať samostatne, aj napriek tomu, že v niektorých podobných

12 Durdík, T.: **Nové prístupy k riešeniu problematiky domáceho násillia v ČR.** In: Právo a rodina 2004, č. 12, s. 3.

13 Porovnaj Durdík, T.: **Nové prístupy k riešeniu problematiky domáceho násillia v ČR.** In: Právo a rodina 2004, č. 12, s. 3.

14 Čírtková, L.: **Změny v řešení domácího násillia od 1. 1. 2007.** In: Právo a rodina 2007, č. 1, s. 10.

prípadoch tak konať nemôže (napr. v spomenutom prípade z trestného konania), alebo či má byť postup polície určitým spôsobom kontrolovaný. V takomto prípade sa však vzápätí vynára ďalšia otázka: Akým spôsobom by takáto „nesamostatnosť“ polície mala byť upravená, resp. ktorý štátny orgán by mal byť „kontrolným“ v postupe polície pri vykázaní a za akých podmienok?

II. Návrh alternatívnej úpravy vykázania

Jednou z odpovedí na tieto otázky je, že „kontrolným“ orgánom postupu policajta pri vykázaní by mohol byť prokurátor, analogicky ako v trestnom konaní, s tým, že v prípade vykázania by bol vykazujúci policajný orgán správnym orgánom a jeho rozhodnutie by bolo rozhodnutím vydaným v správnom konaní, za ktoré by niesol potrebnú zodpovednosť podľa príslušného predpisu, ktorým by sa takéto jeho konanie upravilo.¹⁵ Vzhľadom na to, že takéto rozhodnutie policajného orgánu by bolo rozhodnutím správneho orgánu, podliehalo by aj kontrole prokurátora. Prokurátor by bol totiž oprávnený podať proti nemu protest podľa § 22 a § 27 zák. č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre (ďalej len „zákon o prokuratúre“). Efektívnemu a včasnému výkonu prokurátorovho práva podať protest proti rozhodnutiu policajného orgánu o vykázaní by však bolo potrebné prispôbiť úpravu protestu prokurátora špecifikám spojeným s vykázaním tak, aby protest prokurátora predstavoval včasný a účinný prostriedok kontroly postupu policajného orgánu, ako aj jeho rozhodnutia, spočívajúceho vo vykázaní násilnej osoby. Bolo by potrebné ustanoviť najmä povinnosť vykazujúceho policajného orgánu informovať prokurátora o uskutočnenom vykázaní a predložiť mu úplnú dokumentáciu prípadu vykázania (aby sa prokurátor vôbec dozvedel o uskutočnenom vykázaní a mohol sa s ním oboznámiť), a to neodkladne po vydaní rozhodnutia (ktoré má podľa § 27a ods. 9 návrhu vydať do 24 hodín od vykázania). Ďalej by bolo potrebné skrátiť lehotu na preskúmanie rozhodnutia a podanie protestu, ktorý by prokurátor v takomto prípade bol povinný podať do 24 hodín od doručenia rozhodnutia o vykázaní, ako aj následný postup rozhodovania o proteste, v rámci ktorého by bol policajný orgán povinný neodkladne postúpiť protest nadriadenému orgánu na rozhodnutie (v prípade, ak by protestu sám úplne nevyhovelo), ku ktorému by tento bol povinný do 24 hodín od postúpenia protestu podriadeným policajným orgánom, aby bola doba vykázania vykázanej osoby v prípade jej neoprávneného vykázania čo najkratšia.

Tieto opatrenia by slúžili na zaistenie kontroly postupu a rozhodnutia policajného orgánu a na včasné prijatie nápravy v prípade, ak by policajný orgán nepostupoval správne. To znamená, že takéto opatrenia by slúžili najmä na ochranu práv vykázanej osoby. Možnosťou podania protestu prokurátora proti rozhodnutiu o vykázaní by sa skrátila doba vykázania vykázanej osoby, ak by táto bola vykázaná neoprávnené, pretože ak by podaný protest viedol k zrušeniu rozhodnutia o vykázaní, vykázaná osoba by sa, samozrejme, mohla ihneď vrátiť do svojho obydli. Práve z tohto dôvodu by bolo vhodné podrobiť rozhodnutie o vykázaní kontrole prokurátora, ktorá spo-

číva v možnosti podať proti nemu protest, pretože doba vykázania by nemusela predstavovať až 10 dní, príp. by sa nemusela predlžovať až do nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia súdu o návrhu na predbežné opatrenie na dočasný zákaz vstupu do domu alebo bytu, kedy by mohla trvať až 19 dní. Preskúmaním rozhodnutia policajta o vykázaní prokurátorom a podaním protestu v prípade neoprávneného vykázania by sa umožnil návrat vykázanej osoby do jej obydli oveľa skôr ako až rozhodnutím súdu o návrhu na predbežné opatrenie na dočasný zákaz vstupu do domu alebo bytu, ktorým by takýto návrh zamietol.

V Českej republike takýto postup možný nie je, pretože právomoci, ktorými na Slovensku disponuje prokuratúra, sú zverené štátnemu zastupiteľstvu, ktoré síce zastupuje štát v trestnom konaní a v niektorých prípadoch môže začať civilné konanie, resp. vstúpiť už do začatého civilného konania, avšak nemá právomoc kontrolovať orgány verejnej správy (bližšie pozri § 4 a § 5 zákona č. 283/1993 Sb. o státnom zastupiteľstve). Z tohto dôvodu by nebolo vhodné, aby Slovenská republika prebrala úpravu inštitútu vykázania z Českej republiky v jeho nezmenej podobe. So zreteľom na odlišné postavenie a právomoci prokuratúry by bolo vhodnejšie prispôbiť úpravu tohto inštitútu podmienkam slovenského právneho systému, obzvlášť postaveniu prokuratúry. Výrazne by sa tým zdokonalila jeho úprava, ktorá by nezohľadňovala iba potreby ohrozenej osoby, ale aj práva násilnej osoby, čím by sa minimalizoval priestor pre zneužívanie či nesprávne uplatňovanie vykázania.

Záver

Inštitút vykázania je veľmi zaujímavým prostriedkom preventívneho riešenia problematiky domáceho násillia. V jeho prospech svedčí najmä to, že v dôsledku jeho uplatnenia – vykázania násilnej osoby – sa ohrozenej osobe poskytuje okamžitá ochrana, vďaka ktorej nemusí ďalej zotrvať v spoločnom obydli s násilnou osobou, ani nemusí opúšťať svoje obydli, ak sa chce chrániť pred opätovnými útokmi násilnej osoby; nemusí žiť v strachu a obavách o svoj život a zdravie, ani sa nemusí zafažovať hľadaním náhradného ubytovania, čo veľmi pozitívne vplýva na jej viktimizáciu. Okrem samotného vykázania je na prospech ohrozenej osoby aj poskytnutie základných informácií o poradenských centrách, ktoré jej majú poskytnúť napríklad právne alebo psychologické poradenstvo. Dokumentácia o vykázaní môže ohrozenej osobe výrazne uľahčiť povinnosť zniesť dôkazné bremeno v konaní o predbežnom opatrení na dočasný zákaz vstupu do domu alebo bytu. Ak by tomuto predbežnému opatreniu nepredchádzalo vykázanie, postavenie ohrozenej osoby by sa značne skomplikovalo, pretože by prišla o mnohé zo spomenutých výhod, ktoré takýto preventívny nástroj riešenia domáceho násillia predstavuje.

Inštitút vykázania so sebou okrem mnohých pozitív pre ohrozenú osobu prináša aj nezanedbateľné riziká, ktorým je potrebné venovať náležitú pozornosť; dôležité je nielen preskúmať jeho ústavnú stránku a riziko jeho možného zneužívania, ale aj zodpovedať otázku, či má byť vôbec súčasťou nášho právneho systému v tej podobe, v akej je navrhované jeho

15 Na konanie policajného orgánu by sa taktiež vzťahoval aj zákon č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci (ďalej len „zákon o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci“).

schválenie, teda či policajt má mať oprávnenie vykázať osobu z jej vlastného obydlija bez toho, aby bolo jeho konanie podrobené akejkolvek včasnej kontrole, nie až následnej, napríklad v podobe postupu podľa zákona o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci. Domnievam sa, že policajt by takéto právo mať nemal. Účinnú a včasnú kontrolu jeho konania by mohlo predstavovať preskúmanie jeho konania a rozhodnutia o vykázaní prokurátorom, ktorý by mal právo podať odpor voči takémuto rozhodnutiu. Tomu by bolo potrebné prispôbiť právne normy, ktoré upravujú prostriedok kontroly uplatňovaný v oblasti správneho práva (bližšie pozri predchádzajúcu časť). Uzákonením takéhoto postupu by sa vytvorili možnosti pre ochranu práv násilnej osoby v prípade jej neoprávneného vykázania, kedy by sa protestom prokurátora mohla dosiahnuť potrebná náprava dôsledkov nesprávneho rozhodnutia o vykázaní oveľa rýchlejšie ako za stavu, v ktorom by možnosti takejto prokurátorskej kontroly postupu policajta spočívajúceho vo vykázaní vytvorené neboli. ■

Literatúra

1. Právne predpisy

- Ústava Slovenskej republiky č. 450/1992 Zb.
 Ústavný zákon č. 23/1991 Zb., ktorým sa uvádza Listina základných práv a slobôd.
 Zákon č. 140/1961 Sb. Trestný zákon.
 Zákon č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok.
 Zákon č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok).
 Zákon č. 372/1990 Zb. o priestupkoch.
 Zákon č. 283/1991 Sb. o Policii ČR.
 Zákon č. 283/1993 Sb. o státním zastupiteľstve.
 Zákon č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre.
 Zákon č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci.
 Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon.
 Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok.

2. Odborná knižná literatúra

- Baláž, P.: **Trestné právo hmotné. Všeobecná a osobitná časť.** Bratislava : Typi Universitatis Tyrnaviensis a Veda, vydavateľstvo SAV, 2005. 441 s. ISBN 80-224-0876-X
 Bentovin, A.: **Týraní a sexuálny zneužívaní v rodinách.** Praha : Grada, 1998. 117 s. ISBN 80-7169-629-3
 Ficová, S. a kol.: **Občianske právo procesné. Základné konanie.** Bratislava : Vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty UK, 2005. 382 s. ISBN 80-7160-194-2
 Hirigoyenová, M. F.: **Psychické týranie.** Bratislava : Sofa, 2001. 286 s. ISBN 80-89033-02-4
 Ivor, J. a kol.: **Trestné právo hmotné. Všeobecná časť.** Bratislava : Iura Edition, 2006. 530 s. ISBN 80-8078-084-6

Ivor, J. a kol.: Trestné právo hmotné. Osobitná časť.

Bratislava : Iura Edition, 2006. 607 s. ISBN 80-8078-084-6
 Jelínek, J. – Sovák, Z.: **Trestní zákon a trestní řád. Poznámkové vydání s judikaturou.** Praha : Linde, 2000. 839 s. ISBN 80-7201-211-8.

Novotný, O. – Dolenský, A. – Navrátilová, J – Púry, F. – Rizman, S. – Vantuchová, M. – Vokoun, R.: **Trestné právo hmotné II. Zvláštní část.** Praha : Aspi Publishing, 2004. 440 s. ISBN 80-86395-67-7.

Novotný, F. – Růžička, M. a kol.: **Trestní kodexy. Trestní zákon, trestní řád a související předpisy (komentář). 2. doplnené vydání.** Praha : Eurounion, 2002, 1640 s. ISBN 80-7317-009-4

Samaš, O. – Stiffel, H. Toman, P.: **Trestný zákon. Stručný komentár.** Bratislava : Iura Edition, 2006. 884 s. ISBN 80-80-78-078-1

Šámal, P.: **Osnova k trestnímu zákoníku 2004–2006. Vydání první.** Praha : C. H. Beck, 2006. 421 s. ISBN 80-7179-527-5

Šámal, P. – Púry, F. – Rizman, S.: **Trestní zákon. Komentář. 5. vydání.** Praha : C. H. Beck, 2003. 1582 s. ISBN 80-7179-624-7

Špeciánová, Š.: **Ochrana týraného a zneužívaného dítěte.** Praha : Linde, 2003. 156 s. ISBN 80-86131-44-0

3. Odborná časopisecká literatúra

- Čírtková, L.: Domáci násilí. Kriminalistika 2006, č. 3.
 Čírtková, L.: Nová právní úprava o ochraně před domácím násilím. Právo a rodina 2006, č. 7.
 Čírtková, L.: Psychické týraní partnera aneb domácí násilí beze stop. Právo a rodina 2007, č. 6.
 Čírtková, L.: Rodiče, děti, domácí násilí a traumatizující následky. Právo a rodina 2007, č. 9.
 Čírtková, L.: Změny v řešení domácího násilí od 1. 1. 2007. Právo a rodina 2007, č. 1.
 Durdík, T.: Nové přístupy k řešení problematiky domácího násilí v ČR. Právo a rodina 2004, č. 12.
 Jelínek, J.: K trestněprávnímu postihu domácího násilí. Kriminalistika 2005, č. 4.
 Kacařířková, M.: Domáci násilí. Trestní právo 2002, č. 5.
 Kacařířková, M.: Domáci násilí. Trestní právo 2002, č. 6.
 Kacařířková, M.: Domáci násilí. Trestní právo 2002, č. 9.
 Vantuch, P.: Domáci násilí. Právní rádce 2003, č. 12.

4. Judikatura

R 20/1984

5. Webové stránky

- www.alianciazien.sk, k 26. 3. 2008
 www.bkb.cz, k 26. 3. 2008
 www.minv.sk, k 30. 4. 2008.
 www.pomocobetiam.sk, k 26. 3. 2008

RESUMÉ

Prevenia domáceho násilia inštitútom vykázania

Obsahom článku je posúdenie možností preventívneho riešenia domáceho násilia, najmä prostredníctvom inštitútu vykázania. V úvode článku je odôvodnenie potreby preventívneho riešenia domáceho násilia, prvá časť je venovaná podrobnejšej

analýze samotného inštitútu vykázania, vrátane argumentov v prospech jeho zavedenia, ktoré na Slovensku navrhuje Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky po vzore Českej republiky, ako aj argumentov v jeho neprospech. Obsahom druhej časti, písanej z hľadiska *de lege ferenda*, je návrh novej alternatívnej úpravy vykázania. V závere tohto článku sa sumarizuje podstatu skúmaného inštitútu vykázania a prijaté návrhy.

SUMMARY

Prevention of Domestic Violence through Expulsion Orders

The author deals with various effective interventions to prevent domestic violence, mainly through expulsion orders. He first gives reasons justifying the need to prevent domestic violence. The first part of the article provides a more detailed analysis of the concept of expulsion itself, including arguments in support of introducing the same as proposed by the Slovak Ministry of Justice based on models applied in the Czech Republic but also arguments against its introduction. The second part of the article (in view of *de lege ferenda*) provides an alternative of expulsion. In the end the author summarizes the nature and essence of this concept and approved proposals.

ZUSAMMENFASSUNG

Verhütung von Hausgewalt durch Instrument der Ausweisung

Den Inhalt des Artikels bildet die Beurteilung der Möglichkeiten bei präventiver Lösung der Gewalt daheim, insbesondere durch das Instrument der Ausweisung. In der Artikelseinleitung wird die Notwendigkeit der präventiven Lösung der Hausgewalt begründet; der erste Teil befasst sich mit der ausführlichen Analyse des Instrumentes der Ausweisung nebst der Argumentation für seine Einführung, das in der Slowakei nach dem Vorbild der Tschechischen Republik vom Justizministerium der Slowakischen Republik vorgeschlagen wird, sowie mit der Argumentation gegen dieses Instrument. Der Inhalt des zweiten Teiles, der vom Sichtpunkt *de lege ferenda* geschrieben wird, ist der Entwurf der möglichen alternativen Regelung der Ausweisung. Am Ende des Artikels wird der Kern des geprüften Instrumentes – der Ausweisung – summarisiert.

Cezhraničné zlúčenie alebo splynutie kapitálových spoločností podľa Obchodného zákonníka so zameraním na spoločnosti s ručením obmedzeným

Vybrané otázky vyplývajúce z aplikácie novej právnej úpravy v praxi a porovnanie s rakúskou a nemeckou úpravou

JUDr. Dr. Michaela Stessl

1. Úvod

Dňa 1. januára 2008 nadobudla účinnosť posledná novela slovenského Obchodného zákonníka, ktorou bola implementovaná smernica Európskeho Parlamentu a Rady 2005/56/ES z 26. októbra 2005 o cezhraničných zlúčeníach alebo splynutiach kapitálových spoločností (ďalej označovaná iba ako „10. smernica“) a ktorá objasňuje doteraz platnú právnú úpravu vnútroštátnych zlúčení a splynutí obchodných spoločností. Z legislatívno-technických dôvodov bol novelizovaný aj zákon o obchodnom registri a príslušný vykonávací predpis. Nové predpisy týkajúce sa cezhraničných zlúčení alebo splynutí upravujú najmä postup konania cezhraničných zlúčení alebo splynutí, ochranu veriteľov spoločnosti, ochranu menšinových

spoločníkov a účasť zamestnancov na riadení po takom procese.¹

Cieľom tohto príspevku je analyzovať prvé praktické skúsenosti s novými ustanoveniami a upozorniť na niektoré nesúlady medzi novými ustanoveniami o cezhraničnom zlúčení alebo splynutí a doteraz platnou úpravou vnútroštátnych zlúčení a splynutí obchodných spoločností, a to predovšetkým so zameraním sa na spoločnosti s ručením obmedzeným. Okrem toho bude v príspevku porovnanie nových slovenských ustanovení s relevantnými ustanoveniami rakúskeho a nemeckého práva, ktoré boli tiež len nedávno transponované do týchto právnych poriadkov.²

1 Autorka sa v tomto článku venuje otázke účasti zamestnancov pri cezhraničnom zlúčení alebo splynutí len okrajovo. Keďže 10. smernica je v určitom rozsahu aj inšpirovaná zásadami zakotvenými v právnej úprave o Európskej spoločnosti (SE), môžu byť tieto právne predpisy v určitom rozsahu pomocnými nástrojmi na výklad niektorých otázok. Viď Nariadenie Rady (ES) č. 2157/2001 z 8. 10. 2001 o stanovách Európskej spoločnosti v znení smernice Rady 2001/86/ES z 8. 10. 2001, ktorou sa dopĺňajú stanov y európskej spoločnosti v súvislosti účasti zamestnancov na riadení; Zákon č. 562/2004 Z. z. o Európskej spoločnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

2 Dňom 27. 9. 2007 rakúska Národná Rada schválila tzv. Gesellschaftsrechts-Änderungsgesetz 2007 („GesRÄG 2007“), na základe ktorého sa vydalo Spolkový zákon o cezhraničnom zlúčení a splynutí kapitálových spoločností v Európskej únii (österreichisches EU-Verschmelzungsgesetz, ďalej len „EU-VerschG“). V Nemecku bola 10. smernica implementovaná do časti 10. „Cezhraničné zlúčenie a splynutie kapitálových spoločností“ Zákona o transformáciách [Umwandlungsgesetz] z 28. októbra 1994 Zb. I, s. 3210 (1995, 428), v poslednom znení článku I zákona z 19. apríla 2004 (Zb. I, 542), v článkoch 122a až 122l.

2. Cieľ smernice o cezhraničných zlúčeníach alebo splynutiach kapitálových spoločností

Cieľom smernice Európskeho parlamentu a Rady o cezhraničných zlúčeníach alebo splynutiach kapitálových spoločností je uľahčiť cezhraničné splynutie alebo zlúčenie spoločností pôsobiacich v rôznych krajinách Európskej Únie.³ Cezhraničné zlúčenia alebo splynutia majú byť jednoduchšie, lacnejšie a tým možné aj pre malé a stredné podniky.

Desiata smernica má vyplniť existujúcu medzeru v európskom práve obchodných spoločností: vo viacerých členských

štátoch neboli vôbec alebo neboli dostačujúce právne úpravy týkajúce sa cezhraničných zlúčení alebo splynutí. Na Slovensku boli doteraz⁴ upravené len vnútroštátne zlúčenia alebo splynutia a viaceré otázky neboli dostatočne riešené.

Účelom 10. smernice je doplniť už harmonizovanú národnú úpravu zlúčení a splynutia členských štátov o ustanovenia s cezhraničnými aspektami. Vzhľadom na to,

že európske právo zlúčení a splynutia vyjadrené 3. smernicou č. 78/855/EHS, ktorú členské štáty už dávno transponovali do ich právneho poriadku, sa vyslovene týka akciových spoločností a nadväzujúca 10. smernica, naopak, zohľadňuje aj spoločnosti s ručením obmedzeným, môžu v praxi vzniknúť problémy pretože národné právo zlúčení a splynutia jednotlivých členských štátov je pomerne rozdielne.⁵

Prostredníctvom cezhraničného zlúčenia alebo splynutia bude teraz možné zmeniť právo aplikovateľné na vnútorné pomery spoločnosti: ak sa napríklad zlúči rakúska spoločnosť s ručením obmedzeným so slovenskou spoločnosťou s ručením obmedzeným, ktorá je jej jediným spoločníkom a nástupníka spoločnosť bude slovenská spoločnosť s ručením obme-

dzeným, na nástupnícku spoločnosť sa bude aplikovať slovenské právo (tzv. cezhraničný *up-stream merger*).⁶

Z toho vyplýva, že na taký postup sa nebudú aplikovať len relevantné národné ustanovenia, ale vždy treba brať do úvahy aj príslušné ustanovenia každého jedného zúčastneného štátu, v ktorom má spoločnosť sídlo.⁷ Až prax ukáže, či napriek zvýšenej organizačno-technickej náročnosti, t. j. potreba zohľadnenia minimálne dvoch jurisdikcií a odlišných jazykov – tento právny inštitút budú využívať aj malé a stredné podniky.

3. Rozsah pôsobnosti novej právnej úpravy

Novela Obchodného zákonníka, ktorá sa týka cezhraničných zlúčení a splynutí, zákon č. 657/2007 Z. z. (ďalej označovaná iba ako „novela“), bola zverejnená v Zbierke zákonov Slovenskej republiky 31. decembra 2007.

Novela dopĺňa všeobecné ustanovenia Obchodného zákonníka platné pre všetky právne formy obchodných spoločností a družstvá o § 69aa, ktorý upravuje „Cezhraničné zlúčenie alebo cezhraničné splynutie spoločností na území štátov Európskeho hospodárskeho priestoru“. Zlúčenie alebo splynutie je cezhraničné, ak aspoň jedna zo zúčastnených spoločností podlieha právu iného členského štátu Európskej únie alebo iného zmluvného štátu Dohody o Európskom hospodárskom priestore (napr. Nórsko, Lichtenštajnsko a Island). Tieto ustanovenia sa preto nevzťahujú na zlúčenia alebo splynutia so spoločnosťami so sídlom v tretích štátoch (napr. vo Švajčiarsku alebo v USA). Novela ďalej dopĺňa právnu úpravu vnútroštátnych zlúčení a splynutí akciových spoločností (§ 218 a nasl. OZ), ktorá sa analogicky použije, celkom alebo čiastočne, aj na iné právne formy obchodných spoločností.

Všeobecné ustanovenia Obchodného zákonníka, ktoré upravujú cezhraničné zlúčenia a splynutia, sa vzťahujú na všetky právne formy obchodných spoločností a na družstvá. Novela zavádza aj zásady z rozsudku Európskeho súdneho dvora (ďalej iba „ESD“) v právnej veci „SEVIC“.⁸ Nová právna úprava sa preto týka aj osobných spoločností (verejnej obchodnej spoločnosti a komanditnej spoločnosti), čo však nie je podložené 10. smernicou.⁹ Európska spoločnosť (SE) sa pri cezhranič-

JUDr. Dr. Michaela Stessl

Advokátka pôsobiaci v advokátskej kancelárii Freshfields Bruckhaus Deringer v Bratislave. V odbornej praxi sa venuje najmä otázkam M&A, Joint Ventures, finančného práva a práva nehnuteľností. Právne vzdelanie získala v Rakúsku aj na Slovensku. Od r. 2003 je členkou SAK. Je autorkou a spoluautorkou niekoľkých odborných kníh a článkov v odbornej právnej tlači v Nemecku, Rakúsku a na Slovensku. Pôsobí ako lektorka na univerzitách a iných inštitúciách na Slovensku aj v zahraničí.

3 10. smernica patri medzi najstaršími projektmi zosúladenia Európskeho Spoločenstva. Oechsler, **Die Richtlinie 2005/56/EG über die Verschmelzung von Kapitalgesellschaften aus verschiedenen Mitgliedstaaten**, NZG 2006, s. 161. Komentáre k tejto problematike v Nemecku sú: Behrens, **Die grenzüberschreitende Verschmelzung nach der Richtlinie 2005/56/EG (Verschmelzungsrichtlinie)**. Göttingen: Cuvillier, 2007; Beutel, **Der neue rechtliche Rahmen grenzüberschreitender Verschmelzungen in der EU**, Utz, 2008. V Rakúsku: Gassner, **EU-Verschmelzungsgesetz, Kurzkomentar**, Verlag Österreich, 2007.

4 Takisto ako aj v Rakúsku; vid Kalss/Eckert, **Internationale Verschmelzung nach den EU-Verschmelzungsgesetz**, eastlex 2008, s. 4. Napriek tomu sa však v niektorých členských štátoch takéto cezhraničné fúzie uskutočnili už aj skôr.

5 Gassner, **EU-Verschmelzungsgesetz, Kurzkomentar**, Verlag Österreich, 2007, s. 18 a 56.

6 Vid' § 218k ods. 5 Obchodného zákonníka. Porovnaj aj § 5 ods. 4 rakúskeho EU-VerschG a § 220a rakúskeho Aktiengesetz; Kaufmann, **Die grenzüberschreitende Verschmelzung nach dem EU-Verschmelzungsgesetz**, RDW 2008, s. 124.

7 Inwinkl, **Das neue EU-VerschG: Beispiele grenzüberschreitender Verschmelzungen**, VWT 2008, 30.

8 Rozhodnutie ESD ochraňuje zásadu slobody usadenia sa podľa článku 43 a čl. 48 Zmluvy Európskeho Spoločenstva, ktorá je súčasťou každodenného hospodárskeho života a aj teda. Siems, **SEVIC: Der letzte Mosaikstein im Internationalen Gesellschaftsrecht der EU?**, EuZW 2006, s. 136.

9 V Rakúsku sa podľa § 4 rakúskeho EU-VerschG cezhraničné zlúčenie a splynutie len týka nasledovných právnych foriem: Aktiengesellschaft, GmbH a Europäische Aktiengesellschaft (SE); pozri aj Kaufmann, **Die grenzüberschreitende Verschmelzung nach dem EU-Verschmelzungsgesetz**, RDW 2008, s. 123. Inwinkl, **Das neue EU-VerschG: Beispiele grenzüberschreitender Verschmelzungen**, VWT 2008, 30. V zásade teda všetky právne formy ktoré majú právnu subjektivitu a základné imanie. Ustanovenia o cezhraničnom zlúčení a splynutí sa teda výslovne týka len kapitálových spoločností.

nom zlúčení alebo cezhraničnom splynutí bude podľa slovenského práva považovať za akciovú spoločnosť a európske družstvo (SCE) za družstvo. Spravidla môže dôjsť len k zlúčeniu alebo splynutiu spoločností, ktoré majú obdobnú právnu formu, pokiaľ právne predpisy štátov podľa sídla zúčastnených spoločností nepripúšťajú zlúčenie alebo splynutie spoločností rôznych právnych foriem. Slovenský Obchodný zákonník okrem zlúčenia alebo splynutia spoločností, ktoré majú rovnakú právnu formu, pripúšťa aj možnosť zlúčenia spoločnosti s ručením obmedzeným s akciovou spoločnosťou, pri ktorom nástupníckou spoločnosťou je akciová spoločnosť. Cezhraničné zlúčenie alebo splynutie osobných spoločností sa však v praxi bude môcť uskutočňovať iba s osobnými spoločnosťami v niektorých štátoch a dá sa očakávať, že asi veľmi zriedka.

Slovenské právo pripúšťa tak prípady cezhraničných zlúčení alebo splynutí, keď bude mať nástupnícka spoločnosť sídlo na území Slovenskej republiky, ako aj prípady cezhraničných zlúčení alebo splynutí, keď bude mať nástupnícka spoločnosť sídlo na území iného členského štátu Európskej únie alebo iného zmluvného štátu Dohody o Európskom hospodárskom priestore.

4. Konanie o cezhraničných zlúčeníach alebo splynutiach

Právna úprava cezhraničných zlúčení alebo splynutí odkazuje na ustanovenia platné pre vnútroštátne zlúčenia alebo splynutia akciových spoločností, ktoré by sa mali primerane aplikovať aj v týchto prípadoch. V prípade cezhraničného zlúčenia alebo splynutia spoločností s ručením obmedzeným sa však na daný prípad bude vzťahovať aj ustanovenie § 152a Obchodného zákonníka, ktoré v mnohých častiach zjednodušuje postup cezhraničného zlúčenia alebo splynutia spoločností s ručením obmedzeným.¹⁰ Treba ale zdôrazniť, že z aplikácie troch rôznych režimov – t. j. § 69aa, § 152a a §§ 218a až 218lk Obchodného zákonníka – vznikajú mnohé otázky a nejasnosti, ktoré by mal slovenský zákonodarcu v najbližšej budúcnosti ujasniť. Treba konštatovať, že ustanovenia, ktoré spoločnosti s ručením obmedzeným umožňujú zjednodušený postup budú v prípade cezhraničného zlúčenia a splynutia čiastočne vylúčené.

Nasledujúci súhrn vychádza predovšetkým z ustanovení, ktoré sa budú aplikovať v prípade cezhraničného zlúčenia alebo splynutia spoločností s ručením obmedzeným, pri ktorom bude mať nástupnícka spoločnosť sídlo na Slovensku.¹¹ Už aj po relatívne krátkej dobe platnosti novej úpravy sa dá konštatovať a teda očakávať, že cezhraničné fúzie sa budú týkať predovšetkým takých spoločností s ručením obmedzeným, ktoré

patria do skupín spoločností jedného koncernu (vo vzťahu matky a dcéry) a nemajú žiadnych zamestnancov. Dôvod pre túto skutočnosť je, že v prípade cezhraničného zlúčenia alebo splynutia medzi materskou a dcérskou spoločnosťou bude v niektorých prípadoch možné aplikovať zjednodušený postup podľa § 218k ods. 5 Obchodného zákonníka, a analogicky aj na spoločnosti s ručením obmedzeným.

4.1. Návrh zmluvy o cezhraničnom zlúčení alebo zmluvy o cezhraničnom splynutí

4.1.1. Charakter spoločného návrhu

Podľa slovenského práva je základom cezhraničného zlúčenia alebo splynutia návrh zmluvy o cezhraničnom zlúčení alebo zmluvy o cezhraničnom splynutí (ďalej označovaný iba ako „návrh zmluvy o cezhraničnom zlúčení alebo splynutí“),¹² ktorý spoločne vypracujú štatutárne orgány¹³ (predstavenstvo, konateľ) zúčastnených spoločností. Už zo samotného znenia zákona by sa dalo odvodiť, že návrh zmluvy o cezhraničnom zlúčení alebo splynutí musí byť jednotná listina: Nie je postačujúce, aby sa zostavil z viacerých dokumentov s rovnakým obsahom.¹⁴ Výsledok by bol, že návrh zmluvy o cezhraničnom zlúčení alebo splynutí by sa mal správne považovať za spoločný dokument a mali by byť splnené náležitosti podľa práva každej zúčastnenej spoločnosti a teda vždy požiadavky najprísnejšieho práva.

Tiež sa objavuje aj názor, že zúčastnené spoločnosti môžu vyhotoviť aj viaceré znenia návrhu zmluvy o cezhraničnom zlúčení alebo splynutí s rovnakým obsahom. V tomto prípade sa potom jednotlivé znenia budú posudzovať podľa danej konkrétnej národnej úpravy.¹⁵

Rakúske aj nemecké právo vyžaduje v súlade s 10. smernicou vypracovanie tzv. spoločného plánu fúzie (Verschmelzungsplan) a teda nie „návrhu zmluvy“ o cezhraničnom zlúčení alebo splynutí. Podľa rakúskej právnej teórie nemá plán fúzie charakter zmluvy, pretože sa nevyžaduje, aby v ňom boli upravené vzájomné práva a povinnosti zmluvných strán. Samozrejme, keby zúčastnené strany „dobrovoľne“ vypracovali zmluvu, ktorá by upravovala aj záväzky zmluvných strán, bola by aj takáto zmluva o fúzii prípustná, pokiaľ by obsahovala minimálny obsah vyžadovaný zákonom. Rakúska právna teória však zdôrazňuje, pri použití analogickej aplikácie predpisov o vnútroštátnej fúzii, že vypracovanie návrhu zmluvy o fúzii by malo byť tiež prípustné, rovnako aj návrh plánu fúzie.¹⁶

4.1.2. Formálne náležitosti návrhu zmluvy resp. zmluvy

Bolo by vhodné, keby sa zúčastnené spoločnosti dohodli na

10 V prípade cezhraničného zlúčenia alebo splynutia spoločností s ručením obmedzeným sa budú teda aplikovať aj § 69, § 69aa, § 152a a § 218a až 218lk obchodného zákonníka. V Rakúsku v takomto prípade sa súčasne aplikujú príslušné ustanovenia z Aktiengesetz, GmbHG a EU-VerschG vedľa seba; Althuber/Vavrovsky, **GesRÄG 2007 – Aktuelle Änderungen im Umgründungsrecht**, GeS 2007, s. 416.

11 Tam kde je pre akciovú spoločnosť evidentne odlišné riešenie, bude sa na to osobitne upozorňovať.

12 *Verschmelzungsplan* podľa § 5 ods. 2 rakúskeho EU-VerschG a § 122c nemeckého zákona o transformáciách.

13 V mene zúčastnených spoločností konajú štatutárne orgány. 10. smernica používa širšie pojem riadiaci orgán (Leitungsorgan).

14 Takisto aj podľa prevažnej právnej vedy v Nemecku; vid Althuber/Vavrovsky, **GesRÄG 2007 – Aktuelle Änderungen im Umgründungsrecht**, GeS 2007, s. 417. Porovnaj aj článok 11 ods. 1 10. smernice.

15 Gassner, **EU-Verschmelzungsgesetz, Kurzkomentar**, Verlag Österreich, 2007, s. 94.

Vyplýva to ale aj z 4. bodu Preambuly 10. smernice.

16 Gassner, **EU-Verschmelzungsgesetz, Kurzkomentar**, Verlag Österreich, 2007, s. 84a 85.

jazyku, v ktorom by sa ich spoločný návrh mal vyhotoviť. V prípade zúčastnenej slovenskej spoločnosti sa jednoznačne bude vždy vyžadovať (napr. pre účely uloženia do Zbierky listín, zverejnenia a iné), aby bol návrh vyhotovený v slovenskom jazyku alebo – keď spoločné znenie je vyhotovené v cudzom jazyku – ako overený preklad do slovenčiny. Možno tiež konštatovať, že nič nebráni, aby návrh zmluvy o cezhraničnom zlúčení alebo splynutí bol vypracovaný v dvoj- alebo viacjazyčnej verzii. Otázne je, či by slovenský notár akceptoval dvojjazyčné znenie zmluvy o cezhraničnom zlúčení alebo splynutí a teda či by ju vyhotovil formou notárskej zápisnice o právnom úkone (viď § 218a ods. 1 Obchodného zákonníka).

Desiata smernica ďalej neupravuje osobitné náležitosti týkajúce sa formy plánu fúzie. Rakúske aj nemecké právo výslovne vyžaduje, aby spoločný plán fúzie vyhotovili štatutárne orgány spoločnosti formou notárskej zápisnice.¹⁷ Rakúske právo považuje plán fúzie za definitívny až po jeho podpísaní štatutárnymi orgánmi a vyhotovení formou notárskej zápisnice. Predtým sa tento dokument považuje len za návrh plánu. Analogicky ako pri úprave vnútroštátnych fúzií, rakúske právo nevyklučuje, aby sa definitívny plán fúzie uložil do Zbierky listín príslušnej firemnej knihy aj bez jeho schválenia valným zhromaždením. Tam, kde sa nedá jednoznačne predpokladať, aké bude definitívne znenie plánu fúzie po jeho schválení valným zhromaždením, obvykle sa do Zbierky listín uloží nepodpísaný návrh plánu fúzie. Podľa slovenského práva sa forma notárskej zápisnice vyžaduje až pre samotnú zmluvu o cezhraničnom zlúčení alebo splynutí schválenú valným zhromaždením¹⁸ (§ 218a ods. 1 v spojení s § 152a ods. 1 Obchodného zákonníka). Už zo samotného znenia § 218c ods. 1 Obchodného zákonníka vyplýva, že do momentu schválenia valným zhromaždením sa tento dokument bude vždy považovať len za návrh.

Výsledkom je, že v prípade cezhraničnej fúzie slovenskej spoločnosti s ručením obmedzeným s rakúskou spoločnosťou s ručením obmedzeným vyžaduje spoločný plán fúzie resp. zmluva o cezhraničnom zlúčení alebo splynutí formu notárskej zápisnice.

4.1.3. Obsah návrhu

Návrh zmluvy o cezhraničnom zlúčení alebo splynutí obsahovo značne zodpovedá návrhu zmluvy o vnútroštátnom zlúčení alebo splynutí, musí však okrem údajov uvedených v tomto návrhu (obchodné meno, sídlo, identifikačné číslo zúčastnených spoločností, určenie výmenného pomeru alebo výšku prípadných doplatkov) obsahovať nasledovné údaje (§ 69 ods. 6, § 69aa ods. 2 a § 218a ods. 1 Obchodného zákonníka):

- pravdepodobné vplyvy cezhraničného zlúčenia alebo splynutia na zamestnanosť v dotknutých regiónoch,
- návrh spoločenskej alebo zakladateľskej zmluvy a návrh stanov alebo návrh obdobných dokumentov nástupníckej spoločnosti, ktorá vznikne cezhraničným splynutím,

- návrh zmeny stanov nástupníckej spoločnosti,
- údaje o imaní, ktoré prechádza na nástupnícku spoločnosť,
- údaje o postupoch, podľa ktorých sa upraví účasť zamestnancov na riadení v nástupníckej spoločnosti, tam, kde je to potrebné,
- deň účtovných závierok zúčastnených spoločností, na základe ktorých boli stanovené podmienky cezhraničného zlúčenia a splynutia spoločností.

Všeobecne by mal návrh zmluvy o cezhraničnom zlúčení alebo splynutí obsahovať všetky body vyplývajúce z horeuvedených paragrafov, aj vtedy, ak jednotlivé body nebudú v danom prípade prichádzať do úvahy. V prípade, že by napríklad zúčastnené spoločnosti nemali zamestnancov, návrh by mal obsahovať aspoň krátke vysvetlenie, že z tohto dôvodu proces cezhraničného zlúčenia alebo splynutia nebude mať žiadne vplyvy na zamestnanosť v dotknutých regiónoch.

Obdobne ako pri vnútroštátnych zlúčeníach alebo splynutiach na Slovensku, aj v prípade cezhraničných zlúčení alebo splynutí materskej a dcérskej spoločnosti, v ktorej materská spoločnosť vlastní 100 %-ný podiel, sa uplatnia zjednodušené postupy zlúčenia alebo splynutia (cezhraničný *up-stream merger*).¹⁹ Z § 218k ods. 5 Obchodného zákonníka vyplýva, okrem iného, že návrh zmluvy o cezhraničnom zlúčení alebo splynutí nemusí obsahovať určité údaje (napríklad údaje o výmennom pomere). To platí, samozrejme, aj v prípade spoločností s ručením obmedzeným (§ 152a ods. 1 Obchodného zákonníka).

4.1.4. Povinnosť uložiť návrh do Zbierky listín

Návrh zmluvy o cezhraničnom zlúčení alebo splynutí spoločností sa ukladá do zbierky listín pre každú zo spoločností podieľajúcich sa na splynutí alebo zlúčení.²⁰ Oznámenie o uložení návrhu zmluvy o zlúčení alebo zmluvy o splynutí spoločností v zbierke listín musí byť zverejnené najneskôr 30 dní pred dňom konania valného zhromaždenia, ktoré má rozhodovať o jej schválení.

V prípade spoločnosti s ručením obmedzeným sa na prvý pohľad zdá, že sa ustanovenie § 218a ods. 6 Obchodného zákonníka, ktoré upravuje uvedenú povinnosť, v súčinnosti s § 152a ods. 4 Obchodného zákonníka, nepoužije. Správnym výkladom tu môže byť len, že povinnosť uložiť návrh zmluvy o zlúčení alebo zmluvy o splynutí spoločností v zbierke listín a oznámiť túto skutočnosť v Obchodnom vestníku nemožno vylúčiť ani v prípade cezhraničného zlúčenia alebo splynutia spoločností s ručením obmedzeným, pretože v rámci všeobecných ustanovení Obchodného zákonníka o cezhraničných zlúčeníach a splynutiach spoločností sa v § 69aa ods. 3 Obchodného zákonníka ukladá slovenskej zúčastnenej spoločnosti povinnosť zabezpečiť uloženie návrhu zmluvy o cezhraničnom zlúčení alebo zmluvy o cezhraničnom splynutí spoločností do zbierky listín. Podľa analogického výkladu by sa mohla aj tu aplikovať 30-dňová lehota.

¹⁷ Vid § 5 ods. 1 a ods. 5 rakúskeho zákona o cezhraničnom zlúčení a splynutí kapitálových spoločností v Európskej únii a § 122c ods. 4 a ods. 6 nemeckého zákona o transformáciách. Kaufmann,

Die grenzüberschreitende Verschmelzung nach dem EU-Verschmelzungsgesetz, RDW 2008, s. 125.

¹⁸ V praxi tú bude asi treba, aby bol spoločný návrh vo všetkých zúčastnených krajinách overený notárom.

Medzi Rakúskou a Nemeckou sú napríklad uznávané jednotlivé postupy overovania tam aj tú (tzv. *Notariatsakt*).

¹⁹ Porovnaj aj čl. 15 10. smernice a § 5 ods. 1 cifra 2.3 a 5 rakúskeho EU-VerschG.

²⁰ Porovnaj § 13 ods. 1 rakúskeho EU-VerschG a § 122d nemeckého zákona o transformáciách.

4.2. Preskúmanie návrhu zmluvy o cezhraničnom zlúčení alebo zmluvy o cezhraničnom splynutí

Návrh zmluvy o cezhraničnom zlúčení alebo splynutí preskúma nezávislý audítor. Preskúmanie návrhu zmluvy o cezhraničnom zlúčení alebo splynutí ani vypracovanie písomnej správy audítora nie je potrebné, ak sa na tom dohodli všetci akcionári každej zúčastnenej spoločnosti (§ 218a ods. 5 Obchodného zákonníka).²¹ V prípade cezhraničného zlúčenia alebo splynutia spoločností s ručením obmedzeným sa v zmysle § 152a ods. 6 Obchodného zákonníka preskúmanie návrhu zmluvy o splynutí alebo zmluvy o zlúčení spoločností audítorom vyžaduje len vtedy, ak o to požiada niektorý zo spoločníkov spoločností podieľajúcich sa na splynutí alebo zlúčení. V prípade cezhraničného *up-stream merger* sa ustanovenia o preskúmaní a vypracovaní návrhu zmluvy o cezhraničnom zlúčení alebo splynutí neuplatnia, a to ani v prípade spoločností s ručením obmedzeným.²²

4.3. Písomná správa štatutárneho orgánu spoločnosti²³

Štatutárne orgány každej spoločnosti zúčastnenej na cezhraničnom zlúčení alebo splynutí sú povinné vypracovať písomnú správu, ktorá okrem údajov, ktoré sa povinne uvádzajú pri vnútroštátnych zlúčeníach alebo splynutiach (štatutárne orgány z právneho a ekonomického hľadiska vysvetlia a odôvodnia splynutie alebo zlúčenie spoločností, údaje návrhu zmluvy o splynutí alebo zmluvy o zlúčení spoločností, najmä výmenný pomer akcií) musí obsahovať aj vysvetlenie predpokladaných dôsledkov vyplývajúcich z cezhraničného zlúčenia alebo splynutia pre akcionárov, veriteľov a zamestnancov slovenských zúčastnených spoločností. Dozorná rada správu preskúma a predkladá svoje vyjadrenie valnému zhromaždeniu (§ 218b ods. 2 Obchodného zákonníka). V prípade spoločností s ručením obmedzeným, ak nemá ustanovenú dozornú radu, sa dané ustanovenie nepoužije.

Na rozdiel od vnútroštátnych zlúčení alebo splynutí sa pri cezhraničných zlúčeníach alebo splynutiach písomná správa štatutárneho orgánu vyžaduje vždy²⁴ (viď aj § 218k ods. 5 Obchodného zákonníka). Je teda pochybné, či v prípade cezhraničného zlúčenia alebo splynutia spoločností s ručením obmedzeným sa bude môcť aplikovať § 152a ods. 5 Obchodného zákonníka, v zmysle ktorého sa vypracovanie správy konateľov nevyžaduje, ak sa všetci spoločníci písomne alebo do zápisnice z valného zhromaždenia vzdajú práva na jej predloženie. Dôvodom je, že pri cezhraničných zlúčeníach alebo splynutiach slúži písomná správa ako informačný zdroj nielen pre spoločníkov, ale aj pre veriteľov a zamestnancov zúčastnených spoločností.

Čo sa týka formy správy, 10. smernica mlčí. Nie je teda vyhlásené, aby zúčastnené spoločnosti vypracovali aj spoločnú písomnú správu. Vyššie v bode 4.1.3 uvedené poznámky sú aplikovateľné aj tu.

4.4. Súhlas spoločníkov

Príprava a priebeh valného zhromaždenia za účelom schválenia cezhraničného zlúčenia alebo splynutia sa riadia príslušnými ustanoveniami platnými pre vnútroštátne zlúčenia alebo splynutia. Ak ide o slovenskú spoločnosť, musia byť v jej sídle k nahliadnutiu ustanovené doklady podľa § 218c ods. 2 Obchodného zákonníka najmenej 30 dní pred dňom konania valného zhromaždenia, ktoré má rozhodovať o splynutí alebo zlúčení spoločností. V prípade spoločností s ručením obmedzeným sa tieto listiny podľa § 152a ods. 4 Obchodného zákonníka zasielajú spoločníkom spoločnosti spolu s pozvánkou na valné zhromaždenie. V tomto prípade by sa teda mal postup zvolania valného zhromaždenia a prípadne lehoty riadiť úpravou v spoločenskej zmluve.

Ak má spoločnosť s ručením obmedzeným zamestnancov, z analogickej aplikácie § 218c ods. 2 Obchodného zákonníka navyše vyplýva aj povinnosť poskytnúť doklady v sídle spoločnosti k nahliadnutiu. Toto ustanovenie upravuje informačné povinnosti aj voči zamestnancom spoločnosti a teda 30-dňová lehota sa tu musí dodržať.

Štatutárny orgán slovenskej zúčastnenej spoločnosti je povinný zabezpečiť preklad príslušných dokumentov, ktoré sa týkajú zahraničnej zúčastnenej spoločnosti, do slovenského jazyka (§ 218c ods. 4 Obchodného zákonníka). Je otáznne, či v prípade spoločností s ručením obmedzeným podľa § 152a ods. 4 Obchodného zákonníka táto povinnosť je tiež aktuálna. Z hľadiska ochrany veriteľov a právnej istoty by odpoveď mala byť áno.

Návrh zmluvy o cezhraničnom zlúčení alebo splynutí musí schváliť valné zhromaždenie dvojtretinovou väčšinou a musí sa podľa § 218c ods. 1 Obchodného zákonníka o ňom vyhotoviť notárska zápisnica. V prípade cezhraničného zlúčenia alebo splynutia spoločností s ručením obmedzeným sa na súhlas spoločníkov použijú ustanovenia § 152a ods. 2 a 3 Obchodného zákonníka. Ako už bolo spomenuté vyššie, v Rakúsku je za určitých podmienok možné predložiť valnému zhromaždeniu až aj definitívny plán fúzie, a teda nie len návrh.

V prípade aplikácie zjednodušeného postupu (cezhraničný *up-stream merger*) na cezhraničné zlúčenie a splynutie a ak sú splnené podmienky podľa § 218k ods. 1 písm. a, b a ods. 2 Obchodného zákonníka nevyžaduje sa pri cezhraničnom zlúčení spoločností ani schválenie zmluvy o cezhraničnom zlúčení valnými zhromaždeniami zúčastnených spoločností. Keďže túto možnosť poskytuje 10. smernica,²⁵ dá sa predpokladať, že ani právo inej zúčastnenej spoločností nevyžaduje rozhodnu-

21 Pre Rakúsko viď § 7 rakúskeho EU-VerschG a § 220b rakúskeho Aktiengesetz; Kalss/Eckert, **Internationale Verschmelzung nach den EU-Verschmelzungsgesetz**, eastlex 2008, s. 5.

22 § 152a ods. 1 v spojení s § 218k ods. 5 Obchodného zákonníka.

23 Podľa článku 7 10. Smernice je písomná správa štatutárneho orgánu označovaná ako Správa riadiaceho alebo správneho orgánu spoločnosti.

24 § 6 rakúskeho EU-VerschG a § 220a rakúskeho Aktiengesetz; Kalss/Eckert, **Internationale Verschmelzung nach den EU-Verschmelzungsgesetz**, eastlex 2008, s. 5; Althuber/Vavrovsky, **GesRÄG 2007 – Aktuelle Änderungen im Umgründungsrecht**, GeS 2007, s. 418.

25 Tak ako aj 3. smernica 78/855/ES.

tie spoločníkov o cezhraničnom zlúčení alebo splynutí.²⁶ Treba však upozorniť na problémy, ktoré sa môžu vyskytnúť v praxi, keď sa valné zhromaždenie neuskutoční. Nie je napríklad jasné, ako by sa malo postupovať pri počítaní lehôt, ktoré musia uplynúť pred valným zhromaždením (napríklad § 69aa ods. 4 alebo § 218c ods. 2 Obchodného zákonníka).

Na rozdiel od vnútroštátnych zlúčení alebo splynutí si môže valné zhromaždenie v prípade schvaľovania cezhraničných zlúčení alebo splynutí vyhradiť právo na udelenie súhlasu s úpravou účasti zamestnancov na riadení v nástupníckej spoločnosti, ktorý tak bude podmienkou uskutočnenia cezhraničného zlúčenia alebo splynutia.

Keby na základe cezhraničného zlúčenia a splynutia došlo k zníženiu základného imania, a teda nástupnícka spoločnosť by mala nižšie základné imanie ako zanikajúca spoločnosť, potom by sa, samozrejme, museli dodržať aj ustanovenia vyplývajúce zo zásady zachovania základného imania.²⁷

4.5. Osvedčenie cezhraničného zlúčenia alebo splynutia

Konanie o zápise cezhraničného zlúčenia alebo splynutia do obchodného registra je rozdelené do viacerých častí. Splnenie požiadaviek zúčastnených spoločností sa preskúma v každom štáte podľa sídla zúčastnených spoločností oddelene.

V Slovenskej republike splnenie požiadaviek pre cezhraničné zlúčenie alebo cezhraničné splynutie pri slovenskej zúčastnenej spoločnosti preskúma notár a v prípade kladného výsledku jej vydá osvedčenie formou notárskej zápisnice. V Rakúsku prislúcha toto oprávnenie súdu.

Notár podľa § 69aa ods. 7 Obchodného zákonníka môže vydať osvedčenie iba vtedy, ak všetkým veriteľom s oprávneným nárokom voči slovenskej zúčastnenej spoločnosti bolo poskytnuté dostatočné zabezpečenie ich pohľadávok, všetky súdne konania boli právoplatne ukončené alebo pri prebiehajúcich súdnych konaniach návrh zmluvy o cezhraničnom zlúčení alebo splynutí obsahuje dohodu o právomoci súdu a voľbe rozhodného práva (aby sa zabezpečila možnosť veriteľov, ktorí mali voči slovenskej zúčastnenej spoločnosti pred cezhraničným zlúčením alebo cezhraničným splynutím pohľadávky, na uplatnenie svojho práva voči nástupníckej spoločnosti na slovenskom súde a na základe slovenského práva aj po cezhraničnom zlúčení alebo cezhraničnom splynutí). Notár nemôže vydať osvedčenie o cezhraničnom zlúčení alebo splynutí, ak valné zhromaždenie neudelí súhlas s úpravou účasti zamestnancov na riadení v nástupníckej spoločnosti.

4.6. Zápis cezhraničného zlúčenia alebo splynutia do obchodného registra

Podanie návrhu na zápis cezhraničného zlúčenia alebo splynutia na obchodný register spolu s potrebnou dokumentáciou tvorí poslednú časť konania o zápise cezhraničného zlúčenia alebo splynutia do obchodného registra. Registrový súd preskúma zákonnosť cezhraničného zlúčenia alebo splynutia, ak sú splnené podmienky, vykoná zápis cezhraničného zlúčenia

alebo splynutia do 30 dní od podania návrhu na zápis (§ 8 ods. 1 zákona č. 530/2003 Z. z. o obchodnom registri). Návrh na zápis cezhraničného zlúčenia alebo splynutia do obchodného registra podávajú súčasne všetky zanikajúce spoločnosti a nástupnícke spoločnosti.

Zápis cezhraničného zlúčenia alebo splynutia sa vykoná v obchodnom registri toho štátu, v ktorom má nástupnícka spoločnosť sídlo. Výmaz slovenskej zúčastnenej spoločnosti, ktorá v dôsledku cezhraničného zlúčenia alebo splynutia zaniká, sa vykoná, až keď zahraničný obchodný register doručí slovenskému obchodnému registru oznámenie o nadobudnutí účinnosti cezhraničného zlúčenia alebo splynutia. Výmaz v slovenskom obchodnom registri má iba deklaratórny účinok. V prípade slovenskej nástupníckej spoločnosti sa vykoná zápis nástupníckej spoločnosti v obchodnom registri k tomu istému dňu ako výmaz zanikajúcej slovenskej spoločnosti z obchodného registra (§ 69aa ods. 8 Obchodného zákonníka).

Cezhraničné zlúčenie alebo cezhraničné splynutie, ktoré nadobudlo účinnosť, nemôže byť vyhlásené za neplatné (§ 69aa ods. 7 Obchodného zákonníka).

4.7. Ochrana veriteľov spoločnosti

Novela za účelom ochrany veriteľov upravuje rôzne informačné povinnosti a povinnosti týkajúce sa zverejňovania údajov: slovenská zúčastnená spoločnosť zabezpečí uloženie návrhu zmluvy o cezhraničnom zlúčení alebo zmluvy o cezhraničnom splynutí spoločností do zbierky listín, ako aj zverejnenie nasledovných údajov v obchodnom vestníku (viď § 69aa ods. 3 Obchodného zákonníka): obchodné meno, právnu formu a sídlo zúčastnených spoločností, názov príslušného obchodného registra a ostatné údaje o opatreniach prijatých na zabezpečenie ochrany práv veriteľov.

Okrem toho musí slovenská zúčastnená spoločnosť vo svojom sídle alebo na ďalšej adrese, ako aj na internetovej stránke najneskôr 60 dní pred hlasovaním o návrhu zmluvy o cezhraničnom zlúčení alebo splynutí zverejniť informácie podľa § 69aa ods. 4 Obchodného zákonníka (napríklad, či spoločnosť v dôsledku cezhraničného zlúčenia alebo splynutia premiestni svoje sídlo mimo územia Slovenskej republiky, ak sa navrhuje, aby nástupnícka spoločnosť mala sídlo mimo územia Slovenskej republiky). Požiadavka, aby sa zverejnili informácie ešte aj na internetovej stránke je zbytočná, ak ju spoločnosť nemá zriadenú (§ 69aa ods. 3 písm. c Obchodného zákonníka). Z hľadiska dokazovania dodržania lehoty sa odporúča, aby sa dokument, ktorým sa zverejňujú tieto informácie, datoval.

Veritelia slovenskej zúčastnenej spoločnosti, ktorí majú ku dňu schválenia návrhu zmluvy o cezhraničnom zlúčení alebo zmluvy o cezhraničnom splynutí voči nej nesplatené pohľadávky, majú podľa § 69aa ods. 5 Obchodného zákonníka právo požadovať, aby splnenie ich neuhradených pohľadávok bolo primerane zabezpečené. Ak sa veritelia so slovenskou zúčastnenou spoločnosťou nedohodnú, o primeranom zabezpečení rozhodne súd. Zabezpečenie sa považuje za primerané vždy, ak sa do notárskej úschovy zložila peňažná hotovosť vo výške pohľadávky označenej veriteľom.

26 Porovnaj aj § 9 ods. 2 rakúskeho EU-VerschG alebo § 231a ods. 2 rakúskeho Aktiengesetz; Kaufmann, **Die grenzüberschreitende Verschmelzung nach dem EU-Verschmelzungsgesetz**, RDW 2008, s. 124.

27 Viď aj Althuber/Vavrovsky, **GesRÄG 2007 – Aktuelle Änderungen im Umgründungsrecht**, GeS 2007, s. 418.

Podľa slovenského práva sa uskutočňuje poskytnutie zabezpečenia rovnako ako pri vnútroštátnych zlúčeníach alebo splynutiach až okamihom nadobudnutia účinnosti cezhraničného zlúčenia alebo splynutia.²⁸ Podľa rakúskeho práva uspo-

kojenie resp. zabezpečenie uspokojenia takýchto pohľadávok je možné do dvoch mesiacov odo dňa zverejnenia plánu fúzie.²⁹ ■

28 Podľa § 218f ods. 1 obchodného zákonníku do šiestich mesiacov odo dňa zápisu zlúčenia a splynutia v Obchodnom registri.

29 Vid' § 13 ods. 1 rakúskeho EU-VerschG; Kalss/Eckert, **Internationale Verschmelzung nach den EU-Verschmelzungsgesetz**, eastlex 2008, s. 6. Podobné riešenie obsahuje aj § 15 zákona o Európskej spoločnosti, podľa ktorého veritelia majú právo do jedného mesiaca odo dňa zverejnenia oznámenia o uložení návrhu zmluvy o splynutí alebo zlúčení do zbierky listín vyžadovať zabezpečenie.

RESUMÉ

Cezhraničné zlúčenie alebo splynutie kapitálových spoločností podľa Obchodného zákonníka so zameraním na spoločnosti s ručením obmedzeným

Vybrané otázky vyplývajúce z aplikácie novej právnej úpravy v praxi a porovnanie s rakúskou a nemeckou úpravou

Autorka sa v článku zaoberá implementáciou smernice Európskeho Parlamentu a Rady 2005/56/ES z 26. októbra 2005 o cezhraničných zlúčeníach alebo splynutiach kapitálových spoločností do slovenského práva. Cieľom tohto príspevku je analyzovať prvé praktické skúsenosti s novými ustanoveniami a upozorniť na niektoré nesúlady medzi novými ustanoveniami o cezhraničnom zlúčení alebo splynutí a doteraz platnou úpravou vnútroštátnych zlúčení a splynutí obchodných spoločností, a to predovšetkým so zameraním sa na spoločnosti s ručením obmedzeným. Európske právo zlúčenia a splynutia bolo v právnom poriadku členských štátoch transponované už prostredníctvom 3. smernice č. 78/855/EHS, ktorá sa vyslovuje týka ale len akciových spoločností. Keďže nadväzujúca 10. smernica naopak zohľadňuje aj spoločnosti s ručením obmedzeným, môžu v praxi vzniknúť problémy z dôvodu, že existujúca národná úprava zlúčenia a splynutia môže byť pre túto formu spoločností v jednotlivých členských štátoch pomerne rozdielna.

SUMMARY

Cross border mergers under the new Slovak regulation concerning limited liability companies

Certain questions arising from the application of the new regulation and legal comparison with the respective regulations in Austria and Germany

In this article the author deals with the transposition of the European Directive 2005/56/ES dated 26. October 2005 on cross border mergers (10th Directive) into Slovak law. The aim of the article is to analyse the first practical experiences with this new regulation in Slovakia and highlights certain differences between the new cross border regulation and the existing do-

mestic merger regulation, with the focus on the limited liability company (s.r.o.). Member states adopted the European merger regulation, i.e. Directive 78/855/EWR (3rd Directive), some years ago. However, the 3rd Directive concerned only joint stock companies. As the newly adopted 10th Directive not only concerns joint stock companies, but also limited liability companies, problems may arise in practise. In particular, the existing merger regulation of various different member states regarding limited liability companies might not be harmonized to the same extent.

ZUSAMMENFASSUNG

Die grenzüberschreitende Verschmelzung von Kapitalgesellschaften gemäß dem Handelsgesetzbuch unter besonderer Berücksichtigung der Gesellschaft mit beschränkter Haftung

Ausgewählte sich aus der praktischen Anwendung der neuen Bestimmungen resultierende Fragen und Rechtsvergleich mit dem österreichischen und deutschen Recht

Die Autorin befasst sich im vorliegenden Beitrag mit der Umsetzung der Richtlinie des Europäischen Parlaments und Rates 2005/56/ES vom 26. Oktober 2005 über grenzüberschreitende Verschmelzungen von Kapitalgesellschaften (10. Richtlinie) in das slowakische Recht. Der Beitrag möchte erste praktische Erfahrungen mit den neuen Bestimmungen analysieren und auf allfällige Unstimmigkeiten zwischen den neuen Bestimmungen über grenzüberschreitende Verschmelzungen und den bisherigen innerstaatlichen Vorschriften hinweisen, und zwar insbesondere bei der Gesellschaft mit beschränkter Haftung (GmbH). Das europäische Verschmelzungsrecht ist in den Rechtsordnungen der Mitgliedstaaten schon vor einiger Zeit durch die Richtlinie Nr. 78/855/EWR (3. Richtlinie) umgesetzt worden. Da sich die 3. Richtlinie jedoch nur auf Aktiengesellschaften bezieht und die 10. Richtlinie auch die GmbH umfasst, können in der Praxis Probleme etwa dadurch entstehen, weil das existierende Verschmelzungsrecht der Mitgliedstaaten für die GmbH recht unterschiedlich ausgestaltet sein kann.

Nezákonný odposlech advokáta

doc. JUDr. Pavel Vantuch, CSc.

1. Úvodem

Advokát má zákonem uloženou povinnost zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, o nichž se dozvěděl v souvislosti s poskytováním právních služeb. Přestože odposlech komunikace advokáta s jeho klientem není povolen, v praxi k němu dochází. Významný je proto nálezh II. ÚS 789/2006, v němž Ústavní soud uvedl, že odposlech advokáta je vyloučen, protože je nezákonný.

2. Právní úprava odposlechů

„Trestní řád dnes rozlišuje dva samostatné zajišťovací úkony se samostatným povolovacím režimem:

- Odposlech a záznam telekomunikačního provozu (§ 88 TrŘ)** směřuje ke zjištění obsahu telekomunikačního provozu, který právě probíhá nebo který bude probíhat v budoucnosti.
- Zjišťování údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu (§ 88a TrŘ)** zjišťuje údaje o již v minulosti uskutečněném telekomunikačním provozu.¹

Je-li vedeno trestní řízení pro zvlášť závažný úmyslný trestný čin nebo pro jiný úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva, může předseda senátu a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce nařídit odposlech a záznam telekomunikačního provozu, pokud lze důvodně předpokládat, že jím budou sděleny významné skutečnosti pro trestní řízení. **Provádění odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu mezi obhájcem a obviněným je nepřipustné.**

Zjistili policejní orgán při odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, že obviněný komunikuje se svým obhájcem, je povinen odposlech ihned

přerušit, záznam o jeho obsahu zničit a informace, které se v této souvislosti dozvěděl, nijak nepoužít (§ 88 odst. 1 TrŘ).

Nařízení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu je možné u kterékoli telefonní stanice (stacionární či mobilní), či jiného telekomunikačního zařízení, avšak jen tehdy, je-li vedeno trestní řízení (přípravné řízení i řízení před soudem) pro trestné činy zde uvedené, tedy

- pro některý zvlášť závažný úmyslný trestný čin uvedený v § 41 odst. 2 TrZ, podle kterého jsou zvlášť závažnými trestné činy uvedené v § 62 TrZ a ty úmyslné trestné činy, na něž zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně osm let, nebo
- pro jiný úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva.

Skutečnostmi významnými pro trestní řízení jsou především skutečnosti naznačené v § 89 odst. 1 písm. a – c, event. e trestního řádu, a to:

- zda se stal skutek, v němž je spatřován trestný čin,
- zda tento skutek spáchal obviněný, případně z jakých pohnutek,
- jaké podstatné okolnosti měly vliv na posouzení nebezpečnosti činu,
- jaké podstatné okolnosti umožnily stanovení následku a výše škody způsobené trestným činem.

Pod pojmem telekomunikační provoz se rozumí telefon, telefax, mobilní telefon, vysílačky i jiná telekomunikační zařízení včetně použití modemu (zasílání zpráv elektronickou cestou), a to i po vytištění e-mailové zprávy tiskárnou připojenou k počítači.²

Odposlech telekomunikačního provozu na stacionární či mobilní telefonní stanici obhájce je ve vztahu k obviněnému, kterého obhajuje, nepřipustný, a nemůže proto být ani nařízen.

Pokud by byl státním zástupcem podán návrh na takový odposlech, nemohl by soudce příkaz k odposlechu vydat. Pokud policejní orgán při odposlechu telefonu (či jiné formy telekomunikačního provozu) obviněného zjistí, že je zaznamenáván rozhovor s jeho obhájcem, musí být odposlech přerušen a pořízený záznam o obsahu rozhovoru zničen.

Má-li být záznam telekomunikačního provozu užit jako důkaz, je třeba k němu připojit protokol s uvedením údajů o místě, času, způsobu a obsahu provedeného záznamu, jakož i o osobě, která záznam pořídila. Ostatní záznamy je třeba označit, spolehlivě uschovat a v protokolu založeném do spisu pozna-

doc. JUDr. Pavel Vantuch, CSc.

*Původní profesí novinář, posléze prokurátor a následně učitel právnické fakulty v Brně, kde byl mj. vedoucím katedry trestního práva. Od roku 1992 je advokátem v Brně, členem výboru pro trestní právo a obhajobu ČAK. Podílí se na připomínkovém řízení k trestněprávním a trestněprocesním předpisům. Je autorem 8 monografií – mj. *Drogy a kriminalita* (1990), *Obhajoba obviněného* (1998 a 2002), *Podezřelý podnikatel* (2000), *Obviněný podnikatel* (2000) – 7 skript, 195 odborných článků a statí. Je spoluautorem všech tří vydání učebnice *Trestní právo procesní* (1999, 2002, 2007). Usiluje o propojení teorie s praxí.*

1 Srov. blíže názor doc. JUDr. Jiřího Pipka, CSc. in: Musil, J. – Kratochvíl, V. – Šámal, P. a kol.: **Trestní právo procesní, 3. vydání**, C. H. Beck: Praha 2007, s. 362.

2 Šámal, P. a kol.: **Trestní řád. Komentář, I. díl. 5. vydání**. C. H. Beck: Praha 2005, s. 541. Zde prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D., uvádí, že e-mailová zpráva po jejím vytištění tiskárnou připojenou k počítači je součástí telekomunikačního provozu, jejíž výsledek je zachycen v listinné podobě. Jde-li o věc důležitou pro trestní řízení, lze ji vyžádat (§ 78 TrŘ) nebo odejmout (§ 79 TrŘ).

menat, kde jsou uloženy. V jiné trestní věci, než je ta, v níž byl odposlech a záznam telekomunikačního provozu proveden, lze záznam jako důkaz užít tehdy, pokud je i v této věci vedeno trestní stíhání pro trestný čin uvedený v odstavci 1 nebo souhlasili s tím účastníci odposlouchávané stanice (§ 88 odst. 4 TrŘ).

Příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu musí být vydán písemně a odůvodněn. Současně v něm musí být stanovena doba, po kterou bude odposlech a záznam prováděn a která nesmí být delší než šest měsíců. Tuto dobu může soudce prodloužit vždy na dobu dalších šesti měsíců. Opis příkazu soudce bez odkladu zašle státnímu zástupci. Odposlech a záznam telekomunikačního provozu provádí pro potřeby všech orgánů činných v trestním řízení Policie ČR (§ 88 odst. 2 TrŘ).

Příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu vydává v řízení před soudem předseda senátu (i odvolacího soudu) nebo samosoudce. V přípravném řízení ho vydává na návrh státního zástupce soudce. Příkaz musí být vydán písemně a musí být odůvodněn. V příkazu musí být kromě obecných náležitostí (úvodní a výrokovou část, a odůvodnění) uloženo provedení odposlechu a záznam příslušného druhu telekomunikačního provozu, uvedeno telefonní číslo a místo odposlechu, nebo jinak specifikován druh a místo odposlechu, musí být uveden majitel či uživatel telefonní či jiné stanice, jeho jméno a příjmení, adresa, příp. i zaměstnání a další potřebné identifikační údaje, jakož i trestný čin naznačený v § 88 odst. 1 TrŘ, pro který se vede trestní řízení. Dále zde musí být uveden účel odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu.

Příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu nemá povahu usnesení, a proto **proti němu není přípustná stížnost (§ 141 a násl. TrŘ). O tom, že byl vydán příkaz k odposlechu, se nedozví obviněný ani jeho obhájce.**

Podstatnou náležitostí příkazu je i stanovení doby odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu nejdéle na šest měsíců s možností dále tuto dobu i opakovaně opatřením prodloužovat, a to bez omezení, vždy maximálně o dalších šest měsíců. Ani proti prvému, druhému, či dalšímu prodloužení doby trvání odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu **není stížnost přípustná.**

Renomovaný právník, emeritní soudce Evropského soudu pro lidská práva JUDr. Bohumil Repík, CSc., uvedl, že **česká právní úprava má v § 88 trestního řádu mezery a nedostatky. Především nedostatečně čelí tomu, aby se soudní záruka nestala pouhou formou** (nařízení odposlechu a jeho prodloužení by mělo být odůvodněno, chybí průběžná soudní kontrola provádění odposlechu, stejně jako omezení prodloužení odposlechu určitým maximem).³

Je-li k objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení třeba zjistit údaje o uskutečněném telekomunikačním provozu, které jsou předmětem telekomunikačního tajemství anebo na něž se vztahuje ochrana osobních a zprostředkovacích dat, nařídí předseda senátu a v přípravném řízení

soudce, aby je právníké nebo fyzické osoby, které vykonávají telekomunikační činnost, sdělily jemu a v přípravném řízení buď státnímu zástupci, nebo policejnímu orgánu. Příkaz k zjištění údajů o telekomunikačním provozu musí být vydán písemně a odůvodněn (§ 88a odst. 1 TrŘ).

Předmětem zjišťování dle § 88a TrŘ jsou údaje o již uskutečněném telekomunikačním provozu. Jedná se o údaje, které jsou předmětem telekomunikačního tajemství, anebo o údaje, na něž se vztahuje ochrana osobních a zprostředkovacích dat, mezi něž patří zejména: volající a volané číslo, použitá služba, datum, čas, doba trvání komunikace a místo připojení, stejně jako připojení stanic zajišťujících hovor v případě mobilních telefonů.

Předpokladem zjišťování údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu podle § 88a TrŘ není, na rozdíl od ustanovení § 88 TrŘ, vázanost na určitý vymezený okruh trestných činů. Proto předseda senátu a v přípravném řízení soudce může nařídít právníkům nebo fyzickým osobám, které vykonávají telekomunikační činnost, aby sdělily jemu a v přípravném řízení

buď státnímu zástupci, nebo policejnímu orgánu údaje o již uskutečněném telekomunikačním provozu, které jsou předmětem telekomunikačního tajemství anebo na něž se vztahuje ochrana osobních a zprostředkovacích dat u kteréhokoliv trestného činu. Podstatné je, že **zjišťování údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu podle § 88a TrŘ je možné nejenom u zvlášť závažných úmyslných trestných činů nebo jiných úmyslných trestných činů, k jejichž stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva a k jejichž zjišťování je vyhrazen odposlech a záznam telekomunikačního provozu podle § 88 odst. 1 TrŘ, nýbrž také u kteréhokoliv jiného trestného činu.**

3. Odposlechy a mlčenlivost advokáta

3. Odposlechy a mlčenlivost advokáta

Odposlech a záznam telekomunikačního provozu upravený v ustanoveních § 88 a § 88a TrŘ úzce souvisí s mlčenlivostí advokáta, která je základním pilířem jeho činnosti. Povinnost mlčenlivosti advokáta dává klientovi advokáta jistotu, že s obsahem jejich rozhovoru, k němuž došlo v souvislosti s poskytováním právních služeb, nemohou být seznámeny třetí osoby. **Úprava mlčenlivosti advokáta je zakotvena v ustanovení § 21 zákona č. 85/1996 Sb., ve znění pozdějších předpisů, o advokacii.** Advokát je povinen zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, o nichž se dozví v souvislosti s poskytováním právních služeb. Povinností mlčenlivosti advokáta není dotčena pouze zákonem uložená povinnost překazit spáchání trestného činu (§ 21 odst. 1, 7 zákona o advokacii). Jestliže se advokát hodnověrným způsobem dozví, že jiná osoba, a tedy i advokátův klient, připravuje nebo páchá některý z trestných činů uvedených v § 167 trestního zákona, je povinen překazit spáchání nebo dokončení tohoto trestného činu.

Povinnosti mlčenlivosti se advokát nemůže ani dovolávat při plnění povinností podle zákona o opatřeních proti

3 Srov. blíže: Repík, B.: **Odposlech telefonu ve světle judikatury Evropského soudu pro lidská práva**, in: Právní fórum č. 4/2004, Příloha s. 61.

legalizaci výnosů z trestné činnosti (§ 21 odst. 6 zákona o advokacii).

Advokát je povinen zachovávat mlčenlivost nejenom o konkrétní věci, která je předmětem právní pomoci, nýbrž také o tom, zda se na něj někdo obrátil s žádostí o právní pomoc a v jaké věci. Povinnosti mlčenlivosti může advokáta zprostit pouze klient a po jeho smrti právní nástupce. Také poté je však advokát povinen zachovávat mlčenlivost, je-li z okolností případu zřejmé, že jej klient nebo jeho právní nástupce této povinnosti zprostil pod nátlakem nebo v tísní (§ 21 odst. 2 zákona o advokacii).

Advokát se však nemůže dopustit neoznámení trestného činu dle § 168 trestního zákona. Znamená to, že i v případě, že se advokát hodnověrným způsobem dozví v rámci výkonu právní pomoci, že někdo jiný spáchal některý z trestných činů uvedených v § 168 TrZ, pak je přesto vázán povinností mlčenlivosti.

Oznamovací povinnost nemá advokát nebo advokátní koncipient, který se dozví o spáchání trestného činu v souvislosti s výkonem advokacie (§ 168 odst. 3 trestního zák.), tedy v souvislosti s obhajobou v trestní věci, při zastupování žalovaného nebo žalobce v občanskoprávní věci či při jiné formě právní služby, ať již od obviněného, klienta v jiné věci, či z jakéhokoliv dalšího pramene. Advokát se však nemůže odvolávat na mlčenlivost v případech, kdy je v kontaktu s určitou osobou nad rámec své profese.⁵

Svědék nesmí být vyslýchán, pokud by svou výpovědí porušil uznanou povinnost mlčenlivosti, s výjimkou případu, že byl této povinnosti příslušným orgánem zproštěn. **Vždy, když je advokát předvolán jako svědek, aby vypovídal o skutečnostech, o nichž se dozvěděl v souvislosti s poskytováním právních služeb, je povinen zachovávat mlčenlivost** (§ 99 odst. 2 TrŘ, § 21 odst. 1 zákona o advokacii). Orgán činný v trestním řízení je oprávněn předvolat advokáta, i toho, který je či byl obhájcem stíhané osoby, jako svědka v trestní věci, nebo právního zástupce žalovaného nebo žalobce. Advokát se musí na základě předvolání k orgánu činnému v trestním řízení dostavit. Vyslýchající je však povinen na začátku výslechu výslovně poučit advokáta, předvolaného v procesním postavení svědka, že jeho výslech je zakázán, pokud by se na jeho obsah vztahovala povinnost mlčenlivosti (§ 101 odst. 1 věta první TrŘ). Pokud advokát po poučení sdělí, že má povinnost mlčenlivosti, které jej klient nezprostil, vyslýchající to zaprotokoluje a advokáta v postavení svědka již nevyslýchá. **Zákazu výslechu musí dbát orgán činný v trestním řízení z úřední povinnosti.** Z toho plyne, že **pokud obhájce předvolávaný jako svědek není zproštěn povinnosti mlčenlivosti, nesmí v žádném případě vypovídat.** Pokud by takový důkaz v rozporu se zákazem výpovědi byl proveden, je procesně nepoužitelný. Porušení zákazu výpovědi ze strany obhájce by bylo kárným proviněním.⁶

4.

Odposlech advokátů na příkaz soudu

Každoročně dochází v trestním řízení k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu na základě příkazu soudu (a v přípravném řízení soudce), a to na návrh policejního orgánu a následně návrhu státního zástupce u několika tisíc podezřelých nebo obviněných osob. Podle ministra vnitra Ivana Langra bylo v roce 2006 prováděno více než 7500 odposlechů a odposloucháváno bylo 4386 osob.⁷

Předseda České advokátní komory JUDr. Vladimír Jirousek již v roce 2004 uvedl: „*Stav v oblasti odposlechů považujeme za velmi neuspokojivý a svým způsobem alarmující.*“⁸

Česká advokátní komora ve svém oficiálním stanovisku z 29. 3. 2007 uvedla, že v poslední době vychází najevo, že v souvislosti s vyšetřováním různých osob dochází k množícím se odposlechům telefonních hovorů advokátů, a vyjádřila důrazný protest proti takovým praktikám policie i proti tomu, že soudy zcela benevolentně takové odposlechy povolují, a to dokonce v případech, kdy je nakonec věc odložena nebo trestní stíhání zastaveno. „*Odposlouchávat telefony advokáta, který poskytuje právní služby řadě klientů, s nimiž nutně jedná jejich záležitosti i po telefonu, je nezákonné, a proto nepřipustné. (To samozřejmě neplatí absolutně, tzn. pro případy zjevně deliktního jednání ze strany advokátů.) Stát v Listině základních práv a svobod, která je součástí ústavního pořádku ČR, garantuje všem osobám ústavní právo na obhajobu a právo na právní pomoc vůbec. Protože k řádnému poskytování obhajoby a dalších právních služeb je nezbytná důvěra mezi advokátem a jeho klientem, zabezpečuje stát uvedená práva i zákonnou ochranou zájmů klientů. Činí to přímo v zákoně o advokacii, v němž advokátům ukládá povinnost mlčenlivosti o všech skutečnostech, o nichž se dozví při poskytování právních služeb; porušení této povinnosti pak velmi přísně trestá v kárném řízení. Povinnosti mlčenlivosti může advokáta zprostit pouze jeho klient (tedy ani Česká advokátní komora, ani žádný jiný státní orgán). S důvěrou v zákon sdělují klienti advokátovi řadu pro ně citlivých údajů. Stejný stát, jenž ze zákona a povinně zajišťuje zmíněnou ochranu a obranu občana, proto nemůže, a to ani prostřednictvím orgánů činných v trestním řízení, Listinu základních práv a svobod a zákonem zaručená práva porušovat akceptováním odposlechu hovorů advokáta.*“⁹

Mimořádně závažné je zejména zjištění, že „*v posledních letech se bohužel množí případy stíhání advokátů. U některých z nich se ukáže podezření na snahu orgánů činných v trestním řízení, dostat klienty přes advokáta; s takovou kriminalizací činnosti advokáta Česká advokátní komora nesouhlasí.*“¹⁰ Policejní orgány a státní zástupci, kteří odposlech a záznam telefonních rozhovorů advokátů navrhují, a soudy (a soudci), kteří příkazy k odposlechu vydávají, jsou však jiného názoru. Tvrdí, že pokud soud (soudce) vydá příkaz k odposlechu po splnění pod-

4 Ustanovení § 168 odst. 3 TrZ bylo do trestního zákona doplněno zákonem č. 210/1999 Sb.

5 Mandák, V.: **K postupu obhájce v případě, že je předvolán v trestním řízení jako svědek ohledně skutečností, které jsou předmětem povinné mlčenlivosti advokáta**, in: Bulletin advokacie č. 6 – 7/1994, str. 75 – 76.

6 Viz práce citovaná v poznámce 5.

7 Blahuš, P.: **Odposlechů loni v Česku opět přibýlo**, in: Právo 30. 6. 2007, s. 8.

8 Srov. blíže: **Advokáti: Větší kontrolu odposlechů**, in: HN.IHNED.CZ, 23. 11. 2004.

9 Stanovisko ČAK k množícím se odposlechům advokátů, ČAK 29. 3. 2007.

10 Srov. blíže názor tajemníka České advokátní komory JUDr. Ladislava Kryma in: Reichl, J.: **Šlechta si vládě stěžuje na policii**, in: Lidové noviny, 5. 4. 2007, s. 1 a 4.

mínek § 88 odst. 1 TrŘ, je takový odposlech zákonný a tudíž přípustný.

K odposlechům a záznamům telekomunikačního provozu advokátů dochází na základě příkazu soudu (soudce) zejména v posledních letech. Protože žádný odposlouchávaný není o nařízení odposlechu informován, někteří advokáti zjišťují zcela náhodně, že jsou odposlouchávány jejich telefonní rozhovory s klienty, případně že je monitorována e-mailová nebo faxová korespondence či další formy telekomunikace s klienty. Teprve když se advokát začne zajímat o to, zda odposlech jeho telefonu je legální či nikoliv, dříve nebo později zjistí, že se jedná o odposlech příkázaný soudem.

5.

Náhodný odposlech advokátů

V případech, kdy policejní orgán při odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu zjistí, že obviněný komunikuje se svým obhájcem, je povinen odposlech ihned přerušit, záznam o jeho obsahu zničit a informace, které se v této souvislosti dozvěděl, nijak nepoužít (§ 88 odst. 1 věta třetí TrŘ). Mohlo by se jevit, že nic nebrání policejnímu orgánu odposlech telefonního rozhovoru obviněného s obhájcem po několika sekundách přerušit. Skutečnost je však mnohdy odlišná.

V praxi totiž odposlech určité telefonní stanice obviněného vesměs nezabezpečuje konkrétní policejní orgán. K pořizování záznamu se stále častěji (a mnohde výlučně) užívá speciální technické automatické zařízení, které zapne odposlech na odposlouchávané stanici obviněného na počátku rozhovoru, když se obviněný telefonem spojí s jinou osobou, a vypne se po skončení telefonátu. Automatické nahrávací zařízení však není schopno zjistit, zda jedním z účastníků telefonního rozhovoru je obhájce. Proto je nahrán celý rozhovor, který si musí následně policejní orgán přehrát a teprve z jeho obsahu zjistí, že obviněný komunikuje se svým obhájcem. **Použití automatického nahrávacího zařízení znemožňuje, aby záznam telekomunikačního provozu byl ihned přerušen, pokud obviněný komunikuje se svým obhájcem. To je v rozporu s ustanovením § 88 odst. 1 věta třetí TrŘ.** V případech, kdy policejní orgán záznam zničí poté, co si jej přehraje, však nepochybně disponuje informací o průběhu rozhovoru mezi obviněným a obhájcem. Zákonodárce neumožnil až následné vyhodnocování pořízeného záznamu telekomunikačního provozu, protože chtěl zabránit tomu, aby byl policejní orgán obeznámen s obsahem rozhovoru mezi obviněným a obhájcem. Ustanovení § 88 odst. 1 věta třetí TrŘ nedává vůbec možnost nahrát rozhovor mezi obviněným a obhájcem. Zákonodárce chtěl předcházet tomu, aby v praxi byl zaznamenán celý rozhovor mezi obviněným a obhájcem, a proto nařídil jeho přerušit již „při odposlechu“, tedy v jeho průběhu, ihned poté, co policejní

orgán provádějící odposlech zjistí, že obviněný komunikuje se svým obhájcem. **Pokud k přerušení nahrávání telefonátu mezi obhájcem a obviněným v průběhu jejich rozhovoru nedojde, jedná se o porušení zákona.**

V těchto případech, je-li k nahrávání použito automatické nahrávací zařízení v rozporu s ustanovením § 88 odst. 1 věta třetí TrŘ, nejsou ve spisu údaje o osobě, která záznam pořídila. V konkrétní věci soud v rozsudku uvedl, že „nebyla uvedena osoba, která záznam pořídila, protože záznamy byly pořízeny na záznamovém zařízení bez účasti policejního orgánu. Z toho je objektivně zřejmé, že neexistuje žádná konkrétní osoba, která by fyzicky zajišťovala pořízení záznamu, a proto chybějící údaje o osobě pořizující záznam není možno doplnit. A nedostatek tohoto údaje je pak samozřejmý.“¹¹ **Takové odůvodnění nedodržování zákona tzv. objektivními příčinami je nepřijatelné a nepřezkoumatelné.**

K přerušení zaznamenávání jiných forem telekomunikačního provozu také nedochází v průběhu telekomunikačního provozu, pokud záznamy zabezpečuje technické zařízení.

I v těchto případech má kompletní obsah e-mailu, faxu či jiné formy telekomunikace mezi obhájcem a obviněným k dispozici policejní orgán, který tak zná jejich obsah. To je rovněž rozporu s ustanovením § 88 odst. 1 věta třetí trestního řádu, který přerušeni komunikace mezi obviněným a obhájcem výslovně ukládá, a také v rozporu s ustanovením § 88 odst. 4 věta první TrŘ, protože ve spisu nejsou údaje

o osobě, která záznam pořídila.

6.

Ústavní stížnost podaná advokátem

Ústavní stížností se advokát Mgr. Jaroslav Čapek¹² domáhal zrušení příkazu soudkyně Okresního soudu Praha-východ ze dne 27. dubna 2004, sp. zn. Nt 913/2004, k zjištění údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu účastnických stanic stěžovatele a jeho kanceláře, a dále, aby mu policejní orgán podal informace o takto zjištěných záznamech a aby na jeho výzvu tyto záznamy zničil, nebo aby přímo tyto záznamy zničil. Stěžovatel tvrdil, že byla porušena jeho základní práva podle čl. 13 a čl. 36 a navazujících Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“). Konkrétně uvedl, že **záznam telekomunikačního provozu advokáta podle něj není možný, pokud se jedná o hovory mezi advokátem a klientem. Z toho vyvodil, že je možné provádět odposlech telekomunikačního provozu advokáta jen v době jeho trvání, aby mohl být kdykoliv přerušen a všechny záznamy o neoprávněném odposlechu okamžitě zničeny. Není tedy možné až následné vyhodnocování pořízeného záznamu, anebo záznamu o uskutečněném provozu, jako v posuzovaném případě. Dále namítal, že příkaz soudu neumožňuje žádnou obranu tomu, do jehož práv bylo zasazeno, a to ani ex post, pokud**

11 Zmíněné zdůvodnění nalézacího soudu v konkrétní věci akceptoval i soud druhého stupně. Tedy i soud druhého stupně postupoval v rozporu s ustanovením § 88 odst. 1 věta třetí TrŘ.

12 Jméno advokáta Mgr. Jaroslava Čapka bylo opakovaně uveřejněno v souvislosti s jeho ústavní stížností ve všech sdělovacích prostředcích, vyskytuje se i v článcích, na něž následně odkazují a je v souvislosti s cit. nálezem obecně známo veřejnosti. Proto ho uvádím, s jeho svolením, i v tomto článku.

se poškozená osoba o zásahu náhodně nedozví, jako se stalo v daném případě. Pouze v případném trestním řízení před soudem dochází k přezkumu takového opatření, avšak jen jeho formální stránky. **V daném případě je odůvodnění rozhodnutí soudu pouhým přepisem návrhu bez vlastní argumentace.** Navrhovaných opatření ve vztahu k orgánům veřejné moci se stěžovatel domáhá s ohledem na to, že mu není znám celý rozsah zjištěných skutečností o jeho telekomunikačním provozu.

7.

Nález II. ÚS 789/2006

V průběhu roku 2004 byly policejním orgánem zahájeny úkony trestního řízení týkající se prověřování podezření ze spáchání trestného činu podvodu podle § 250 odst. 1 a 4 TrZ, které bylo spatřováno v tom, že **advokát Mgr. Jaroslav Čapek v občanskoprávních žalobách úmyslně zamlčoval nebo uváděl neúplně známé podstatné skutečnosti, čímž se měl snažit uvést státní orgány v omyl nebo využít jejich omylu a tím neoprávněně získat majetek jiných osob ve prospěch svého klienta.**

V předmětném trestním řízení byl na žádost policejního orgánu vydán soudkyní Okresního soudu Praha-východ dne 27. dubna 2004 pod číslem j. Nt 913/2004-3 příkaz ke zjištění údajů o telekomunikačním provozu účastnické stanice stěžovatele a jeho advokátní kanceláře za období od 26. ledna do 26. dubna 2004. Na základě tohoto příkazu získal policejní orgán dva kusy CD nosičů s údaji o telekomunikačním provozu, které byly policejním orgánem 8. prosince 2004 zničeny. Dále byly takto získány listinné výpisy, které jsou založeny na 90 stranách spisu Policie ČR.

Policejní orgán zahájil trestní stíhání stěžovatele pro pokus trestného činu podvodu podle § 250 odst. 1 a 4 TrZ. Toto usnesení bylo posléze zrušeno a věc byla odložena.

Ústavní soud pak v odůvodnění nálezu II. ÚS 789/2006 uvedl:¹³ „Soukromí každého člověka je hodno ochrany ve smyslu čl. 13 Listiny základních práv a svobod nejen ve vztahu k vlastnímu obsahu zpráv podávaných telefonem, ale i ve vztahu k údajům o volaných číslech, datu a čase hovoru, době jeho trvání, v případě mobilní telefonie o základových stanicích zajišťujících hovor. Jestliže ústavní pořádek připouští průlom této ochrany, děje se tak pouze a výlučně v zájmu ochrany demokratické společnosti. Přípustný je tedy pouze zásah do základního práva nebo svobody člověka ze strany státní moci, jestliže jde o zásah nezbytný v uvedeném smyslu. K tomu, aby nebyly překročeny meze nezbytnosti, musí existovat systém adekvátních a dostatečných záruk, skládající se z odpovídajících právních předpisů a účinné kontroly jejich dodržování.“

Tyto záruky představuje především soudní kontrola. V té souvislosti je nutno připomenout, že v trestním řízení je úkolem soudů též poskytovat zákonem stanoveným způsobem ochranu právům zaručeným ústavním pořádkem. Soudní kontrola přitom musí být důsledná a efektivní. I v řízení podle

§ 88a odst. 1 trestního řádu je tedy nutné zkoumat opodstatněnost vedení příslušného trestního řízení.

Pouhé trestní oznámení samo o sobě, není-li doloženo alespoň indiciemi, z nichž lze důvodně podezření dovozovat, a opírá se tudíž jen o spekulativní úvahu, nepostačuje k nařízení odposlechů, neboť nepostačuje ani k zahájení řízení k objasnění a prověřování skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin podle § 158 trestního řádu. Nezbytnost zkoumání, zda žádost o vydání příkazu podle § 88a odst. 1 trestního řádu byla podána v řádně zahájeném trestním řízení, vyplývá přímo z čl. 13 Listiny základních práv a svobod ve spojení s čl. 8 odst. 2 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, a je nerozhodné, že se o této povinnosti výslovně nezmiňuje i zákon. **Z hlediska ústavně chráněných základních práv je nepřipustné, aby zahájení úkonů k objasňování a prověřování skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin podle § 158 odst. 3 trestního řádu, např. ve formě odposlechů, bylo zneužíváno jako prostředku k teprve dodatečnému opatrování pod-**

Pouhé trestní oznámení samo o sobě, není-li doloženo alespoň indiciemi, z nichž lze důvodně podezření dovozovat, a opírá se tudíž jen o spekulativní úvahu, nepostačuje k nařízení odposlechů...

kladů pro tento postup, tj. samotné důvodnosti podezření. Trestní právo a trestněprávní kvalifikaci určitého jednání jako trestného činu, které má soukromoprávní základ, je třeba považovat za ultima ratio, tedy za krajní právní prostředek, který má význam především celospolečenský, tj. z hlediska ochrany základních společenských hodnot. V zásadě však nemůže sloužit jako prostředek nahrazující ochranu práv a právních zájmů jed-

notlivce v oblasti soukromoprávních vztahů, kde závisí především na individuální aktivitě jednotlivce, aby střežil svá práva, jimž má soudní moc poskytovat ochranu. Je nepřijatelné, aby tuto ochranu aktivně přebíraly orgány činné v trestním řízení, jejichž úkolem je ochrana převážně celospolečenských hodnot, nikoliv přímo konkrétních subjektivních práv jednotlivce, jež svou povahou spočívají v soukromoprávní sféře. **V právním státě je nepřipustné, aby prostředky trestní represe sloužily k uspokojování subjektivních práv soukromoprávní povahy,** nejsou-li vedle toho splněny všechny předpoklady vzniku trestněprávní odpovědnosti, resp. nejsou-li tyto předpoklady zcela nezpochybnitelně zjištěny (sp. zn. I. ÚS 4/04 in Sběrka nálezů a usnesení. Sv. 32, N. 42, str. 405 aj.).

Pravidla civilního procesu ukládají účastníkům řízení povinnost vylíčit pravdivě a úplně skutečnosti potřebné pro uplatnění jeho návrhu a navrhopat k tomu důkazy, a tedy není jejich povinností tvrdit skutečnosti odporující jím uplatněnému nároku, ani navrhopat důkazy v tomto směru. **Stěžovatel neměl při zastupování svého klienta povinnost uvádět jim zjištěné skutečnosti, které by umožnily vyhrát spor protistraně.**

Pokud by stěžovatel v postavení advokáta postupoval jinak, dostal by se do rozporu se zákonem o advokacii. Podle pravidel profesionální etiky a pravidel soutěže advokátů České republiky advokát nesmí v řízení uvádět údaje, ani navrhopat důkazy, o nichž ví, že jsou nepravdivé nebo klamavé, a to ani na příkaz klienta. Porušení této povinnosti může představovat na prvním místě kárné provinění, avšak nikoliv bez dalšího trestný čin.

13 Nález Ústavního soudu II. ÚS 789/2006 dosud nebyl publikován ve Sběrce nálezů a stanovisek Ústavního soudu, je však dostupný veřejnosti na <http://www.councourt.cz/>

Konečný závěr policejního orgánu a dozorcujícího státního zástupce, který vedl k odložení předmětné trestní věci, je ryze právní. Policejní orgán, který zahajoval trestní řízení podle § 158 odst. 3 trestního řádu, jej dozorcující státní zástupce a v neposlední řadě i soudce rozhodující o žádosti policejního orgánu podle § 88a odst. 1 trestního řádu, při zjevné absenci jakýchkoliv indicií nasvědčujících důvodnosti podezření, že stěžovatel mohl spáchat trestný čin ve smyslu záznamu sepsaného podle § 158 odst. 3 trestního řádu, měli možnost již tehdy učinit stejný závěr, který vedl k odložení věci. Je jejich selháním, že tak neučinili. Ustanovení § 158 odst. 3 trestního řádu není postaveno na principu objasňování a prověřování spekulativního tvrzení o spáchání trestného činu, ale jen takových tvrzení, která zakládají důvodné podezření, a tedy nejsou pouhou spekulací.

Ústavní soud si je vědom toho, že odposlechy provedené na základě zrušovaného rozhodnutí byly již provedeny, takže jeho zrušením tomuto následku již nelze zabránit, avšak důsledky tohoto rozhodnutí spočívající v zásahu do osobnostních práv stěžovatele trvají. Proto byl uvedený příkaz podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu zrušen.

Pokud policejní orgán dospěl k závěru, že je pro dané trestní řízení obsah záznamů nevyužitelný, měl povinnost je předepsaným způsobem zničit, a to ve všech formách, v nichž se nacházejí ve spise. Tato povinnost tedy nebyla vyčerpána zničením CD nosičů s uvedenými záznamy, pokud současně zůstaly ve spisu založeny tyto záznamy v listinné podobě.

Ústavní soud rozhodl v senátu o ústavní stížnosti Mgr. Jaroslava Čapka, zastoupeného JUDr. Václavem Vlkem, advokátem, směřující proti příkazu soudkyně Okresního soudu Praha-východ ze dne 27. dubna 2004, sp. zn. Nt 913/2004, a postupu policejního orgánu ve věci vedené pod ČTS: PSC-2150/OHK-2004, za účasti 1) Okresního soudu Praha-východ, a 2) Policie České republiky, jako účastníků řízení, a 1) Nejvyššího státního zastupitelství a 2) Vrchního státního zastupitelství v Praze, jako vedlejších účastníků řízení, takto:

„I. Příkaz soudkyně Okresního soudu Praha-východ ze dne 27. dubna 2004, sp. zn. Nt 913/2004, se ruší.

II. Policii České republiky se příkazuje zničit ze spisu ČTS: PSC-2150/OHK-2004 záznamy o uskutečněném telekomunikačním provozu pořízené v listinné podobě na základě příkazu soudkyně Okresního soudu Praha-východ ze dne 27. dubna 2004, sp. zn. Nt 913/2004.

III. Ve zbývajících částech se ústavní stížnost odmítá.“

8.

K odůvodnění nálezu II. ÚS 789/2006

V odůvodnění nálezu II. ÚS 789/2006 pak ústavní soud uvedl:

„Podle obecně uznávaného výkladu obsahem příkazu podle § 88a odst. 1 trestního řádu musí být, mimo obecných náležitostí uložení sdělení konkrétních údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu s odkazem na konkrétní ustanovení speciálního zákona, údaj o sledovaném období, údaj o majiteli či uživateli příslušné telefonní či jiné stanice, účel zjišťování údajů, a to zejména ve formě údajů o trestném činu, pro který se trestní řízení vede, údaj o konkrétním oprávněném orgánu činném v trestním řízení, a údaj o způsobu sdělení požadovaných údajů (Šámal, P. a kol.: **Trestní řád. Komentář. I. díl. 5. vydání.** Praha, C. H. Beck, 2005, str. 684, bod 9).

Účel zjišťování údajů podle § 88a odst. 1 trestního řádu je nutno zkoumat s ohledem na to, zda se stal skutek, v němž je

spatřován trestný čin, zda tento skutek spáchal obviněný, případně z jakých pohnutek, a to jako na podstatné okolnosti mající vliv na posouzení nebezpečnosti činu. Tato kritéria totiž předpokládají, že je dána legitimita zásahu do práva na respektování soukromého života, namísto aby se posuzovala přítomnost kritérií opodstatňujících tento zásah. Vždy je tedy nutné účel zjišťování údajů podle § 88a odst. 1 trestního řádu posuzovat s ohledem na to, zda se jedná o nezbytný zásah v legitimním veřejném zájmu, a zda se jedná o zásah přiměřený sledovanému cíli [srov. čl. 8 odst. 2 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod].

I v řízení podle § 88a odst. 1 trestního řádu je tedy nutné zkoumat opodstatněnost vedení příslušného trestního řízení. Pokud je řízení vedeno pouze na základě důvodného podezření, že byl spáchán trestný čin, tj. pokud byly teprve zahájeny úkony trestního řízení, musí být v odůvodnění vyloženo, o jaké skutečnosti se takový závěr opírá. Pouhé trestní oznámení samo o sobě, není-li doloženo alespoň indiciemi, z nichž lze důvodné podezření dovozovat, a opírá se tudíž jen o spekulativní úvahu, nepostačuje k nařízení odposlechů, neboť nepostačuje ani k zahájení řízení k objasnění a prověřování skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin podle § 158 trestního řádu (srov. nálezný sp. zn. II. ÚS 615/06 ze dne 23. května 2007 in <http://www.judikatura.cz/>). Nezbytnost zkoumání, zda žádost o vydání příkazu podle § 88a odst. 1 trestního řádu byla podána v řádně zahájeném trestním řízení, vyplývá přímo z čl. 13 Listiny ve spojení s čl. 8 odst. 2 Úmluvy a je nerozhodné, že se o této povinnosti výslovně nezmiňuje i zákon. Z hlediska ústavně chráněných základních práv je nepřipustné, aby zahájení úkonů k objasňování a prověřování skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin podle § 158 odst. 3 trestního řádu, např. ve formě odposlechů, bylo zneužíváno jako prostředku k teprve dodatečnému opatřování podkladů pro tento postup, tj. samotné důvodnosti podezření.

Z mezí ústavnosti přitom vybočuje postup, při němž ve fázi před zahájením trestního stíhání, kdy ještě není jasně vymezen skutek ani stanoven okruh osob podezřelých, provedla policie úkon upravený v hlavě čtvrté trestního řádu jako každý úkon, aniž by přezkoumatelným způsobem zdůvodnila, proč provedení úkonu nebylo možné odložit na pozdější stadium trestního řízení.“

V závěrech k napadenému rozhodnutí pak ústavní soud v nálezu II. ÚS 789/2006 uvedl:

„V posuzovaném případě byla žádost o vydání příkazu podle § 88a odst. 1 trestního řádu podána v řízení k objasnění a prověření skutečností důvodně nasvědčujících, že byl spáchán trestný čin, tedy v řízení podle § 158 odst. 3 trestního řádu. Trestný čin podvodu podle § 250 odst. 1 a 4 trestního zákona byl spatřován v tom, že stěžovatel v žalobách podaných jménem svého klienta zpochybňuje podmínky konfiskace jeho majetku zejména tím, že vědomě zamlčuje jemu známé podstatné skutečnosti, či je uvádí neúplně v úmyslu uvést třetí osoby (včetně státu) v omyl, nebo využít jejich omylu a tím pro svého klienta získat konfiskovaný majetek. Policejní orgány v žádosti o vydání předmětného soudního příkazu rovněž konstatovaly, že z dosud získaných materiálů lze vyvozovat ovlivňování žalovaných stran, zejména starostů malých obcí, či některých státních úředníků. Dlužno dodat, že posledně uvedený údaj nemá žádnou oporu v policejním spise a je tedy pouhou spekulací. V žád-

ném prípade prítom policejný orgán neuvádzal, že by se jednalo o úkon neodkladný alebo neopakovateľný.

Príkaz ze dne 27. dubna 2004, vydaný soudkyní Okresního soudu Praha-východ, obsahuje označení žádajícího policejního orgánu, označení jím vedeného trestního řízení, označení trestného činu, popis vytykaného skutku, označení telefonních stanic a jejich uživatele, sledované období, a konečně závěr: „Vzhledem k tomu, že jde o objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení a vyhodnocením získaných informací by bylo možno zjistit tyto skutečnosti, soud návrhu vyhověl v rozsahu uvedeném shora.“ Z toho lze vyvodit, že se soud nezabýval ani otázkou, zda trestní řízení bylo řádně zahájeno, tedy o jaké indicie se opírá závěr o důvodnosti podezření, že se stěžovatel mohl dopustit trestného jednání, jak bylo vyloženo shora, ani tím, k čemu konkrétně je zjištění požadovaných informací v rámci trestního řízení třeba, ani proč je možné tento úkon provést jako 'obyčejný' a nikoliv neodkladný nebo neopakovateľný. Předmětnému příkazu tudíž schází smyslu- plné odůvodnění, resp. propojení s jakýmkoliv ústavně chráněným účelem (sp. zn. III. ÚS 671/02 in Sbírka nálezů a usnesení. Sv. 29, N. 10., str. 69).

Konečný závěr policejního orgánu a dozorujícího státního zástupce, který vedl k odložení předmětné trestní věci, je ryze právní, a proto, aby byl učiněn, nebylo nutné opatřovat důkazní materiál v rozsahu 4384 stran ve 13 svazcích, obsahující i právní pomoc ze zahraničí, informace zpravodajské služby, jak se to stalo v tomto případě. **Policejný orgán, který zahajoval trestní řízení podle § 158 odst. 3 trestního řádu, jej dozorující státní zástupce, a v neposlední řadě i soudce rozhodující o žádosti policejního orgánu podle § 88a odst. 1 trestního řádu, při zjevné absenci jakýchkoliv indicií nasvědčujících důvodnosti podezření, že stěžovatel mohl spáchat trestný čin ve smyslu záznamu sepsaného podle § 158 odst. 3 trestního řádu, měli možnost již tehdy učinit stejný závěr, který vedl k odložení věci. Je jejich selháním, že tak neučinili a nelze souhlasit s názorem státních zastupitelství, že předmětná trestní věc byla řádně zahájena. Ustanovení § 158 odst. 3 trestního řádu není postaveno na principu objasňování a prověřování spekulativního tvrzení o spáchání trestného činu, ale jen takových tvrzení, která zakládají důvodné podezření, tedy nejsou pouhou spekulací.“**

V nálezů II. ÚS 789/2006 z 27. září 2007 šlo o údaje o skutečných rozhovorech advokáta Mgr. Jaroslava Čapka s jeho klientem (§ 88a TrŘ). Podle nálezů jsou i tyto údaje o volaných číslech, datu, času a trvání hovoru a také o stanicích zajišťujících provoz mobilních telefonů nedílnou součástí telefonní komunikace a jako takové jsou předmětem ochrany soukromí.

9.

Co plyne z nálezů II. ÚS 789/2006?

V praxi se nejednou ukazuje, že policejný orgán zahajuje trestní řízení bez toho, že by byl s to dovodit důvodné podezření,

že se osoba dopustila trestného činu, a vychází pouze z trestního oznámení, přičemž poznatky v něm obsažené jsou subjektivním názorem či jednostrannou informací oznamovatele, které zůstaly neověřeny a nedoloženy. Stejně jako ve věci rozebírané v cit. nálezů jsou i v jiných věcech advokáti přesvědčeni, že tvrzení obsažená v trestním oznámení nebo obsažená v jiném podnětu nepostačují k nařízení odposlechů, protože nejsou dostatečná ani k zahájení řízení k objasnění a prověřování skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchan trestný čin (§ 158 TrŘ).

Nález Ústavního soudu II. ÚS 789/2006 uvedl, že odpovědi byly zneužity k teprve dodatečnému opatřování podkladů pro zdůvodňování samotné důvodnosti podezření.¹⁴

V trestní věci není obhájce oprávněn prokazovat vinu obviněného ani předkládat důkazy, které mu přitěžují. Obdobně ani v občanskoprávní věci není advokát oprávněn uvádět skutečnosti odporující nároku, který jménem klienta uplatnil, nemůže navrhnout důkazy proti klientovu návrhu ani sdělovat cokoliv,

čím by jej mohl znevýhodnit oproti protistraně. Pokud by tak advokát jednal, byl by jeho postup v rozporu se zájmem klienta. V takovém případě by nechránil a neprosazoval práva a oprávněné zájmy klienta a neuplatňoval by v jeho zájmu vše, co podle svého přesvědčení pokládá za prospěšné (§ 16 zákona o advokacii), a to by byl důvod přinejmenším k jeho kárnému postihu, protože by zlepšil důkazní situaci protistrany, již by svojí aktivitou a za peníze svého klienta umožnil

uspět v civilním sporu.

Policejný orgány si nejednou neuvědomují, že **advokát zastupující klienta v občanskoprávní věci by v případě jakéhokoliv zvýhodňování protistrany porušil povinnost chránit a prosazovat práva a oprávněné zájmy klienta a řídit se jeho pokyny (§ 16 odst. 1 zákona č. 85/1996 Sb. o advokacii, ve znění pozdějších předpisů).** Uváděním skutečností odporujících klientovu návrhu a jeho pokynům by se nepochybně dopustil kárného provinění. Poznatky z praxe ukazují, že postup popsany ústavním soudem v cit. nálezů není výjimkou. Případ popsany v cit. nálezů se odlišuje od jiných tím, že advokát se tentokrát o postupu orgánů činných v trestním řízení věrohodně dozvěděl již v době jejich provádění a získal o něm důkazy.

Je známo, že stát je v některých civilních věcech žalovaným, je tedy jako účastník řízení v rovném postavení s ostatními účastníky. Ústavní soud v cit. nálezů uvedl, že **je-li současně s civilním řízením zahájeno trestní řízení** (ve formě objasňování a prověřování skutečností před zahájením trestního stíhání konkrétní osoby), **aniž jsou pro takový postup splněny zákonné podmínky v podobě důvodného podezření, svádí to k domněnce, že se stát snaží vylepšit si svoji procesní pozici, a to minimálně získáním informací prostředky orgánů činných v trestním řízení a dalších mocenských složek, nejde-li přímo o pokus o zastrašení druhého účastníka řízení. Takový postup je v demokratické společnosti zcela nepřijatelný a je hodný odsouzení.** Přitom nejde o ojedinělý případ, kdy i jinými účast-

¹⁴ O tom, že odposlechy jsou v praxi nejednou zneužívány k dodatečnému opatřování podkladů pro zdůvodňování samotné důvodnosti podezření, mají poznatky advokáti v různých věcech. Toto závažné tvrzení však bylo uvedeno až v nálezů Ústavního soudu II. ÚS 789/2006, protože se je neodvážil publikovat žádný advokát.

níky civilního řízení, než je stát, je zneužíván institut trestního oznámení k ovlivnění civilního procesu. I když v tomto případě mechanismy státu nakonec zcela správně vedly k odložení trestní věci, je pro demokratický vývoj země varující, že se tak stalo až po masivním, zřejmě i neobyčejně nákladném a zcela zbytečném trestním řízení, které od počátku nemělo být vůbec vedeno.

Nelze pominout, že odposlechy provedené na základě zrušovaného rozhodnutí byly uskutečněny, takže zrušením příkazu nebylo možno zabránit nepříznivému následku pro osobu odposlouchávaného advokáta. Zabráněno bylo nadále trvajícím důsledkům tohoto rozhodnutí spočívajícím v zásahu do osobnostních práv odposlouchávaného advokáta.

Česká advokátní komora přijala rozhodnutí ÚS s velkým uspokojením. „Ústavní soud svým rozhodnutím potvrdil nedotknutelnost práva klientů na důvěrnost informací svěřovaných advokátovi.“¹⁵

Advokát JUDr. Václav Vlk, který Mgr. Čapka před ústavním soudem zastupoval, uvedl: „Nezávadnější je, že ÚS konstatoval zneužívání mocenských orgánů státu proti ostatním účastníkům civilního řízení a k jejich zastrahování. Vyslovil se k jedné kauze, ale současně řekl, že odposlechy jsou nejzávažnější a až poslední důkaz. Nejdříve si policie musí udělat jasno, co je a co není trestný čin, jestli někdo nepodal trestní oznámení jen proto, aby zneškodnil advokáta protistrany, nebo třeba svého politického protivníka. Teprve pak může žádat o povolení odposlechu. Ochrana toho, o čem mluví klient se svým advokátem, je prvořadá.“¹⁶

10.

Advokát a klient, obhájce a obviněný

V praxi je dlouhodobě problém v poslední větě ustanovení § 88 odst. 1 TrŘ, v níž se uvádí, že zjistí-li policejní orgán při odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, že obviněný komunikuje se svým obhájcem, je povinen odposlech ihned přerušit, záznam o jeho obsahu zničit a informace, které se v této souvislosti dozvěděl, nijak nepoužít.

V praxi se obhajobě obviněných věnuje pouze určité procento advokátů. Většina advokátů se zabývá občanskoprávní, pracovní, obchodní, správní a jinou problematikou, nebo poskytuje individuální rady klientům, kteří se na ně obracejí se svými problémy. Jak ve zmíněných, tak i mnoha dalších případech právních služeb však nejde o komunikaci obviněného s obhájcem. Z toho pak **policejní orgány a státní zástupci nezřídka dovozují, že pokud nejde o obhajobu obviněného obhájcem, nic nebrání nařízení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, nejednou i v případech, kdy nejsou splněny podmínky § 88 odst. 1 TrŘ.**

Mnohé nasvědčuje tomu, že k tomuto přístupu orgánů činných v trestním řízení přispívá i úprava § 88 odst. 1 TrŘ, kde bohužel není ve druhé větě výslovně uvedeno, že provádění odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu mezi obhájcem a obviněným, **stejně jako mezi advokátem a jeho kli-**

entem, je nepřipustné. Ve třetí větě § 88 odst. 1 TrŘ pak není uvedeno, že zjistí-li policejní orgán při odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, že obviněný komunikuje se svým obhájcem, **nebo klient se svým advokátem**, je povinen odposlech ihned přerušit, záznam o jeho obsahu zničit a informace, které se v této souvislosti dozvěděl, nijak nepoužít.

Z toho orgány činné v trestním řízení nesprávně dovozují, že nepřipustné je pouze provádění odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu mezi obhájcem a obviněným, zatímco odposlechy a záznamy telekomunikačního provozu mezi advokátem a klientem jsou možné až do okamžiku, kdy advokát převezme obhajobu obviněného v trestní věci, což je možné až poté, co policejní orgán zahájí trestní stíhání sdělením obvinění určité osobě a ta si zvolí obhájcem konkrétního advokáta, který její obhajobu převezme (nebo je jí obhájce ustanoven, či určen Komorou). Proto policejní orgány a následně státní zástupci navrhují odposlechy telekomunikačního provozu i mezi advokáty a klienty (pokud nejde o obhajobu obviněného obhájcem v trestní věci) a na základě jejich návrhu soud a v přípravném řízení soudce vydávají příkaz k odposlechu. Tím je však zřetelně narušena nedotknutelnost práva klientů na důvěrnost informací svěřovaných advokátovi. **Informace mezi advokátem a klientem jsou nedotknutelné od okamžiku, kdy jsou klientem či jinak sděleny advokátovi, nikoliv až od převzetí obhajoby.** Pokud by tomu bylo jinak, bylo by možno odposlouchávat a pořizovat záznamy telekomunikačního provozu mezi osobou podezřelou z trestné činnosti a advokátem, což by mohlo zapříčiňovat oddalování doby zahájení trestního stíhání sdělením obvinění proto, aby orgány činné v přípravném řízení v rámci postupu před zahájením trestního stíhání mohly obstarat co nejvíce důkazů proti podezřelému. Stejně tak by bylo možno odposlouchávat jakékoliv jiné formy komunikace mezi advokátem a klientem.

Orgány činné v trestním řízení navrhuující odposlechy advokátů a jejich klientů pomíjejí skutečnost, že podle ustanovení § 168 odst. 3 věta první TrZ nemá advokát (ani advokátní koncipient), který se dozví o spáchání trestného činu v souvislosti s výkonem advokacie, oznamovací povinnost. Proto také advokát ani advokátní koncipient nemá oznamovací povinnost, dozví-li se o spáchání trestného činu klientem při poradě s ním, při zastupování klienta jako žalovaného nebo žalobce v občanskoprávní, pracovní, správní věci či při jakékoliv jiné formě výkonu advokacie, ať již od klienta, který se mu svěřil se spácháním trestné činnosti, či z jakéhokoliv dalšího pramene. Pokud by advokát měl povinnost oznamovat trestnou činnost, kterou již spáchal jeho klient, znamenalo by to, že advokát by byl nucen napomáhat orgánům činným v trestním řízení na straně jedné, a klient, který se dopustil trestné činnosti, by se nemohl obrátit na advokáta s žádostí o poradu bez rizika, že jeho trestnou činnost advokát oznámí orgánům činným v trestním řízení. Podle § 16 odst. 1 zákona o advokacii je advokát povinen chránit a prosazovat práva a oprávněné zájmy klienta a řídit se jeho pokyny, pokud nejsou v rozporu se zákonem nebo stavovským předpisem advokacie. Pokud by advokát byl povinen

15 Prohlášení České advokátní komory ze 17. 10. 2007.

16 Chmelíček, J.: ÚS: Sledování advokáta Čapka bylo nezákonné, in: Právo, 18. 10. 2007, s. 8.

oznamovat trestnou činnosť spáchanou jeho klientem, preštal by byť advokát tím, kto chráni a prosazuje práva a oprávnené zájmy svojho klienta, pretože by sa stal spolupracovníkom orgánov činných v trestnom řízení, a to v situácii, kedy by trestný čin bol již spáchaný, tedy vzniku škodlivého následku na životech, zdraví či majetku by advokát nemohl predejsť.¹⁷

11.

Závěr a návrh *de lege ferenda*

Trestní řád odlišuje dva samostatné zajišťovací úkony se samostatným povolovacím režimem.

Jednak **odposlech a záznam telekomunikačního provozu (§ 88 TrŘ)**, jenž směřuje ke zjištění obsahu telekomunikačního provozu, který právě probíhá nebo který se uskuteční až v budoucnosti, a dále **zjišťování údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu (§ 88a TrŘ)**, tedy zjišťování údajů o již v minulosti uskutečněném telekomunikačním provozu.

Tedy vždy, když je vedeno trestní řízení pro zvlášť závažný úmyslný trestný čin nebo pro jiný úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva (§ 88 odst. 1 TrŘ) a předseda senátu nebo v přípravném řízení soudce nařídí odposlech a záznam telekomunikačního provozu, je možno zjišťovat též údaje o tomto telekomunikačním provozu uskutečněném v minulosti (§ 88a odst. 1 TrŘ). To je však možné pouze tehdy, pokud je to třeba k objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení.

V tom spočívá úzká návaznost ustanovení § 88 TrŘ a ustanovení § 88a TrŘ. Dojde-li k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu podle § 88 odst. 1 TrŘ, lze dodatečně zjišťovat i údaje o telekomunikačním provozu uskutečněném již v minulosti, třeba před měsíci či lety (§ 88a odst. 1 TrŘ). Proti tomu nelze nic namítat, pokud existovaly alespoň indicie nasvědčující důvodnosti podezření, že advokát či jiná osoba mohla spáchat trestný čin ve smyslu záznamu sepsaného podle § 158 odst. 3 TrŘ a nešlo o pouhou spekulaci. Pokud však došlo pouze k objasňování a prověřování spekulativního tvrzení o spáchání trestného činu, místo důvodného odložení věci, jde o postup v rozporu se zákonem. Potom se porušení ustanovení § 88 odst. 1 TrŘ může promítnout také v porušení ustanovení § 88a odst. 1 TrŘ.

V nálezu II. ÚS 789/2006 se jednalo o údaje o uskutečněných rozhovorech advokáta s jeho klientem (§ 88a TrŘ), nikoliv o obsah zpráv předávaných telefonem. **Podle nálezu jsou i tyto údaje o volaných číslech, datu, času a trvání hovoru a také o stanicích zajišťujících provoz mobilních telefonů nedílnou součástí telefonní komunikace a jako takové jsou předmětem ochrany soukromí člověka.** Přitom zjišťování údajů

o uskutečněném telekomunikačním provozu podle § 88a TrŘ je možné jak u úmyslných trestných činů, k jejichž zjišťování je vyhrazen odposlech a záznam telekomunikačního provozu podle § 88 odst. 1 TrŘ, tak u kteréhokoliv jiného trestného činu.

Advokát je vesměs tím, kdo zná skutečnosti, které jsou významné pro trestní řízení. Ústavní soud v nálezu II. ÚS 789/2006 výslovně uvedl, že **advokát je vázán mlčenlivostí a skutečností významné pro trestní řízení nemůže sdělovat orgánům činným v trestním řízení, nic mu však nebrání sdělovat je při telefonické (e-mailové, faxové i jiné) komunikaci se svým klientem.**

Pokud je však zahájeno trestní řízení a policejní orgán shodně se státním zástupcem dovodí podezření vůči advokátovi ze spáchání zvlášť závažného úmyslného trestného činu nebo jiného úmyslného trestného činu, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva, lze důvodně předpokládat, že v telefonu mohou být sděleny významné skutečnosti pro trestní řízení. Potom orgány činné v trestním řízení nezřídka dovozují, že odposlech advokáta je možný. Podle názoru advokátů a shodně i České advokátní komory je však stát povinen zabezpečit práva i zákonnou ochranu zájmů občanů, zejména pak v případech, kdy využívají právních služeb advokáta, a proto je nemožno narušit ani prostřednictvím orgánů činných v trestním řízení, tedy ani odposlechem telefonátů a jiných forem telekomunikačního provozu advokáta.

Z nálezu ústavního soudu v II. ÚS 789/2006 mj. plyne, že ustanovení § 158 odst. 3 TrŘ není postaveno na principu objasňování a prověřování spekulativního tvrzení o spáchání trestného činu, ale jen takových tvrzení, která zakládají důvodné podezření, a tedy nejsou pouhou spekulací. Odposlechy nelze zneužívat k dodatečnému opatřování podkladů pro zdůvodňování samotné důvodnosti spekulativního podezření. Advokát zastupující klienta v občanskoprávní věci není oprávněn zvyšovat protistranu, neboť by porušil povinnost chránit a prosazovat práva a oprávněné zájmy klienta a řídit se jeho pokyny.

V nálezu II. ÚS 789/2006 ústavní soud uvedl, že **odposlech advokáta je vyloučen, protože je nezákonný.** Proto *de lege ferenda* navrhuji promítnutí tohoto nálezu do trestního řádu, konkrétně v podobě doplnění ustanovení § 88 odst. 1 věta druhá a třetí TrŘ o pasáže mnou psané tučně: **Provádění odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu mezi obhájcem a obviněným, stejně jako mezi advokátem a jeho klientem, je nepřípustné.** Zjistí-li policejní orgán při odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, že obviněný komunikuje se svým obhájcem, **nebo advokát se svým klientem,** je povinen odposlech ihned přerušit, záznam o jeho obsahu zničit a informace, které se v této souvislosti dozvěděl, nijak nepoužít (§ 88 odst. 1 TrŘ). ■

¹⁷ Ze stejného důvodu jako advokát nemá oznamovací povinnost ani duchovní registrované církve a náboženské společnosti s oprávněním k výkonu zvláštních práv, dozví-li se o spáchání trestného činu v souvislosti s výkonem zpovědního tajemství nebo v souvislosti s výkonem práva obdobného zpovědnímu tajemství. Srov. ustanovení § 168 odst. 3 věta první trestního zákona.

RESUMÉ

Nezákonný odposlech advokáta

Advokát má zákonem uloženou povinnost zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, o nichž se dozvěděl v souvislosti s poskytováním právních služeb. Přesto, že odposlech komuni-

kace advokáta s jeho klientem není povolen, ukazuje se, že k němu v praxi dochází. Významný je proto nálezu II. ÚS 789/2006, v němž Ústavní soud uvedl, že odposlech advokáta je vyloučen, protože je nezákonný. Autor v návaznosti na výrokovou část a podstatné odůvodnění nálezu uvádí, že důvěrnost rozhovorů mezi obviněným a obhájcem musí být chráněna stejně jako

rozhovory medzi advokátom a klientem. Proto *de lege ferenda* navrhuje promítnutí cit. nálezu do ustanovení § 88 odst. 1 TrŘ věta druhá a třetí TrŘ.

pose the above-mentioned Finding to Sec. 88(1) second and third sentence of the Criminal Procedure Code.

SUMMARY

Illegal Wiretapping and Eavesdropping of Attorneys at Law

Each lawyer is by operation of law obliged to hold any and all facts and information learnt in connection with the provision of his legal services in trust and confidence. Despite the fact the eavesdropping on client-lawyer conversation is illegal, monitoring of phone conversations has occurred on a number of occasions. In this context the author points to the important Finding No. II. ÚS 789/2006 in which the Constitutional Court ruled that the wiretapping and eavesdropping of attorneys at law is illegal and therefore lines cannot be tapped. The author (referring to the dictum of the Finding and its underlying rationale) concludes that confidentiality of information exchanged in the conversation between the defendant and his defence counsel must be protected in the same way as the client-lawyer conversation. He therefore *de lege ferenda* proposes to trans-

ZUSAMMENFASSUNG

Gesetzwidrige Abhörung des Rechtsanwalts

Dem Rechtsanwalt wird kraft Gesetzes die Pflicht zur Wahrung des Stillschweigens über alle Tatsachen, über die er im Zusammenhang mit der Erbringung von Rechtsdiensten Kenntnis erlangen hat, auferlegt. Es stellt sich heraus, dass obwohl die Abhörung der Kommunikation des Rechtsanwalts mit seinem Kunden nicht zulässig ist, kommt dies in der Praxis vor. Belangvoll ist deswegen das Urteil II. des Verfassungsgerichtes 789/2006, in dem das Verfassungsgericht vorgebracht hat, dass die Anhörung des Rechtsanwalts ausgeschlossen ist, weil es gesetzwidrig ist. Der Autor gibt im Zusammenhang mit dem Spruchteil und wesentlicher Begründung des Urteils an, dass die Vertraulichkeit der Gespräche zwischen dem Beschuldigten und dem Verteidiger, so wie der Gespräche zwischen dem Rechtsanwalt und seinem Kunden geschützt werden muss. Deswegen schlägt er *de lege ferenda* vor, das zitierte Urteil unter die Bestimmungen § 88 Abs. 1 zweiter und dritter Satz der Strafgerichtsordnung zu verankern.

Do vašej knižnice: Etické desatoro začínajúceho advokáta

Krsková, A.: **Etické desatoro začínajúceho advokáta (Vademecum profesijnej etiky)**. Bratislava : Iura edition, 2008, 282 strán. ISBN 978-80-8078-185-9

V oblasti nielen advokátskej, ale aj celkovo právnickej etiky z pera autorky profesorky Krskovej ide v knižnej literatúre o prvý ucelený pohľad na etiku nášho povolania. Skúmanú problematiku si dovoľujem považovať za aktuálnu aj vzhľadom na skutočnosť, že počet advokátov z predprevratového obdobia, ak tak samozrejme môžeme rok 1989 označiť, asi 20-násobne stúpol, čím sa otázky etiky stávajú významnými už pre vyše 4 tisíc členov advokátskej komunity na Slovensku. Označenú monografiu možno hodnotiť pozitívne nielen pre značné penzum teoretických znalostí získaných a aplikovaných v knihe autorkou, ale aj kvôli praktickému prehľadu o prejavoch etiky v advokátskom prostredí v súčasnosti i pro futuro. Za značný prínos v knižnici každého z kolegov - advokátov považujem recenzované dielo v neposlednom rade i pre jeho komplexný záber etických vzťahov vrátane ich riešenia použiteľného v odbornej praxi každého z nás. Aj keď názov *Etické desatoro začínajúceho advokáta* prednaznačuje význam najmä pre začínajúcich advokátov, po prečítaní všetkých 282 strán čitateľ bez problémov pochopí, že nielen pre nich...

Po Slove k téme ako entréé monografie nasleduje 16 kapitol, z ktorých posledných 10 tvorí quasi Dekalóg, teda akoby desatoro Božích prikázaní, ktoré by mohli či mali nielen začínajúci advokáti dodržiavať. Úvod publikácie zaznamenáva advokáciu ako starobylé a slávne povolanie s imponantným rodokmeňom, pripomína pritom nezastupiteľnosť služieb advokátov aj ich združovanie v komorách. S autorkou si dovoľím nesúhlasiť len v uvedení počiatku samosprávy advokácie na Slovensku v roku 1868. Domnievam sa, že samospráva v advokácii na našom území sa začína rokom 1874, kedy bol prijatý zákonný článok XXXIV/1874 advokátsky poriadok a r. 1868 je zase významný pre vznik samosprávy v advokácii predlitavskej, teda rakúskej časti Rakúsko-uhorskej monarchie vrátane Čiech po prijatí zákona o advokátskom poriadku č. 96/1868 Ríš. zák. Prvé state knihy nevynechávajú ani minoritné úvahy o zrušení povinného členstva advokátov v komorách v rámci zrušenia tzv. samoregulácie povolania. Za zaujímavý považujem prehľad svetových a európskych organizácií advokátov, zásadne však nesúhlasím s uvádzaním anglicizmov k originálnym, teda francúzskym skratkám medzinárodných združení advokátov. Tak by k Medzinárodnej asociácii mladých advokátov mal byť správne uvedený plný oficiálny názov tvoriaci skratku **AIIA** čiže **Association internationale des Jeunes Avocats** a k Rade advokátskych komôr a právnických spoloč-

ností ES t. j. CCBE zase **Conseil des Chambres des barreaux européens** (skrátene Conseil des barreaux européens).

Vysoko oceňujem aj časť o hodnotách advokácie, deontológii a etickom kódexe advokátov. Nadväzujúca časť rozoberá modernizáciu i sebaobraný reflex advokácie, disciplinárne konanie vrátane disciplinárnej zodpovednosti i disciplinárnych trestov. Za zaujímavú považujem informáciu o existencii Ústavu pre advokátske právo v nemeckom Kolíne nad Rýnom.

Prvé príkazanie sa venuje vzťahu advokáta ku klientovi vrátane jeho zodpovednosti za spôsobenú škodu, bez povšimnutia nemožno z normotvornej činnosti Ústavného súdu Slovenskej republiky vynechať záver o tom, že porušenie povinnosti advokátom nezakladá pre jeho mandanta porušenie práva na spravodlivý proces či práva na obhajobu v trestnom konaní, ale iba občianskoprávnu zodpovednosť v zmluve o právnej pomoci. V rámci modelov vzťahu advokát – klient, ku ktorým patria aj modely paternalizmu, dôvery, priateľstva a zmluvy napr. pri modeli agentúry autorka *expressis verbis* odôvodňuje akceptovanie aj klientov s návrhmi či potrebami, s ktorými sa advokát neztotožňuje, resp. ktoré neschvaľuje.

Druhé príkazanie hovorí o kompetentnosti zástupcov nášho stavu. Nemožno si tu nevšimnúť napr. judikát nemeckého Spolkového ústavného dvora z Karlsruhe, v zmysle ktorého povinnosťou advokáta nie je poskytnúť klientovi jednoznačné informácie alebo prognózy o tom, ako dopadne prebiehajúce konanie. Práve Nemecko je sídlom nielen Nemeckej advokátskej akadémie, ale aj pre rozšírenie vedomostí advokátov z *acquis communautaire* zriadenej Európskej právnickej akadémie v Treviri. **Príkazanie číslo 3 rozoberá problematiku bezplatnej právnej pomoci** i zastupovania resp. obhajob *ex officio*. Jedna stať sa venuje Centru právnej pomoci na Slovensku.

V štvrtom príkazaní sa možno dočítať o reklame a publicite advokátov vrátane výsledkov bohatej praktickej činnosti Európskeho súdu pre ľudské práva, **v piatom zase o spôsobe odmeňovania** za poskytnutie právnych služieb. **Pri šiestom**

príkazaní autorka neopomenula zaoberať sa oddanosťou a lojalnosťou právneho zástupcu k svojmu mandantovi, v protiklade s tým hneď **ďalšie príkazanie hovorí o nezávislosti advokácie** i príp. konfliktoch záujmov a spôsobe ich riešenia. **Ôsme príkazanie je vyplnené správaním sa advokátov vo vzťahu k súdom** a sudcom, ich komunikáciou s nimi i slobodou obhajoby. **Pri deviatom príkazaní zaujme čitateľa krátka historická i zahraničná komparácia mlčanlivosti** advokátov a významu profesijného tajomstva implementovaného do právneho poriadku u nás v roku 1874, na rozdiel od autorkou spomenutého roku 1868 označujúceho čas prijatia v rakúskej časti spoločného mocnárstva platného advokátskeho poriadku č. 96/1868 Ríš. zák. Podrobne sa môžeme dozvedieť o smerniciach Európskej únie platných pre dôvernosť komunikácie advokátov s ich klientami. Osobne by som s poukázaním na platný Trestný zákon i Trestný poriadok zdôraznil záver prof. Krskovej o tom, že výnimka z povinnosti mlčanlivosti advokátov sa nevzťahuje na dokonané trestné činy! Ak teda už došlo k spáchaniu prečinu či zločinu, advokát pred orgánmi činnými v trestnom konaní nie je oprávnený vypovedať, pretože by tým porušil povinnosť mlčanlivosti. **Poslené príkazanie napokon uvádza zdvorilosť advokátov navzájom** aj vo vzťahu ku stavovskej komore.

Záverom možno konštatovať, že prof. Krsková si dozaista zaslúži úctu za napísanie prvotiny v oblasti prehľadu advokátskej etiky na Slovensku. Pri jej zostavení pracovala so širokým záberom literatúry domácej i zahraničnej proveniencie. Poznámkový aparát tvorí aj množstvo judikátov súdov, čo preukazuje znalosť množstva rozhodnutí európskych súdov aj slovenského ochrancu ústavnosti. Pre advokátov je monografia vhodným zdrojom riešenia častých animozít pri eticky rozdielne vnímaných problémoch každodenného profesionálneho života. Dielo prof. Krskovej, ktoré predstavuje komentár Etického kódexu advokácie je skutočne prínosom na právnickom knižnom trhu s nezastupiteľným miestom v knižnici každého z radov advokátov.

JUDr. Rudolf Manik, PhD., advokát

Do vašej knižnice: **A Grammar of Legal English**

Bázlik, M. – Ambrus, P.: **A Grammar of Legal English.**

Bratislava : Iura Edition, 2008, 2004 s.

ISBN: 978-80-8078-203-0

Na slovenský trh sa dostala mimoriadne zaujímavá publikácia autorov Bázlika a Ambrusa *A Grammar of Legal English*. Ide o precízne vypracovanú gramatiku anglického právneho jazyka, ktorá je výsledkom dlhoročnej práce, praktických i teoretických skúseností obidvoch autorov s právnym jazykom angličtiny. Publikácia je potrebná pre všetkých právnikov v praxi, študentov právnických fakúlt v Slovenskej republike, doktoran-

dov v odbore právo, tmočníkov a prekladateľov v praxi, súdnych tmočníkov a prekladateľov a študentov filologických a humanitných fakúlt na Slovensku vo všetkých troch formách štúdia ako je bakalárske, magisterské i doktorandské štúdium. Publikácia je tým ojedinelá, že väčšina do súčasnosti vydaných publikácií týkajúcich sa právnej angličtiny rozoberá danú problematiku len z terminologického hľadiska a gramatickým javom právnej angličtiny sa venuje len okrajovo.

V deväťdesiatych rokoch minulého storočia sa vo svete výrazne začali presadzovať procesy smerujúce ku globalizácii. Tieto procesy boli založené na široko spektrálnom prieniku informačných a komunikačných technológií do všetkých sfér

života spoločnosti vrátane jazykov. V prípade globalizácie v jazyku ide o interakciu dvoch alebo viacerých aj príbuzných jazykov, a to na zvukovej rovine, v slovo tvorbe a v gramatickom systéme. V uvedenom zmysle hovoríme najmä o globalizujúcom vplyve angličtiny, ktorú môžeme považovať ako jazyk globalizácie. Na začiatku 21. storočia angličtina po čínštine predstavovala druhý najrozšírenejší materinský jazyk vo svete, ktorým hovorilo vyše 400 miliónov ľudí. Angličtina má postavenie *lingua franca* (nadregionálny dorozumievací jazyk) v mnohých častiach sveta.

Keď zoberieme do úvahy procesy globalizácie, komunikáciu v rámci Európskej únie, postavenie angličtiny pri medzinárodnej komunikácii, logicky nám z toho vyplynie nutnosť oboznámiť sa a preštudovať si publikáciu *A Grammar of Legal English*, dokonca mať ju ako príručnú literatúru pri čítaní a písaní právnych textov.

Kniha má tri hlavné časti: morfológiu, syntax a praktické cvičenia na precvičenie si gramatických javov právnej angličtiny. V časti morfológie sú popísané najčastejšie sa vyskytujúce javy spojené s tvorbou podstatných mien, prídavných mien, zámen, prísloviak, slovies. Typickou črtou právnej angličtiny je používanie modálnych sloviak a subjuntivu. Ďalšia časť je venovaná predložkám a spojokám. V časti syntax autori rozoberajú základné a rozvíjajúce sa vetné členy, slovosled, súvetie a typy viet. V apendixe sa čitatelia môžu zoznámiť so špecifickými črtami právnej angličtiny, používaním latinských a francúzskych termínov v anglickom právnom jazyku.

PhDr. Elena Vallová
odborná asistentka

Katedra anglických a amerických štúdií FHV UMB
Banská Bystrica

Advokátska kancelária so sídlom v Bratislave

hľadá

zamestnanca na pozíciu

advokátskeho koncipienta

Náplň práce:

- koordinácia a zastrešenie právneho poradenstva pre klientov zo strednej a východnej Európy vrátane nevyhnutných osobných návštev u klientov
- právo obchodných spoločností, záväzkové právo, pracovné právo, poradenstvo v oblasti developerskej činnosti
- právna pomoc v oblasti poskytovania zdravotnej starostlivosti

Podmienky:

- ukončené vysokoškolské vzdelanie v odbore právo
- manažérske schopnosti
- právna prax v trvaní najmenej 1 rok (aj počas štúdia)
- dokonalá znalosť anglického jazyka slovom aj písmom
- vodičský preukaz skupiny B

Ponúkame:

- lukratívne mzdové podmienky
- možnosť odborného rastu
- prácu v mladom dynamickom kolektíve
- nástup asap

Stručný životopis v slovenskom a anglickom jazyku spolu s kontaktnými údajmi posielajte na adresu:
budska@legalart.sk alebo **tudikova@legalart.sk**

Advokátska kancelária JUDr. Tomáš Borec

Kozia 20, 811 03 Bratislava

tel./fax: 02/52931029

e-mail: office@akborec.sk

hľadá

advokátskeho koncipienta

resp.

advokátsku koncipientku

so 6-mesačnou praxou
a výbornou znalosťou anglického jazyka.
Znalosť právnickej terminológie je výhodou.
Nástup možný ihneď.

V prípade záujmu
pošlite štruktúrovaný životopis
v slovenskom a anglickom jazyku
na uvedenú poštovú
alebo e-mailovú adresu.

Zo zasadnutí Predsedníctva SAK

Predsedníctvo Slovenskej advokátskej komory zasadalo 12.–13. júna a 4. júla 2008. Obidve zasadnutia sa konali v budove SAK v Bratislave na Kolárskej ulici.

Na úvod prvého dňa rokovania 12. júna 2008 členovia P SAK určili za overovateľa zápisnice JUDr. Gerega. Na programe bol jediný bod: návrh na vyčiarknutie advokátov zo zoznamu advokátov podľa § 7 ods. 1 písm. f) zákona o advokácii.

Predsedníctvo SAK dňom 12. júna 2008 v súlade s § 7 ods. 1 písm. f) zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov vyčiarklo zo zoznamu advokátov 64 advokátov, pretože boli v omeškaní so zaplatením príspevku na činnosť komory za rok 2007 o viac ako šesť mesiacov a príspevok nezaplatili ani do jedného mesiaca po tom, čo

ich komora vyzvala na zaplatenie spolu s poučením o následkoch nezaplatenia. Zoznam bude uverejnený na www.sak.sk v sekcii prístupnej advokátom a advokátskym koncipientom.

Dňa 13. júna 2008 otvoril rokovanie predseda SAK JUDr. Detvai. Podľa programu členovia P SAK **schválili** zápisnicu zo zasadnutia predsedníctva 16. mája 2008 a **poverili** JUDr. Havláta, JUDr. Popovca a Mgr. Draškabu rokovať s Národnou bankou Slovenska vo veci Advokátskej poisťovne.

O ekonomických veciach informovala riaditeľka ekonomického odboru Ing. Vargová. Na zasadnutie boli pozvaní audítori, ktorí predložili P SAK informácie o Audítorskej správe o previerke ročnej účtovnej závierky SAK k 31. decembru 2007 (správu nezávislého audítora, súvahu, výkaz ziskov a strát a vyhlásenie účtovnej jednotky v súvislosti s auditom účtovnej závierky SAK za rok 2007). Predsedníctvo SAK **poverilo** kanceláriu komory uverejniť správu na webovskej stránke SAK v sekcii prístupnej advokátom a advokátskym koncipientom.

Členovia P SAK prerokovali žiadosti advokátov o zapísanie advokátskych koncipientov do zoznamu advokátskych koncipientov, o vykonanie zmien v zápisoch koncipientov v dôsledku zmeny zamestnávateľa a o vyčiarknutie zo zoznamu advokátskych koncipientov v dôsledku skončenia pracovného pomeru u advokáta, žiadosti advokátskych koncipientov o započítanie inej právnej praxe do praxe advokátskeho koncipienta, žiadosti o zápis do zoznamu advokátov, informácie o pozastavení výkonu advokácie, o zrušení pozastavenia výkonu advokácie, o vyčiarknutí zo zoznamu advokátov, žiadosti advokátov o zápis do zoznamu usadených euroadvokátov, zahraničných advokátov, spoločností s ručením obmedzeným, verejných obchodných spoločností a komanditných spoločností, informácie o zmenách právnej formy obchodných spoločností a o pristúpení spoločníkov a o vyčiarknutí z uvedených zoznamov.

Predsedníctvo SAK **vzalo na vedomie** informácie o zahraničných podujatiach riaditeľky odboru medzinárodných vzťahov Mgr. Marečkovej, vymenovalo

JUDr. Katarínu Čechovú za členku Komisie CCBE pre obchodné právo a poverilo odbor medzinárodných vzťahov propagovať pripravovanú konferenciu ECBA v Bratislave 3. a 4. októbra 2008.

Zasadnutie dňa 4. júla 2008 otvoril predseda SAK JUDr. Detvai. Za overovateľa zápisnice určili členovia P SAK JUDr. Brázdila a schválili zápisnicu z rokovania 12. a 13. júna 2008.

Podľa programu uviedol JUDr. Popovec harmonogram rekonštrukčných prác v budove SAK, členovia PSAK informáciu **vzali na vedomie a rozhodli** aj o rekonštrukcii sociálnych zariadení na prízemí budovy. JUDr. Popovec informoval aj o návrhu spolupráce s Vydavateľstvom a Nakladateľstvom Aleš Čeněk, s. r. o. na zabezpečenie prevádzky elektronického advokátskeho kníhkupectva. Členovia P SAK **súhlasili** s uvedeným návrhom s podmienkou, že požiadavka exkluzivity sa nemôže vzťahovať na odbornú literatúru, vrátane časopisov, ktorá nebude v ponuke Vydavateľstva a Nakladateľstva Čeněk, s. r. o.

Ekonomické otázky uviedla riaditeľka ekonomického odboru Ing. Vargová. Predsedníctvo SAK **uložilo** ekonomickému odboru v súvislosti s organizovaním seminárov advokátov a vzdelávacích podujatí povinnosť vyžiadať zaplatenie účastníckych poplatkov od účastníkov vopred formou výzvy. P SAK prijalo úzus, že účastnícky poplatok sa v prípade neúčasti na vzdelávacích podujatiach nevracia.

Predsedníctvo SAK **vzalo na vedomie** predložený zoznam advokátov, ktorí k 31. máju 2008 nezaplatili príspevok na činnosť SAK a do sociálneho fondu za rok 2008 a príspevok na vzdelávanie koncipienta, a **poverilo** kanceláriu komory uverejniť zoznamy na webovej stránke SAK v sekcii prístupnej advokátom a advokátskym koncipientom.

Predsedníctvo SAK **schválilo** úpravu platenia príspevku na činnosť SAK s tým, že za odsek týkajúci sa vyčiarknutia advokátov zo zoznamu advokátov z dôvodu úmrtia sa dopĺňa nasledovný text: „ak je advokát vyčiarknutý zo zoznamu advokátov z iného dôvodu ako úmrtia, platí príspevok na činnosť SAK ako pri pozastavení činnosti výkonu advokácie v priebehu roka.“

Členovia P SAK prerokovali žiadosti advokátov o zapísanie advokátskych koncipientov do zoznamu advokátskych koncipientov, o vykonanie zmien v zápisoch koncipientov v dôsledku zmeny zamest-

Termíny advokátskych skúšok

Predsedníctvo Slovenskej advokátskej komory stanovilo termíny jesenných advokátskych skúšok v roku 2008 nasledovne:

1. termín

písomná časť:
22., 23. a 24. septembra
ústna časť:
6., 7. a 8. októbra

2. termín

písomná časť:
20., 21. a 22. októbra
ústna časť:
3., 4. a 5. novembra

Pri zaraďovaní na 1. termín advokátskych skúšok majú prednosť uchádzači, ktorí počas koncipientskej praxe absolvovali 6 seminárov.

návateľa a o vyčiarknutie zo zoznamu advokátskych koncipientov v dôsledku skončenia pracovného pomeru u advokáta, žiadosti advokátskych koncipientov o započítanie inej právnej praxe do praxe advokátskeho koncipienta, žiadosti o zápis do zoznamu advokátov, informácie o pozastavení výkonu advokácie, o zrušení pozastavenia výkonu advokácie, o vyčiarknutí zo zoznamu advokátov, žiadosti advokátov o zápis do zoznamu usadených euroadvokátov, zahraničných advokátov, spoločností s ručením obmedzeným, verejných obchodných spoločností a ko-

manditných spoločností, informácie o zmenách právnej formy obchodných spoločností a o pristúpení spoločníkov a o vyčiarknutí z uvedených zoznamov.

Predseda SAK **vzalo na vedomie** Uznesenie o trestnom stíhaní advokáta Mgr. R. M. pre zločin prijímania úplatku podľa § 321 ods. 1, ako aj uznesenie o vztáhu do väzby, a menovanému advokátovi **pozastavilo** výkon advokácie podľa § 8 ods. 1 písm. b) zákona o advokácii.

Členovia P SAK sa **oboznámili** s ponukou spoločného stretnutia s predsedníctvom Českej advokátskej komory. **Odsú-**

hlasili termín stretnutia 11. – 12. septembra 2008 s tým, že v prvý deň bude riadne rokovanie P SAK. V rámci programu spoločného zasadnutia navrhli rokovať o vzdelávanie koncipientov a advokátov a o novele Občianskeho zákonníka.

Predseda SAK **súhlasilo** s memorandumom o spolupráci medzi Slovenskou advokátskou komorou a Fakultou práva Bratislavskej vysokej školy práva (viď prílohu na webe SAK).

Celé znenie zápisnice je na www.sak.sk

Spracovala: PhDr. Naďa Ondrišová

Kompetencie členov predsedníctva SAK

■ Predseda SAK

JUDr. Štefan Detvai

■ Podpredsedovia SAK

JUDr. Ján Havlát

- výchova a vzdelávanie advokátov a advokátskych koncipientov v spolupráci s JUDr. Michalkovou
- agenda medzinárodných vzťahov SAK v spolupráci s JUDr. Erbenom, JUDr. Michalkovou a Doc. JUDr. Procházkom
- úsek matriky vrátane započítavania inej právnej praxe do praxe advokátskeho koncipienta v spolupráci s JUDr. Lehotským
- realizácia projektu Advokátskej poisťovne

JUDr. Ľubomír Hreždovič

- ekonomický úsek, v rámci neho spolupráca s JUDr. Geregom pri vymáhaní pohľadávok z titulu neplatenia povinných príspevkov a poistného
- agenda odvolaní proti rozhodnutiam disciplinárnych senátov, o ktorých rozhoduje P SAK podľa § 59 ods. 3 zákona o advokácii v spolupráci s JUDr. Geregom
- zabezpečenie publikovania vybraných právoplatných rozhodnutí disciplinárnych senátov v Bulletinu slovenskej advokácie s periodicitou minimálne pol roka v spolupráci s predsedom revíznej komisie JUDr. Smetanom a predsedom disciplinárnej komisie JUDr. Filom
- spolupráca s Doc. JUDr. Procházkom v oblasti trestného práva

■ Členovia Predsedníctva SAK

JUDr. Jozef Brázdil

- činnosť redakčnej rady v súvislosti s agendou Bulletinu slovenskej advokácie

JUDr. Ján Gereg

- spolupráca s JUDr. Hreždovičom
- a) v rámci agendy odvolaní proti rozhodnutiam disciplinárnych senátov, o ktorých rozhoduje P SAK podľa § 59 ods. 3 zákona o advokácii
- b) pri vymáhaní pohľadávok z titulu neplatenia povinných príspevkov a poistného
- spolupráca s Doc. JUDr. Procházkom v oblasti trestného práva

JUDr. Juraj Kolesár

- spolupráca s Doc. JUDr. Procházkom v oblasti trestného práva

JUDr. Miroslav Lehotský

- spolupráca s JUDr. Havlátom v oblasti započítavania inej právnej praxe do praxe advokátskeho koncipienta

JUDr. Darina Michalková

- spolupráca s JUDr. Havlátom v oblasti
- a) medzinárodných vzťahov SAK
- b) výchovy a vzdelávania advokátskych koncipientov
- výlučná kompetencia v oblasti vzdelávania advokátov, Okružného stola a Slovenských dní obchodného práva
- zastupovanie Slovenskej advokátskej komory v súdnych konaniach, v ktorých je SAK účastníkom

doc. JUDr. Radoslav Procházka

- spolupráca s JUDr. Havlátom v oblasti medzinárodných vzťahov

- zástupca vedúceho delegácie Slovenskej advokátskej komory v CCBE
- legislatívna činnosť komory
- a) v oblasti správneho a ústavného práva
- b) v oblasti súkromného práva v spolupráci s JUDr. Brázdilom, JUDr. Michalkovou
- c) v oblasti trestného práva v spolupráci s JUDr. Geregom, JUDr. Hreždovičom, JUDr. Olejom a JUDr. Kolesárom
- navrhnutý ako zástupca Slovenskej advokátskej komory v legislatívnej rade vlády Slovenskej republiky

■ Externá spolupráca

JUDr. Pavol Erben

- spolupráca s JUDr. Havlátom v oblasti medzinárodných vzťahov
- vedúci delegácie Slovenskej advokátskej komory v CCBE
- agenda zahraničnej komisie ako poradného orgánu komory

doc. JUDr. Jozef Olej

- predseda Komisie regionálnych zástupcov:
 - JUDr. Ján Klimek pre Prešovský kraj
 - JUDr. Miroslav Abelovský pre Banskobystrický kraj
 - JUDr. Magdaléna Hromcová pre Žilinský kraj
 - JUDr. Ján Kanaba pre Trenčiansky kraj
 - JUDr. Kamil Berešecký pre Nitriansky kraj
 - JUDr. Olej pre Košický kraj
 - v Bratislavskom kraji a Trnavskom kraji činnosť komisie organizačne zabezpečuje kancelária komory prostredníctvom predsedníctva Slovenskej advokátskej komory

Pýta(j)te sa predsedníctva

Kedy mám preukázať ustanovenie zástupcu pri pozastavení výkonu advokácie?

Mgr. J. M.
advokát z Kežmarku

Preukázať ustanovenie zástupcu treba zároveň s podaním žiadosti o pozastavenie výkonu advokácie. Slovenská advokátska komora pozastaví podľa § 8 ods. 1 písm. d zákona o advokácii výkon advokácie tomu, kto podal písomnú žiadosť na pozastavenie výkonu advokácie a preukáže, že si ustanovil za seba zástupcu. Podľa § 17 ods. 1 zákona o advokácii ak bráni advokátovi, ktorý vykonáva advokáciu samostatne, vo vykonávaní advokácie akákoľvek prekážka a ak neurobí iné opatrenia na ochranu práv alebo záujmov svojho klienta, je povinný bezodkladne, najneskôr do jedného mesiaca odo dňa, keď takáto prekážka vznikla, po dohode s iným advokátom ustanoviť ho za svojho zástupcu; o tom je povinný bezodkladne upovedomiť klienta. Ak advokát túto povinnosť nesplní, zástupcu určí Slovenská advokátska komora a podľa okolností prípadu určí aj výšku odmeny, ktorú je advokát povinný zástupcovi zaplatiť. Počas trvania prekážky na strane advokáta vykonáva zástupca v jeho mene práva a povinnosti vyplývajúce z pracovnoprávných vzťahov priamo súvisiacich s výkonom advokácie.

Poradné orgány SAK

Pracovná skupina pre advokátske právo

predseda:

JUDr. Štefan Detvai

členovia:

JUDr. Eva Bušová

JUDr. Alexander Filo

JUDr. Miroslav Lehotský

JUDr. Ján Smetana

Pracovná skupina pre súkromné právo

predsedníčka:

JUDr. Darina Michalková

členovia:

JUDr. Zdenka Benčíková

JUDr. Jozef Brázdil

JUDr. Eva Bušová

JUDr. Bohumil Novák

JUDr. Alexander Škrinár

JUDr. Andrea Tomlainová

Pracovná skupina pre trestné právo

predseda:

doc. JUDr. Jozef Olej

členovia:

Mgr. Matúš Gémeš

JUDr. Ján Gereg

JUDr. Ľubomír Hrežďovič

JUDr. Juraj Kolesár

JUDr. Ondrej Mularčík

JUDr. Ján Smetana

JUDr. Jozef Švarc

JUDr. Juraj Trokan

JUDr. Milan Valašík

JUDr. Peter Vačok

Pracovná skupina pre verejné právo

predseda:

doc. JUDr. Radoslav Procházka

členovia:

Mgr. Marek Benedik

JUDr. Martin Buzinger

JUDr. Ján Havlát

JUDr. Rastislav Straka

Mgr. Slavomír Trnkócy

JUDr. Michal Vaľo

Vzdelávacie kolégium

JUDr. Pavol Erben

JUDr. Ján Havlát

JUDr. Darina Michalková

JUDr. Marek Števec

PhD. Prof. JUDr. Peter Vojčík, CSc.

Zahraničná komisia

predseda:

JUDr. Pavol Erben

členovia:

JUDr. Peter Barica

JUDr. Jana Biroščáková

JUDr. Katarína Čechová

Mgr. Boris Draškaba

Mgr. Marcel Drgon

Mgr. Matúš Gémeš

Mgr. Radovan Hrádek

JUDr. Vladimír Kán

JUDr. Martin Krivák

JUDr. Darina Michalková

Mgr. Nataša Majerníková

JUDr. Andrej Popovec

JUDr. Martin Puchalla

Mgr. Tomáš Rybár

Mgr. Martin Strážnický

Konferencie IBA Bar Leaders v Amsterdame

V dňoch 14. a 15. mája tohto roku sa uskutočnila v poradí už tretia konferencia lídrov a zástupcov advokátskych komôr združených v *International Bar Association* (IBA – Medzinárodná asociácia advokátskych komôr). Konferencia sa opäť konala v Európe (po Londýne a Záhrebe) – v Amsterdame.

Ústrednou témou úvodného dňa bola **Client privilege vs professional secrecy**, t. j. výhradné privilégium klienta versus profesionálna mlčanlivosť advokáta. I keď civil law krajiny ako naša majú zakotvenú striktnú zákonnú mlčanlivosť advokátov o všetkých skutočnostiach, o ktorých sa pri poskytovaní právnej pomoci klientovi

dozvedeli, rozsah, špecifikácia a predovšetkým postupy a právomoc predovšetkým orgánov činných v trestnom konaní a správnych kontrolných orgánov vstupovať do komunikácie klienta s advokátom sa v jednotlivých krajinách líšia. Zjavne zvýšenie potreby ochrany všetkého, čo je predmetom poskytovanej právnej pomoci nielen zo strany advokáta, ale i zo strany obsahu obdržanej právnej pomoci klientom začína prenikať do právnych systémov civil law jurisdikcií. Osobitná ochrana komunikácie a korešpondencie klienta so svojim advokátom (t. j. právo klienta nesprístupniť to, čo sa pre účely svojej veci

dozvedel od svojho advokáta), ktorá bola zavedená v common law právnych systémoch ako výhradné privilégium klienta, postupne preniká i do úpravy niektorých právnych poriadkov civil law krajín. Zaujímavé príklady poskytli najmä kolegovia z Francúzska a Talianska, ktorých právne poriadky upravujú procesné postupy, podmienky a náležitosti povolení vydaných príslušným sudcom (i pre účely správneho, nielen trestného konania) za účelom vstupu do informačných systémov alebo nahliadania do spisov advokátov za dodržania nesprístupnenia samotnej komunikácie obsahujúcej porady určené klientovi a vice versa v prípade vykonania prehliadky alebo zisťovania u klienta.

Program druhého dňa bol určený viac advokátskym komorám, ktoré ešte neotvorili v súlade s uzneseniami WTO a IBA svoj trh zahraničným advokátom – čo nie je prípad Slovenska a SAK. I keď téma o transfere skúseností a profesionálnych vedomostí je namieste v tých krajinách sveta, kde ešte nedošlo k liberalizácii trhu právnych služieb, na druhej strane možno konštatovať, že uznesenia IBA zaväzujú zahraničné právne firmy k delbe ich skúseností a poskytnutiu ich znalostí z výkonu advokátskej profesie komorám a profesijným združeniam advokátov v krajinách, v ktorých pôsobia. Pri súčasnom náraste počtu koncipientov, ale i náročnosti vzdelávania v širokom spektre rozvíjajúcich sa

oblastí práva je na zváženie či nevyužiť takúto medzinárodne zakotvenú povinnosť prostredníctvom IBA i na zapojenie v SR pôsobiacich zahraničných advokátov do vzdelávania koncipientov a prípravy seminárov zameraných na rozvoj advokátskej profesie.

JUDr. Katarína Čechová
stály reprezentant SAK v IBA

Z kalendára konferencií IBA

Európa a globalizácia antitrustu

30. 6. – 1. 7. 2008 Berlín, Nemecko

Na konferencii spolupracuje Oddelenie IBA pre antitrustové a obchodné právo (*IBA Antitrust and Trade Law Section*) a asociácia *Studienvereinigung Kartellrecht* a podporuje ju Európske regionálne fórum IBA (*IBA European Regional Forum*).

Konferencia o baníctve a zákone o rope a zemnom plyne

9. – 11. 7. 2008 Kuala Lumpur, Malajzia

Spoločná konferencia, ktorú pripravuje Oddelenie IBA pre právo upravujúce energetiku, životné prostredie, prírodné zdroje a infraštruktúru SEERIL (*IBA Section on Energy, Environment, Natural Resources and Infrastructure Law*) a asociácia AMPLA (*Australian Resources and Energy Law Association*) a podporuje ju Ázijsko-pacifické regionálne fórum IBA (*IBA Asia Pacific Regional Forum*).

Tretí ročník bienále konferencie IBA o stavebných projektoch od koncepcie po dokončenie

5. – 6. 9. 2008 Brusel, Belgicko

Konferenciu pripravuje Komisia pre medzinárodné stavebné projekty divízie právnej praxe IBA (*International Construction Projects Committee of the IBA Legal Practice Division*) a podporuje ju Európske fórum IBA (*IBA European Forum*).

Nový stred pozornosti medzinárodného obchodu: Ázia, stred záujmu

17. – 19. 9. 2008 Hongkong SAR

Konferenciu pripravuje Ázijsko-pacifické regionálne fórum IBA (*IBA Asia Pacific Regional Forum*).

Medzinárodné investovanie do nehnuteľností v Európe

17. – 19. 9. 2008 Kodaň, Dánsko

Konferenciu pripravuje Európske regionálne fórum IBA (*IBA European Regional Forum*) spolu s viacerými komisiami IBA oddelení pre obchod, financie, insolventnosť, nehnuteľnosti a dane.

Dvanásť ročník konferencie o hospodárskej súťaži

19. – 20. 9. 2008 Fiesole, Taliansko

Konferenciu pripravuje Komisia pre antitrust divízie právnej praxe IBA (*Antitrust Committee of the IBA's Legal Practice Division*) a podporuje ju Európske fórum IBA (*IBA European Forum*).

Medzinárodné prevody účasti použitím cudzích zdrojov: Jednodňové sympóziu pre private equity právnikov

17. 11. 2008 Londýn, Anglicko

Konferenciu pripravuje Komisia IBA pre private equity (*IBA Private Equity Subcommittee*) a Európske fórum IBA.

Výročné konferencie IBA

12. – 17. 10. 2008

Buenos Aires, Argentína
(Rezervujte teraz na stránke www.ibanet.org/conferences/BA2008/)

4. – 9. 10. 2009

Madrid, Španielsko
(Podrobnosti neskôr)

3. – 8. 10. 2010

Vancouver, Kanada
(Podrobnosti neskôr)

Ďalšie informácie

Na internetovej stránke IBA www.ibanet.org nájdete podrobnosti o najbližších konferenciách IBA, vrátane informácií o programe a registrácii. Ak chcete vytlačený program dostať poštou, kontaktujte:

International Bar Association
10th Floor, 1 Stephen Street
London W1T 1AT
Veľká Británia

Tel.: +44 (0)20 7691 6868
Fax: +44 (0)20 7691 6544
E-mail: confs@int-bar.org

Spracovala: JUDr. Katarína Čechová

INZERCIA
sa v elektronickej verzii nezobrazuje

Osobitná ochrana obhajcov v trestných veciach vo svetle jarnej konferencie ECBA v Amsterdame

← Budova Felix Meritis – miesto konania jarnej konferencie ECBA. Foto autor

V dňoch 25. a 26. apríla 2008 sa v Amsterdame konala jarňá konferencia ECBA (*European Criminal Bar Association* – Európskej komory obhajcov). V rámci slávnostného otvorenia účastníkov privítal predseda ECBA Han Jahae, ktorý na druhý deň odovzdal predsednícke žezlo svojmu nástupcovi.

Hlavný program konferencie pokračoval na druhý deň v budove Felix Meritis, ktorá nie je priamo spätá s holandskými právnikmi, ale pre Holandsko a osobitne pre Amsterdam má značný význam. Počas vyše 200-ročnej existencie sa používala na rôzne účely a je typickým prejavom holandskej filozofie: zachovať všetko, čo je možné a rekonštruovať len to, čo je nevyhnutné. V duchu podobnej filozofie sa nesú aj základy holandského trestného práva z 20. rokov minulého storočia.

Ťažiskový dopoludňajší program bol venovaný téme odpočúvania telefonických hovorov medzi klientom a obhajcom. Úvodnú prednášku pod veľavravným názvom *Odpočúvanie telefonických hovorov právnika a klienta: pokračujúci príbeh* predniesla Taru Spromken, advokátka a profesorka trestného práva na Univerzite Maastricht. Treba povedať, že doslovne nejde o odpočúvanie telefonických hovorov. Anglickým termínom *telephone tapping* znamená to, čo slovenský Trestný poriadok označuje ako odpočúvanie a význam telekomunikačnej prevádzky. Pred-

nášateľka položila zásadnú otázku: ako je možné, že dôvernosc informácií vymieňaných medzi klientom a obhajcom, ktorú niekoľkonásobne garantujú dokumenty na najrozličnejšej úrovni, je stále predmetom diskusie? Úvahy odštartovala kauza z roku 2000, keď sa v trestnom spise objavil prepis telefonických hovorov medzi klientom a obhajcom. Následne sa ukázalo, že nešlo o ojedinelý prípad; podobné „pochybenia“ orgánov činných v trestnom konaní sa objavujú prakticky po celej Európe. V detailoch si dovoľím odkázať na plné znenie prednášky, ktorá je uverejnená na stránke www.ecba.org

Vysvetlenie môže byť nasledovné: na základe príkazu súdu sú odpočúvané všetky hovory obvineného. Rozhovor medzi klientom a obvineným predstavuje „privilegovanú“ informáciu; ide teda o údaje alebo verbálne informácie v rámci rozhovoru, ktoré požijajú zvláštnu ochranu. Príslušník polície, resp. prokurátor alebo sudca rozhodne o privilegovanej povahe tejto informácie a o tom, že nie je možné použiť ju ako dôkaz. Nedá mi neuvažovať aj ďalej a pokojne vyhlásiť – áno, táto informácia nebude použitá ako dôkaz, ale je to existujúca informácia. Pozná ju technik, policajt, prokurátor, sudca. Netreba dôkaz, stačí informáciu posunúť správnym smerom a vyšetrovanie sa môže tak či onak uberať ďalej novým (správnym) smerom.

V plnom rozsahu sa možno stotožniť s jednoznačnými závermi pani profesorky: **právo – privilegium privátnej konverzácie medzi klientom a obhajcom je generálnym princípom spravodlivosti. Ide o konanie, ktorému je podriadené zisťovanie materiálnej pravdy.**

Vzhľadom na skutočnosť, že na rokovaní konferencie sa zúčastnili aj zástupcovia holandskej prokuratúry, je zaujímavá aj nasledovná myšlienka: vyššie uvedené právo je základným pilierom obhajoby a jeho ochrana by mala byť zabezpečovaná najmä všeobecným orgánom zákonosti – prokurátorom či štátnym zástupcom. Na konferencii sa zišli obhajcovia z mnohých európskych krajín, ktorí konštatovali, že jednou z ich činností nie je uplatňovanie tohto práva, ale jeho ochrana, aj keď verejnými zástupcami a ochranami práva sú prokurátori, ktorých úlohou je nielen obviňovať a obžalovať, ale aj chrániť práva a zákonom chránené záujmy fyzických osôb, právnických osôb a štátu. Osobne som na konferencii nadobudol dojem, že orgány činné v trestnom konaní opomínajú rovnosť záujmov štátu a práv a právom chránených záujmov fyzických a právnických osôb, ako aj skutočnosť, že záujmy štátu nie sú nadriadené a nemožno ich považovať za „vyšší záujem“.

Podrobnou informáciou o všetkých ostatných, bezpochyby veľmi zaujímavých diskusných príspevkoch, ktoré súviseli s hlavnou témou, by som na stránkach bulletinu zabral veľa miesta. Z diskusie vyplynulo, že vzhľadom na právne režimy niektorých krajín, napr. Francúzska, Nemecka a Holandska, dochádza k rozdeľniu advokátov, resp. všeobecne právnych zástupcov na dve skupiny. Na obhajcov v trestných veciach a advokátov či právnikov všeobecne bez ohľadu na to, či sú organizovaní v advokátskych komorách.

V tejto súvislosti poukazujem napríklad na úpravu v Nemecku, kde sa vytvorila „dvojtriedna“ právnická spoločnosť. Pre obhajcov (*criminal defence lawyers, Strafrechtsanwalten*) platí všeobecný zákaz odpočúvania akejkoľvek komunikácie medzi

obhajcom a klientom, ktorý má často štatút absolútneho zákazu. Pre ostatných právnikov je tento zákaz relatívny. Vychádzajúc zo záverov konferencie sa budeme musieť problémom delenia advokátov a osobitnou ochranou obhajcov zrejme ďalej zaoberať. Opätovne poukazujem na myšlienku, že podľa mňa nie je možné

Novozvolený
predseda ECBA
Holger Matt

udržať súčasný stav, kedy sa všetci advokáti venujú všetkým oblastiam práva. Medzi nami funguje kolegalita a ak klient potrebuje pomoc v trestnej oblasti, jeho advokát nezaoberajúci sa trestným právom ho odkáže na kolegu – „trestného“ právnik. Zrejme bude potrebné zosúladiť realitu a fikciu a podľa modelu v iných krajinách vytvorí osobitnú organizáciu trestných právnikov v rámci celoštátnej advokátskej komory. Napríklad v Holandsku, popri *Nederlandse Orde van Advocaten* existuje aj *Nederlandse Vereniging van Strafrecht-advocaten*.

Na záver rokovania bolo zvolené nové predsedníctvo. Predsedom ECBA sa stal prof. Dr. Holger Matt, ktorý pôsobí ako

obhajca a zároveň pedagóg na univerzite vo Frankfurte nad Mohanom.

Dávam do pozornosti, že slovenskí kolegovia sa môžu na jesennej konferencii zúčastniť osobne. Záujem ECBA rozšíriť pôsobenie do krajín strednej a východnej Európy sa premietol do rozhodnutia zorganizovať jesennú konferenciu v Bratislave 3. a 4. októbra 2008. O podrobnostiach nosnej témy, o prednášajúcich, resp. ďalšie informácie sa v blízkom čase objavia na stránkach ECBA aj v komunikačných prostriedkoch našej komory.

JUDr. Juraj Kolesár
člen Predsedníctva SAK

List predsedu ECBA slovenským advokátom

Vážené kolegyně, vážení kolegovia,

dovoľte predstaviť Vám *European Criminal Bar Association* (Európsku asociáciu obhajcov) a zároveň Vás srdečne pozvať na nadchádzajúcu jesennú konferenciu, ktorá sa uskutoční **3. a 4. októbra 2008** v Bratislave. V snahe zatriktívniť toto podujatie aj pre obhajcov pôsobiacich v nových členských krajinách EÚ a rozšíriť našu členskú základňu o kolegov z krajín strednej a východnej Európy Výkonný výbor ECBA rozhodol ponúknuť Vám ako advokátom hostiteľskej krajiny osobitný účastnícky režim. Konferenčný poplatok bude pre advokátov, ktorí vykonávajú advokátsku prax menej ako 5 rokov, znížený na sumu 75 eur a pre advokátov s viac ako 5-ročnou advokátskou praxou na sumu 150 eur. **Účastnícky poplatok bude výnimočne zahŕňať aj ročný členský príspevok do ECBA na rok 2009.** Oba poplatky spájame do jednej sumy dúfajúc, že Vás táto ponuka zaujme a že sa na konferencii zúčastníte, aby ste sa dozvedeli viac o činnosti ECBA a o aktuálnych problémoch, ktoré rezonujú medzi obhajcami v rámci Európy, a aby ste sa prípadne rozhodli stať sa naším členom.

Plánovaná konferencia v Bratislave sa tematicky sústreďí na otázky súvisiace s právom na spravodlivý proces, s tlakom vyvíjaným na toto právo, s narastajúcimi obmedzeniami v oblasti poskytovania bezplatnej právnej pomoci a s „potre-

bou“ dohody medzi prokurátorom a obvineným.

ECBA je popredná nezávislá organizácia, ktorá združuje obhajcov zo všetkých krajín v rámci Rady Európy. Podarilo sa nám získať štatút „hlasu“ obhajcov v Európe pri presadzovaní ich záujmov. ECBA sa napríklad zapojila do projektu *Justice Forum* v Bruseli, ktorý začala realizovať Európska komisia 30. mája 2008.

Cieľom ECBA je presadzovať základné práva vyšetrovaných osôb, osôb podozrivých zo spáchania trestného činu, obvinených osôb a osôb usvedčených zo spáchania trestného činu.

ECBA tvoria špecializovaní obhajcovia pôsobiaci v členských krajinách EÚ. Členmi sa môžu stať všetci právnici, ktorí podporujú tieto ciele bez ohľadu na to, či vykonávajú advokátsku prax alebo pôsobia na akademickej pôde. Dvakrát ročne – na jar a na jeseň – organizujeme konferenciu, ktorá je vhodnou príležitosťou na stretnutia členov aj nečlenov asociácie a na diskusiu o aktuálnom vývoji európskeho trestného práva a jeho výkonu.

ECBA zároveň pôsobí ako kontaktné miesto pre obhajcov zo všetkých členských krajín, ktorí majú záujem o výmenu informácií a poznatkov. Cieľom našej webovej stránky je umožniť prístup k relevantným informáciám, platným právnym predpisom, zmluvám, dohovorom a pripravovaným dokumentom. Aj keď sme v plnom rozsahu nezávislí, udržiavame

úzke kontakty so CCBE, národnými advokátskymi komorami a združeniami obhajcov.

Nadnárodné orgány (napríklad Európska únia) sa vo zvýšenej miere snažia ovplyvňovať budúcnosť princípov a postupov trestného práva v Európe. S prihliadnutím na tieto snahy si uvedomujeme potrebu zabezpečiť v danej oblasti pôsobenie organizácie obhajcov, ktorá je schopná presadzovať práva a minimálne štandardy platné pre všetkých podozrivých, obžalovaných a usvedčených páchateľov trestných činov.

ECBA v rámci svojej činnosti:

- sleduje návrhy a novely právnych predpisov, najmä predpisov, ktoré majú platiť v rámci EÚ a pripomienkuje ich,
- vystupuje ako poradca európskych inštitúcií, je aktívnym účastníkom odborných stretnutí a diskusií,
- vytvára platformu na diskusiu o nedostatkoch právnych úprav na úrovni práva Spoločenstva, ako aj na úrovni vnútroštátneho práva v porovnaní s optimálnym stavom legislatívy a v kontexte všeobecných základných práv a štandardov,
- sprístupňuje členom všetky aktuálne zdroje európskeho práva vrátane nespočetných medzinárodných zmlúv a dohovorov,
- vytvára sieť kontaktov, v rámci ktorých si členovia navzájom poskytujú súčinnosť pri riešení konkrétnych prípadov,
- prostredníctvom svojej webovej stránky poskytuje priestor na výmenu informácií o záležitostiach praktického významu,
- efektívne spolupôsobí ako sprostredkovateľ kontaktov s inými skupinami advokátov doma aj v zahraničí vrátane CCBE, so stavovskými organizáciami sudcov a prokurátorov, pretože z pohľadu ECBA všetky

profesie zdieľajú do istej miery spoločné záujmy týkajúce sa slobody výkonu povolania, bezpečnosti a spravodlivosti,

- podieľa sa na viacerých projektoch podporovaných zo strany EÚ. V rámci súčasných projektov sa ECBA zameriava na literu zákonov, na práva obhajoby v prípravnom konaní a na bezplatnú právnu pomoc. V blízkej budúcnosti sa bude snažiť aj o iniciovanie vlastných projektov financovaných z prostriedkov EÚ.

Naša úloha a zároveň povinnosť v uvedenom projekte *Justice Forum* v Bruseli a na iných podobných fórach sleduje náš

hlavný cieľ: presadzovať základné práva vyšetrovaných osôb, podozrivých osôb a osôb obvinených a usvedčených zo spáchania trestného činu. Po prvom neúspechu v oblasti zabezpečenia procesných záruk v trestnom konaní prostredníctvom právne záväzného nástroja v celej EÚ, ktorý zapríčinili rôzne politické tlaky, sa ECBA bude snažiť o zlepšenie situácie v oblasti procesných práv v Európe zavádzaním nových a praktických mechanizmov, ako sú napríklad efektívna bezplatná právna pomoc a litera zákona. Budeme podporovať akúkoľvek iniciatívu zameranú na zlepše-

nie praktickej realizácie procesných záruk v trestnom konaní.

Podrobnejšie informácie o ECBA a tiež o pripravovanej konferencii v Bratislave nájdete na www.ecba.org a na stránke Slovenskej advokátskej komory www.sak.sk. Kontaktnou osobou v rámci kancelárie komory je **Katarína Marečková**, tel: 02/529 61 236, mareckova@sak.sk.

S kolegiálnym pozdravom,

prof. Dr. Holger Matt
predseda ECBA

Plenárne zasadnutie CCBE v Budapešti

Riadne plenárne zasadnutie CCBE sa konalo v dňoch 23. a 24. mája 2008 v Budapešti, tradične v mieste, odkiaľ pochádza súčasný prezident. Program zasadnutia bol pomerne bohatý a zúčastnili sa na ňom zástupcovia 30 členských krajín a 4 krajín so štatútom pozorovateľa.

Medzi najdôležitejšie dokumenty prijaté na ostatnom plenárnom zasadnutí patrí Náčrt stratégie CCBE, ktorého cieľom bolo rozvinúť víziu pre európskeho právnik (advokáta podporujúceho právny štát). Materiál vypracoval úradujúci predseda CCBE pre rok 2008 Peter Köves.

Medzi najdôležitejšie prvky vízie patria:

- Spoločné chápanie európskeho advokáta a jeho úlohy v európskej demokratickej spoločnosti,
- Harmonizujúce celoeurópske profesijné pravidlá pre advokátov,
- Celoeurópske profesijné normy pre advokátov v oblasti vzdelávania.

Pre naplnenie uvedených cieľov je potrebná modernizovaná štruktúra a organizácia v rámci CCBE a znalosť, prípadne revízia právnych nástrojov EÚ, týkajúcich sa advokátov.

Zástupcovia viacerých delegácií (SRN, Rakúsko, Grécko) vyslovili kritické poznámky k predloženému materiálu. Označili ho za nedostatočne prepracovaný, s nepresnými pojmami (právnik, advokát, európsky advokát, európsky právnik), ktoré treba presnejšie vymedziť. Oponenti sa vyslovili aj proti navrhutej iniciatíve – vstupovať do legislatívneho procesu Európskej komisie, čo by mohlo mať pre

advokáciu aj kontraproduktívne účinky. Plénum napokon väčšinou hlasov predložený materiál schválilo s tým, že prednesené pripomienky budú zohľadnené v ďalšej práci.

Plénum sa ďalej oboznámilo so stanoviskom Štátnej Rady Francúzskej republiky (Coseil d'Etat) z 10. apríla 2008, podľa ktorého sú advokáti povinní v maximálnej miere zachovávať mlčanlivosť a mali by mať zakázané priame kontakty s finančnou políciou. Stanovisko Štátnej rady bolo prijaté v súvislosti s Druhou smernicou EÚ týkajúcej sa boja s praním špinavých peňazí a vychádzalo z čl. 8 Európskej konvencie o ľudských právach.

Ďalším dôležitým bodom rokovania bola otázka založenia Nadácie CCBE pre otázky právneho štátu, ktorá by podporovala rozvoj demokratických advokátskych komôr a podmienok pre prácu advokátov v štátoch bývalého ZSSR a Juhoslávie. Klú-

čovou otázkou bolo, kde, z akých zdrojov získať na činnosť nadácie finančné prostriedky, ktoré sú podľa predloženého návrhu nemalé – mali by slúžiť na financovanie lektorov CCBE, prípadne stáže reprezentantov uvedených štátov v CCBE.

Viacere delegácie sa vyslovili v tom smere, že na schválenie projektu potrebujú osobitný súhlas svojich komôr, ktorý zatiaľ nemajú. Po dlhšej diskusii bolo prijaté rozhodnutie o odročení tejto otázky na ďalšie plenárne zasadnutie, ktoré sa uskutoční koncom tohto roka.

V ďalšom programe schválilo plenárne zasadnutie účtovnú závierku za rok 2007 a prijalo za pozorovateľov zástupcov Albánska, Arménska, Gruzínska a Moldavska. Schválený bol aj návrh zmien v stanovách CCBE a návrh zmien v etických pravidlách.

JUDr. Pavol Erben
vedúci delegácie SAK v CCBE
ilustračné foto www.fotolia.com

Macedónska advokácia smeruje do spoločenstva európskych advokátov

V dňoch 29. až 31. mája 2008 sme sa na pozvanie macedónskych kolegov spolu s JUDr. Jánom Geregom zúčastnili na 53. výročnom kongrese Macedónskej advokátskej komory. Pozvanie na snemovanie macedónskych advokátov prichádza k nám každoročne, tohto roku sme pozvanie prijali druhýkrát.

Hlavným dôvodom a zmyslom uskutočnenia kongresu, ako sme to cítili my, bolo oboznámiť svojich vlastných členov, ale predovšetkým pozvaných hostí so smerovaním advokácie v Macedónsku. Možno konštatovať, že nastúpená cesta má svoj základ v dávnej minulosti macedónskeho národa, ktorý patrí do spoločenstva slovanských a kresťanských národov. História na nás dýchala na každom kroku, pretože z tohto kúta Európy vzišlo najstaršie písmo v európskom priestore – hlaholika vytvorená bratmi Cyrilom (Konštantínom) a Metodom, rodákmi z druhého najväčšieho mesta Macedónska – Ochridu. Tento historický fakt je neodškriepiteľný a macedónska advokácia je mimoriadne hrdá na historickú minulosť svojho národa a považuje ho za základný kameň svojej prítomnosti, ale najmä svojho smerovania do Európy. V tomto duchu sa niesla celá atmosféra rokovania kongresu. Na tieto fakty nezabudol poukázať ani predseda Macedónskej advokátskej komory Nedad Janičević, ktorého poznáme z mnohých podujatí aj iných advokátskych komôr, na ktorých sa spolu s ďalšími jeho kolegami pravidelne zúčastňuje.

Počas celého nášho pobytu sme sa stretli s mimoriadne srdečným privítaním a tiež nefalšovaným priateľským prístupom. Pri každom rozhovore nám macedónski kolegovia – a už dnes možno konštatovať priatelia – vyjadrovali vďaku a úctu za to, že sme k nim merali pomerne dlhú cestu a návštevou sme podporili ich snahu a úsilie na nastúpenej ceste.

Všetky podujatia sa konali na historických miestach hlavného mesta krajiny Skopje. V piatok 30. mája 2008 sa uskutočnilo slávnostné výročné zhromaždenie v budove *Daut Pashin Amam* pochádzajúcej z 15. storočia a už samotné priestory zvýrazňovali vážnosť celého podujatia. Okrem príhovoru prezidenta Macedónskej advokátskej komory, v ktorom zhrnul

históriu, súčasnosť a naznačil budúcnosť činnosti komory, sa na ňom zúčastnil rad ďalších významných hostí. Hlavnou myšlienkou vystúpenia Nedada Janičevića bolo zvýraznenie integračnej funkcie macedónskej advokácie. Je nepochybné, že v spoločnosti je advokácia najvýznamnejším zjednocujúcim prvkom národov, národností, profesií, cirkví, vierovyznaní a podobne, najmä vzhľadom na rôznorodosť macedónskej spoločnosti. Je neprehliadnuteľné, že v relatívne malom spoločenstve sa spájajú prvky slovanské, turecké, albánske, a tým teda moslimské, kresťanské a ďalšie. Iste si každý dokáže predstaviť, že také prostredie kladie určité špecifické nároky aj na prácu advokáta, pretože, ako zdôraznil Nedad Janičević, advokát je povinný poskytnúť právnu službu a vynaložiť všetko úsilie na ochranu práv a oprávnených záujmov klienta bez ohľadu na jeho náboženskú príslušnosť, národnosť a pod. Myslím, že v tomto smere je práca macedónskych kolegov prinajmenšom inšpirujúca aj pre nás.

Ďalším veľmi významným momentom, z ktorého sme čerpali námety do našej ďalšej činnosti, je neexistencia antagonizmov medzi advokáciou, teda samotnými advokátmi, a orgánmi štátnej moci, najmä justíciou. V tomto duchu sa nieslo vystúpenie ministra spravodlivosti Macedónskej republiky. Vyzdvihol, možno povedať vysoko ocenil, spoluprácu medzi súdmi a advokátmi s tým, že sa navzájom vysoko rešpektujú a v zákonom stanovených medziach spolupracujú. Opäť inšpirujúcou

myšlienkou bolo konštatovanie ministra, že macedónska justícia vníma advokáciu okrem iného aj ako určitý prvok kontroly svojej vlastnej práce. Z toho potom následne pramení skutočnosť, že veľké množstvo sudcov ústavného súdu, najvyššieho súdu, ale aj všeobecných súdov v krajine pochádza práve z radov advokátov. Veľmi krásne a povzbudzujúco pre nás zaznela myšlienka z jeho úst, že ak je atletika považovaná za kráľovnú športu, tak advokácia je kráľovnou medzi právnickými povolaniami.

Ďalší deň sme prežili v druhom najväčšom meste krajiny a zároveň aj v jednom z najstarších osídlených miest Balkánu, spomínanom Ochride. V rámci kultúrno-spoločenskej časti kongresu nám macedónski kolegovia umožnili spoznať tento nádherný kraj dýchajúci históriou, v ktorej boli položené základy rozvoja kresťanstva s jeho prenikaním do celej Európy. Zúčastnili sme sa na celodennej plavbe po rovnomennom jazere s viacerými zastávkami na najvýznamnejších miestach macedónskej i európskej kultúry a histórie.

Zhodnotiac celý význam našej účasti na výročnom snemovaní macedónskych kolegov, možno konštatovať, že sme sa opäť viac priblížili ku krajinám a advokátom v nich žijúcich, pretože je skutočne len otázkou času, kedy sa stanú plnoprávnymi členmi Európskej únie a CCBE, v ktorej majú štatút pozorovateľa. Stretli sme sa a vymenili si skúsenosti aj s kolegami zo Srbska, Bulharska, Čiernej Hory, Chorvátska, Bosny a Hercegoviny atď. Život a problémy, ktorými žijú naši kolegovia v tomto priestore, sú podobné našim a v budúcnosti sa máme navzájom čo učiť pri ďalšom hlbšom spoznávaní a zblížovaní.

JUDr. Ľubomír Hrežďovič
podpredseda SAK
foto JUDr. Ján Gereg

Zľava: Ľubomír Hrežďovič, Nedad Janičević (Macedónsko) a Krzysztof Boszko (Poľsko)

Zmeny v zozname advokátov za obdobie od 16. mája do 1. júla 2008

Do zoznamu advokátov boli zapísaní:

Mgr. Andrej Adamčík

Hviezdoslavovo nám. 13, 811 02 Bratislava
tel.: 02/59291111, 0904/775153
fax: 02/59291210
andrej.adamcik@linklaters.com

Mgr. Alžbeta Antovszká

Hradská 26, 821 07 Bratislava
tel.: 0903/455766
antovszka@gmail.com

JUDr. Petra Baňáková

Vinohradnícka 29, 949 01 Nitra
tel.: 0905/309394

Mgr. Kristína Bognárová

M. Závodného 1830/4, 955 01 Topoľčany
tel.: 038/5224316, 0904/227641

Mgr. Katarína Bruncková

Šoltésovej 12, 811 08 Bratislava
tel.: 02/50219120, 0903/709136
fax: 02/50219220
brunckova@gmail.com

Mgr. Michal Bužek

Tomášikova 50/C, 831 04 Bratislava
tel.: 0904/467111
mbuzek@gmail.com

Mgr. Erika Cenigová

Klemensova 23, 010 01 Žilina
tel.: 0907/759738
ecenigova@seznam.cz

JUDr. LL.M. Martin Čabák

Hviezdoslavovo nám. 13, 811 02 Bratislava
tel.: 02/59291125, 0904/775125
martin.cabak@linklaters.com

JUDr. Juraj Danko

Mlynská 9, 974 01 Banská Bystrica
tel.: 0903/595909

Mgr. Peter Dittrich

Mudroňova 29, 040 01 Košice
tel.: 0908/314842
akpeter.dittrich@yahoo.com

JUDr. Branislav Drgoňa

Jesenského 2, 811 01 Bratislava
tel.: 02/54417424, fax: 02/54418981
boh_m_and_partners@lawfirm.sk

JUDr. Martin Endrödy

Štúrova 13, 949 01 Nitra
tel. a fax: 037/6554705
tel.: 0903/143858
m_endrody@hotmail.com

JUDr. Roman Foltín

Štefánikova 49, 949 01 Nitra
tel.: 0903/687029
judromanfoltin@zoznam.sk

Mgr. Roman Gašparík, LL.M.

Ukrajinská 2, 831 02 Bratislava
tel.: 0908/606393
roman.gasparik@bnt.sk

JUDr. Zuzana Gazdičová

M.R. Štefánika 1515/47, 075 01 Trebišov
tel. a fax: 056/6727297
tel.: 0915/858963

gazdicova.zuzana@gmail.com

JUDr. M.E.S. Jana Habánová

Palisády 29/A, 811 06 Bratislava
tel.: 02/59101010, 0905/200452
fax: 02/59101011
jana.habanova@noerr.com

INZERCIA
sa v elektronickej verzii nezobrazuje

JUDr. Marcel Habrman

Tajovského 12
940 76 Nové Zámky
tel.: 0905/612104
fax: 035/6444066
habrmanm@gmail.com

Mgr. Andrej Halada

Hlavná 25, 917 01 Trnava
tel.: 033/5354567, 0903/477765
fax: 033/5354568
halada@vranovic.sk

JUDr. Katarína Harajdová

Horná 54
974 01 Banská Bystrica
harajdova@gmail.com

JUDr. Marek Hic

Jilemnického 4012/30
036 01 Matrin
tel.: 0915/879012
marek_hic@yahoo.com

Mgr. Michal Holčík

Námestie SNP 41
960 01 Zvolen
tel. a fax: 045/5326509
tel.: 0904/886057
holcik@akulianko.sk

Mgr. Tomáš Horkay

Zvonárska 8, 040 01 Košice
tel. a fax: 055/6256530
tel.: 0911/920123
horkay@ivriku.eu

JUDr. Petra Hrežďovičová

Rudlovska 2
974 01 Banská Bystrica
tel.: 048/4151489, 0907/177435
fax: 048/4151487
judhrzdovic@mail.t-com.ski

Mgr. Miroslava Hudecová

Štefana Moysesova 46
965 01 Žiar nad Hronom
tel.: 0905/848071
miroslavahudecova@gmail.com

JUDr. Michal Hvozda

Tolstého 32, 040 01 Košice
tel.: 0905/355739
m.hvozda@yahoo.co.uk

Mgr. Matúš Chmelo

Royova 9, 921 01 Piešťany
tel.: 033/7726830, 0905/772159
fax: 033/7725560
m.chmelo@advokat.py.sk

JUDr. Karin Juhásová

Húskova 19, 040 23 Košice
tel.: 0904/675850
karin.juhasova@gmail.com

JUDr. Marcel Jurko

Dominikánske námestie 11
040 01 Košice
tel.: 055/6251125, 0905/603195
fax: 055/6443370
marcel.jurko@pobox.sk

JUDr. Lukáš Kišelač

Arm. gen. Svobodu 6316/16
080 01 Prešov
tel.: 0908/334001
lukas.kiselak@centrum.sk

JUDr. Jaroslav Klátik

Havranské č. 11
974 32 Banská Bystrica
tel.: 048/4138565, 0918/118762
jaroslav.klatik@gmail.com

Mgr. LL.M. Filip Krajčovič

Laurinská 3
811 01 Bratislava
tel.: 02/59101240, 0949/805430
fax: 02/59101243
filip.krajcovic@wolftheiss.com

JUDr. Katarína Lešková

Volgogradská 26
080 01 Prešov
tel.: 0908/039395
katarinaleskova@gmail.com

Mgr. Jozef Maruniak

Mestská 1, 831 03 Bratislava
tel.: 02/54411760, 0911/926845
fax: 02/54411759
maruniak@fincona.co-uk

Mgr. Lenka Matláková

Oravská 15/A
903 01 Senec
tel. a fax: 02/45922533
tel.: 0948/685317
lmatlakova@atlas.sk

JUDr. Zuzana Miadoková

Kalinčiakova 6206/2
974 05 Banská Bystrica
tel.: 0905/838426
miadokova@gmail.com

Mgr. Peter Michač

Šoltésovej 2
811 08 Bratislava
tel.: 02/50102111, 0905/627764

Mgr. Miroslav Michalička

Juraja Slottu 18/A
917 01 Trnava
tel.: 0908/534111
advokat@michalicka.sk

JUDr. Dušan Motuš

Hviezdoslavova 3
971 01 Prievidza
tel.: 0904/643366
dusan.motus@gmail.com

JUDr. Branislav Murgáš

Jilemnického 2
911 01 Trenčín
tel.: 032/6543554, 0911/836269
bmurgas@gmail.com

JUDr. Karol Nagy

Revolučná štvrť 969/27
924 01 Galanta
tel.: 0903/348659
karolnagy@gmail.com

Mgr. Vladimír Novák

Kmeťova 26, 040 01 Košice
tel.: 0904/937020
novak@pravo-ke.eu

JUDr. Zuzana Paľová

Partizánska 2, 811 03 Bratislava
tel.: 02/54641851, 0905/736558
fax: 02/54641852
palova@mega.sk

Mgr. Ľudovít Paulovič

Martina Rázusa 19
984 01 Lučenec
tel. a fax: 047/4333276
tel.: 0903/614363
ludovit@judrpaulovic.sk

JUDr. Marek Pavlík

L. Novomeského 2695/1
911 08 Trenčín
tel.: 0907/028824
advokatpavlik@gmail.com

JUDr. Branislav Pecho

Štefánikova trieda 104, 949 01 Nitra
tel.: 0918/953445
pecho@advocate.sk

JUDr. Michal Petřík

Štefánikova 96/63
058 01 Poprad
tel.: 052/7723092, 0905/758153
fax: 052/7895232
mpet2@stonline.sk

JUDr. Jozef Podoba

Bratislavská 354/32
018 41 Dubnica nad Váhom
tel. a fax: 042/4326598
tel.: 0918/438515
j.podoba@gmail.com

Mgr. Pavol Poláček

Jesenského 8
018 51 Nová Dubnica
tel.: 0908/625242
pavolpolacek@zoznam.sk

JUDr. Maroš Prosman

Koniarekova 4, 917 01 Trnava
tel.: 033/5332388
fax: 033/5332389
maros.prosman@post.sk

JUDr. Martin Repán

Kalinčiakova 5
974 05 Banská Bystrica
tel.: 0908/160454
martin.repan@gmail.com

JUDr. Il'kiv Rohal'

Timravina 9
811 06 Bratislava
tel.: 02/57373636, 0911/116144
fax: 02/57373637
martinrohal@gmail.com

JUDr. Pavol Rohutný

Nová 37/524, 900 23 Viničné
tel.: 0903/229967
rohutny@gmg.sk

PhDr. Mgr. Peter Rosputinský

Kukučínova 18
974 01 Banská Bystrica
tel.: 048/4700060
fax: 048/4700068, -9
rosputinsky@gmail.com

JUDr. Adriana Ručkayová

Jilemnického 27
915 01 Nové Mesto nad Váhom
tel.: 0905/235402
fax: 032/7716414

JUDr. Erik Seman

Zochova 5, 811 03 Bratislava
tel.: 02/59303439, 0905/338010
fax: 02/59303411
akseman@ssd.com

Mgr. Peter Serina

Teplická 1, 831 02 Bratislava
tel.: 0909/707572
office@serina.sk

Mgr. Pavol Siváček

Panenská 6, 811 03 Bratislava
tel.: 02/54437744
fax: 02/54432282
sivacek@gunarlegal.com

Mgr. Ing. Eva Solčanová

Boženy Němcovej 4, 949 01 Nitra
tel.: 0908/575711
eva.solcanova@azet.sk

JUDr. Andrej Stachovič

Tvarožkova 5
814 99 Bratislava
tel.: 0904/663988
stachovic@ulclegal.com

JUDr. Martin Staron

Konštantínova 6
080 01 Prešov
tel. a fax: 051/7713475
tel.: 0911/361839
staron.martin@yahoo.com

Mgr. Celestín Stehura

Fraňa Kráľa 2080
022 01 Čadca
tel. a fax: 041/4323997
tel.: 0911/968377
stehurajudr@stonline.sk

Mgr. Kristína Sýkorová

Ventúrska 12
811 01 Bratislava
tel.: 02/54418470, 0903/115022
fax: 02/54418471
k.sykorova@konecna-safar.com

Mgr. Andrej Šabík

Staromestská 6/D
811 03 Bratislava
tel.: 02/54416448, 0903/245989
fax: 02/54416341
andrej.sabik@gmail.com

Mgr. Juraj Šimuny

Panenská 24
811 03 Bratislava
tel. a fax: 02/54431287
tel.: 0905/248737
juraj.simuny@gmail.com

JUDr. Peter Škondej

Kuzmányho 5
974 01 Banská Bystrica
tel.: 0905/330311

JUDr. MBLT. Tibor Šovčík

Palisády 36
811 06 Bratislava
tel.: 02/54418893, 0903/370984
tibor.sovcik@gmail.com

Mgr. Barbora Šruteková

919 09 Bohdanovce nad Trnavou 379
tel.: 033/5529386, 0908/421101
akira@edoma.sk

JUDr. Tomáš Tomaníček

Tajovského 5
010 01 Žilina
tel.: 0903/722335
tomas.tomanicek@nextra.sk

Mgr. Ján Tóth

Šoltésovej 2
811 08 Bratislava
tel.: 0907/731245
toth@ikeryirehak.sk

INZERCIA
sa v elektronickej verzii nezobrazuje

INZERCIA
sa v elektronickej verzii nezobrazuje

JUDr. Jozef Vančo

Jilemnického 8
036 01 Matrin
tel. a fax: 043/4287842
tel.: 0902/131784

Mgr. Oldřich Vdoleček

Nogradyho 17
960 01 Zvolen
tel.: 02/54415414, 0911/440039
fax: 02/54410345

oldrich.vdolecek@arsiuris.sk

JUDr. Zdeňka Vokálová

Hlavná 61
080 01 Prešov
tel. a fax: 051/7733735
tel.: 0904/523239

JUDr. Nadežda Boľová Wolfová

29. augusta 9/9
984 01 Galanta
tel.: 0905/509663

JUDr. Jarmila Zahradníková

Pluhová 2
831 03 Bratislava
tel.: 02/44451363, 0911/230379
zahradnikova@akzahradnik.eu

Mgr. Jozef Zámožík

Hlavná 31, 917 01 Trnava
tel.: 0911/335577
jozef.zamozik@gmail.com

■ Výkon advokácie majú pozastavený podľa § 8 ods. 1 písm. a, d zákona o advokácii:**JUDr. František Beňo, Žilina**

od 28. 5. 2008

JUDr. Mária Gajdošíková, Medzilaborce

od 4. 6. 2008

JUDr. Štefan Hec, Bratislava

od 15. 5. 2008

JUDr. Petra Hnáťová Gúčíková, Bratislava

od 13. 5. 2008

JUDr. Edita Kulová, Bratislava

od 1. 6. 2008

JUDr. Julián Lapšanský, Bratislava

od 15. 4. 2008

prom. práv. Marta Zuzanová, B. Bystrica

od 15. 4. 2008

■ Výkon advokácie obnovili v zmysle § 10 zákona NR SR č. 586/2003 Z. z.**JUDr. Jozef Gála, Sereď**

do 4. 6. 2008

JUDr. Ingrid Haulíková, Bratislava

od 15. 5. 2008

Mgr. Peter Pirožek, Bratislava

od 23. 5. 2008

■ Zo zoznamu advokátov boli vyčiarknutí podľa § 7 ods. 1 písm. c zákona o advokácii:**JUDr. Emil Botoš, Nové Zámky**

od 29. 5. 2008

JUDr. Ján Fekes, Zvolen

od 1. 6. 2008

JUDr. Ing. Jozef Kováčik, Prievidza

od 1. 5. 2008

Mgr. Peter Melicher, Piešťany

od 4. júla 2008

Spracovala: Vilma Slopovská

Asistentka hľadá zamestnanie...**Bc. Simona Brychtová**

Absolventka bakalárskeho štúdia na Bratislavskej vysokej škole práva. Na tejto škole chce od septembra 2008 pokračovať v druhostupňovom magisterskom štúdiu v odbore právo. Ovláda aktívne anglický, nemecký jazyk a základy španielčiny. Vie pracovať s počítačom na užívateľskej úrovni (Word, Excel), ovláda strojopis desiatimi prstami, vlastní vodičský preukaz skupiny B. Má záujem o prácu v niektorej z bratislavských advokátskych kancelárií.

Zmeny v zozname advokátskych koncipientov za obdobie od 16. mája do 1. júla 2008**■ Do zoznamu advokátskych koncipientov boli zapísaní:****Mgr. Peter Balaško**

u Mgr. Felixa Neupauera, Bratislava

Mgr. Ing. Arpád Barczy

u JUDr. Ivana Nevolného, PhD., Piešťany

Mgr. Ing. Barnabás Balázs

u Mgr. Czyntie Szalaoivej, Komárno

Mgr. Peter Beňo

u JUDr. Petra Čurillu, Prešov

Mgr. Jana Caklová

v obchodnej spoločnosti VRANOVIČ, s. r. o., Trnava, zast. JUDr. Tomášom Vranovičom

Mgr. Henrieta Čabanová

u Mgr. Daniela Pribyla, Lučenec

Mgr. Zdenko Čaniga

u JUDr. Jitky Hasíkovej Doubekovej, Bratislava

Mgr. Tomáš Čitbaj

u JUDr. Andreja Danka, Bratislava

Mgr. Andrej Dahamshy

u JUDr. Karola Šišku, Bratislava

Mgr. Pavol Daubner

u Prof. JUDr. Petra Vojčíka, CSc., Košice

Mgr. Vladimíra Doničová

u JUDr. Ivana Rosochu, Humenné

Mgr. Sandra Dudová

u JUDr. Dušana Repáka, Bratislava

JUDr. Peter Ďurmek

u Mgr. Rastislava Škultétyho, Bánovce nad Bebravou

Mgr. Peter Glézl

u Mgr. Andreja Maara, Bratislava

Mgr. Goliašová Gabriela

v obch. spol. Advokátska kancelária JUDr. AŽALTOVIČ & PARTNERS s. r. o., Trenčín-Opatová, zast. JUDr. Dušanom Ažaltovičom

JUDr. Jaroslav Grandelis

u JUDr. Jána Gregu, Košice

Mgr. Marek Horník

u JUDr. Allana Böhma, Bratislava

Mag. iur. Michael Hüttl

u JUDr. Michala Mišíka, Bratislava

JUDr. Veronika Keszeliová

v obchodnej spoločnosti CVD s. r. o., Bratislava, zast. JUDr. Erikou Csekés

Mgr. Miroslav Kiša

u JUDr. Lubomíra Hlbočana, Bratislava

Mgr. Viera Kožová

u JUDr. Štefana Schnellyho, Žilina

JUDr. Ľudmila Kmecová

u JUDr. Mariána Vojčíka, Košice

Mgr. Ladislav Krčmárik

u JUDr. Miloša Cimráka, Nitra

JUDr. Lucia Kuzmová

u JUDr. Andrei Peczárovej, Nové Zámky

Mgr. Katarína Lenártová

u JUDr. Milana Červenku, Bratislava

Mgr. Linda Lúčanská

v obchodnej spoločnosti ČERNEJOVÁ & HRBEK, s. r. o., Bratislava, zast. JUDr. Milanom Hrbekom

Mgr. Nataša Majerníková

u JUDr. Pavla Erbena, Bratislava

JUDr. Katarína Markušová

u JUDr. Miloslava Šimkoviča, Bratislava

Mgr. Silvia Mézešová

u JUDr. Juliany Weiszovej, Dun. Streda

JUDr. Viera Obšitníková

u JUDr. Petra Kövesiho, Bratislava

Mgr. Zuzana Ondrejovičová

v obch. spol. Advokátska kancelária

JUDr. AŽALTOVIČ & PARTNERS s. r. o.,

Trenčín-Opatová,

zast. JUDr. Dušanom Ažaltovičom

Mgr. Lucia Pekárová

u JUDr. Barbory Volárovej, Piešťany

JUDr. Radka Rešutíková

u JUDr. Petra Múkeru, Banská Bystrica

Mgr. Lenka Rovňánová

u JUDr. Stacha Chladného, Ban. Bystrica

Mgr. Erika Rusnáková

u JUDr. Jozefa Sotoláňa, Košice

Mgr. Martin Slúka

v obchodnej spoločnosti

Legal Counsels s. r. o., Bratislava,

zast. JUDr. Gabrielom Havrillom

Mgr. Erika Sojková

u JUDr. Emila Molnára, Bratislava

JUDr. Lucia Ščešňaková

v Advokátskej kancelárii

Mandzák a spol. s. r. o., Bratislava,

zast. JUDr. Michalom Mandzákom

Mgr. Monika Šebová

u Mgr. Felixa Neupauera, Bratislava

Mgr. Miroslav Šedivec

u JUDr. Kataríny Macháčkovej, Prievidza

Mgr. Juraj Štefunko

u JUDr. Andreja Danka, Bratislava

Mgr. Lucia Tačovská

u JUDr. Dušana Dudáša, Bratislava

JUDr. Michal Tagaj

u JUDr. Matúša Boľoša, Banská Bystrica

Mgr. Pavol Tamaši

u JUDr. Pavla Tamašiho, Žilina

JUDr. Peter Tanečka

u JUDr. Antona Hencovského, Košice

Mgr. Beáta Teperová

v obchodnej spoločnosti

AS Legal s. r. o., Bratislava,

zast. JUDr. Milanom Šulvom

Mgr. Ľubomír Vavro

v obchodnej spoločnosti

JUDr. Ján Mrázovský & JUDr. Michaela

Kojtalová, s. r. o., Žilina

Mgr. Petra Vávrová

u Mgr. Rastislava Skovajsu, Bratislava

JUDr. Marek Voľanský

u JUDr. Jána Tajtáka, Košice

JUDr. Petra Wengová

v obchodnej spoločnosti

TOMÁŠ KUŠNÍR, s. r. o., Bratislava,

zast. JUDr. Tomášom Kušnírom

Mgr. Aleš Zoller

u Mgr. Dušana Krupu, N. Mesto n. Váhom

Mgr. Michal Žitňanský

u JUDr. Kataríny Čechovej, Bratislava

Mgr. Dana Žlnková

u JUDr. Jozefa Veselého, Veľký Krtíš

Zmeny v zozname advokátskych koncipientov:**JUDr. Namir Alyasry** od 22. 5. 2008

u JUDr. Michaely Törökovej, Bratislava

Mgr. Martin Bahurinský od 1. 6. 2008

u JUDr. Michala Krnáča, Žilina

Mgr. Peter Bartoš od 16. 6. 2008

u JUDr. Júliusa Jánošíka, Bratislava

Mgr. Peter Beňo od 1. 5. 2008

v obchodnej spoločnosti ADVOKÁT

ZUZANA ZLÁMALOVÁ, s. r. o., Bratislava,

zast. Mgr. Zuzanou Zlámalovou

Mgr. Roman Desát od 1. 5. 2008

v obchodnej spoločnosti

Pacalaj, Palla a partneri, s. r. o., Trnava,

zast. JUDr. Jozefom Pallom

Mgr. Ľudmila Dohnalová od 16. 4. 2008

v obchodnej spoločnosti

SKLEGAL, s. r. o., Bratislava,

zast. JUDr. Milanom Banasom

Mgr. Barbara Eliašová od 10. 5. 2008

v organizačnej zložke zahraničného

združenia WOLF THEISS, Bratislava,

zast. Dr. Erikom Stegerom

Mgr. Pavel Gavorník od 1. 5. 2008

v obchodnej spoločnosti

Pacalaj, Palla a partneri, s. r. o., Trnava,

zast. JUDr. Ing. Petrom Pacalajom

Mgr. Peter Gemeran od 16. 4. 2008

v obchodnej spoločnosti

SKLEGAL, s. r. o., Bratislava,

zast. JUDr. Milanom Banasom

Mgr. Robert Hayden od 2. 5. 2008

u JUDr. Dušana Repáka, Bratislava

Mgr. Petra Hirnerová od 1. 6. 2008

v obchodnej spoločnosti

AS Legal s. r. o., Bratislava,

zast. JUDr. Milanom Šulvom

Mgr. Jana Jeřábková od 1. 6. 2008

u JUDr. Mariána Chovanca, Bratislava

Mgr. Veronika Kolková od 1. 6. 2008

v obchodnej spoločnosti

BADUCCI Legal, s. r. o.,

zast. JUDr. Martinom Čižmárikom

Mgr. Zuzana Kováčiková od 16. 4. 2008

v obchodnej spoločnosti

SKLEGAL s. r. o., Bratislava,

zast. JUDr. Milanom Banasom

Mgr. Lucia Kováčová od 16. 4. 2008

v obchodnej spoločnosti

SKLEGAL s. r. o., Bratislava,

zast. JUDr. Milanom Banasom

Mgr. Petra Lorencová od 1. 6. 2008

u JUDr. Ludmily Lorencovej, Bratislava

Mgr. Zuzana Mikulová od 16. 4. 2008

v obch. spol. SKLEGAL s. r. o., Bratislava,

zast. JUDr. Milanom Banasom

Mgr. Viktor Mišík od 1. 5. 2008

u Mgr. Mariana Fridrichovského, Bratislava

Mgr. Matej Mráz od 1. 5. 2008

v obchodnej spoločnosti

Procházka Randl Kubr, s. r. o., Bratislava,

zast. Mgr. Martinom Křížom

Mgr. Ratislav Otruba od 5. 6. 2008

u JUDr. Michala Krnáča, Žilina

Mgr. Štefan Palkovič od 1. 5. 2008

v obchodnej spoločnosti

PROLEGAL, s. r. o., Bratislava,

zast. JUDr. Mariánom Janásom

Mgr. Ivan Pecník od 5. 6. 2008

u JUDr. Zsolta Hodosiho, Dunajská Streda

Mgr. Michaela Poláčková od 1. 5. 2008

u JUDr. Júliusa Fígera, Bratislava

JUDr. Peter Rozbora od 12. 5. 2008

u JUDr. Márie Jakubíkovej, Nitra

Mgr. Ing. Juraj Steinecker, LL. M.

od 1. 5. 2008 v obchodnej spoločnosti

ČERNEJOVÁ & HRBEK, s. r. o., Bratislava,

zast. JUDr. Milanom Hrbekom

Mgr. Katarína Surkošová od 1. 5. 2008

u JUDr. Jany Peschlovej, Bratislava

Mgr. Štefan Šašura, LL. M. od 16. 4. 2008

v obchodnej spoločnosti

SKLEGAL, s. r. o., Bratislava,

zast. JUDr. Milanom Banasom

Mgr. Ján Ščury od 16. 4. 2008

v obchodnej spoločnosti

SKLEGAL, s. r. o., Bratislava,

zast. JUDr. Milanom Banasom

Mgr. Vladimír Šléger od 2. 6. 2008

u JUDr. Martina Krechňáka, Bratislava

Mgr. Alena Šorlová od 16. 4. 2008

v obchodnej spoločnosti

SKLEGAL s. r. o., Bratislava,

zast. JUDr. Milanom Banasom

JUDr. Martin Vasiľ od 16. 6. 2008

u JUDr. Klaudie Azariovej, Košice

JUDr. Emília Vavreková od 15. 5. 2008

v obchodnej spoločnosti

HMG & PARTNERS, s. r. o., Bratislava,

zast. Mgr. Jánom Gajanom

Mgr. Barbora Višvaderová od 1. 5. 2008

v obchodnej spoločnosti

ČERNEJOVÁ & HRBEK, s. r. o., Bratislava,

zast. JUDr. Milanom Hrbekom

Mgr. Barbora Wallová od 1. 5. 2008

v obchodnej spoločnosti

Pacalaj, Palla a partneri, s. r. o., Trnava,

zast. JUDr. Ing. Petrom Pacalajom

Mgr. Silvia Žitňanská od 1. 5. 2008

v obchodnej spoločnosti

Pacalaj, Palla a partneri, s. r. o., Trnava,

zast. JUDr. Jozefom Pallom

■ Zo zoznamu advokátskych koncipientov boli vyčiarknutí v dôsledku skončenia pracovného pomeru u advokáta:

Mgr. Ján Brandis do 4. 6. 2008 u JUDr. Dušana Divka, Považská Bystrica
Mgr. Eva Braxatorisová do 31. 3. 2008 u Mgr. Petra Pirožeka, Bratislava
Mgr. Martin Dušák do 30. 4. 2008 u JUDr. Dušana Sitarčíka, Humenné
Mgr. Kristína Dzivjaková do 30. 6. 2008 v obchodnej spoločnosti DT LEGAL, s. r. o., Bratislava, zast. Mgr. Ing. Dušanom Tomkom
Mgr. Erika Gemerová do 13. 6. 2008 u JUDr. Jozefa Veselého, Veľký Krtíš
Mgr. Petra Gruntová do 30. 5. 2008 u JUDr. Lívie Krnčokovej, Bratislava
Mgr. Erika Höfferová do 31. 3. 2008 u JUDr. Ivety Bračokovej, Lučenec
Mgr. Jana Horváthová do 31. 5. 2008 u JUDr. Petra Horvátha, Trnava
Mgr. Zuzana Chmelová do 30. 4. 2008 v obchodnej spoločnosti DEDÁK & PARTNERS, s. r. o., Bratislava, zast. JUDr. Pavlom Blahušiakom

Mgr. Jana Kasanická do 2. 6. 2008 u JUDr. Miroslava Stopku, Čadca
JUDr. Andrea Klabuzai do 7. 5. 2008 u Mgr. Gábora Gála, Galanta
JUDr. Mgr. Libuša Kollárová do 31. 3. 2008 u Mgr. Jána Poláka, Bratislava
Mgr. Soňa Kročková do 30. 6. 2008 v obchodnej spoločnosti DT LEGAL, s. r. o., Bratislava, zast. Mgr. Ing. Dušanom Tomkom
Mgr. Ľubica Liptáková do 31. 5. 2008 v obchodnej spoločnosti Squire Sanders s. r. o., Bratislava, zast. Mgr. Juliánom Juhászom, LLB
Mgr. Michal Martinák do 15. 5. 2008 u JUDr. Gabriely Semančíkovej, LL.M., MBA, Bratislava
Mgr. Tatiana Miklisová do 4. 5. 2008 u JUDr. Vojtecha Agnera, Bratislava
JUDr. Jozef Mižák do 2. 5. 2008 u Mgr. Štefana Šalkovského, Svit
JUDr. Jana Pavkovová do 30. 4. 2008 u JUDr. Silvia Bolečka, PhD., B. Bystrica
JUDr. Gabriela Petriková do 30. 4. 2008 u JUDr. Františka Pitoňáka, Spišská Nová Ves

Mgr. Lucia Pradová do 31. 5. 2008 u JUDr. Ľuboša Frolkoviča, Bratislava
Mgr. Lenka Sališová do 25. 5. 2008 u JUDr. Štefana Dostála, Senica
Mgr. Peter Solčan do 14. 5. 2008 u JUDr. Mareka Ďuranu, Nitra
Ing. Mgr. Milan Štefka do 30. 4. 2008 v obchodnej spoločnosti JUDr. Boris Reken – advokát, s. r. o., Bratislava
Mgr. Jozef Šulek do 23. 5. 2008 u Mgr. Miroslava Haneca, Žilina
Mgr. Ondrej Švagerko do 31. 5. 2008 u Mgr. Doriána Merešša, Košice
Mgr. Soňa Tóthová do 4. 6. 2008 u Mgr. Martiny Masárovej, Piešťany
JUDr. Zlatica Tureková do 31. 5. 2008 u JUDr. Petra Poláčka, Banská Bystrica
Mgr. Katarína Vinczeová do 14. 4. 2008 u JUDr. Jozefa Zlochu, Banská Bystrica
Mgr. Tomáš Záborský do 31. 5. 2008 v obchodnej spoločnosti e/n/w/c Natlacen Walder-dorff Cancola advokáti s. r. o., Bratislava, zast. JUDr. Andrejom Leontievom

Spracovala: Danica Ježová

■ Za profesorom Husárom (1930 – 2008)

Na pravé poludnie v krásnom slnečnom počasí sme sa 27. mája v obradnej sieni bratislavského krematória naposledy rozlúčili s profesorom JUDr. Eugenom Husárom, DrSc. Možno práve takáto chvíľa bola obrazom života, v ktorom sa dni obyčajné i temné striedali s tými slnečnými. Je pravdou, že na sklonku jeho života tých slnečných bolo menej. Zdravotné problémy ho prenasledovali a zvířazili nad životom. Ale napokon sa slnko znova ukázalo.

Profesor Husár bol človekom, pedagógom i odborníkom, ktorého meno v oblasti trestného práva, ale nielen v nej poznalo niekoľko generácií právnikov. Jeho meno sa vyskytuje v stovkách článkov, ktorých autori sa na jeho názory a myšlienky odvolávali a ešte dlhú dobu budú odvolávať. V takýchto chvíľach býva zvykom uviesť aspoň niekoľko údajov. Budú stručné, lebo obraz o tom, ako žil a myslel je v tých spomenutých publikáciách, ale aj v myšliach tých, čo ho poznali.

Profesor Husár sa narodil v roku 1930 v Žiline. Jeho smerovanie bolo zrejme

jasné, pretože už v roku 1952 preberá na Právnickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave svoj diplom absolventa. Prečo sa tak rozhodol nevieme, ale v tom istom roku nastupuje ako asistent na katedre trestného práva tejto fakulty, ktorej zostal verný až do odchodu do dôchodku. A to bolo pekných pár desiatok rokov. Písanie a učenie mu bolo zrejme vlastné, pretože jeho meno sa už v roku 1953 objavuje v učebnici Trestného práva. Od tohto roku, ak sa pozrieme na jeho bibliografiu, nasledujú stovky titulov, nielen ako spoluautora či vedúceho autorských kolektívov učebníc a monografií, ale predovšetkým odborných článkov v najrozličnejších periodikách. Z týchto titulov vyplýva, že vlastne bol pri tvorbe všetkých základných, ale aj suplementárnych trestnoprávných noriem, že vývoj trestného práva, osobitne procesného, musel poznať skutočne detailne. Jeho kariéra ako pedagóga a vedca bola v rozličných periódach, ale stručne uvádzam, že v roku 1961 obhájil svoju kandidátsku dizertačnú prácu, v roku 1964

habilitoval a získal titul docenta, v roku 1971 profesora. Ako občas nezabudol zdôrazniť, bol najmladším profesorom trestného práva na Slovensku, čo je skutočne nespochybniteľné. Napokon po roku 1990 získal doktorát vied. To sú stručné údaje, ktoré mnohé napovedia. Ale akým bol vlastne človekom, kolegom, šéfom a priateľom, či od roku 1991 aj advokátom.

Oficiálne to bol pán profesor, ale pre svojich blízkych kolegov, spolupracovníkov a priateľov bol v súkromí jednoducho Geňo. Tak ho oslovovali, takto sme ho aj identifikovali a takto ho veľká väčšina poznala. Poznala ho ako človeka, ktorý na

rozličných stretnutiach oficiálnych i neoficiálnych býval plný optimizmu, rečí, ponaučení a skúseností či neznámych a trochu odlišných ako oficiálnych historických výkladov. Všetci, ktorí sme ho poznali vieme, že spolupráca s ním nebola celkom jednoduchá. Prečo?

Jednoduché boli jeho výklady a ponaučenia, pokiaľ išlo o oblasť vzdelávania či aplikácie práva. Trestný proces, v ktorom bol skutočným odborníkom, bol v jeho podaní jasný, zreteľný, ako si on predstavoval, že ho treba uplatňovať. Ale okrem toho, čo bolo v knihách, či už tých, na ktoré sa odvolával, alebo tých, ktoré sám napísal, vyskytovali sa tam aj názory, ktoré nie vždy boli konformné. Osobitne vo svojich vystúpeniach na odborných fórach prezentoval aj iné názory a myšlienky, nielen práve tie, čo boli v tých knihách. Nedá mi nespomenúť myšlienku v tom čase, a možno i dnes doslova „kacírsku“, ktorá sa stále znova objavuje. Týkala sa nároku poškodeného v trestnom konaní, keď vyslovil názor, že adhézne konanie je skutočne akýmsi prilepencom, a že poškodeného by sme mali riešiť inak, ako to považujeme za zákonné a obvyklé. Poškodený si nezaslúži byť prilepený. Bližšie odkazujem na spomienky kolegov, lebo v literárnej podobe sa vyskytuje v jeho článkoch z osemdesiatych rokov len akosi skryto. Učil nás, že pravda nie je len tá jedna, tá objektívna, ale sú veci, na ktoré možno mať aj iný názor.

Svoje myšlienky a názory urputne bránil, ale nechal dosť priestoru na to, aby iné názory vedeli brániť aj iní. Jeho logika a argumentácia bola tak ako jeho výklady jasná a zreteľná. Nie jednoduchá a byť part-

nerom v diskusii s ním tiež nebolo jednoduché. Jeden z jeho, či presnejšie našich kolegov mu raz v takejto diskusii povedal: „Geňo, s tebou je ťažko, lebo ty si škriepny.“ Asi ho to vystihuje. Nevyhľadával škriepky, ale usilovne vyhľadával konfrontácie. Vyhľadával, alebo mal jednoducho to šťastie, že sa to naň vždy prilepilo. Ku svojej argumentácii, ktorú by nezainteresovaný pozorovateľ mohol niekedy vnímať ako hádku, mal obvykle dobrý dôvod. Predpokladám, že hodnotenie jeho diela vykoná v dohľadnej dobe niekto z nás, ak tak už vlastne nebolo urobené tým, ako a kde sa cituje. Som presvedčený že toho povedal dosť a myslím, že niektoré myšlienky bude možné prezentovať úvodom: „Už profesor Husár vo svojom článku uviedol...“

V situáciách keď píšem takýto text, ktorý som čiastočne použil aj ako rozlúčkový prejav, mám vo zvyku prezrieť si svoj rozsiahly fotoarchív. Nachádzajú sa v ňom rozličné snímky v rozličných situáciách. Oficiálne, oblekové či talárové, ale aj iné na výletoch, lyžovačkách, brigádach, či iných akciách. Mimochodom, Eugen Husár nebol len výborným právnikom, ale aj lyžiarom, a my „mladší“ skúsme si spomenúť na turistické akcie, či zbery zemiakov, kde sa vedel prezentovať. Dosť netradične, ale tento prístup ho neopúšťal ani v súdnej sieni v úlohe obhajcu, alebo dlhoročného člena redakčnej rady Bulletinu slovenskej advokácie.

Čo ho možno dosť dobre charakterizuje, je jedna z takýchto fotografií, na ktorej sú v polovici osemdesiatych rokov na trávniku pred jeho chatou v Senci nesúvisle rozložené (výstižnejšie však – ľahko poho-

dení) vtedajší členovia Katedry trestného práva (nielen) bratislavskej fakulty v pohodovej diskusii. Profesor Husár na skladacej plátennej stoličke s gestikuláciou jemu vlastnou čosi vášnivo vykladá. Dnes už nie je podstatné, či to bolo o postavení adhézneho konania, správnom vedení obhajoby alebo o úlohe tých správnych ingrediencií, ktoré treba dať do guláša. Podstatná je atmosféra, ktorú vedel vyvolať. Život ho viedol rozličnými zákrutami, ktorými s entuziazmom raz väčším, raz menším, klúčkoval. Hoci ho zdravie v poslednom čase zrádzalo, našiel si ešte zavše čas, aby sa ukázal napríklad na fakulte, vypočul si, čo je nové a dianie patrične skomentoval. Pri tých komentároch nezvykol brať ohľad na nikoho a na nič. Ale my, ktorí sme ho poznali, sme si zvykli, a z tých komentárov sme vedeli vybrať, čo bolo treba, čo chcel povedať. Profesor Husár už tieto komentáre robiť nebude. Rovnako nebude komentovať články na zasadnutiach redakčnej rady tohto časopisu, a rovnako sa nevykytne pred svojimi študentmi, či už na fakulte, alebo tými bývalými, ktorých občas školil ako advokát. Aj keď to možno nebolo vždy príjemné – pokúsme sa na to zabudnúť. A ponechajme si spomienku na tie pozitíva a predovšetkým na to, čo z jeho diel bude možné ešte dlhú dobu čerpať. Do slovenskej (presnejšie československej) trestnoprávnej školy sa vedľa iných mien nepochybne zaradil.

Juraj Kolesár
Vedúci Katedry trestného práva,
kriministiky a kriminológie
Právnickej fakulty UK v Bratislave,
Člen predsedníctva SAK

Historická mozaika

JUDr. PhDr. Stanislav Balík

■ Kromě řady jiných aktivit a posléze řízení ministerstva spravedlnosti byl bratislavský advokát Ivan Dérer (1884 – 1973) od r. 1926 jediným slovenským advokátem mezi 754 příspěvateli sedmidílného Masarykova slovníku naučného, který vycházel v Praze v letech 1925 – 1933. Ivan Dérer se k práci na encyklopedii připojil při přípravě druhého svazku, v němž lze rovněž nalézt jeho osobní heslo. Z právníků – neadvokátů působících v době vydávání naučného slovníku na Slovensku se na textech hesel podíleli především univerzitní učitelé z Právnické fakulty University Komenského, od samého počátku např. Richard Horna či Albert Milota. Ačkoliv redakce deklarovala, že Masarykův slovník naučný „jest První naší encyklopedií, která československému národu se dává do ruky za jeho plné samostatnosti a která píše v naší svobodné republice otevřeně a zcela podle pravdy,“ nelze přehlédnout, že upřednostněny byly české realie. Dokládá to i heslo „advokát“ v prvním svazku, které prakticky vynechává jakoukoliv zmínku o dobovém slovenském advokátním právu. Zbývá dodat, že na další soubodě encyklopedii Ottově slovníku naučném nové doby z let 1930 – 1943 se slovenští advokáti nepodíleli vůbec.

■ Práce na osnově sjednoceného advokátního řádu byla údajně v r. 1936 podle ministerského rady v ministerstvu spravedlnosti Františka Mrštíny „po několikaletém – občas přerušeném – projednávání“ ve fázi, že „osnova bude v nejbližší době předložena vládě a zákonodárným sborům“. Osnova byla inspirována i polským advokátním řádem z r. 1918 a předpokládala mj. zřízení Stálé delegace advokátních komor, jež měla být „vrchní advokátní komorou, společnou všem komorám, nad nimi stojící a je kontrolující“. Stálá delegace měla mít postavení vyšší instance s výjimkou zejména kárných věcí, jež měly i nadále zůstat kárnému senátu Nejvyššího soudu. Osnova reagovala v tomto směru na okolnost, že Stálá delegace se neformálně scházela a že již delší dobu bylo poukazováno „i v odborné literatuře na to, že vybudování takové instance je nutné, protože dosavadní rozhodování o věcech jednotlivců ve výboru a odtud v plenu komory neuspokojuje“. Osnova advokátního řádu, jež byla presentována jako „dílo nejen unifikační, ale i reformní“, nakonec zůstala jen v podobě v legislativním procesu neprojednaného návrhu.

■ Ze zprávy předsedy Svazu advokátů na Slovensku Emila Stodoly za rok 1927 vyplývá, že i tehdy byla aktuální otázka soudních prázdnin. „V otázce soudních prázdnin sme intervenovali osobne u ministerstva spravedlnosti, u spolku sudcov v Bratislave; korespondoval som aj s kolegom dr. Veselým, min. v. v., ktorý má vec – hotový už návrh – už len v senáte zreferovať. K doneseniu zákona ešte nedošlo,“ píše se ve zprávě, z níž dá-

le lze vyčíst, že dopisy bývalému ministru spravedlnosti Františku Veselému odeslal Emil Stodola 7. a 19. 3. 1927. „Prax si automaticky vypomohla tým, že súdy na dobu nádejných súdnych prázdnin menej termínov vypísaly,“ popisuje pak prázdninovou situaci citovaná zpráva.

■ Žalobcem Advokátskej komory pre Slovensko v Turčianskom sv. Martine v kárných věcech byl v počátečním období prvé republiky Dušan Halaša, jeho náměstkem pak Bohuslav Klimo, advokát v Liptovském Hrádku. Advokacie se i v rodině Halašových dědila. Dušanův otec Andrej Halaša (1852 – 1913) působil rovněž jako advokát v Turčianskom sv. Martine. Tento národovec byl aktivní v řadě spolků i v martinském muzeu. „Kdo co na Slovensku potreboval, zprávu nějakou, knihu, adresu, fotografii, sprostředkování atd., ten s důvěrou obracel se naň a tak po celém Slovensku bylo viděti jeho dopisnice a listy,“ píše se o něm v Almanachu československých právníků s poznámkou, že „byl jako by kancelář celého Slovenska“.

■ Pro účastníky Oborového sjezdu československých právníků, který se konal v září 1936 v Praze a byl zároveň IV. sjezdem československých advokátů s hojnou účastí advokátů ze Slovenska zhotovila státní mincovna v Kremnici podle návrhu profesora Karla Štípla (1889 – 1972) sjezdový odznak. Autor vycházel z ideje vytvořit odznak jako symbol právnictva jako celku. Inspiraci čerpal v římských dějinách a použil námět odznaku římských právníků „fasces lictores“. Z prutů svazku vyrůstá pět lipových lístků, znázorňujících Čechy, Moravu, Slezsko, Slovensko a Podkarpatskou Rus. Pás, který obepíná symbol československého právnictva, má být výrazem „všech jeho snah, symbol jeho jednoty a svorné vůle společně pracovat pro zdar naší drahé republiky“. Odznak je snadno poznatelný i podle nápisu „Oborový sjezd československých právníků 1936“. Podle přehledu příjmů a vydání činily výdaje na odznaky částku 4 432,25 Kč.

■ Slovenští advokáti si v meziválečném období stěžovali na to, že sirotčí agenda byla přenesena na soudy a pro advokáty se tak rozšířil okruh bezplatného opatrovníckého zastupování v pozůstalostních věcech. „V Spojených štátech amerických žije 700 000 Slovákov, teda jedna štvrtina nášho národa je v Amerike. Početných ľudí máme na celom svete. To znamená, že veľmi málo je tých pozostalostí u nás, v ktorých by neboli interesovaní niektorí takí pokrvní, ktorí sú buď v Amerike alebo inde v cudzine. Predtým takýchto, nakoľko sa v pozostalostnom pokračovaní zastúpiť nedali, zastupoval právny zástupca sirotskej stolice. Dnes táto úloha pripadá advokátskému sboru,

a to je zas len práca bez odmeny. Často vyskytujú sa pozostalosti, v ktorých záujem maloletých dedičov je v protive so záujmami matky-vdovy. Predtým zastupoval takýchto maloletých právny zástupca sirotskej stolice, dnes zastupovať ich musí niektorý advokát, ako vymenovaný kurátor, a to podľa doterajšej, čo i nesprávnej praxi, zastupovať musí bezplatne,“ podáva se ze Zprávy správního výboru Advokátské komory pro Slovensko za leta 1921 – 1925.

Do Bratislavy přesídlił po vzniku Československé republiky také český advokát Emil Holešovský. Ten předtím od r. 1907 působil jako advokát ve Vídni, kde byl právním Poradcem česko-vídeňských spolků a hospodářských ústavů. Holešovský sepsal i stanovy Vídeňské Matice a přepracoval stanovy Vídeňské záložny. Mezi klienty Emila Polešovského, který se specializoval na obchodní a finanční právo, patřila i Živnobanka.

Za bohaté účasti tamějších advokátů, politické reprezentace a zástupců právnické obce byla dne 4. 12. 1932 slavnostně otevřena nová budova Krajského soudu v Ružomberku. „Dostali

sme nový stánok, ktorý je nádherný, skvelý, opravdový palác, ktorý je pýchou mesta Ružomberka, ktorý je ale aj dôkazom toho, že naša vláda o justícii ako o najzákladnejší a najmocnejší pilier štátu prezieravým a uspokojivým spôsobom sa stará,“ řekl při této příležitosti prezident Krajského soudu v Ružomberku Aloiz Pojtek. Slavnosti započaté v 10 hodin se osobně účastnil i ministr spravedlnosti, advokát Alfréd Meissner.

Velkým zájmem o slovenskou kulturu proslul advokát v Turčianskom sv. Martině tamější advokát Jozef Kohút (1838 – 1915). Autor spisu o dějinách turčiansko-svätomartinského divadla byl sám divadelním ochotníkem. Byl zároveň amatérským malířem, sám podporoval Jaroslava Věšína a pomohl mu při pořádání první Věšínovy výstavy v Turčianskom sv. Martině v r. 1887. Jozef Kohút byl také sběratelem slovenské rodinné terminologie a uveřejnil spis „Rodinné názvy v Turci“. V neposlední řadě se aktivně účastnil činnosti Dobrovolného hasičského spolku, založeného v r. 1873. Ve dvou vydáních vyšla i jeho příručka pro hasiče nazvaná Cvičebník. Kohút se příliš nevěnoval politickým záležitostem, hlavní význam jeho odkazu zůstává na poli kulturním, spolkovém a osvětovém.

Vážení kolegovia,
blíži sa termín pravidelnej konferencie **Slovenské dni obchodného práva**.
Ak si chcete doplniť knižnicu o **zborník z minuloročnej konferencie**,
máte možnosť využiť túto objednávku. (Poznamenávame, že staršie ročníky sú už vypredané.)

ZBORNÍK z konferencie

13. SLOVENSKÉ DNI OBCHODNÉHO PRÁVA

OBJEDNÁVKA

Objednávame si ks Zborníka 13 Slovenské dni obchodného práva v cene 250,- Sk za kus + poštovné a balné.

Odberateľ:

Adresa:

IČO:

IČ DPH:

Číslo účtu:

Dátum:

Podpis:

Vybavuje:

Telefón:

Objednávajte poštou na adrese SAK, Kolárska 4, 813 42 Bratislava, alebo faxom na čísle **02/5292 4056, 5296 1554**, prípadne telefonicky **02/5296 1226, kl. 225** (p. Mokrāňová)

Bulletin slovenskej advokácie

CENNÍK INZERCIE NA ROK 2008

Ceny a rozmery uvedené na schémach platia pre vnútorné strany čísla.

Druhá strana obálky

Vodorovná polovica strany 210 x 147 mm + 3 mm dookola na orez 24 000 Sk

Celá strana 210 x 297 mm + 3 mm dookola na orez 48 000 Sk

Pre 2. stranu obálky nie je rozhodujúca farebnosť inzerátu.

Celostranová inzercia má na 2. strane obálky prednosť pred polstranovou.

Tretia strana obálky – detto ako 2. strana obálky.

Štvrtá strana obálky

Výlučne **celá strana** 210 x 297 mm + 3 mm dookola na orez 72 000 Sk

Pre 4. stranu obálky nie je rozhodujúca farebnosť inzerátu.

Zlavy pri opakovanom obsadení tej istej inzertnej plochy

Opakovaným obsadením sa rozumie **vopred** ohlásený počet, veľkosť, farebnosť a umiestnenie inzerátu. Samotný obsah sa pritom môže meniť, ak inzerent dodáva definitívne spracovaný tlačový podklad. Za opakovanie sa považuje **aj znovuobjednanie toho istého inzerátu** do nasledujúceho čísla, aj keď bolo ohlásené dodatočne; zľava za prvé uverejnenie sa započíta.

2 uverejnenia 5 %

3 uverejnenia 10 %

4 a viac uverejnení 15 %

Vkladaná inzercia – 3 Sk/kus

Ide o distribúciu **inzerentom dodaných tlačovín** spolu s bulletinom. Maximálna veľkosť je formát A4.

Riadková inzercia sa neuverejňuje. Výnimkou sú žiadosti o zamestnanie advokátskych koncipientov a praktikantov, ktoré sú zverejňované v samostatnej kapitole čísla zadarmo.

Špeciálny inzerát výlučne pre advokátov, advokátske kancelárie a firmy, ktorého účelom **je ponuka práce pre koncipienta/koncipientku**, má jednotnú úpravu, rozmer štvrtiny strany (kvadrant), sa zverejňuje za režijnú cenu 500 Sk.

Harmonogram

číslo	podklady	vychádza
4	3. 4.	21. 4.
5	29. 4.	19. 5.
6	29. 5.	16. 6.
7-8	26. 6.	14. 7.
9	31. 7.	22. 9.
10	25. 9.	13. 10.
11	23. 10.	10. 11.
12	27. 11.	15. 12.

Podklady

Podklady inzerátu sa prijímajú výlučne v elektronickej podobe, definitívne spracované pre tlač vo formátoch PS, EPS, PDF, JPG, TIF... Musia spĺňať technické parametre na požadovanú kvalitu tlače (nedegradované fotografie s rozlíšením cca 300 dpi, farebnosť v CMYKu, texty v krivkách a pod.). Pri osobitnej požiadavke na vernosť reprodukcie musí inzerent dodať nátláčok inzerátu v skutočnej veľkosti. Materiál na vkladajúcu inzerciu si zabezpečí inzerent sám a doručí ho priamo do firmy, ktorá finalizuje bulletin. Inzerent zodpovedá za obsah inzerátu i za kvalitu dodaných podkladov.

Ceny sú uvedené bez DPH 19 %.

Štvrtina strany
– kvadrant
88 x 128 mm
(š x v)

čb 5 000 Sk
cmyk 9 000 Sk

Štvrtina strany – vodorovný pás
180 x 62 mm (š x v)

čb 5 000 Sk
cmyk 9 000 Sk

Vodorovná
polovica strany
spadavka
210 x 147 mm
(š x v)
+3 mm dookola na orez

čb 11 000 Sk
cmyk 19 800 Sk

Vodorovná
polovica strany
zrkadlo
180 x 128 mm
(š x v)

čb 10 000 Sk
cmyk 18 000 Sk

Zvislá
polovica strany
zrkadlo
88 x 260 mm
(š x v)

čb 10 000 Sk
cmyk 18 000 Sk

Zvislá
polovica strany
spadavka
103 x 297 mm
(š x v)

+3 mm dookola na orez

čb 11 000 Sk
cmyk 19 800 Sk

Celá strana
zrkadlo
210 x 297 mm
(š x v)

čb 20 000 Sk
cmyk 36 000 Sk

Celá strana
spadavka
210 x 297 mm
(š x v)
+3 mm dookola na orez

čb 22 000 Sk
cmyk 39 600 Sk

bulletin slovenskej advokácie

Mesačník Slovenskej advokátskej komory
Vychádza desať ráz do roka
(8 riadnych čísel a dve dvojčísla)
Náklad 5 200 ks

Redakčná rada:

JUDr. Jozef Brázdil (predseda)
JUDr. Ing. Imrich Flassik (podpredseda)
Mgr. Marek Benedik
doc. JUDr. Milan Ďurica, PhD.
JUDr. Zuzana Ďurišová
JUDr. Roman Hošovský
JUDr. Ondrej Mularčík
prof. JUDr. Oľga Ovečková, DrSc.
JUDr. Alexander Škrinár, CSc.
JUDr. Marek Števček, PhD.
Mgr. Roman Toman, PhD.
JUDr. Andrea Tomlainová, PhD.
prof. JUDr. Peter Vojčík, CSc.

Výkonná redaktorka:

PhDr. Nad'a Ondrišová, ondrisova@sak.sk
tel.: 02/5296 1236
Administrácia:
PhDr. Edita Tyrolerová, tyrolerova@sak.sk
tel.: 02/5296 1556

Sídlo redakcie:

SAK, Kolárska 4, 813 42 Bratislava
tel.: 02/5296 1556, 5296 1236
fax: 02/5296 1554, 5292 4056

Vizuálna koncepcia a grafická úprava:

Ladislav Blecha
Predtlačová príprava:
Helondia, s. r. o., Bratislava
Tlač:
Print Hall, s. r. o., Bratislava

Objednávky bulletinu a inzercie:

Kancelária SAK
Kolárska 4, 813 42 Bratislava
fax: 02/5292 4056, 5296 1554

reg. č. MK SR: 1212/95

ISSN 1335-1079

Uzávierka odbornej časti: 4. 7. 2008

Uzávierka redakčnej časti: 9. 7. 2008

Toto číslo vyšlo 24. 7. 2008

Foto na obálke: Amsterdam
(www.fotolia.com)

Pokyny pre autorov odborných článkov

1. Do redakcie treba poslať rukopis v elektronickej podobe.
2. Treba uviesť meno a priezvisko autora (autorov), vedecké a akademické hodnosti, povolanie, adresu pracoviska a trvalého bydliska, rodné číslo, kontakty (telefónne číslo, e-mailovú adresu).
3. Titulok príspevku má byť krátky, vecný, výstižný. Pri dlhších príspevkoch sa odporúča krátky úvod (perex) objasňujúci výber témy. Dlhý text je vhodné členiť medzitulkami.
4. V texte treba dôsledne dbať na presnú identifikáciu osôb a inštitúcií. U osôb nasleduje po akademických tituloch meno a priezvisko, v prípade potreby i vedecká hodnosť. Ak nie je známy slovenský prepis zahraničných hodností alebo ich uvedenie nie je podstatné vzhľadom na informačnú a protokolárnu potrebu, tak ich možno vynechať. Názvy zahraničných a medzinárodných inštitúcií sa uvádzajú v plnom pôvodnom názve (prípadne so skratkou v zátvorke). Ak existuje zaužívaný slovenský prepis, treba ho dôsledne používať, inak je potrebný čo najpresnejší preklad do slovenčiny.
5. Poznámky v texte treba označovať číslom bez zátvorčky a bez bodky. Pri citovaní bibliografických údajov treba dodržať nasledovnú schému:
Priezvisko1, M. – Priezvisko2, M.: **Názov diela. Prípadný podtitul.** Miesto vydania : Vydavateľ, ROK, s. XY.
6. Autor pripojí krátku **anotáciu** v rozsahu do 600 znakov vrátane medzier, v ktorej zhrnie problematiku článku, svoje stanoviská a vývody. Redakcia zabezpečí preklad anotácie do angličtiny a nemčiny.
7. Autor tiež napíše **stručnú informáciu** o svojom aktuálnom odbornom pôsobení a prípadne o iných skutočnostiach, ktoré považuje za dôležité v súvislosti s obsahom článku. Táto informácia bude uverejnená na prvej strane príspevku v graficky odčlenenej plôške.
8. Maximálny odporúčaný rozsah odborného článku je 34 000 znakov vrátane medzier, čo zodpovedá cca 6 stranám v bulletine. Maximálny odporúčaný rozsah recenzie, poznámky, správy z podujatia, úvahy na aktuálnu tému a pod. je 4 500 znakov vrátane medzier.
9. O zaradení príspevku do konkrétneho čísla a výške autorského honoráru rozhoduje redakčná rada Bulletinu slovenskej advokácie. Vyslovuje sa k obsahu a forme spracovania príspevku, prípadne konzultujete s autorom možné úpravy a doplnky. Môže požiadať autora o skrátenie príspevku alebo rozdeliť dlhý článok do viacerých čísiel. Vyhradzuje si tiež právo uverejniť svoj kolektívny názor k publikovanému príspevku.
10. Redakcia bulletinu si vyhradzuje právo upraviť názov príspevku, medzitulky, vykonať v rukopise potrebné štylistické, jazykové a technické úpravy.
11. Tesne pred publikovaním dostane autor svoj príspevok na odsúhlasenie redakčných zásahov a na prípadné doplnenie a aktualizáciu. Autorizovaný príspevok sa uverejní bez ďalších redakčných zásahov.
12. Príspevky sa uverejňujú na základe písomného súhlasu autorov na osobitnom redakčnom formulári. Nevyžiadané rukopisy redakcia nevracia.

bulletin slovenskej advokácie

VYDÁVA SLOVENSKÁ ADVOKÁTSKA KOMORA